

Kapittel 3

Ringdal 13 – Hus fra romertid-merovingertid og graver fra førromersk jernalder

Lars Erik Gjerpe og Mari Østmo

Sammendrag og innledning

På Ringdal vestre, gnr. 2041, bnr. 1, 9, 18 og 21, ble det sesongen 2005 undersøkt 14 500 m² på en flate på toppen av raet og nedover raets vesthelling (Østmo 2006). Lokaliteten er i prosjektets rapporter omtalt som Lokalitet 13 (ID 112762). Undergrunnen besto hovedsakelig av steinfri sand, med noe stein på vestre del av lokaliteten. Totalt ble 86,4 ukeverk brukt på lokaliteten. Hus og flatmarksgraver er de viktigste funnene. Lokaliteten ble registrert av Kulturhistorisk museum i 2003 (Rødsrud 2003). Det ble da avdekket 6 ildsteder/kokegroper, 20 mulige stolpehull samt 10 andre strukturer. To strukturer ble datert til middelalder, henholdsvis 595±75 BP, cal AD 1290–1410, T-16661 og 410±75 BP, cal AD 1430–1630, T-16660.

Undersøkelsen foregikk 2. mai–30. august 2005 med Mari Østmo som feltleder. I motsetning til de fleste andre lokalitetene som er undersøkt av prosjektet, ligger ikke denne lokaliteten i direkte konflikt med veianlegget, men med Vestfold Interkommunale Vannverks vannledning, som måtte flyttes på grunn av veibyggingen. Utbyggingsområdet er også noe endret i tiden fra registrering til utgraving.

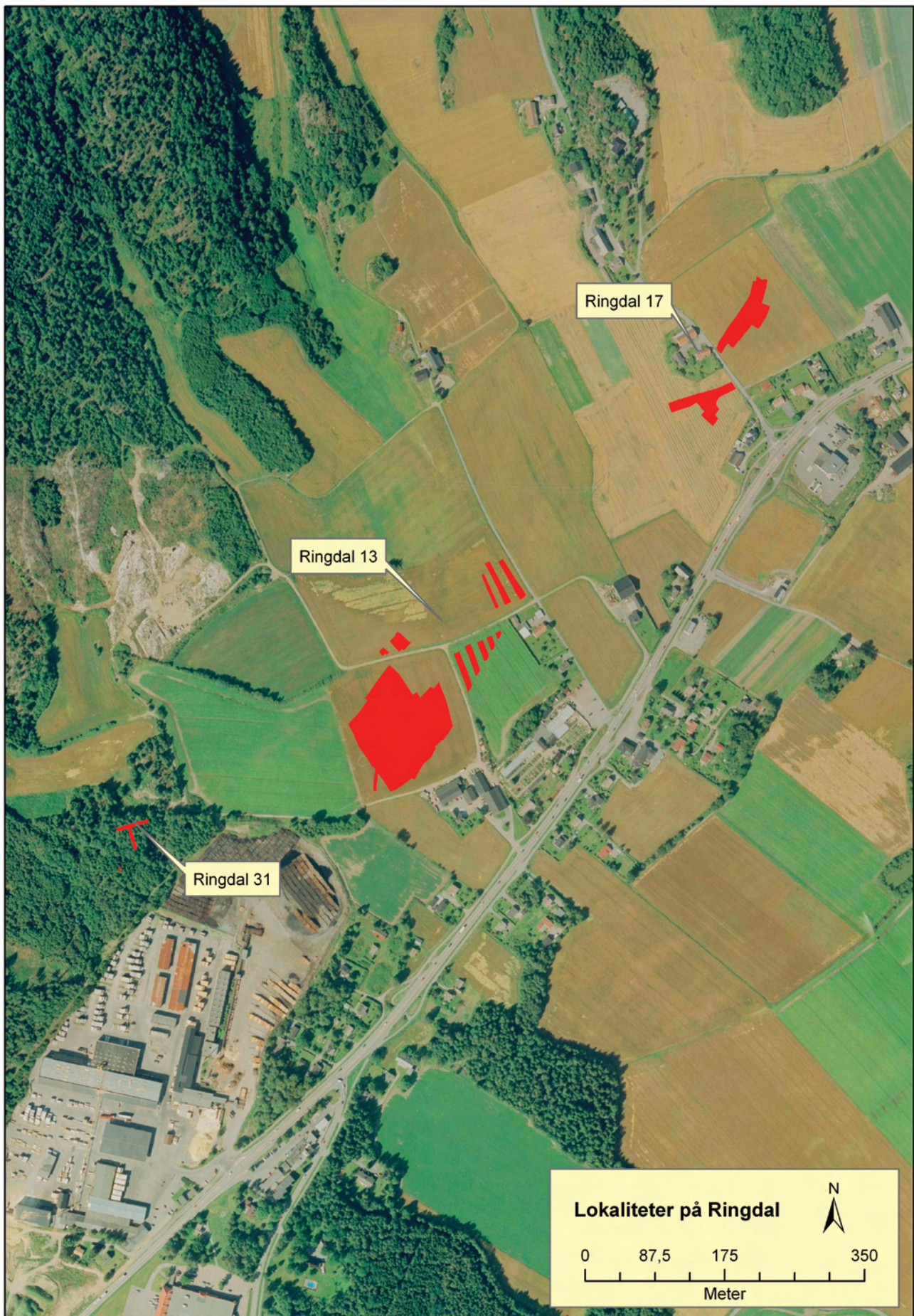
Det ble funnet 21 hustomter (inkludert firestolperskonstruksjoner) fra romertid, folkevandringstid og merovingertid (figur 3.3). Husene ligger tett og dels overlappende innenfor et område på 3,5 mål. Alle ligger på fin sand med sporadiske innslag av grus og stein. Området med hus ligger dels på en flate, noe lavere enn ryggen av raet, dels øverst i raets vesthelling. Husenes orientering varierer mellom nordnord-øst-sørsørvest og vestnordvest-østsørøst. Det er funnet 13 langhus, seks firestolperskonstruksjoner, en seksstolpers bygning og en ikke nærmere identifisert bygning. Firestolperskonstruksjonene ligger med ett unntak i utkanten av tunområdet. Det er også funnet seks graver fra førromersk jernalder og en fra folkevandringstid samt 30 kokegroper og 19 ildsteder fra romertid og folkevandringstid. I tillegg ble det fun-

net enkeltgjenstander og enkelte strukturer fra andre perioder. Gjenstandsfunnene (C55048–C55077) er for det meste leirkarskår fra graver og huskontekst, men det ble også funnet fragmenter av vevtyngder, fragmenter av leirstempler, en slipestein i bergart, noen ubestemmelige fragmenter av jerngjenstander, et lite fragment i sølv fra en mulig hektespenne og to spisser og én kjerne i flint.

Det ble samlet inn 566 prøver – trekullprøver, makrofossilprøver og mikromorfologiske prøver. Prosjektplanens faglige forventninger ble i hovedsak oppfylt. Totalt på lokaliteten ble det påvist 2414 strukturer, hvorav 2042 stolpehull, 19 ildsteder, 229 nedgravninger, 7 graver, 30 kokegroper og 6 kullflekker. 627 strukturer ble undersøkt. Herav antas 81 å være etterreformatoriske.

Beliggenhet og topografi

Lokaliteten ligger i dyrket mark på raets rygg og nedover hellingen på vestsiden av moreneryggen (figur 3.1 og 3.2). Området dekker både høyereliggende, sandige og steinfrie flater samt mer steinete områder nedover hellingen. Nederst i hellingen renner en bekk som nå er lagt i rør. Dette området er våtere enn resten av lokaliteten, som i stor grad er selvdrenert og meget velegnet for bebyggelse. Lokaliteten ble i prosjektplanen estimert til å utgjøre et 135 000 m² stort forminneområde. Innenfor det avdekkete feltet ligger kjerneområdet (ca 3500 m²) med mesteparten av funnene. Området begynner ca. 30 meter vest for det vestre hjørnet på driftsbygningen på gården, og strekker seg derfra mot nord og vest. Den søndre delen av kjerneområdet ligger på en flate høyt på moreneryggen ca. 88 meter over havet, mens den nordligste delen ligger i hellingen, et par meter lavere.

Figur 3.1: Oversikt over lokaliteter på Ringdal. Ortofoto: Statens vegvesen. Illustrasjon: Magne Samdal.
Figure 3.1: Overview of the sites at Ringdal. Ortofoto: Directorate of Public Roads, Southern Region. Illustration: Magne Samdal.

Figur 3.2: Oversiktsbilder av Ringdal 13. Øverste mot ØSØ, nederste mot N. Flyfoto: Tom Heibreen.

Figure 3.2: Aerial views of Ringdal 13 (photo above facing east-southeast, photo below facing north). Photos: Tom Heibreen, Museum of Cultural History.

Figur 3.3: Oversikt over husområdene på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.
 Figure 3.3: Plan of the building plots at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

Undersøkelsen

Metode

Lokaliteten ble undersøkt ved maskinell flateavdekking kombinert med krafising av to arkeologer. Prosjektplanen la opp til en intensiv undersøkelse og avgrensning av de mer strukturtette delene av lokaliteten (Gjerpe 2005e:62). Avdekkingen startet derfor i det forventede kjerneområdet og forløp til en avgrensning på aktivitetsområdet ble funnet. Det ble også foretatt mindre avdekkinger i utkantene for å se etter mulige tilgrensende aktivitetsområder. Undergrunnen bestod av medium til fin sand med stedvise innslag av grus og stein. Dette forholdet gjorde avdekkingen enkel og effektiv, men skapte et stort behov for opprensing på grunn av uttørking og sandflukt. Under avdekking ble alle potensielle strukturer markert med en spiker. Før strukturene ble målt inn ble de rensset med graveskje eller krafse, og en del ble avskrevet før de i det hele tatt ble dokumentert. For å unngå dobbelt rensarbeid ble strukturene nummerert parallelt med innmålingen da kraftig vind medførte at strukturer ble dekket av flygesand i løpet av kort tid.

Den sandige undergrunnen var selvdrenert og strukturene svært utvasket, slik at de fremsto som lyse grå flekker så snart overflaten tørket. Opprensing ble nødvendig både før innmåling, ved utskilling og fotografering av hustomter. Rensingen foregikk både ved hjelp av graveskje og krafse, og noen steder måtte rensing gjentas på grunn av vindforhold og uttørking. Særlig tidlig i sesongen skapte vind sterk uttørking og erosjon, og behovet for tildekking med presenninger var stort. Presenninger holdt flygesand vekk fra ferdigrensede områder, i tillegg fanget de opp kondens fra undergrunnen. Presenningene fikk derfor en dobbel funksjon både som beskyttelse for ferdig rensede områder og som kondensfanger for områder som skulle renses, siden strukturene fremsto langt tydeligere når grunnen var fuktig.

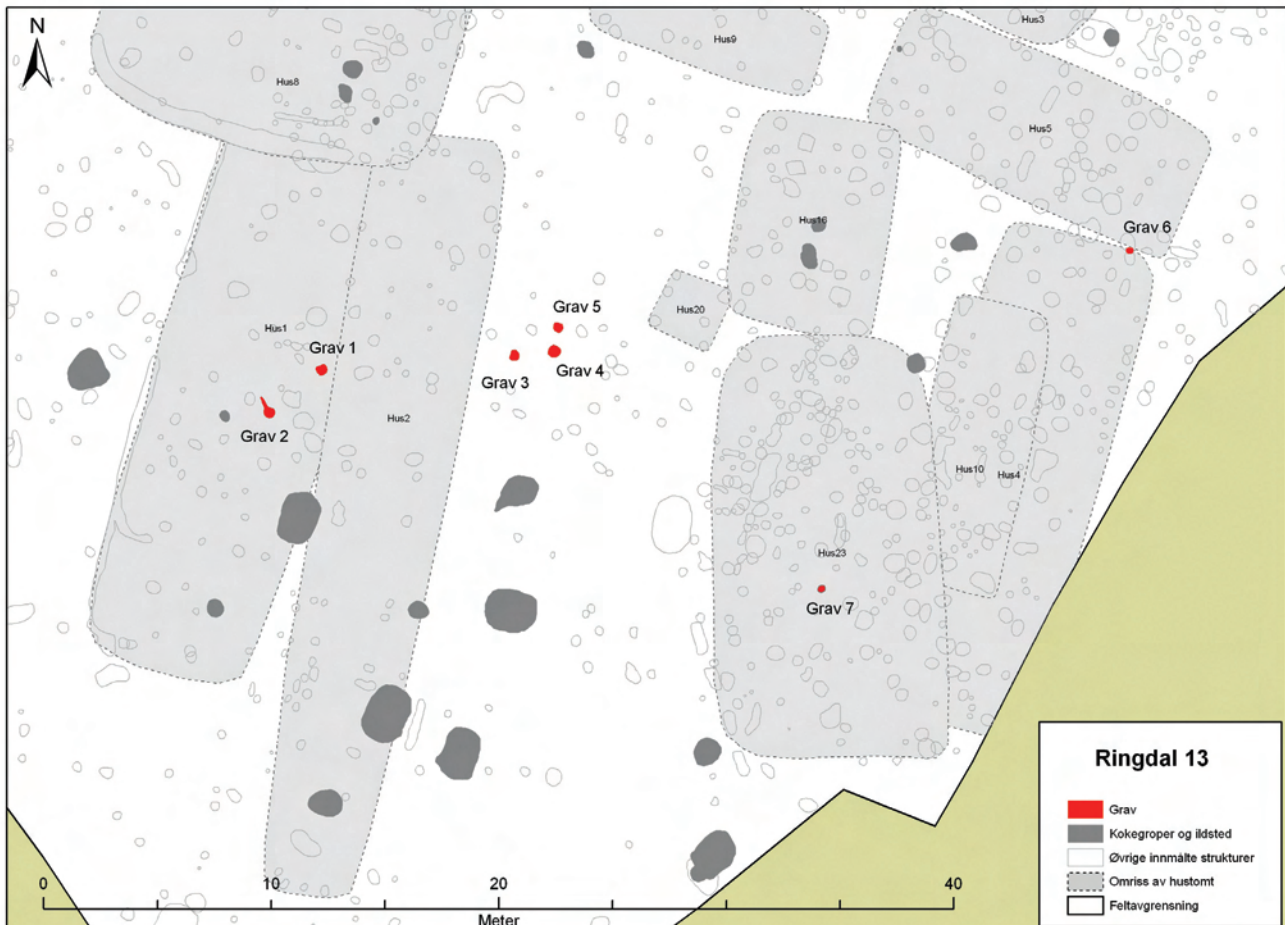
Syv graver, hvorav minst seks branngraver, i form av små nedgravninger ble undersøkt. I fem av gravene lå de brente beina i gravurner av keramikk. I de to øvrige ble det funnet noe keramikk i grava, men ikke av en slik mengde eller spredning som helt sikkert kan tilsi at skårene stammer fra en gravurne. Gravene som ble undersøkt i felt, ble gravd i mekaniske sjikt og massene såldet. Gravene som ble tatt inn som preparat, ble undersøkt på konserveringslaboratoriet. Utgravingsmetoden med mekaniske sjikt ble opprettholdt for å dokumentere spredning av bein i grava, samtidig som utgraving på laboratoriet ga mulighet

for stabilisering av urnen etter hvert som den ble avdekket.

Etter at husene var skilt ut ble hele tomten fotografert i plan, både med og uten markering av stolpehull. Stolpehull ble fotografert og tegnet for hånd i plan før de ble snittet med spade. Profiler ble tegnet, og et representativt utvalg fra hver tomt ble også fotografert. Mot slutten av feltsesongen ble dokumentasjonen effektivisert og forenklet på grunn av tidspress slik at stolpehull kun ble tegnet i profil, og innmålt i plan. For tre av de seks firestolpers konstruksjonenes vedkommende er strukturene kun fotodokumentert. Etter at strukturene i hvert hus var snittet og dokumentert, ble makrofossilprøver tatt fra profilene fra stolpehull for takbærende stolper, veggrofter og et utvalg av stolpehull for veggstolper. De fleste av makrofossilprøvene er flottert, og gjenstandene i ca. halvparten av massene i stolpehullene har blitt fanget opp i den forbindelsen. Det ble i tillegg tatt ut mikromorfologiske prøver av noen stolpehull med bevarte stolpeavtrykk. Det er kun tatt makrofossilprøver av et utvalg av firestolperskonstruksjonene. Ildstedene i husene ble snittet med spade, de av litt størrelse ble snittet i kvadranter. Kullprøver ble tatt fra profilene i ildstedene.

Tre hustomter krevde tilpasninger i undersøkelsesmetoden. Dette gjaldt Hus 3 som hadde to store, buete veggrofter og Hus 1 og Hus 23 der det ble påvist rester av gulvlag. Veggroftene på Hus 3 ble delt i 1 meter lange segmenter, hvorav hver andre ble tømt. Metoden gjorde det mulig å samle inn funnmateriale, dokumentere 28 profiler og digitalt modellere nedgravningene. Gulvlagene ble gravd i 0,05 meter tykke sjikt. Gulvlaget i Hus 1 ble formgravd i kvadranter, mens det i Hus 23 ble gravd mekanisk i henhold til et koordinatsystem med kvadratmeter-ruter. Valg av metode hadde bakgrunn i lagenes form og størrelse. For det minste laget var dokumentasjon av form ved hjelp av flere profiler av størst betydning. For det største laget var målsetningen om å lage spredningskart over gjenstander avgjørende for valg av inndeling av laget i kvadratmeterruter. Profiler ble opprettet for dokumentasjon og for uttak av pollen-, makrofossil- og mikromorfologiske prøver.

Kokegroper ble stort sett snittet ved hjelp av maskin. Det ble gjort mot slutten av feltarbeidet for å unngå ødeleggelse av husene før de var undersøkt. De er tegnet i profil, og fotografert både i plan og profil. Kullprøver ble tatt fra profilet. Store groper med ukjent funksjon ble undersøkt på samme måte, med unntak av en grop. Der ble den ene halvdel gravd manuelt, de øverste 0,2 meter i fire mekaniske sjikt

Figur 3.4: Oversikt over graver på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.
Figure 3.4: Plan of the graves at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

på grunn av høyt innslag av delvis nedbrutt organisk materiale. Det ble også funnet en konsentrasjon av brente bein. Etter at dette området var undersøkt, ble resten av gropa snittet med spade.

Graver – seks branngraver og en usikker skjelettgrav

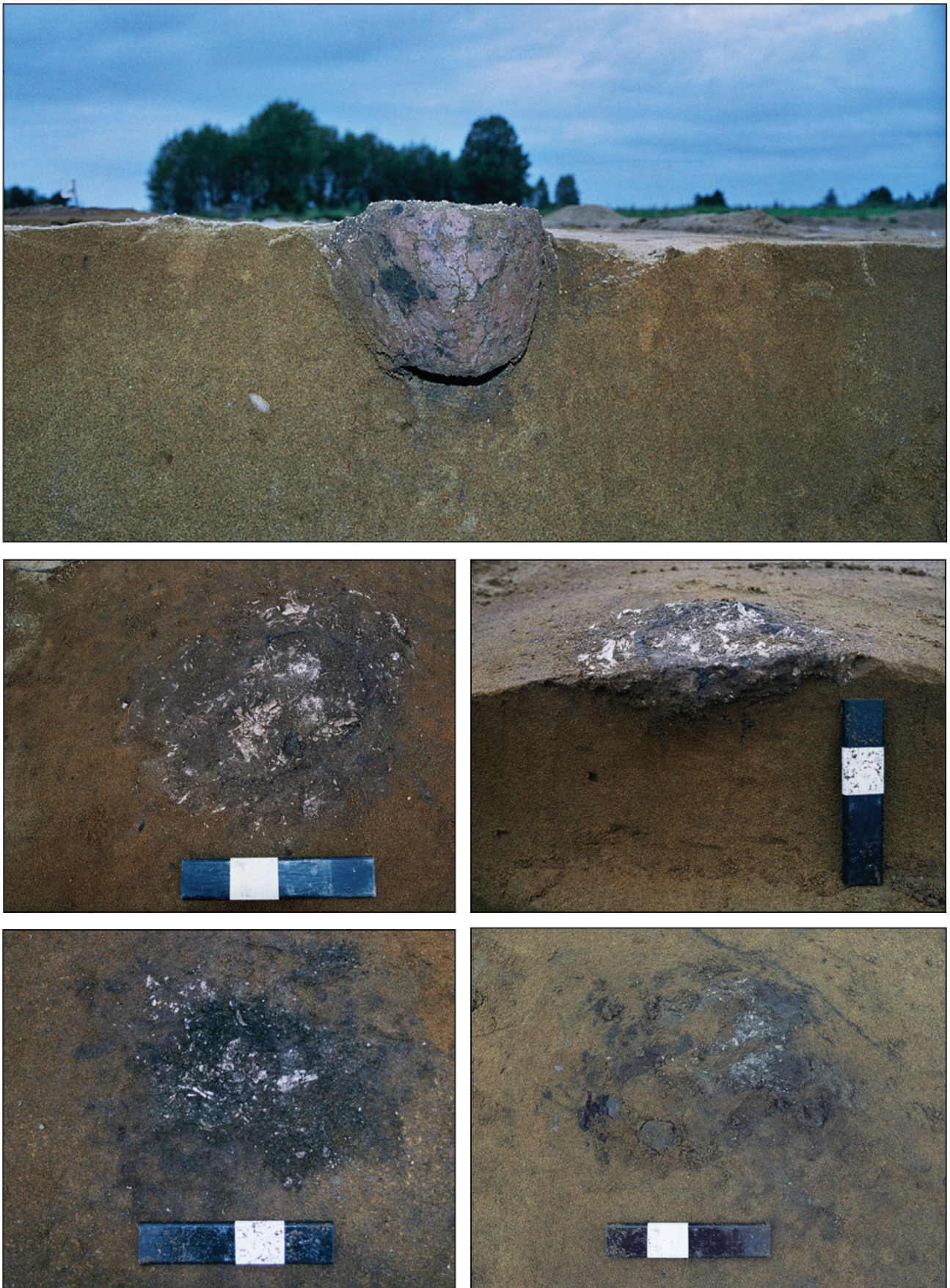
Innledning

Det ble avdekket syv graver inne på boplassområdet (figur 3.4). Grav 1–6 er kremasjonsgraver, mens det er større usikkerhet vedrørende likbehandlingen i Grav 7. Gravene lå i fire grupperinger. Grav 1 (S10128) lå omtrent i vegglinja på Hus 1 og Grav 2 (S10129) i inngangsrommet på det samme huset, omtrent 2,7 meter fra hverandre. Grav 3 (S10190), Grav 4 (S10191) og Grav 5 (S10192) ligger samlet mellom Hus 2, Hus 23 og Hus 16. Avstanden fra Grav 3 til Grav 5 er ca. 1,8 meter, og Grav 4 ligger omtrent 0,5 meter sørøst for en tenkt linje mellom disse. Grav 6 (S12452) var delvis forstyrret av gavlstolpen i Hus 4 og lå atskilt fra de andre gravene, rundt 25 meter østnordøst for Grav 3, 4 og 5. Grav 7 (S10657) lå inne på tomten til Hus 23, ca. 15 meter sørøst for samlingen av gravene 3, 4 og 5. Det kunne ikke observeres synlige

markeringer for noen av gravene, men disse kan ha blitt fjernet for eksempel i forbindelse med seinere dyrking. Slike graver har kanskje vært markert med flate heller, slik som for eksempel på Meldal i Trøndelag og Store-Dal i Østfold (Petersen 1923, Wangen 1998a). Eventuelle markeringer av Grav 1 og 2 må ha vært fjernet seinest når Hus 1 ble bygget, eller ha vært synlig inne i huset.

Det er gjort en rekke inndelinger av indre og ytre gravskikk (Løken 1974, Bennett 1987, Kaliff 1992). Disse er diskutert av Vivian Wangen (1998b:7, 1999:87), og tre av hennes typer av behandling av beina etter kremasjonen, er aktuelle her. I tillegg til de "gamle" betegnelse **urnegrav** – et kar med rensete bein satt ned i ei grop, og **grop med rensete, brente bein** har hun funnet en form av begge med enkelte kullbiter tilstede, kalt **urnegrav/grop med rensete brente bein med kull**. Anders Kaliff (1992:43) mener at enkelte urnegraver bare har vært delvis nedgravde, og har fungert som gravmarkører. Grav 1 kan ha vært markert slik.

En av gravene kan ha vært urnegrav der keramikurnen bare var delvis nedgravd og fungerte som

Figur 3.5: Graver på Ringdal 13. Øverst: Grav 5, midten: Grav 4, nederst venstre: Grav 2 og høyre: Grav 1.
 Figure 3.5: Graves at Ringdal 13. Top: Grave 5. Middle row: Surface and section of Grave 4. Bottom left: Grave 2.
 Bottom right: Grave 1.

gravmarkering. Under avdekking ble Grav 1–6 observert som nedgravninger med brente bein både i overliggende matjord og i nedgravningens overflate. Grav 7 lå i kulturlag A og ble i utgangspunktet antatt å være en nedgravning av ukjent art. Det var først etter funn av brente bein, seinere bestemt til dyrebein, og et spiralformet sølvfragment, senere tolket som en fragmentert hektespenne i sølv, at nedgravningen ble tolket som ei grav. De første seks gravene har flere interne likhetstrekk, både når det gjelder lokalisering, form, størrelse og innhold, og alle stammer sannsynligvis fra førromersk jernalder. Grav 6 ligger noe atskilt fra de andre, men er ellers svært lik de øvrige. Disse trekkene er klare til tross for at gravene er bevart i svært varierende grad, og følgelig inneholdt ulike mengder brente bein og keramikk. Den udekorerte keramikken ser imidlertid ut til å være av samme type. Grav 7 skiller seg fra resten med hensyn til at det er usikkerhet knyttet til tolkningen som grav, datering til folkevandringstid, plassering, nedgravningens form og typen keramikk, i tillegg til at denne grava også inneholdt fragmenter av en sølvhekte.

Plasseringen av de kremerte beina i kremasjonsgraver er ofte ignorert, men Heid Gjøsstein Resi (1998) har vist at det ikke er tilfeldig i hvilken rekkefølge de kremerte beina er lagt ned i et leirkar. Ved undersøkelsen av kremasjonsgraver ved E18-prosjektet var det derfor ønskelig å grave disse på en slik måte at eventuell systematikk i måten beina var lagt ned på, kunne dokumenteres (Gjerpe 2005e:25). Alle kremasjonsgravene på feltet ble derfor dokumentert grundig, men dessverre viste det seg at de aller fleste beina har vært behandlet på en slik måte at de ikke kunne bestemmes nærmere enn til menneske. Materialet som kunne bestemmes til legemsdeler eller kjønn og alder, er derfor så lite at eventuelle mønstre ved deponeringen var umulig å oppdage.

Grav 1, urnegrav fra førromersk/romersk jernalder (C55048)

Grav 1 (S10128), C55048, var en istykkerpløyd urnegrav, målte 0,25 x 0,30 meter i overflaten og var mellom 0,04 og 0,05 meter dyp. Gravurnen bestod av udekorert keramikk som kun er bevart i form av flere spredte skår. Grava var kun synlig som en blanding av matjord og brente bein (figur 3.5).

Flere biter fra bunnen og nedre del av buken ble avdekket i de nedre 0,02 til 0,03 meter av grava. Resten av karet er trolig dratt ut med ploegen, og dette forklarer at de gjenværende skårene lå spredt og ikke passer sammen i bruddflatene. Grava lå i et område der flere av de omliggende strukturene også bar preg av skader fra pløying i nyere tid. I tillegg til brente

bein og keramikk lå et sort, porøst materiale dels som et boblete, sort belegg langs innsiden av keramikkskårene og dels spredt i mindre fragmenter mellom beina. Det kan tenkes at disse fragmentene kun er spredt etter at ploegen har truffet urnen og dratt skår ut av konteksten. Det er ikke funnet gravgaver og kun 1 gram trekull, og urnen har trolig inneholdt rensete, brente bein. Grava var ikke gravd dypt ned, og deler av karet kan tidligere ha vært synlig over bakkenivå som gravmarkering (jamfør Kaliff 1992:43).

Brente bein er bestemt til tynt skallebein, rørbenfragmenter og tannrotfragment, trolig fra et voksent, yngre individ (Holck 2007b). Det ble funnet skallebein i matjorda over grava og et tannrotfragment nederst i urna. Det er ikke mulig å spore noe mønster i nedleggelsen.

Brente bein fra grava er datert til 2040±40 BP, cal BC 110–AD 20, TUA-7028. For øvrig er det ingen daterende funn fra grava.

Grav 2, branngrav fra førromersk jernalder (C55049)

Grav 2 (S10129), C55049, var en grop med rensete, brente bein med kull eller muligens en urnegrav med kull, i en tilnærmet rund nedgravning med diameter på 0,4 meter og dybde mellom 0,04 og 0,05 meter (figur 3.5).

I likhet med Grav 1, var Grav 2 kun synlig som et område med brente bein i matjord og i nedgravningens overflate. Det ble funnet to skår fra et leirkar og noen fragmenter som kan stamme fra det samme karet – til sammen 5 g. Grava var svært dårlig bevart, og det er ikke mulig å avgjøre om keramikkskårene var en del av ei urne som de brente beina har ligget i, er lagt ved som symbolske gravgaver eller mer tilfeldig er kommet med. Det ble funnet seks små fragmenter av trekull, men det ser ellers ut til at grava har inneholdt rensete bein.

De brente beina er bestemt til skalle, ribben, bekken, tannrøtter, røknokler, muligens fra voksen kvinne (Holck 2007b).

Trekull av løvtre er datert til 2210±35 BP, cal BC 360–200, TUA-6056. Brente bein av menneske er datert til 2145±30, cal 350–110 BC, TUA-7031. For øvrig er det ingen daterende funn fra grava, og de to radiologiske dateringene er tilnærmet like. Grava dateres derfor til midten av førromersk jernalder.

Grav 3, grop med rensete brente bein fra førromersk jernalder (C55050)

Grav 3 (S10190), C55050, var en grop med rensede brente bein i en nedgravning med ujevn form og med 0,17 meter som den største utstrekningen i flaten. Nedgravningen var mellom 0,04 og 0,05 meter dyp. Grava var forstyrret på grunn av pløying – en plogfure løp rett gjennom den vestre delen av nedgravningen. Det som gjenstod var noe brent bein i plogfuren og matjorda over grava, samt en svakt synlig nedgravning med noen brente bein. Massen var spettete, lys gulgrå sand med innslag av delvis eller helt nedbrutte organiske masser. Det er mulig at beina har vært pakket inn i et organisk materiale eller ligget i en organisk beholder uten at denne har satt øvrige spor etter seg. Der er funnet små fragmenter av leirkarskår i et grovt magret gods som kan stamme fra en urne, eller det kan være et skår av keramikk som er lagt med i grava. I tillegg til 8 g brente bein og 10 g keramikk ble det funnet et lite jernfragment med form som en tynn plate, uten kjent funksjon. Både ikke-forkullede frø og et trekullfragment ble funnet helt mot bunnen av nedgravningen. Frøene må være en postdeposisjonell forstyrrelse, muligens på grunn av pløying. Det var derfor usikkert om trekullet stammet fra likbålet og hørte til gravkonteksten, eller om kullet, i likhet med frøene, har kommet til senere. Det kan også være tilfellet for jernfragmentet. Dateringen ser ut til å bekrefte at i hvert fall trekullet stammer fra en seinere forstyrrelse.

De brente beina kunne ikke bestemmes nærmere (Holck 2007b).

Trekullet av furu ble datert til 510 ± 35 BP, cal AD 1405–1440, TUA-6057, og brente bein er datert til 2195 ± 30 BP, cal 360–200 BC, TUA-7030. Det er svært sannsynlig at trekullet ikke er samtidig med grava, men har kommet til gjennom postdeposisjonelle forstyrrelser. Det er ingen gjenstander fra grava som kan datere grava nærmere. Grava dateres til første halvdel av førromersk jernalder på grunnlag av dateringen av de brente beina.

Grav 4, urnegrav fra førromersk jernalder (C55051)

Grav 4 (S10191), C55051, var en urnegrav i en tilnærmet rund nedgravning, 0,4 x 0,42 meter. Grava var ca. 0,1 meter dyp. Etter fremrensing var deler av en gravurne i keramikk synlig i plan. Munningen var bortpløyd, slik at det kun var buken og bunn som var bevart (figur 3.5).

Leirkaret hadde en kraftig sprekk som gikk gjennom hele bunnen og buken, i tillegg til at alt over buken var bortpløyd. Karet er svært frostsprengt, og buken har mistet formen av den grunn. Bunnen er best bevart og antyder en diameter i bunn på ca. 10,5 centi-

meter. Tykkelsen på bunnen er 1,3 centimeter, mens buken er noe tynnere med 1,1 centimeter tykt gods. Største høyde fra bunnen og oppover innsiden av buken er 7,3 centimeter.

Det er sannsynlig at karet har kollapset på grunn av trykk, enten allerede ved nedleggelsen og tildekkingen av gravurnen eller ved senere aktiviteter. En del av beina som har ligget inne i urnen, kan dermed ha rast ut av sprekkene i urnen. En alternativ forklaring er at det helt fra starten har vært bein både i selve urnen og i fyllmassene i nedgravningen.

Ut i fra de brente beina ble både kjønn og alder på den eller de gravlagte antydnet, selv om mesteparten av de brente beina ikke kunne bestemmes nærmere enn til menneske. Det ble funnet biter som kunne bestemmes til skalle, tannrot, lårbein, underekstremiteter og ekstremiteter. Et av skallefragmentene ble bestemt som voksent, yngre menneske, trolig under 25 år, de andre mulige aldersbestemmelsene var kun til voksent individ. Fem biter ble på grunnlag av kraftige muskelfester bestemt som mann, mens to biter ble bestemt som kvinne på bakgrunn av mangel på kraftige muskelfester (Holck 2007a). Det er altså mulig det er snakk om en dobbeltbegravelse med to voksne individer, en kvinne og en mann, og minst en av dem under 25 år.

Det var, som nevnt tidligere, et mål å undersøke om beina var systematisk lagt ned eller ikke. Det bevarte innholdet i leirkaret ble derfor gravd i tilnærmet 0,01 meter tykke lag delt i fire kvadranter. Det kunne ikke observeres noen klar fordeling av beintyper. Nederst mot bunnen av karet var tre av fire identifiserte biter fra underekstremitetene, men tendensen undergraves av at den siste biten var ei tann.

Brente bein fra grava er datert til 2320 ± 30 BP, cal 405–375 BC, TUA-6835, og dette daterer sannsynligvis grava. Trekull av bjørk og hassel ble datert til 1990 ± 30 BP, cal 40 BC–AD 55, TUA-6058, altså ca. 300 år yngre enn de brente beina. Det er grunn til å tro at trekullet er kommet med i grava mer eller mindre tilfeldig, det representerer neppe kremasjonsbålet, og grava er derfor karakterisert som urnegrav med rensede brente bein. På den andre siden har nyere undersøkelser vist at brente bein enkelte ganger får dateringer som er eldre enn trekull fra samme kontekst (Rundberget 2007a).

Grav 5, urnegrav fra førromersk jernalder (C55052)

Grav 5 (S10192), C55052, var en urnegrav. I plan var nedgravningen tilnærmet rund med en diameter på

ca. 0,18 meter. Den bevarte delen av nedgravningen var ca. 0,19 meter dyp (figur 3.5).

Urnen var bevart i en høyde av 13 centimeter og hadde en diameter på mellom 10 og 11 centimeter. Nedgravningen var ikke mye større enn selve urnen og var ca. 0,19 meter dyp og omtrent 0,18 meter i diameter. Leirkaret sto ikke helt midt i nedgravningen, men noe nærmere nedgravningskanten mot sør. Munningen var pløyd vekk. Bunnen var ikke bevart. Der bunnen burde vært fantes bare et grålig lag med noen små fragmenter keramikk av samme type som resten av leirkaret, og det kan derfor antas at bunnen er gått i oppløsning. Godset var 0,9 centimeter tykt i buken. Den bevarte delen av karet har vært mellom 13 og 14 centimeter høyt, men karet mangler som nevnt øvre del av halsen, randen og bunnen.

Beina er rensset, og grava inneholder ikke rester fra bålørjen utover små trekullfragmenter. Kun et mindre antall bein ble funnet i større biter, og få kunne bestemmes nærmere. Det ble funnet biter fra øyehulene og to biter overarmsbein. Seks biter ble bestemt som voksent individ, et av disse som neppe over 25 år og to som mulig eldre individer. Et overarmsbein uten spesielt kraftig preg ble bestemt som kvinne og en bit med runde kanter på øyehulene som mulig mann (Holck 2007a). Materialet er lite og usikkerheten rundt bestemmelsene stor, men det er mulig at det kan være gravlagt en mann og en kvinne, den ene yngre enn 25 år, den andre noe eldre.

Brente bein fra grava er datert til 2185±30 BP, cal 360–190 BC, TUa-6834, og dette daterer sannsynligvis grava. Trekull av hegg/rogn er datert til 2485±35 BP, cal 760–530 BC, TUa-6054. Det er grunn til å tro at trekullet er kommet med i grava mer eller mindre tilfeldig. Det representerer neppe kremasjonsbålet, og grava er derfor karakterisert som urnegrav med renssete brente bein, og ikke urnegrav med renssete brente bein med trekull.

Grav 6, urnegrav fra førromersk jernalder (C55053)
Grav 6 (S12452), C55053, var en urnegrav og består av et leirkar med brente bein både i og utenfor. Det siste er sannsynligvis et resultat av postdeposisjonelle forstyrrelser. Grava ble i utgangspunktet antatt å være en del av stolpehullet S10393, men ble under snitting av stolpehullene definert som ei grav. I profil var nedgravningen 0,24 meter bred og 0,08 meter dyp. Disse målene er imidlertid omtrentlige, da grava er forstyrret av stolpehullene S10393 og S10392 samt en dyp plogfure. Det er funnet trekull i nedgravningen, ikke i selve urna.

Den eneste delen av grava som er bevart er et lite trekantformet segment mellom S10393 og S10392. Plogfuren går rett gjennom skjæringspunktet mellom de tre nedgravningene og vanskeliggjør følgelig tolkningen av stratigrafien. Funn av brente bein og keramikk i S10392 og S10393 kan imidlertid tyde på at bein og keramikkskår fra grava har havnet i stolpehullenes fyllmasser under gravingen av disse. Beina fra stolpehullet S10392 er bestemt som dels fra skalle og dels fra ekstremiteter fra menneske (Hufthammer 2007, Holck pers. med.), noe som styrker antagelsen om at stolpehullet har forstyrret grava. Dette støttes også av at S10393 er tolket som et gavlstolpehull på Hus 4, datert til folkevandringstid.

Keramikken var i dårlig forfatning. Kun en liten del av bunnen samt svært fragmenterte rester av underdelen av buken på den sørvestre siden var bevart, mesteparten som avskallinger og skår uten overflate. Bunnen har en største tykkelse på 1,8 centimeter. I overgangen fra bunn til buk er buken ca. 1,1 centimeter tykk. Det ble funnet 675 g keramikk i grava, i tillegg ble det funnet 28 g som sannsynligvis er fra det samme karet i S10393.

Det ble til sammen funnet 189 g brente bein, av disse lå 160 g inne i karet, mens resten er funnet uten for karet i omrotete masser og S10393. I plogfuren gjennom grava, sammen med brente bein og fragmenter fra gravurnen, lå en sort, ujevn klump i et glassaktig, sintret materiale. Klumpen måler 2,4 x 1,6 x 1,1 centimeter, og kan være en (eller flere) sterkt varmpåvirket glassperle. Siden den ligger sammen med bein fra grava kan det tenkes at det dreier seg om en glassperle som har vært på kremasjonsbålet og siden rensset ut av bålørjen og lagt i gravurnen sammen med brente bein.

Blå glassperler er tidligere kun funnet i en førromersk grav på Østlandet. I en flatmarksgrav på Rør, Rygge i Østfold, er det funnet tre ringformede blå glassperler smeltet fast til en kulehalsring (C24136). Per Oscar Nybruget (1978:27, 151) daterer denne grava til førromersk jernalder periode III, 100 f.Kr.–Kristi fødsel.

De brente beina er bestemt til skalle, tannrotfragment og rørknokler av mulig eldre individ (Holck 2007b). Det kunne ikke observeres noe mønster i spredningen av beina.

Brente bein fra grava er datert til 2255±45 BP, cal 390–210 BC, TUa-7027, og trekull av løvtre er datert til 2285±35 BP, cal BC 400–230, TUa-6055. De to radiologiske dateringene er noe eldre enn den antatte

dateringen av glassperlen, men dateringen er som sagt basert på kun ei grav fra Østlandet, samtidig som tolkningen av det sintrede, glassaktige materialet som glassperle kan diskuteres. Det antas derfor at de to radiologiske dateringene daterer grava.

Grav 7 – usikker grav fra folkevandringstid, (C55054)

Grav 7 (S10657), C55054, er en usikker grav, men inneholdt noen få gram brente (dyre?-)bein, del av ei hektespenne i sølv og deler av et keramikk-kar. Nedgravningen var avlang, noe ujevn, og målte 0,29 x 1,18 meter. Nedgravningen var kun 0,11 meter dyp.

Det ble først fjernet et mekanisk 0,05 meter tykt sjikt i forbindelse med utgraving av Lag A (se Hus 23 nedenfor) som nedgravningen syntes å være skåret ned i. Etter funn av et sølvhektefragment som R271/Hines (1993) class A, ble resten av grava undersøkt i sin helhet. Sølvhektefragmentet består av en spiral av tynn sølvtråd med en diameter på ca. 1,2 millimeter, og der den største bevarte diameteren på spiralen, er 0,8 centimeter (figur 3.68). Spiralen er svært lik spiralen på R271, som også nesten alltid er å finne i sølv. Sammen med sølvhekten ble det funnet 39 g keramikk av middels tynt, lys beige gods med noe glattet overflate. Godset er fint magret og jevnt brent. Blant skårene er flere randskår som ville vært pløyd bort om karet hadde stått rett opp og ned i grava. Karet må enten ha vært knust da det ble lagt i nedgravningen, eller at de ble lagt skrått ned i grava for siden å fragmenteres på grunn av trykk. Nedgravningen inneholdt en konsentrasjon keramikk, en konsentrasjon med mindre stein og en konsentrasjon brente bein og kull. Det er derfor lite trolig at keramikken stammer fra en gravurne, da kar og bein ble funnet drøye 0,1 meter fra hverandre. Karet må heller vært satt ned i en annen ende av grava enn beina. Det er til sammen funnet kun 6 g brente bein, de delene som Holck (2007b) kunne bestemme var dyrebein.

Det er også mulig det dreier seg om boplasspor som mer eller mindre tilfeldig inneholdt keramikk, brente bein og ei tapt/ødelagt hektespenne.

Hektespinner som R271/Hines (1993) class A, ble nesten utelukkende brukt av kvinner (Hines 1993:76).

Trekull av hassel og ask fra S10657 er datert til 1485±75 BP, cal AD 460–650, T-18435, og brente bein til 1635±35 BP, cal AD 350–530, TUa-7029. Hektespinner av anførte type finnes i romertid og folkevandringstid, og Hines (1993:4–5) mener videre at diameteren på spiralen varierer over tid, jo

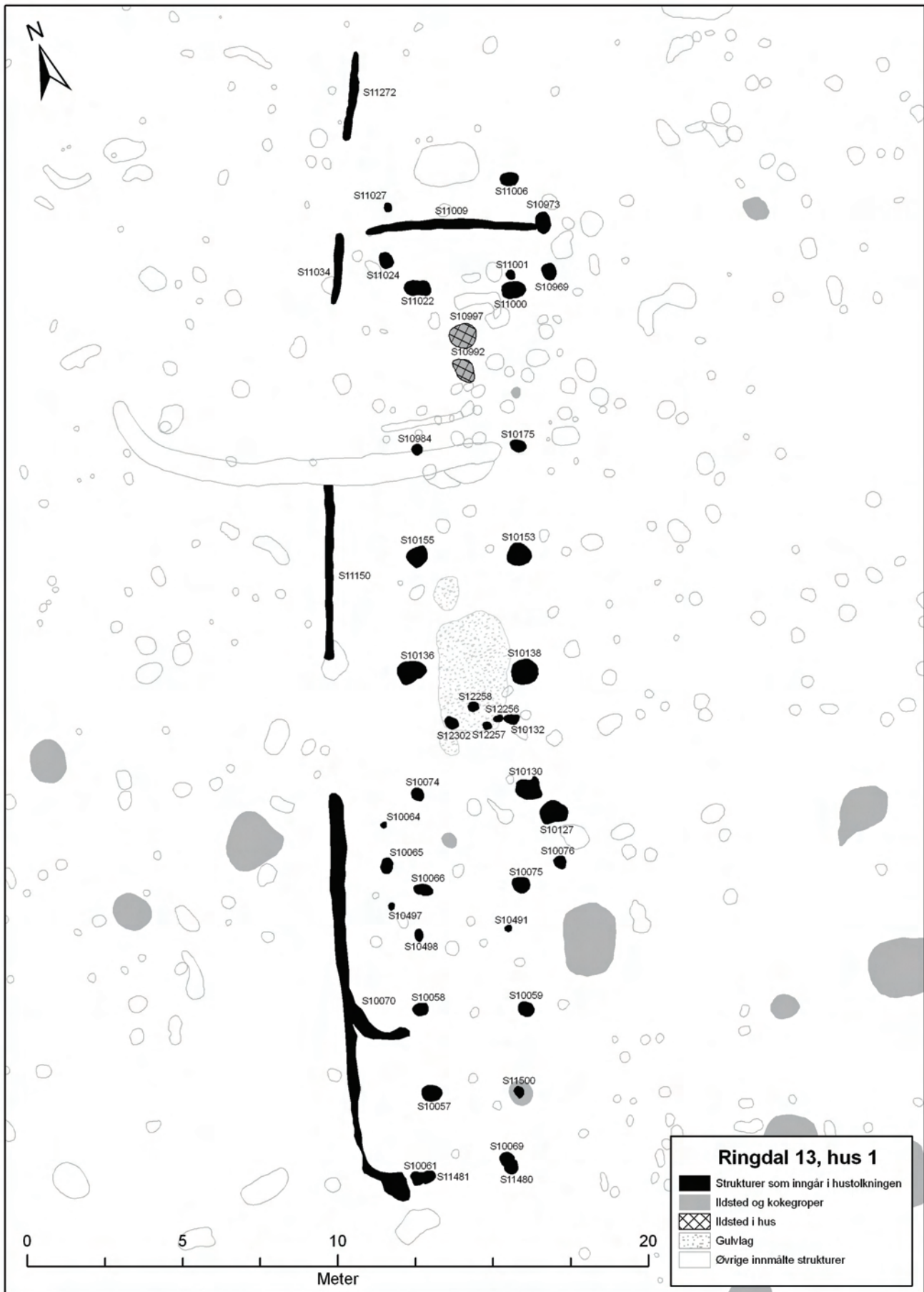
større diameter jo seinere datering. Romertidshekterne har diameter opp til 0,7 centimeter, så vidt mindre enn hekten fra Ringdal. Imidlertid er ikke hele spiralen bevart, og 0,8 centimeter må derfor regnes som absolutt minste diameter. Det virker derfor riktigst å datere spennen til folkevandringstid. Spennen og de radiologiske dateringene antyder at den mulige grava er fra folkevandringstid, kanskje seint i perioden hvis det legges vekt på den yngste radiologiske dateringen og at spiralen kan ha hatt en større diameter enn 0,8 centimeter.

Hus 1, C55055 – treskipet hus fra folkevandringstid

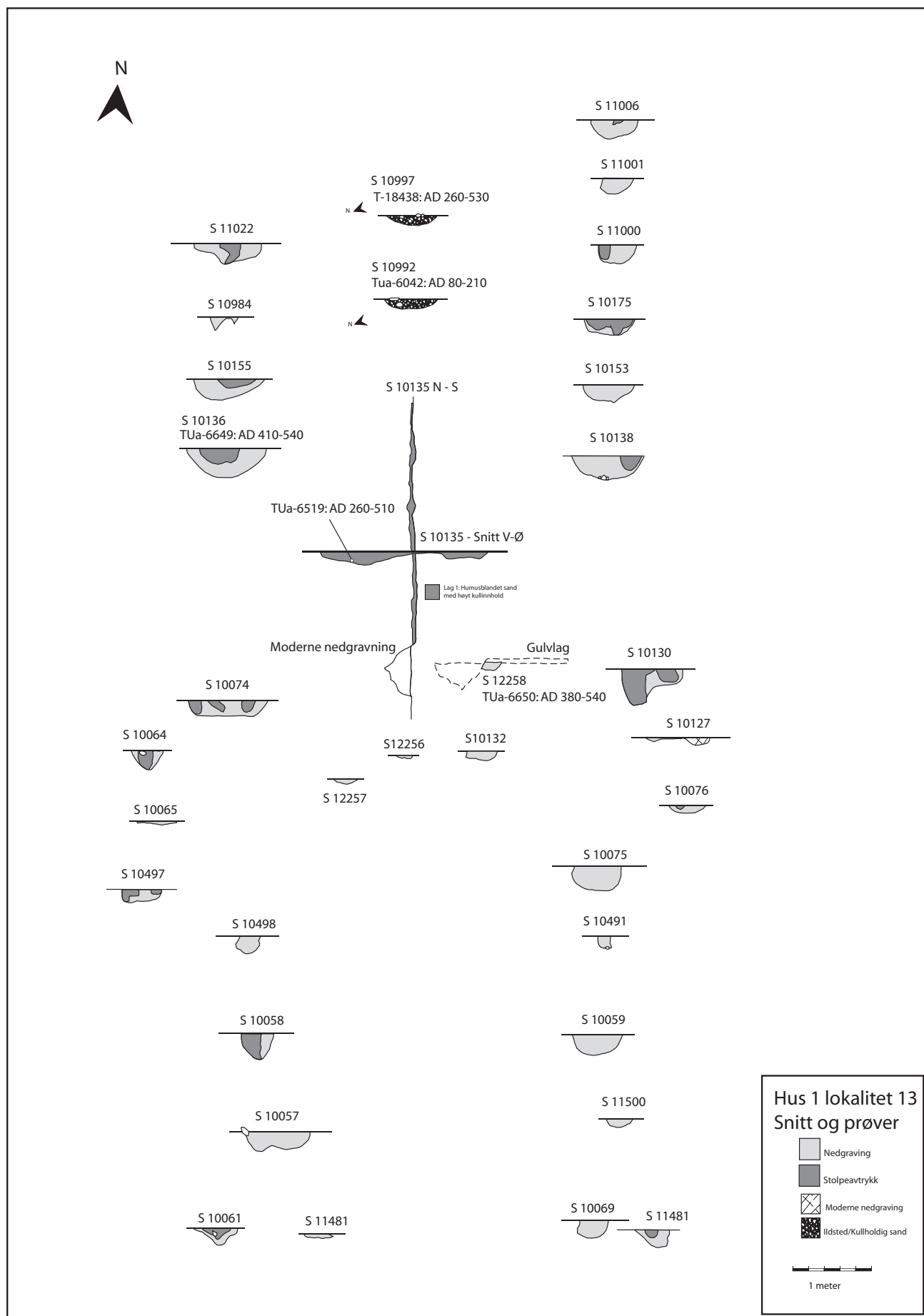
Innledning

Hus 1 var et treskipet, grindbygd langhus fra folkevandringstid som lå på flaten i den sørvestre utkannten av huskonsentrasjonen. Det var minst 28,5 meter langt og ca. 8 meter bredt, og er orientert nordnord-øst-sørsørvest (figur 3.6). Det ligger utelukkende på sandgrunn. I nordenden skjærer det et eldre Hus 8. Huset består av ni sikre grunder og en usikker grind, i tillegg til en enslig stolpe. En eventuell makker til den enslige stolpen kan være fjernet av en yngre grop. I den sørlige halvdel av huset ble det påvist motstilte innganger. I den nordre halvdel av huset er det bevart et kulturlag. I rommet mellom de to nordligste grindene lå et ildsted. Ildstedets tilhørighet er noe usikker siden det ligger i det området der Hus 1 og Hus 8 krysser hverandre. Plasseringen synes å passe best med grunnplanet i Hus 1, men dateringene indikerer at det er samtidig med Hus 8. Langs husets vestre langside løp en grunn grøft som kan ha fungert som vegggrøft. Grøfta er for ujevn og har for stor avstand til de takbærende stolpene til at den bør tolkes som en del av veggkonstruksjonen (se også diskusjonen om vegggrøft i Hus 3 under). Det er mer sannsynlig at det har vært et takdrypp eller en dreneringsgrøft som har ligget utenfor veggen. Mot nord var grøfta så hardt nedpløyd at den ble borte etter annen gangs opprensing av husområdet. Det samme gjelder et svakt avtrykk av en mulig tverrvegg rett nord for det siste sikre stolpeparet.

Avstanden mellom de ytterste sikre takbærende stolpene i lengderetningen, er 28,5 meter, mens avstanden øker til 31,5 meter hvis den usikre enslige stolpen lengst nord trekkes inn i tolkningen. Bredden på midtskipet varierer fra 2,7 meter i enden til 3,65 meter midt i huset. Bredden mellom inngangsstolpene er 5,5 meter, og disse er nesten alltid inntrukne i forhold til veggen, så huset har kanskje vært én meter bredere enn dette. Åpningen mellom dørstolpene

Figur 3.6: Plantegning over Hus 1 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.
Figure 3.6: Plan of Building 1 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

Figur 3.7: Snitt av strukturer samt dateringer i Hus 1 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.

Figure 3.7: Radiocarbon dates and half-sections of features belonging to Building 1 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.

er 1,4 meter på begge sider av huset, og dørstolpene ligger mellom 0,8 og 1 meter utenfor de takbærende stolperekkene.

Stolpehull

Huset besto av minst 18, muligens 21, stolpehull for takbærende stolper, samt fire, kanskje åtte, stolpehull til to eller fire innganger. Huset har vært reparert, da i alle fall stolpene i det sørligste paret har blitt skiftet ut én gang. S10136 og S11022 kan også ha blitt skiftet ut.

Stolpehullene etter takbærende stolper var stort sett runde eller ovale i plan med unntak av ett, S11006, som var avrundet rektangulært. I plan er stolpehullene mellom 0,35 x 0,4 meter og 0,62 x 0,9 meter. For de sikre stolpehullene etter takbærende stolper varierer dybden fra 0,11 til 0,44 meter, med unntak av S10066 som var grunn og sterkt skadet av pløyning (figur 3.7). Ett av de usikre stolpehullene er ikke dypere enn 0,05 meter. Stolpehullene med minst utstrekning i plan var som regel også grunne. Dette skyldes at deler av feltet var mer nedpløyd enn andre, og svært kraftige pløyesper ble observert nettopp på flaten der Hus 1 har ligget. Dette er trolig bakgrunnen for den dårlige bevaringen av S10066 som etter opprensing kun gjenstod i form av flekker av markganger. Stolpehullet er følgelig ikke dokumentert utover innmålingen. Et mulig stolpehull S10984, fremkom i kanten av en vegggrøft, S10982, tilhørende Hus 8. Det var ikke mulig å se noe klart i plan, men en kontur av et mulig stolpehull kunne anes da grøfta her hadde en ujevn form på nedskjæringskanten. Det er imidlertid mulig det bare er en ujevnheter i vegggrøften som er dokumentert.

Huset hadde motstilte innganger litt sør for midten og mulige motstilte innganger i nord. Stolpehullene for dørstolpene var gjennomgående grunnere og noe spinklere enn for de takbærende stolpene. I sør på husets østside ble inngangen formet av stolpehullene S10127 og S10076. Dørstolpen S10127 var forstyrret av en nedgravning. I den forstyrrede delen ble det funnet keramikk og nyere tids rådyrbein. Det er usikkert om keramikken stammer fra stolpehullet eller har kommet med i forstyrrelsen mer eller mindre tilfeldig. Leirkarskårene er svært like de som er funnet i gravene (1–5) som ligger i umiddelbar nærhet, og det kan tenkes at de kommer fra en av disse eller ei grav som er totalt ødelagt. Den vestre inngangen utgjøres av stolpehullene S10064 og S10065. Rett sør for S10065 lå et annet stolpehull, S10497, som kan ha vært del av huset. Inngangene ville i denne fasen ikke være helt motstilte, men ligge svakt skråstilt i forhold til hverandre. Det vil imidlertid være

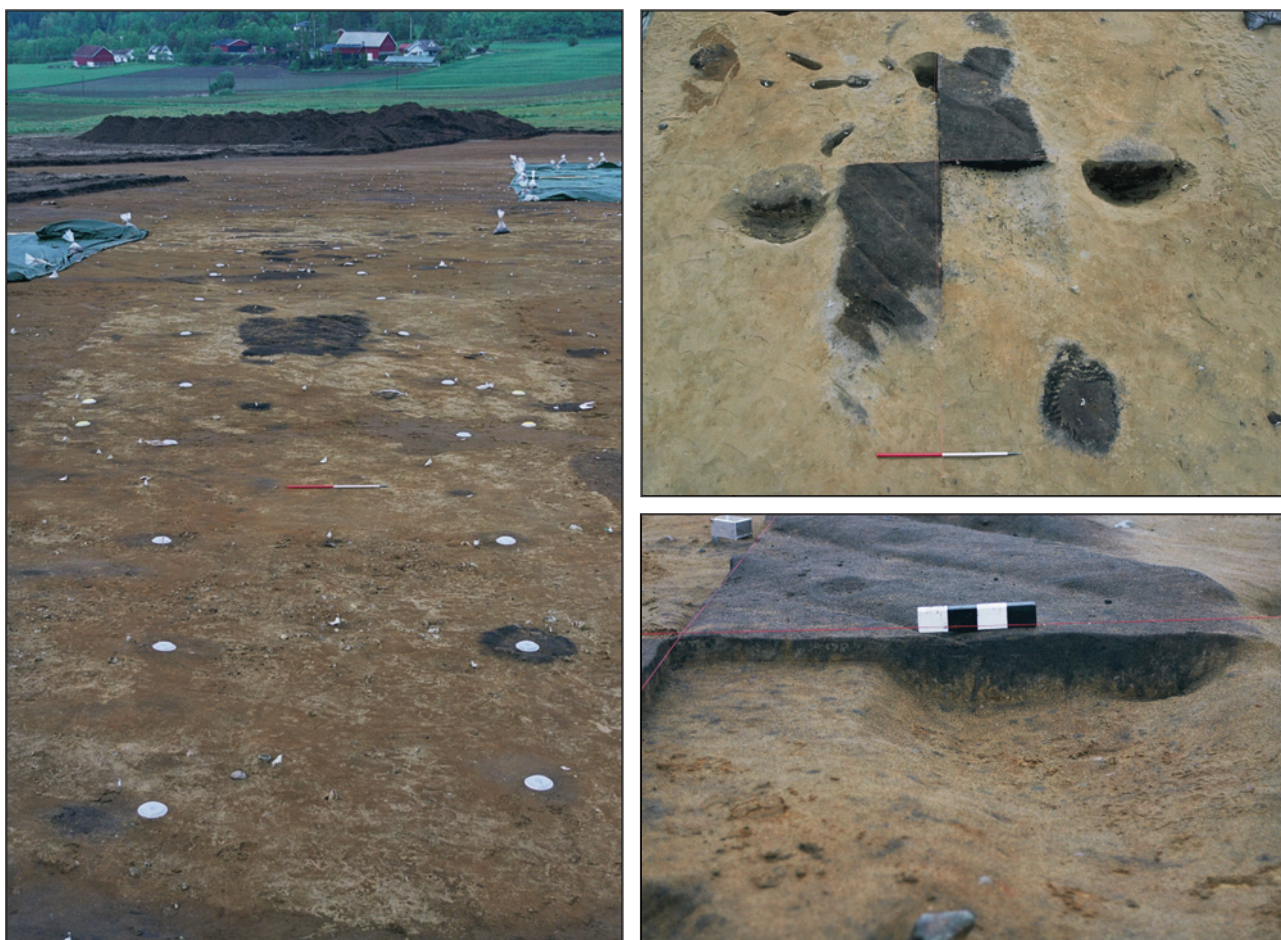
trangt mellom inngang og takbærende stolpe S10066 hvis denne tolkningen skal følges. Tolkningen med S10065 og S10064 er mer overbevisende, selv om stolpehullet S10497 var tydeligere og bedre bevart enn de førstnevnte stolpehullene.

I nord ble to mulige innganger dannet av S10973 og S10969 på østsiden og S11027 og S11024 på vestsiden. Disse er tolket på bakgrunn av plantegninger i ettertid og er ikke kontrollert i felt. Disse inngangene indikerer at huset i en fase har strukket seg nord for den antatte gavlgrøften.

Stolpehullene var gjennomgående fylt med humusholdig sand, og ingen av dem hadde skoningsstein. Massen var svært utvasket og bioturbert (i praksis markspist). Det var bevart stolpeavtrykk i ti av stolpehullene, hvorav ett av disse er det usikre dørstolpehullet S10497, uten at stolpenes form kunne observeres i flate. Sidene på nedgravningene er stort sett skrå eller buet, med unntak av fem av stolpehullene etter takbærende stolper som har steile sider. Det er større variasjoner i bunnens form som oftest er tilnærmet flat eller avrundet, men det er også nedgravninger som er ujevne eller skrå. Tross disse variasjonene er hovedinntrykket forholdsvis homogent, men med ett unntak: Én stolpe, S10058, inneholdt også et lag med blåleire, trolig rester fra en leirforing. Det er mindre sannsynlig at leiren stammer fra et leirgulv som har sunket ned i stolpehullet etter at stolpen er fjernet, da dette trekket ikke kan spores i noen av de andre stolpehullene, og heller ikke gulvlaget inneholder leire.

Grøfter

Det ble påvist en grøft, S10070, som løp langsmed husets vestside. Grøfta er målt inn i fire segmenter, der de tre nordligste (S11150, S11034 og S11272) var svært grunne slik at de forsvant etter gjentatt opptørking og rensing av huset. En skygge av en mulig gavlgrøft, S11009, ble også målt inn, men forsvant av samme årsak. Det er mulig denne er en del av veggen i Hus 8. Den sørligste delen, S10070, ble snittet og dokumentert i profil. Formen i plan og avstanden inn til de sikre inngangsstolpene tyder på at grøfta ikke har hatt noen funksjon i veggkonstruksjonen. Det er imidlertid mer sannsynlig at det dreier seg om en vegggrøft som har ligget utenfor veggen eller et takdrypp. Hvis alle de nordligste segmentene skal antas å tilhøre én og samme grøft, er det sannsynlig at huset har vært lengre enn det stolpehullene antyder, hele 35 meter. Alternativt kan det tenkes at grøfta har blitt gravd lengre enn huset for å lede vann vekk fra hustomta, eller at vannsig nedover hellingen har forlenget grøfta. Vegggrøfta antyder også at huset har i hvert fall to faser. I én av disse fasene ser det ut

Figur 3.8: Hus 1 på Ringdal 13 før utgraving av stolpehullene. Detaljfoto av gulvlag i huset. Alle foto tatt mot NNØ.
 Figure 3.8: Left: Building 1 at Ringdal 13, prior to excavation of the postholes. Right: Details of the floor deposits in the building (all photos facing north-northeast).

til at vegggrøfta stoppet rett sør for stolpene S10058 og S10059.

Ildsted

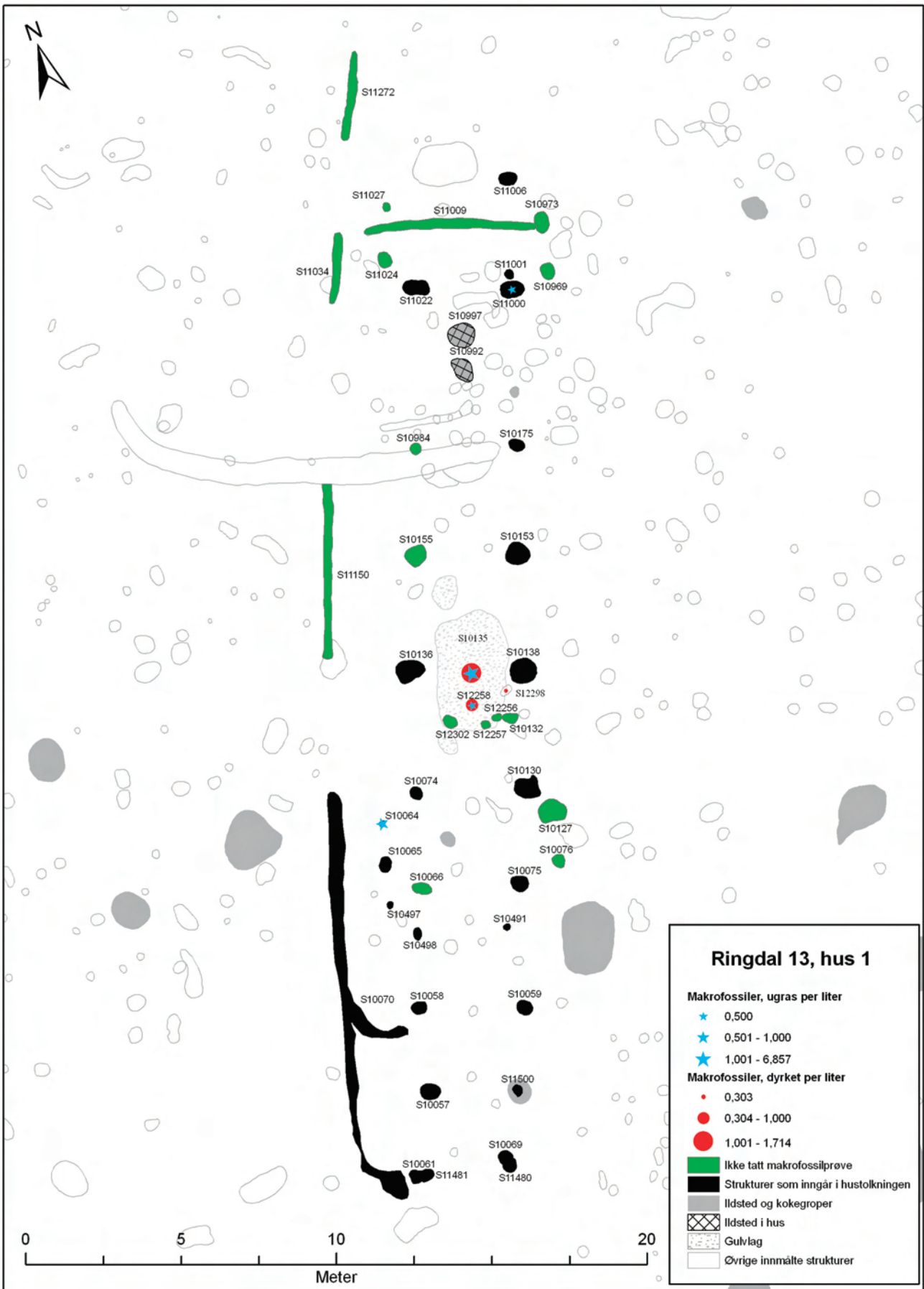
Det ble påvist to ildsteder (S10992 og S10997) med mulig tilknytning til huset. S10997 ble tolket som tilhørende Hus 8, men er datert til 1660±55 BP, cal AD 260–530, T-18438, noe som passer bra med Hus 1. S10997 er rundt, ca 0,65 meter i diameter og 0,13 meter dypt. Det andre ildstedet, S10992, hadde også mulig tilknytning til Hus 1. Ildstedet lå akkurat i krysningspunktet for Hus 1 og 8, og det er i tillegg generelt høy strukturtetthet i området. Det kan derfor ikke utelukkes at ildstedet kan høre til andre kontekster. Plasseringen skulle likevel kunne støtte opp om ildstedets tilhørighet til Hus 1, da det lå midt i midtskipet i det største rommet på huset. Dateringen er noe eldre enn resten av dateringene fra huset (se diskusjon nedenfor).

Gulvlag – rom for vev?

Mellom stolpene S10136 og S10138 ble det funnet et lag tolket som et gulvlag (figur 3.8). Hoveddelen av gulvlaget hadde en tilnærmet rektangulær form

i plan, rundt 3,85 x 2,2 meter og ble målt inn som S10135. I tillegg ble det avdekket noen mindre flekker av samme masse som er målt inn som S10134 og S10158. Laget var 0,18 meter tykt på det tykkeste. Under utgraving ble det også målt inn mulige pele hull, deriblant S12258, under laget, men dette kan gjerne være fordypninger eller ujevnheter fylt med samme masse som gulvlaget var bygget opp av. Laget hadde en ujevn bunn, laget var tykkest i to parallelle, langsgående fordypninger eller grøfter mot kanten av lagets langsider. Mellom disse fordypningene hadde undergrunnen form som en svakt høyere, langsgående rygg.

En mulig tolkning er at denne ryggen er siste rest av et oppbygd ildsted som nå er bortpløyd. Fordypningene som har løpt langsmed denne ryggen, kan derfor stamme fra slitasje fra aktiviteter rundt ildstedet. Massenes høye innslag av kull, brente bein og leirkarskår støtter opp om tolkningen av massene som avfall fra husholdningsaktiviteter tilknyttet kjøkkenet. Det ble også funnet forkullet agnekledd bygg og meldestokk, og Soltvedt antyder at området kan ha vært brukt til å rense korn.

Figur 3.9: Oversikt over makrofossiler i Hus 1 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.
 Figure 3.9: Macrofossil finds from Building 1 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

Fra det antatte gulvlaget S10135 ble det tatt ut og analysert en mikromorfologisk prøve. I denne prøven ble det funnet to lag. Det nederste ble tolket som sand og leire fra undergrunnen planert ut i forbindelse med husbyggingen, mens det andre ble tolket mer som et avfallslag. Det forekommer flere indikasjoner på at tolkningen som kjøkkenområde, var korrekt. Imidlertid blir det bemerket at lagene er lite komprimert, og ikke kan ha blitt brukt til å gå på særlig lenge. Det var ikke spor etter dyrehold. En mulig tolkning er at det dreier seg om et gulv som har gått over til et reint avfallsdeponi (Sageidet 2007:10).

På Åmol og Hol østre i Nannestad er det tidligere funnet to lignende nedgravninger, S-086 og S-107. I disse nedgravningene ble det funnet vevtyngder, enkelte brente bein og trekull, og i S-107 en del makrofossiler. Begge hadde høyere partier i midten og markerte nedsenkninger på sidene og mindre stolpehull omkring. De to nedsenkningene ble der tolket som ”hengegroper” for fremre og bakre vevtyngderekke for en oppstadvev. Begge de to gropene ble antatt å ha hørt til hus, selv om tilknytningen for i hvert fall én er noe usikker (Helliksen 1997:79–80, 82–84). Det er altså store likheter mellom de tre nedgravningene, med unntak av at det ikke er funnet vevtyngder i Hus 1. Tilstedeværelsen av vevtyngder på Åmol og Hol østre kan forklares med at husene er brent – det ble funnet brente stolper rundt S-086, og vevtyngdene i S-107 var kullstøt på en side.

Mangelen på vevtyngder kan skyldes at Hus 1 ikke har brent, og at vevtyngdene dermed ikke ble deponert i forsinkingen. Det er altså mulig at S10135 er en oppstillingsplass for oppstadvev. Det forklarer både nedsenkningene på sidene og at underlaget ikke er gått mye på.

Drøye to meter nord for den nordligste delen av veggrofta tilhørende Hus 1, ble det funnet ei grop som inneholdt fragment av en vevtyngde. Denne kan ikke direkte settes i forbindelse med huset. Gropa var oval i formen og ca. 1,9 x 1,3 meter og opp til 0,5 meter dyp.

Andre elementer, prøver og funn

Det er funnet få gjenstander i huset. I gulvlaget S10135 er det funnet snaue 60 g keramikk og drøye 60 g brente bein, og i inngangsstolpen S10127 er det funnet 30 g keramikk. Ellers er det bare funnet fragmenter av keramikk i S10138, S10175 og S11500. Et sort, porøst og boblete materiale ble også funnet i S10135. Det kan enten dreie seg om sand/leire som er svært sintret som følge av påvirkning av høy varme eller et organisk materiale som har vært svakt

brent. Det er imidlertid ikke tre, men muligens tjære. Flere av bitene har avtrykk fra en rund stokk eller pinne, og det kan tenkes at massen har ligget inn mot en form for konstruksjon. De få makrofossilene av korn som er funnet i huset er også funnet omkring S10135 (figur 3.9).

Datering

Det er datert fire prøver fra huset, en fra eldre romertid og tre fra romertid-folkevandringstid. Organisk materiale fra stolpehullet S10136 er datert til 1605±35 BP, cal AD 410–540, TUA-6649, forkullet korn fra pelehullet S12258 er datert til 1630±35 BP, cal AD 380–540, TUA-6650, forkullet korn fra S10135 er datert til 1655±45 BP, cal AD 260–510, TUA-6519, og trekull av bjørk og hassel fra ildstedet S10992 er datert til 1870±35 BP, cal AD 80–210, TUA-6042. Tre av dateringene er tilnærmet samtidige og plasserer huset i folkevandringstid. Dateringene fra ildstedet er den eldste, og selv om noe egenalder på trekullet regnes inn, blir det eldre enn den antatte alderen på huset. Det kan være at ildstedet S10992 ikke er en del av Hus 1 selv om det ligger i diagonalen mellom to stolpepar, og at ildstedet S10997 i stedet har tilhørt huset. S10997 ble tolket som tilhørende Hus 8, men er datert til 1660±55 BP, cal AD 260–530, T-18438, noe som passer bra med Hus 1. Kombinert gir de tre dateringene fra gulvlaget, stolpe- og pelehullet en sannsynlig datering til AD 330–440 med 61,9 % sannsynlighet (noe mindre enn vanligvis beregnet med ett sigma).

Dersom det tas hensyn til motstilt inngang i nord, har huset likhetstrekk med det typiske huset fra yngre romertid-folkevandringstid på Forsand, og den typologiske og den radiologiske dateringene stemmer slik sett overens. Også skåret av spannfornet kar passer inn i en slik datering. Spannfornete kar introduseres på 300-tallet, og de fleste formene forsvinner på 500-tallet (Bøe 1931:201). Skåret har en dekor som kan minne om Bøe 1931 Figur 338, som dateres til merovingertid, sannsynligvis mellom 550–650 (Bøe 1931:235–237, Gudesen 1980:70). Skåret er imidlertid lite, og selv om dekoren har klare likhetstrekk med Bøes seine spannfornede kar, er det usikkert hvor mye vekt som skal legges på dateringene av dette skåret. Et annet keramikkskår har dekor som kan minne om Bøe 1931 Figur 168. Denne dekoren er i bruk i hele folkevandringstid, men er muligens noe mer utbredt i slutten av perioden (Bøe 1931:121). Også her er det kun bevart ett fragment av dekoren, og det er usikkert hvor mye vekt som skal legges på det.

Huset kan ikke være samtidig med Hus 8, Hus 2, Grav 1 eller Grav 2. Hus 8 dateres til siste del av

romertid og Hus 2 til merovingertid. Grav 1 er datert til tiden omkring Kristi fødsel. Grav 2 er datert til BC 360–200 og er mye eldre enn huset.

Samlet virker dateringen til folkevandringstid relativt sikker, muligens skal det vurderes om huset kan være fra sein folkevandringstid.

Tolkning og oppsummering

Det grindbygde, treskipede langhuset skal sannsynligvis dateres til folkevandringstid, kanskje mot slutten av perioden. Huset er ombygget, og har mest sannsynlig hatt to faser, sannsynligvis med en yngre utvidelse mot sør, selv om huset også kan være kortet inn. I den første fasen kan huset ha vært ca. 28 meter langt og ca. 8 meter bredt og sett omtrent slik ut: S11006 utgjør den nordligste grinda. Deretter følger et inngangsrom mellom 1. og 2. stolpepar, og så et noe større rom med to ildsteder, selv om det ikke er sikkert at begge (eller noen) er samtidige med huset. Mellom grindene S10074 og S10130 og S10066 og S10130 ligger et inngangsrom med innganger både mot øst og vest. I sør avsluttes fasen med grinda S10058 og S11500. Deretter skjer det en ombygging, som resulterer i to nye grinder i sør.

Området S10135 har sannsynligvis vært et område for en oppstadvev, og funnene av korn, keramikk og brente bein og den mikromorfologiske prøven kan i utgangspunktet tale for at det har vært et boligområde – ingenting tyder på at det har vært husdyr der. Dette kan virke noe overraskende, siden det er vanlig å tolke den delen av huset som har minst fagdybde, som økonomidel (se for eksempel Løken 1987:161). Ellers er det vanskelig å antyde noen funksjonsinndeling av huset.

Hus 2, C55056 – treskipet hus fra merovingertid

Innledning

Hus 2 er et treskipet, grindbygd langhus fra begynnelsen av merovingertid som lå på flaten i den sørvestre utkanten av feltet. Huset er orientert nordnord-øst-sørsørvest, omtrent som det delvis overlappende Hus 1 (figur 3.10). Husets avslutning mot sør er usikker, og det presenteres her to mulige tolkninger. Den første tolkningen viser den sikre delen av huset med ni grinder. I nordenden er det påvist en inngang på husets østre side. Det ble ikke påvist verken vegger eller ildsteder. I den alternative tolkningen strekker huset seg lenger mot sør, ved at enda en grind innlemmes. Avstanden til denne grinden er hele 6,17 meter i tillegg til at disse stolpehullene er noe spin-

kle. Mellom stolpehullene etter takbærende stolper er det i denne grinden også et tredje stolpehull, slik at det alternativt kan dreie seg om en rett gavli i sørenden av huset. Hvis denne tolkningen legges til grunn, har huset hatt et langt rom i den ene enden.

Huset måler 26,3 meter mellom de ytterste stolpehullene etter takbærende stolper i lengderetningen. Hvis den siste grinden innlemmes, øker lengden til hele 32,5 meter. I tillegg kommer avstanden fra siste takbærende stolpe til gavlen, slik at husets totale lengde er minst 29 meter, kanskje drøye 35 meter. Bredden på midtskipet varierer fra 2,45 til 3,35 meter i den sikre delen. Den usikre grinden er kun 1,9 meter bred, noe som igjen understreker usikkerheten ved denne tolkningen, da huset får et trapesformet grunnplan. Huset er imidlertid smalest i den søndre enden, og det faktum at midtskipets bredde ikke har smalnet like mye mot nord, kan være et resultat av at huset ikke er erkjent i sin fulle utstrekning i nord. Trapesformen alene kan derfor ikke avkrefte tolkningen. Ved innlemmelse av det sørligste rommet med den usikre grinden/gavlen, fikk huset et langt rom med et mulig ildsted S10021. Etter undersøkelse ble det klart at det dreier seg om en kokegrop. Den hadde klare likhetstrekk med kokegropene i dette området, og er sannsynligvis en del av et kokegropfelt. Innlemmelsen av det siste rommet i den søndre enden har derfor lite å støtte seg på. Grinden består av to mulig stolpehull etter takbærende stolper og ett stolpehull som kan utgjøre rester av en rett gavlskonstruksjon. Disse stolpehullene er blant de spinklere stolpehullene på huset. Hypotesen om denne grindens tilhørighet til huset er dermed svekket og stolpehullene ble utelukket fra den endelige hustolkningen, men er allikevel presentert på plantegningen.

Stolpehull

Huset besto opprinnelig av åtte stolpepar, hvorav seks er byttet ut, til sammen 24 stolpehull hvorav 22 er til takbærende stolper og to til dørstolper (figur 3.11). Stolpehullene var kraftig nedpløyd. Et stolpehull, S10150, var kun bevart som en skygge i form av konsentrasjoner av markganger i undergrunnen. I en annen grind, S11876 og S10088 med utskiftning S10089, er kun 0,02–0,05 meter av nedgravningens bunn bevart. Av flere grunner regnes disse likevel som del av den sikre delen av hustolkningen. Det ene er at husplanen er så tydelig at plasseringen taler til fordel for tolkningen som stolpehull (jamfør Løken *et al.* 1996:47). Det andre er at formen i plan er tydelig. Det tredje er at stolpehullene er forholdsvis like innenfor hver grind, slik at makkerne i hver grind stort sett er omtrent like brede og dype, med noen få unntak. Variasjonene er heller å spore i husets leng-

deretning, altså mellom de ulike grindene. At begge stolpehullene i en grind er grunne, kan derfor heller sees som et trekk ved konstruksjonen av huset, enn som en svekkelse av hustolkningen. Det må nevnes at selv om S10088 og S10089 er grunne, så er nedgravningen jevn. Makkeren S11876 er i så henseende mer tvilsom, da hele nedskjæringen var svært ujevn, slik at størsteparten av nedgravningen var 0,02–0,03 meter dyp med en del som stikker noe dypere. Massene var i tillegg svært løse, noe som ikke støtter opp om nedgravningens funksjon som stolpehull.

Stolpehullene gir inntrykk av stor variasjon i breddemål, fra 0,18 til 0,96 meter. Alle stolpehull bredere enn 0,68 meter synes å være dobbelstolper eller utskiftede stolper. Flere av de smaleste nedgravningene er dessuten også grunne, slik at liten størrelse spiller bevaringsgrad. Sidene i nedgravningene er enten steile eller skrå/buet. Bunnene er hovedsakelig flate eller avrundet. Noen få er ujevne i bunnen, men dette gjelder stort sett dobbelstolpehull.

Stolpeavtrykkene som ble dokumentert i seks av stolpehullene tilsier at stolpene har hatt største tverrmål mellom 0,18 og 0,28 meter. Stolpen i det ene dørstolpehullet, S10176, ser ut til å ha vært rektangulær parallelt med husets langside. Det andre dørstolpehullet er ikke like entydig, der stolpen synes mer kvadratisk. I de øvrige stolpehullene er stolpeavtrykkene først synlig i profilet, slik at formen i tverrsnitt ikke er tilgjengelig. De doble stolpehullene skyldes utskifting av enkeltstolper. Andre steder som ved S10125, S10123, S10121 og S10120, synes hele grinden å være byttet ut og flyttet en drøy halvmeter i husets lengderetning.

Andre elementer, prøver og funn

Det er ikke funnet gjenstander i huset, kun et fragment av slag i stolpehull S10178 i inngangen. Det ble tatt ut to prøver for mikromorfologisk analyse fra stolpehull S10178 for å beskrive de postdeposisjonelle prosessene nærmere. Prøven ble vurdert for nærmere analyse, men ble ikke analysert ferdig. I den foreløpige vurderingen kom det allikevel fram en del interessante trekk. Det ser ut til å være et skille mellom materialet i stolpeavtrykket og selve stolpehullet. Gjenfyllingen av stolpehullet ser ut til å ha skjedd over tid, med flere påførte lag. Materialet i stolpehullet (ikke selve stolpeavtrykket) har likheter med massene i gulvlaget i Hus 1 (Sageidet 2006). Om likhetene med gulvlaget i Hus 1 skyldes at det er restene fra det huset som er kommet med i stolpehullet eller om det skyldes at de to husene har vært like, er vanskelig å avgjøre. I det delvis overlappende Hus 1 er det funnet enkelte brente bein og noe keramikk,

mens det ikke er noen slike funn i Hus 2. Det tyder på at det ikke er gulvlaget fra Hus 1 som er kommet med, men at det er valgt like løsninger.

Det er funnet makrofossiler av både korn og ugras midt i huset og ved inngangen, men ikke i den søndre delen av huset (figur 3.12). Det er riktignok analysert forholdsvis få prøver sør i huset.

Datering

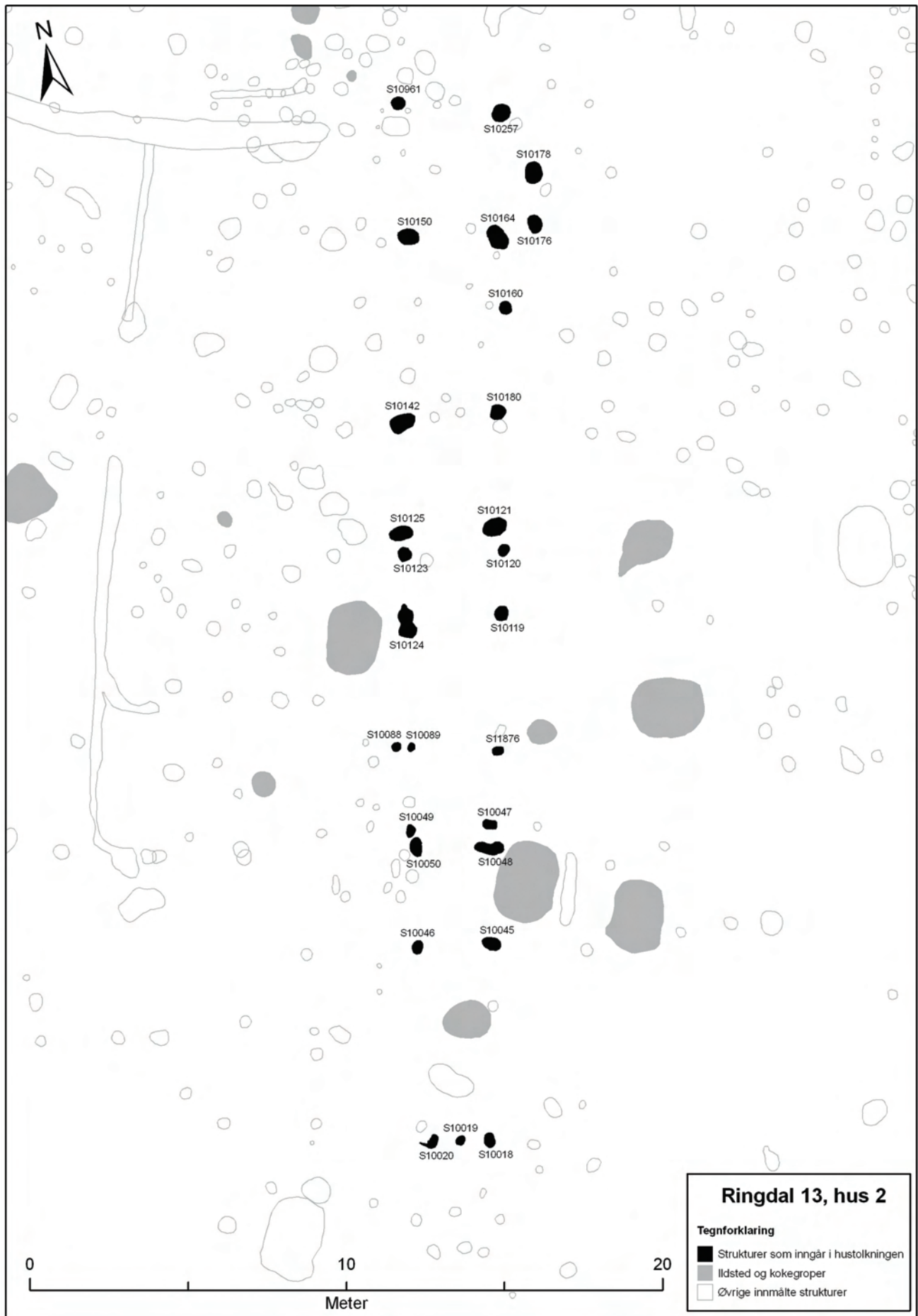
Det er datert tre forkullede korn fra huset. S10142 er datert til 1445±40 BP, cal AD 580–650, TUa-6521, og S10124 er datert til 1490±40 BP, cal AD 540–620, TUa-6194. I tillegg ble et forkullet korn fra S10119, TUa-6520, datert til nåtid. Det er sannsynlig at dette er resultatet av en nyere tids forstyrrelse i forbindelse med pløying. De to eldste dateringene er praktisk talt samtidige, og daterer huset til sein folkevandringstid/tidlig merovingertid – mest sannsynlig rundt år 600.

Det er ikke gjort funn av gjenstander i huset. Enkelte trekk ved huset, som inngang på den ene siden i nordenden og et større rom sør for inngangen, har paralleller i folkevandringstids hus fra Rogaland (Løken 1999:55). Hus med enslig inngang i den ene enden finnes også i merovingertid, men da gjerne med innganger andre steder i huset (Børsheim og Soltvedt 2002:147, 164).

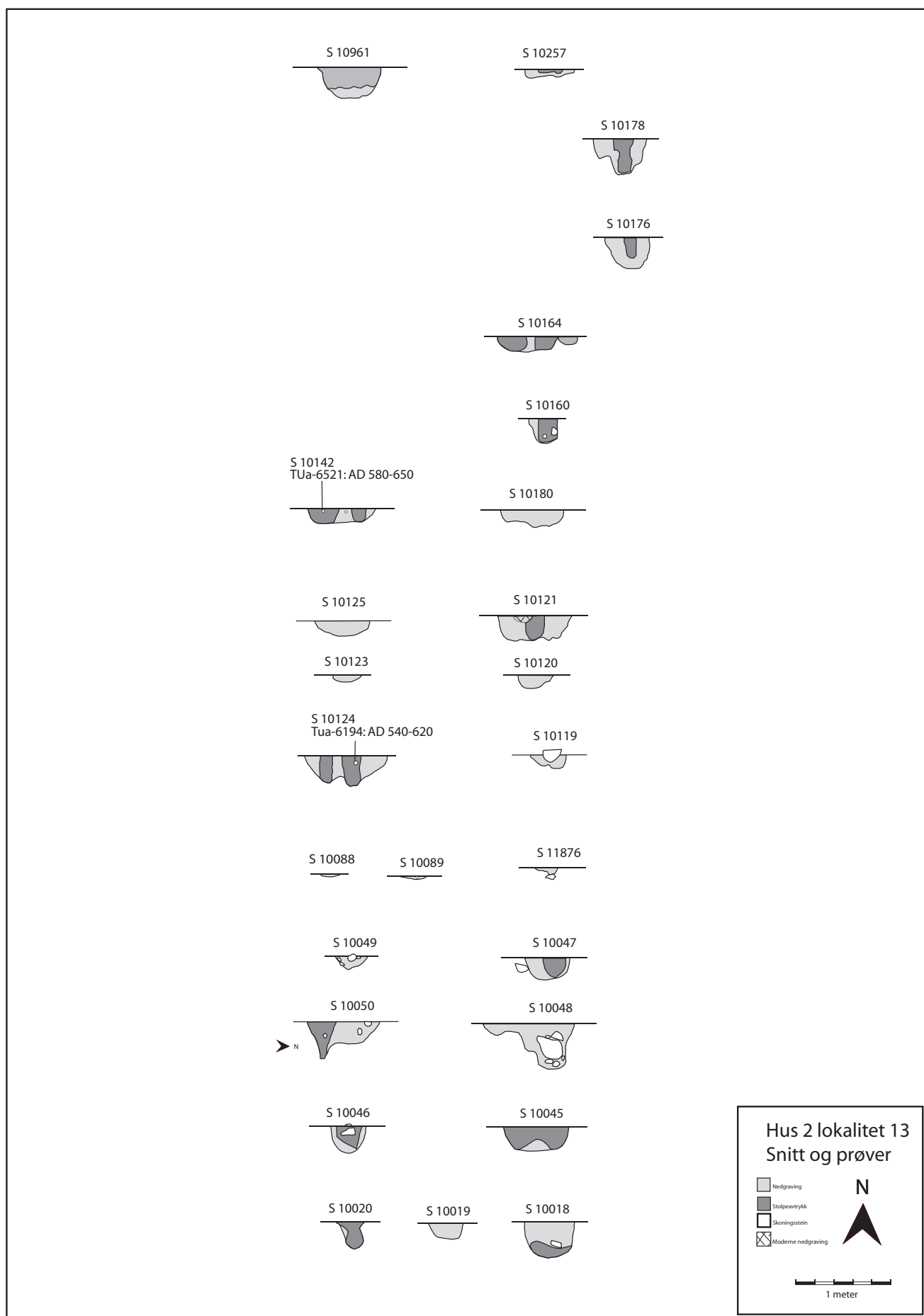
Sannsynligvis skal huset dateres til overgangen folkevandringstid-merovingertid. Det er yngre enn Hus 1 og 8, de to andre husene som har ligget omtrent på samme sted. Dette understøttes også av den mikromorfologiske analysen, som viser at stolpehullene har blitt fylt gradvis igjen. Hvis det umiddelbart ble bygd nytt hus på stedet burde stolpehullene blitt fylt igjen raskt.

Tolkning og oppsummering

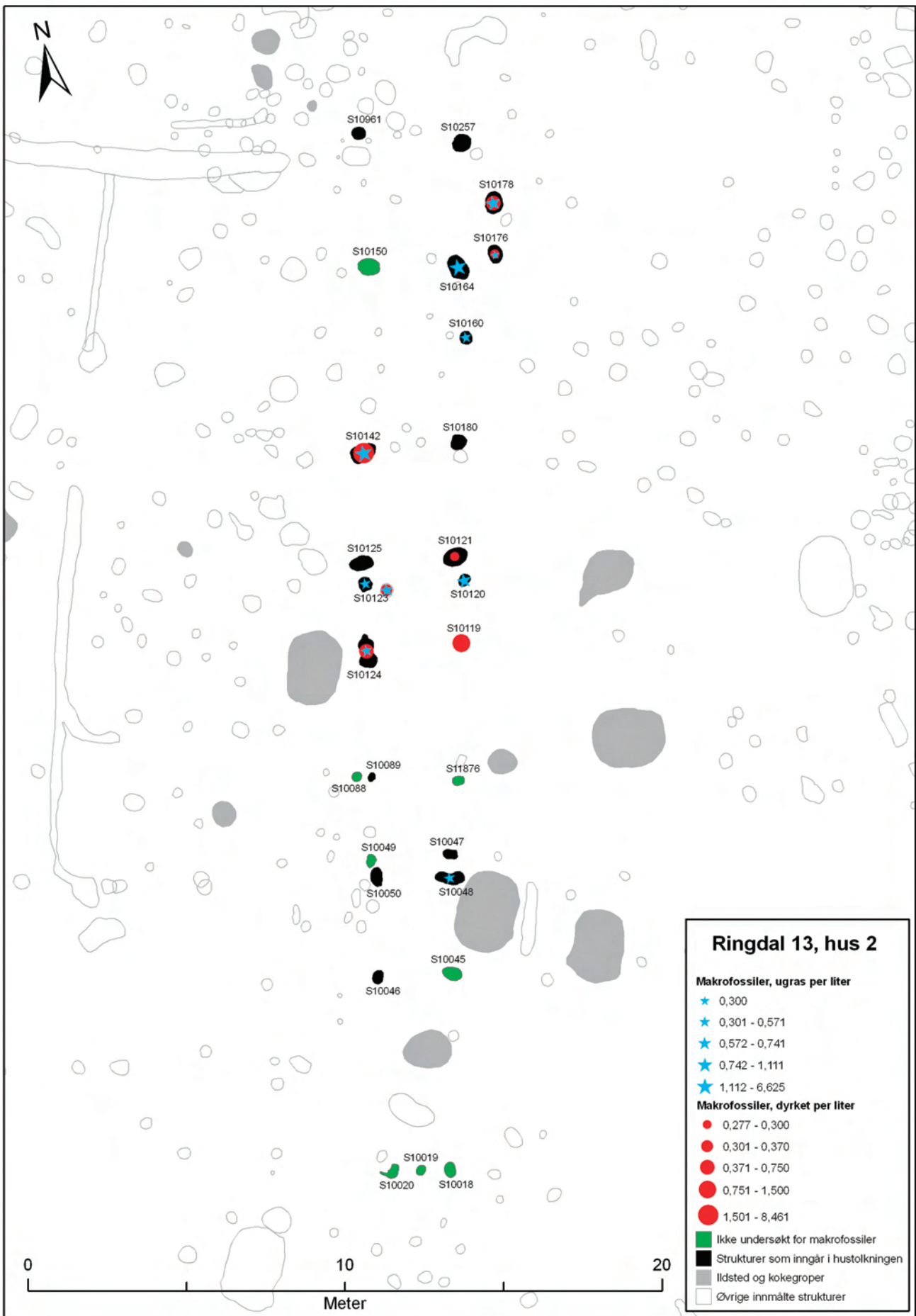
Hus 2 har vært et treskipet, grindbygd langhus fra begynnelsen av merovingertid. Huset har vært reparert ved at de seks sentrale stolpeparene har blitt byttet ut en gang. Huset har vært ca. 29 meter langt og ca. 6,5 meter bredt, hvis avstanden har vært 1,5 meter fra de takbærende stolpene til veggen. Det har vært en inngang i nordøst, og det kan ha vært ytterligere innganger uten at dette har kunnet påvises nå. Det er et langt rom mellom 2. og 3. stolpepar fra nord, og spor etter korn og ugras sør for dette, noe som kan indikere et boligområde sentralt i huset.

Figur 3.10: Plantegning over Hus 2 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.
 Figure 3.10: Plan of Building 2 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

Figur 3.11: Snittede strukturer og dateringer fra Hus 2 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.
 Figure 3.11: Radiocarbon dates and half-sections of features from Building 2 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.

Figur 3.12: Funn av makrofossiler i Hus 2 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.

Figure 3.12: Macrofossil finds from Building 2 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

Hus 3, C55057 – treskipet hus fra tidlig folkevandringstid

Innledning

Hus 3 var et 16,3 meter langt og 7,1 meter bredt, treskipet langhus fra tidlig folkevandringstid (figur 3.13 og 3.15). Målene er basert på flaten innenfor vegggrøftene. Huset lå orientert nordøst-sørvest i morenehellingen. Høydeforskjellen mellom sørligste og nordligste ende var på hele en meter. På grunn av et eldre kulturlag som lå i dette området, viste det seg vanskelig å påvise stolpehullene som var gravd ned i kulturlaget. Huset tolkes som bestående av fire grunder, fire inngangsstolper, et ildsted og to vegggrøfter, men det er noe usikkerhet forbundet med denne tolkingen. Det ble funnet motstilte innganger i husets søndre del.

I tillegg til stolpehull ble det undersøkt to store, buede vegggrøfter langs husets langsider og et lite ildsted sentralt i midtskipet i husets søndre halvdel. Form og fyllmasse, særlig innslag av brannmasse, viser at en rekke stolpehull tilhører huset, men det er ikke mulig å relatere disse til husets konstruksjon. Disse stolpehullene er inkludert som stolpehull med usikker tilhørighet til huset (figur 3.15).

Et trekk som preger både stolpehull og vegggrøfter, er innslaget av brannmasser. Kullholdig masse med mye brent leire er å finne i både grøfter og stolpehull. Det skulle tilsi at huset som stod her har brent ned, og at massene har falt ned i grøfter og stolpehull både under brannen og under ryddingen av branntomta. Alle strukturer med innslag av trekull og brent leire, kan knyttes entydig til Hus 3 og ble derfor undersøkt nærmere.

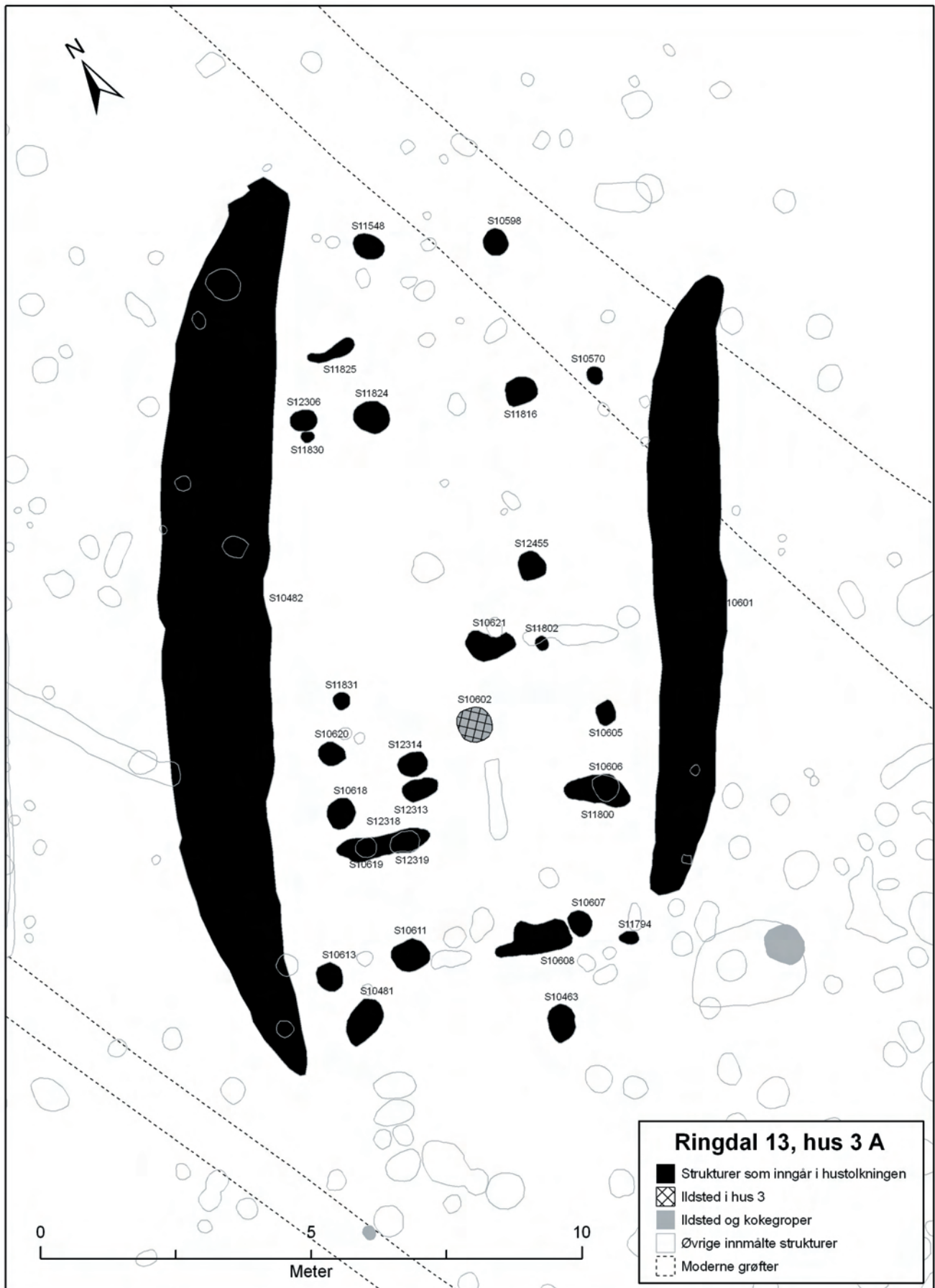
Stolpehull

Stolpehullene i parene S11548/S10598, S11824/S11816, S12455 uten makker og S10611/S10608/10607 tolkes som tilhørende takbærende stolper, S10620 og S10618 som vestre inngang og S10605 og S10606 som østre inngang. Med unntak av den nordligste grinda gir nedgravningene et forholdsvist homogent inntrykk med hensyn til dybde (figur 3.14). Stolpene i den nordligste grinda er bare 0,09 og 0,12 meter dype, mens S12455 er hele 0,7 meter dyp, ellers varierer dybden mellom 0,30 og 0,48 meter. Flere av stolpehullene har stolpeavtrykk, men disse var bare synlige i plan. Spor fra (samme?) husbrann finnes i form av brannmasser i stolpeavtrykk, særlig i stolpehullene til inngangene, og i mindre omfang i stolpehullene etter takbærende stolper.

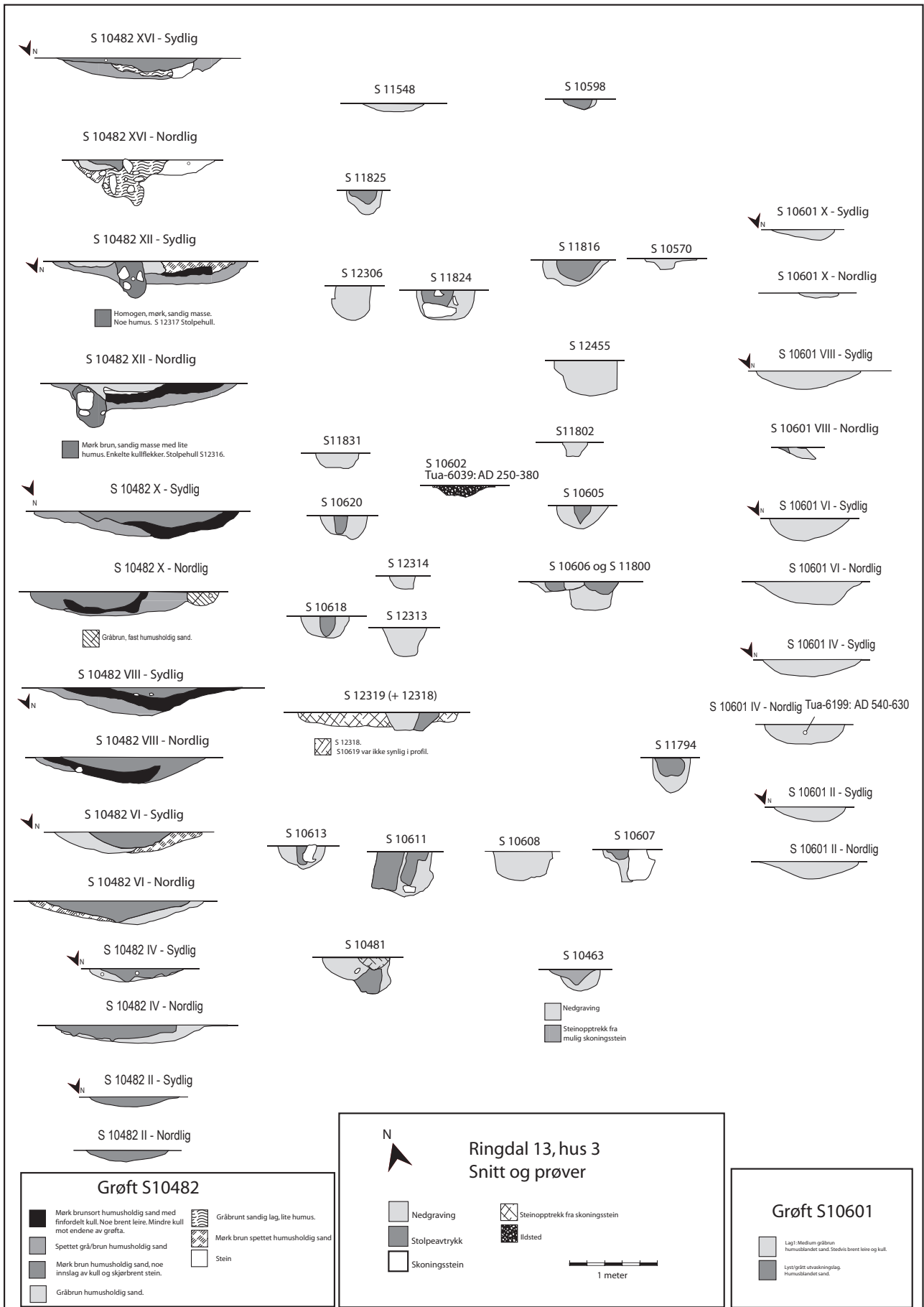
Grøfter

Langs langsiden på huset går det to grøfter. S10482 langs vestre vegg var ca. 16,5 meter lang, opp til 1,9 meter bred, drøye 0,3 meter dyp og inneholdt flere stratigrafiske lag. Stort sett bestod disse av ulike varianter av gråbrun, humusholdig sand mot bunnen. Dette kan være lag som er avsatt mens huset har vært i bruk. Over disse lagene har det ligget et lag som har inneholdt mye kull, brent leire og brente bein. I dette laget ble det også funnet keramikk samt fragmenter av leirstempler eller patriser. Over dette laget ligger det stedvis et nytt humusholdig sandlag, særlig mot midten av grøfta, slik at det i plan syntes å være en stripe med kull og brent leire i grøftekanten inn mot huset. De nederste fyllmassene ble avsatt mens huset var i bruk, noe som ble bekreftet av den mikromorfologiske prøven. Det kullholdige laget med brent leire, brente bein, keramikk og andre funn er masser fra en husbrann, der brent leire fra leirklining har rast ned i de åpne grøftene langs husveggene. Humusholdige masser over brannlaget er trolig påfylte masser fra tiden etter ryddingen av branntomten.

Den mikromorfologiske prøven fra bunnen av grøfta viste ingen akkumulasjon av regnvann, noe som antagelig skyldes den lett drenerbare undergrunnen, og sier lite om grøftas eventuelle funksjon som dreneringsgrøft. Det ble ikke funnet spor av torv, tre, halm eller annet som kunne tolkes som materiale til en eventuell vegg, og grøfta har sannsynligvis ikke vært en del av en slik konstruksjon. Grøfta er heller ikke fylt igjen med dyrkjingsjord eller generelt boplassmateriale, til det er det for lite humus og plantevev. I stedet ser det ut til at innholdet i grøfta er akkumulert over tid. Trekull, brent materiale og en høy andel mineralkorn antyder at det kan dreie seg om husholdningsavfall (Sageidet 2007). Funnene og den mikromorfologiske prøven fra grøfta antyder at den nederste delen var fylt igjen med husholdningsavfall feid ut av huset. En avfallsgrop på Bustgård, Sarpsborg kommune, Østfold, ser også ut til å være fylt med avfall fra huset. Denne gropa er også plassert rett utenfor huset (Vikshåland 2007:151–152). På Årum i Sarpsborg er det også funnet ei grøft rundt et hus, der det er mer avfall i form av keramikk langs den ene langsiden (Vikshåland og Sandvik 2007). I grøfta rundt hallen på Missingen er det funnet særlig mye avfall langs vestre langside og i forbindelse med inngangene (Bårdseth og Sandvik 2007b:140). Det er altså grunn til å tro at husene har vært regelmessig rengjort, og at avfallet ble deponert rett utenfor huset. Det ser også ut til at avfallet i hovedsak blir feid ut gjennom inngangene langs den ene langsiden og ikke begge.

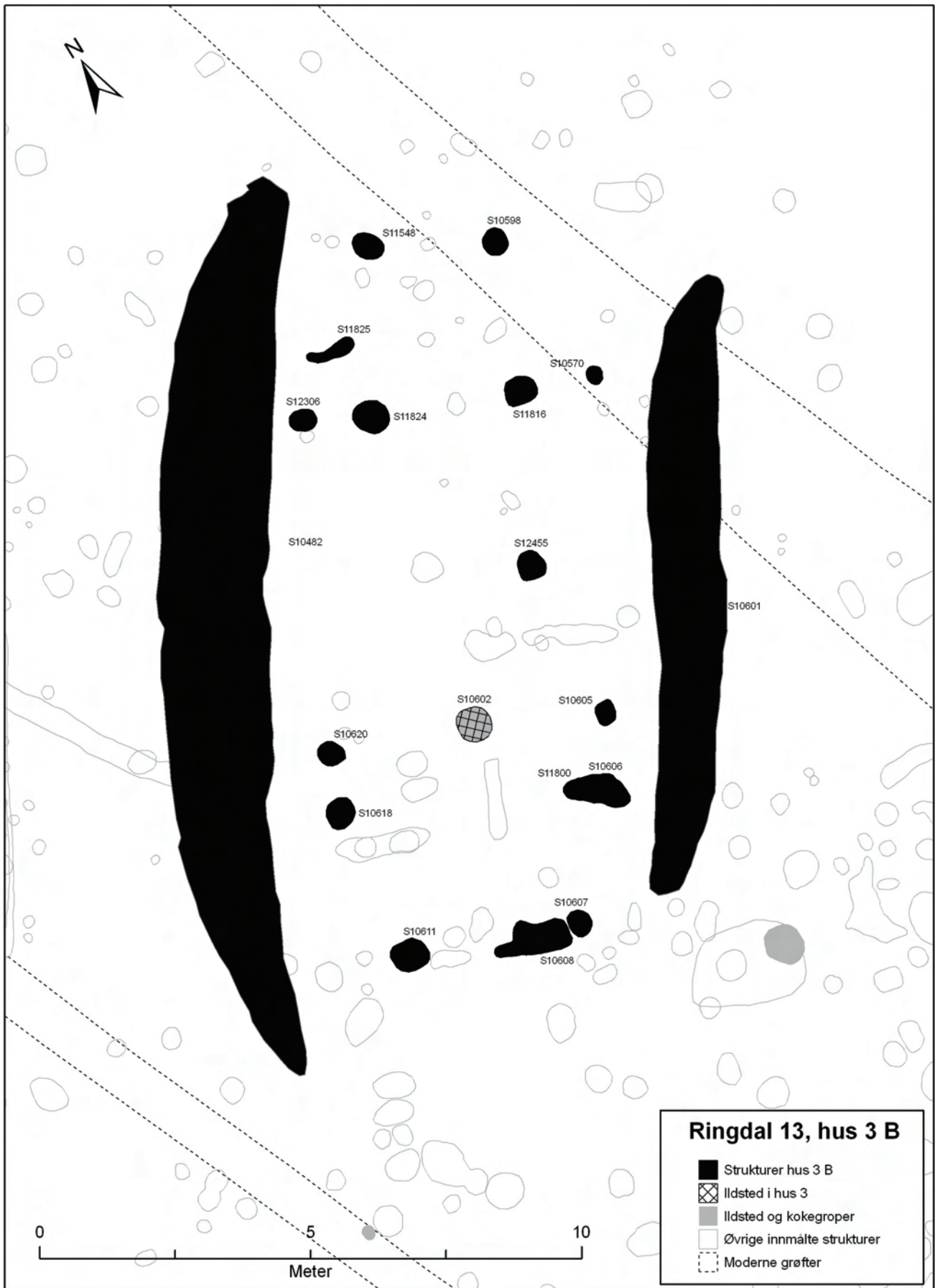

Figur 3.13: Plantegning av Hus 3 på Rødbøl 13. Illustrasjon: Magne Samdal.
 Figure 3.13: Plan of Building 3 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

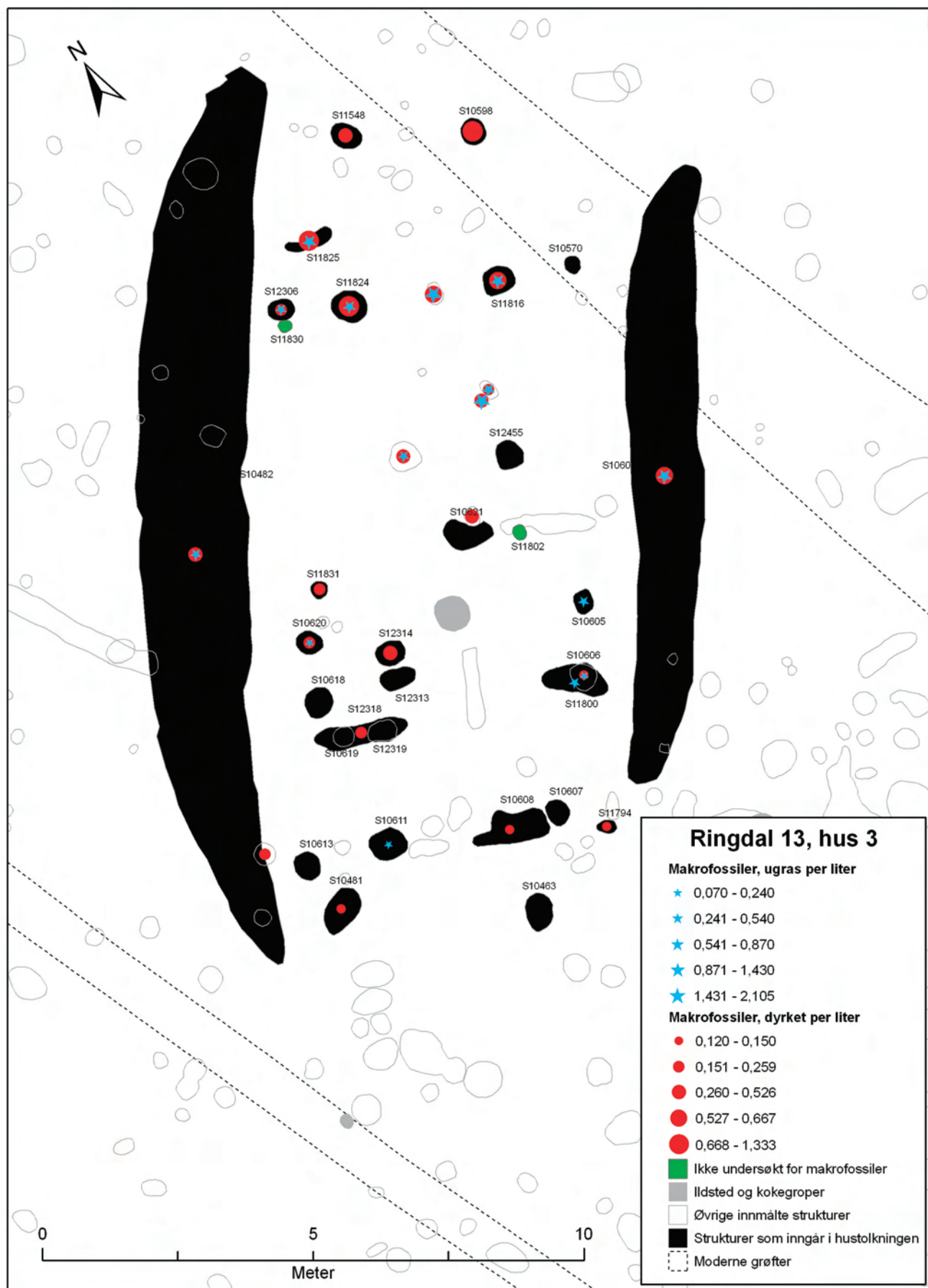
Figur 3.14: Snitt av strukturer og dateringer knyttet til Hus 3 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.

Figure 3.14: Radiocarbon dates and half-sections of features associated with Building 3 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.

Figur 3.15: Alternativ tolkning av Hus 3 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.

Figure 3.15: Alternative interpretation of Building 3 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

Figur 3.16: Funn av makrofossiler i Hus 3 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.

Figure 3.16: Macrofossil finds from Building 3 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

Grøften S10601 langs østre langvegg var 11,4 meter lang, opp til 1,4 meter bred og ca. 0,3 meter dyp. Selv om største dybde var omtrent lik på de to grøftene ga allikevel S10601 et noe grunnere helhetsinntrykk. Fyllmassen var mer homogen enn i den vestre grøften og bestod av humusholdig sand med stedvise innslag av trekull og brent leire. Det er ikke analysert mikromorfologiske prøver fra denne grøfta. Forskjellen mellom de to grøftene viser seg også i funnene (se under), og det er funnet merkbart færre funn i den østre grøfta. Dette kan kanskje antyde at det er inngangen i vest som har blitt brukt til å bære ut/feie ut avfall.

Ildsted

Det ble påvist et lite ildsted S10602 som var 0,7 meter bredt i profilet og 0,12 meter dypt. Massene var utvasket og spettete mot bunnen, men bestod av gråsvart humus- og kullholdig sand. I ildstedets overflate lå det kullbiter og noen biter brent leire. Det ligger tre ildsteder og kokegroper 7–14 meter fra S10602, men det er ikke mange ildsteder i området.

Andre elementer, prøver og funn

De fleste funnene ble gjort i vegggrøft S10482. Her ble det funnet 286 g leirkarskår, hvorav 103 g er fra dekorerte kar. Enda 50 g er udekorerte skår som på grunn av gods og form vanligvis forbindes med spannformet kar. Det ble også funnet 20 g med udekorerte leirkarskår i den andre vegggrøften, S10601.

Sammen med skårene av spannformet kar fra S10482 ble det gjort et særlig spennende funn av stempler eller patriser i brent leire (C55057/18, figur 3.17). Baksiden av stemplene er ujevn og lys beige. Ytter-siden er mørkere grå og har hulkile og linjebånddekor som er uthevet, altså negativ i forhold til den inntrykte dekoren slik den finnes på leirkar. En hypotese er at dette er stempler som er brukt til å prege spannformete kar. Dekoren har mange likhetstrekk med de dekorerte skårene fra samme vegggrøft, selv om de fleste skårene har noe ulik avstand mellom hulkile og linjer. Ett skår, C55057/12, kan ha en dekor som passer med ett av stempelskårene. En parallell til disse patrisene/stemplene er funnet på Gausel i Rogaland (Børsheim og Soltvedt 2002:117, 225). Også disse leirskårene er preget av et utenpåliggende relieffmønster, og ble tolket som mønsterskår eller stempler til preging eller støping av keramikk. Det ble også påvist et sammenfall mellom stempelet og et leirkarskår fra samme undersøkelse. Det virker i utgangspunktet rimelig å knytte funnene i Hus 3 til en keramikkproduksjon, men på den annen side er det ikke funnet produksjonsavfall utenom stempelene, og ingen feilvarer eller liknende. Dersom

Figur 3.17: Stempler i brent leire fra vegggrøft i Hus 3 på Ringdal 13 (C55057/18). Foto: Ellen C. Holte, KHM.
Figure 3.17: Pottery stamps of burned clay, from wall ditch of Building 3 at Ringdal 13 (C55057/18). Photo: Ellen C. Holte, Museum of Cultural History.

det forutsettes at keramikken er brent på åpne bål et stykke unna produksjonsstedet, er mangelen på produksjonsavfall ingen innvending mot at det kan dreie seg om et redskap til keramikkproduksjon.

Det er funnet noen fragmenterte jernnagler og jernfragmenter i vegggrøft S10482, mens det i vegggrøft S10601 ble funnet et fragment av et vevlodd i leire. Lignende fragmenter ble også funnet i to stolpehull i den sørøstlige delen av huset, i S10611 og S11802. I S10621, et stolpehull som ligger inne i huset, men som ikke er tolket som en del av konstruksjonen, ble det funnet en slipestein C55075/34, brukt som skoningsstein (figur 3.67).

Dersom det forutsettes at funnene i grøftene er av-satt mens huset fortsatt var i bruk, noe mikromorfologiprøvene kan antyde (se over), sier funnene lite om mulige aktivitetsområder i huset. Funnene kan derimot antyde at det først og fremst er den vestre inngangen som har blitt brukt til å feie eller bære ut avfall. Funnene av fragmenter av vevtyngder i stolpehullene kan kanskje antyde at veven har stått i den søndre delen av huset.

Det er funnet makrofossiler av både korn og ugras over hele huset, kanskje med en liten overvekt av korn i nord, uten at det er mulig å se noe spesielt mønster (figur 3.16).

Datering

Fra huset foreligger det tre dateringer som spenner fra yngre romertid til tidlig merovingertid. Korn fra vegggrøften S10601 er datert til 1485±45 BP, cal AD 540–630, TUA-6199, og korn fra vegggrøften S10482 er datert til 1620±45 BP, cal AD 390–540, TUA-6198. Trekull fra ildstedet S10602 er datert til 1730±35 BP, cal AD 250–380, TUA-6039. Dateringene spriker noe, og dateringene på korn fra vegggrøf-

tene er de yngste. Det er tidligere diskutert hvordan grøftene er fylt igjen og gjenstandene har havnet der. Dersom det er riktig at veggrøftene er fylt igjen med husholdningsavfall fra huset, øker dette muligheten for at dateringene derfra er representative for huset. Stolpehullene, gravd ned i fyllet i veggrøftene, gjør det imidlertid klart at det har stått hus på plassen etter Hus 3, men i så fall må grøftene ha blitt fylt igjen før huset ble bygget. Det er ikke umulig at dateringene fra ildstedet også daterer huset, men det legges størst vekt på dateringene fra grøftene.

Funnene fra grøftene bidrar i liten grad til å datere huset. Vevloddene er dårlig bevart, men kan ha vært omtrent som Petersen (1951) fig. 161. Denne typen udekorert vevlodd er i bruk både i yngre og eldre jernalder, mens spannformet kar og keramikk med negledekor finnes fra 300-tallet til 500-tallet (Bøe 1931:158–159, 201).

Grunnplanet på huset er usikkert, men om tolkningen med tre grindpar i nord og et langt rom med inngang aksepteres, så har dette grunnplanet likhetstrekk med husene fra yngre romertid og folkevandringstid, og sammen med keramikken og de radiologiske dateringene gir dette en sannsynlig datering til folkevandringstid.

Tolkning og oppsummering

Hus 3 er et treskipet, grindbygd langhus fra folkevandringstid eller yngre romertid med to motstilte innganger i sør. Grunnplanet er noe usikkert. De to inngangene i sør ligger i et rom som har noe større avstand mellom grindene enn resten, og med et mulig ildsted. Det er mulig avfall har blitt feid ut i den vestre inngangen. Huset har brent, og deler av brannlaget har havnet i veggrøftene og stolpehullene.

Hus 4, C55058 – treskipet hus fra folkevandringstid

Innledning

Hus 4 er et treskipet, grindbygd langhus fra folkevandringstid som ligger på flaten i østre ytterkant av feltet. Huset har ligget orientert nordnordøst-sørsørvest og er tolket til å være 21,5 meter langt med utgangspunkt i de bevarte hjørnestolpene, og 6,8 meter bredt med utgangspunkt i veggstolper (figur 3.18). Huset har hatt syv grunder. Huset har hatt rette gavler, og stolpehull tilhørende gavlen ble påvist mellom hjørnestolpene i husets nordre ende. I den nordlige halvdel av huset ble det påvist veggstolpehull, noe mer sporadisk fra vestveggen enn fra østveggen. Mellom de to sørligste grindene ble det påvist motstilte

innganger. Det er ikke påvist ildsteder. Huset ligger delvis overlappende med Hus 10 og Husområde 23.

Stolpehull

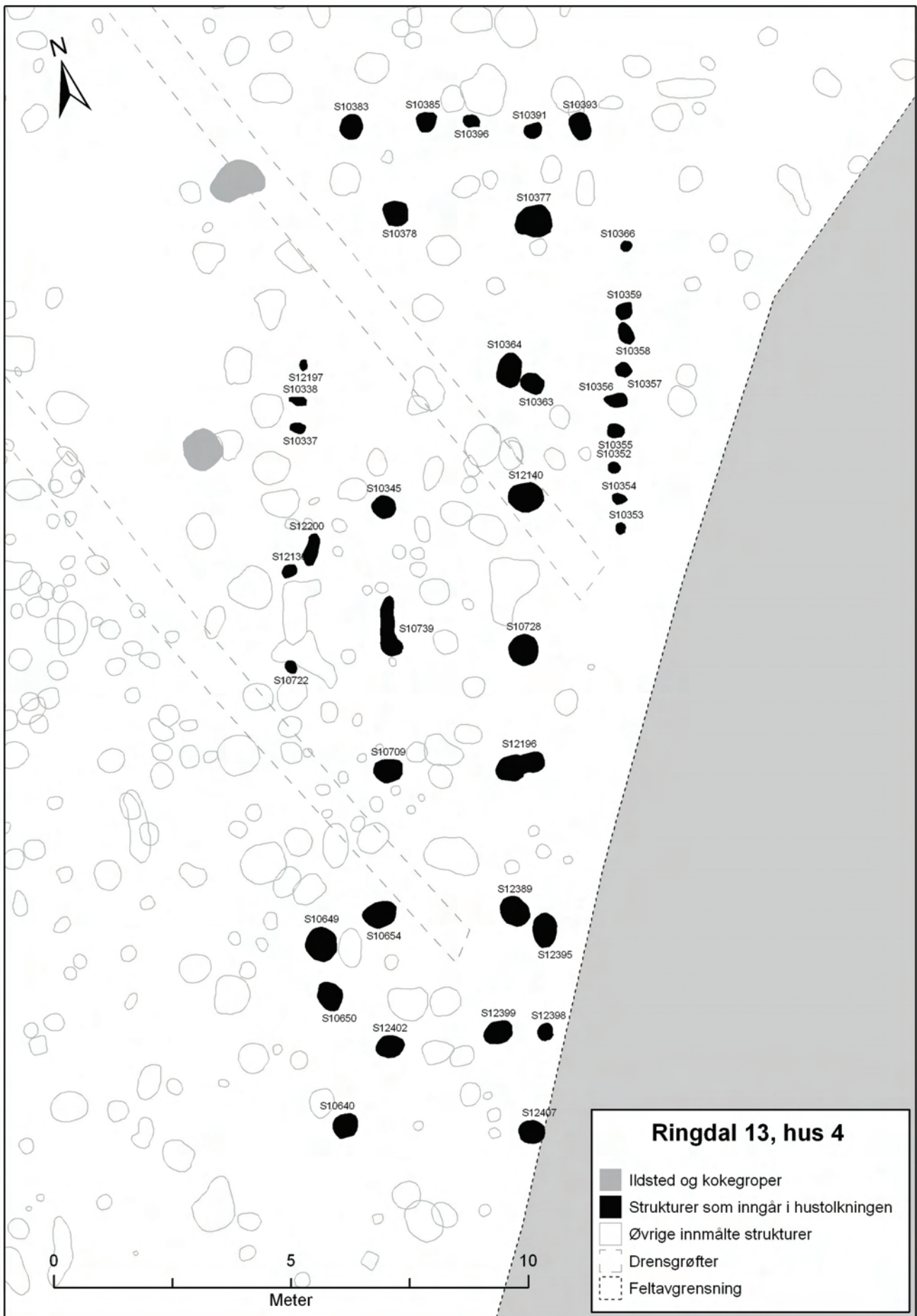
Huset har syv grunder og fire hjørnestolper. I en av grindene er det kun ett stolpehull, trolig fordi en moderne jordkule (lange grøfter der rotfrukter pakkes i halm og oppbevares utover høsten og vinteren) som skjærer huset, har gått dypere i dette området. Stolpehullet S12140 i nabogrinden er også skåret av jordkulen, men har ikke fått like hard medfart. Disse var stort sett homogene – med få unntak var de svakt ovale/runde med skrå eller steile/loddrette sider og flat eller rundet bunn (figur 3.19). Noen få unntak er ujevne eller skrå i bunnen. Fyllmassene var utvasket og lyse, slik at noen av stolpehullene hadde uklar avgrensning. S10345 var foret med leire, noe det også var spor av i S10739. Stolpene ser ut til å ha stått nær kanten av nedgravningene, stort sett ut mot veggene slik at midtskipets bredde er maksimal i forhold til nedgravningene. Hjørnestolpene har ikke bevarte stolpeavtrykk med unntak av S12407 der stolpen har stått inn mot nordvestre kant, det vil si inn mot midtskipet.

Kun ett stolpeavtrykk ble observert i plan, slik at formen på de fleste stolpenes tverrsnitt er ukjent.

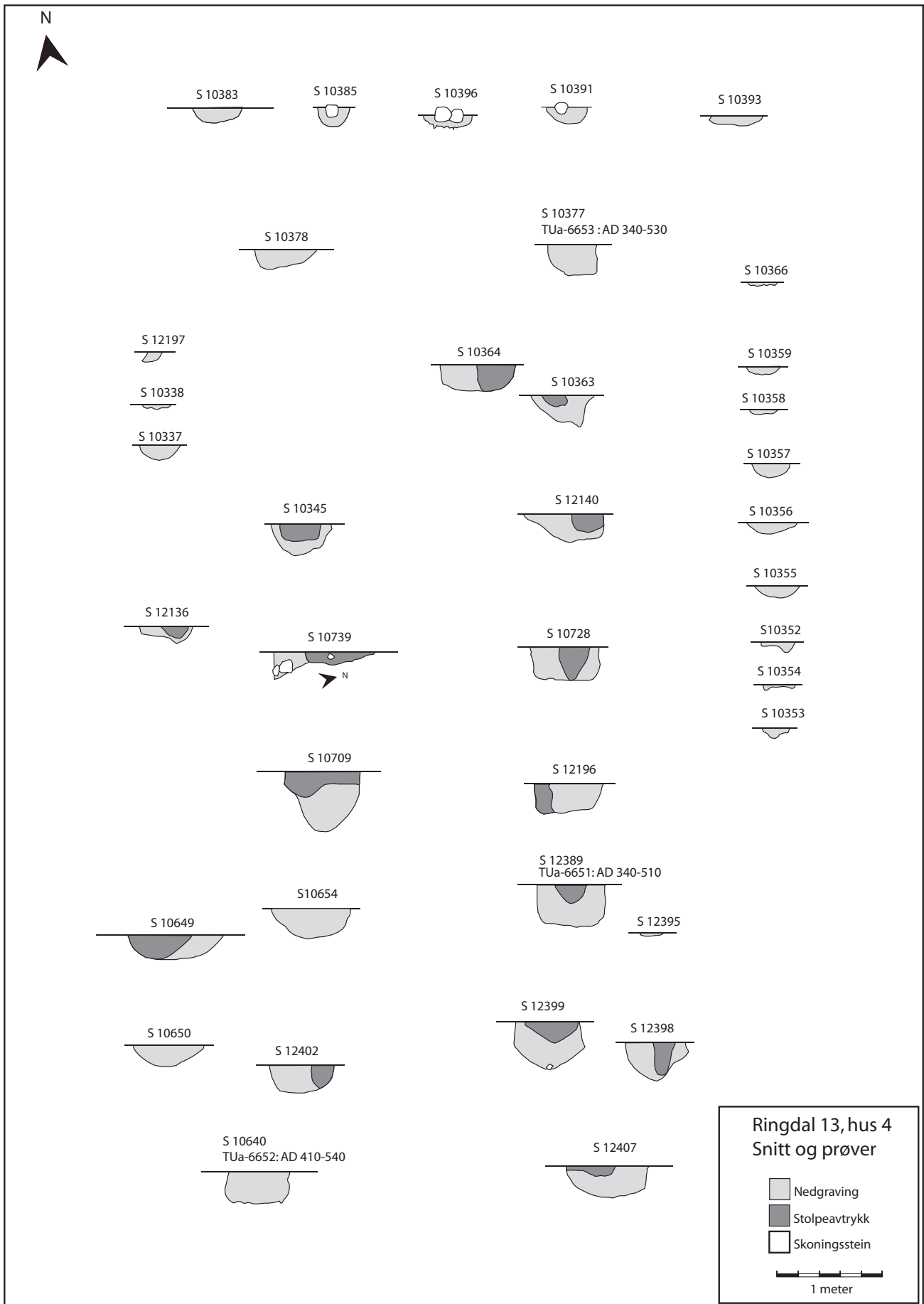
Gavlstolpene i nordenden (S10383 og S10393) er svært like hverandre, alle med skrå sider og avrundet bunn. I så måte ligner de også de øvrige veggstolpehullene som er noe diffuse med gråbrune masser i svært grunne nedgravninger med skrå sider og rund bunn. Men gavlstolpehullene har vært skodd eller føret og opp mot 0,17 meter dype, og dermed kraftigere enn veggene ellers. Veggstolpene er tilnærmet runde med en diameter mellom 0,24 og 0,46 meter og er mellom 0,02 og 0,14 meter dype.

Det ble funnet blåleire i to av stolpehullene etter takbærende stolper. Leira lå som føring rundt stolpene og kan ikke ha vært en del av gulvet. Det er ellers påvist leirføring i enkelte stolpehull på feltet, blant annet i Hus 1. Der var det ingen tegn på leirgulv, og leirens plassering taler heller ikke for innsunkne gulvmasser. Det er det imidlertid i Hus 11, der stolpeavtrykkene er bevart i form av nedsunket leire fra gulvet. Blåleire må ha vært fraktet til Ringdal, da det ikke finnes naturlig på stedet.

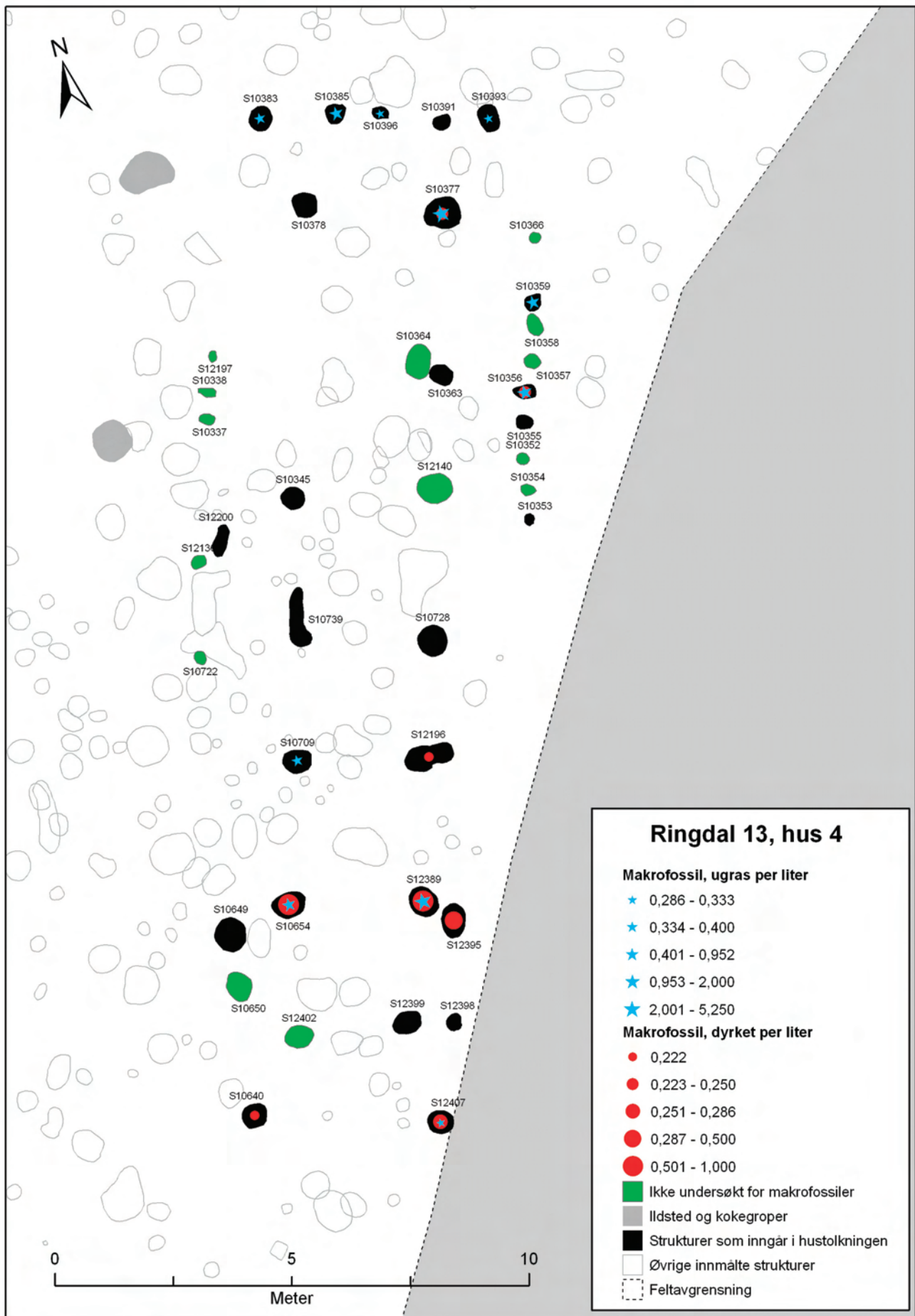
Dørstolpehullene er mellom 0,3 og 0,8 meter brede i profilet og mellom 0,18 og 0,46 meter dype. Den grunneste, S12395, er veldig utvasket mot bunnen og derfor vanskelig å avgrense. Kun noen få centimeter av stolpeavtrykket var synlig, slik at stolpehullet må

Figur 3.18: Plantegning over strukturer knyttet til Hus 4 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.
 Figure 3.18: Plan of features associated with Building 4 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

Figur 3.19: Snitt av strukturer knyttet til Hus 4 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.
 Figure 3.19: Half-sections of features associated with Building 4 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.

Figur 3.20: Spredning av makrofossiler i Hus 4 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.
 Figure 3.20: Macrofossil finds from Building 4 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

være svært nedpløyd eller ødelagt på annen måte. De to stolpehullene til den østre inngangen (S12395 og S12398) har begge stolpeavtrykk og er svært like, hvis dybdeforskjellen legges tilside. Stolpehullene til den vestre inngangen (S10649 og S10650) er også like hverandre, både i nedgravningens form og fyllmasser, selv om det ikke kunne påvises stolpeavtrykk i S10650.

Den ene inngangen er smal – ned mot 0,5 meter – og den andre er opp mot 2 meter bred. En smal og en bred inngang ser ut til å være forholdsvis vanlig i yngre romertid og folkevandringstid på Forsand (Løken 1997:figur 10).

En alternativ tolkning kan være at hjørnestolpene i nord egentlig er inngangsstolper med makkere rett sør for begge, som på plantegningen ikke er markert som del av huset. ”Gavlen” kan i så fall være en indre skillevegg, og huset kan ha fortsatt lenger nordover, noe som ville gitt stor likhet med husene fra folkevandringstid fra Forsand. Det ble imidlertid ikke funnet flere stolpehull som ble antatt å tilhøre huset i nord.

Andre elementer, prøver og funn

Det er funnet et jernfragment, muligens stilken av en spiker, i S10377. Leirkarskår ble funnet i stolpehullene S10654 og S10739. I tillegg er det funnet brente bein og leirkarskår som trolig er fra Grav 6 (S12452) i det ene hjørnestolpehullet. Hjørnestolpen S10393 er spadd ned gjennom grava, og både bein og skår funnet i S10393 er av samme karakter som funnene i grava.

Det er med andre ord funnet få gjenstander i huset, og huset kan ikke funksjonsbestemmes/-inndeles på bakgrunn av disse. Funnene av makrofossiler er heller ikke entydige, men det er en overvekt av korn i sør og ugress i nord (figur 3.20). Det er også et visst sammenfall mellom makrofossiler og de få funnene i den søndre delen av huset. Det kan tenkes at både makrofossiler og funn har sammenheng med det overlappende Hus 10, men i dette huset er det kun gjort funn i det stolpehullet som ligger lengst unna Hus 4. Det er derfor lite sannsynlig at funnene i Hus 4 stammer fra Hus 10. Ut i fra funnene og makrofossilene antydes det derfor at den søndre delen var boligdelen, mens den nordre var økonomidel. Det er da sannsynlig at det har vært en inngang i nord som ikke ble funnet.

Datering

Det foreligger tre radiologiske dateringer fra huset. Dateringene er fra slutten av romertid og folkevan-

dringstid. Forkullet strå fra stolpehullet S10640 er datert til 1600±35 BP, cal AD 410–540, TUA-6652, forkullet strå fra S10377 er datert til 1640±35 BP, cal AD 340–530, TUA-6653 og korn fra S12389 er datert til 1645±35 BP, cal AD 340–510, TUA-6651. De tre dateringene er praktisk talt samtidige og daterer huset til folkevandringstid.

Hus 4 er ikke samtidig med Hus 10, og sannsynligvis ikke med Hus 5, uten at det stratigrafisk er mulig å avgjøre hvilket som er eldst. Grav 6 er datert til førromersk jernalder og eldre enn alle husene.

Det er ikke funnet gjenstander i huset som kan dateres. Hjørnestolper og inngangsrommet i enden med to motstilte innganger er forholdsvis vanlig på hus i sein romertid og folkevandringstid (Løken 1999:55).

Huset dateres til folkevandringstid ut i fra både typologiske forhold og radiologiske dateringer.

Tolkning og oppsummering

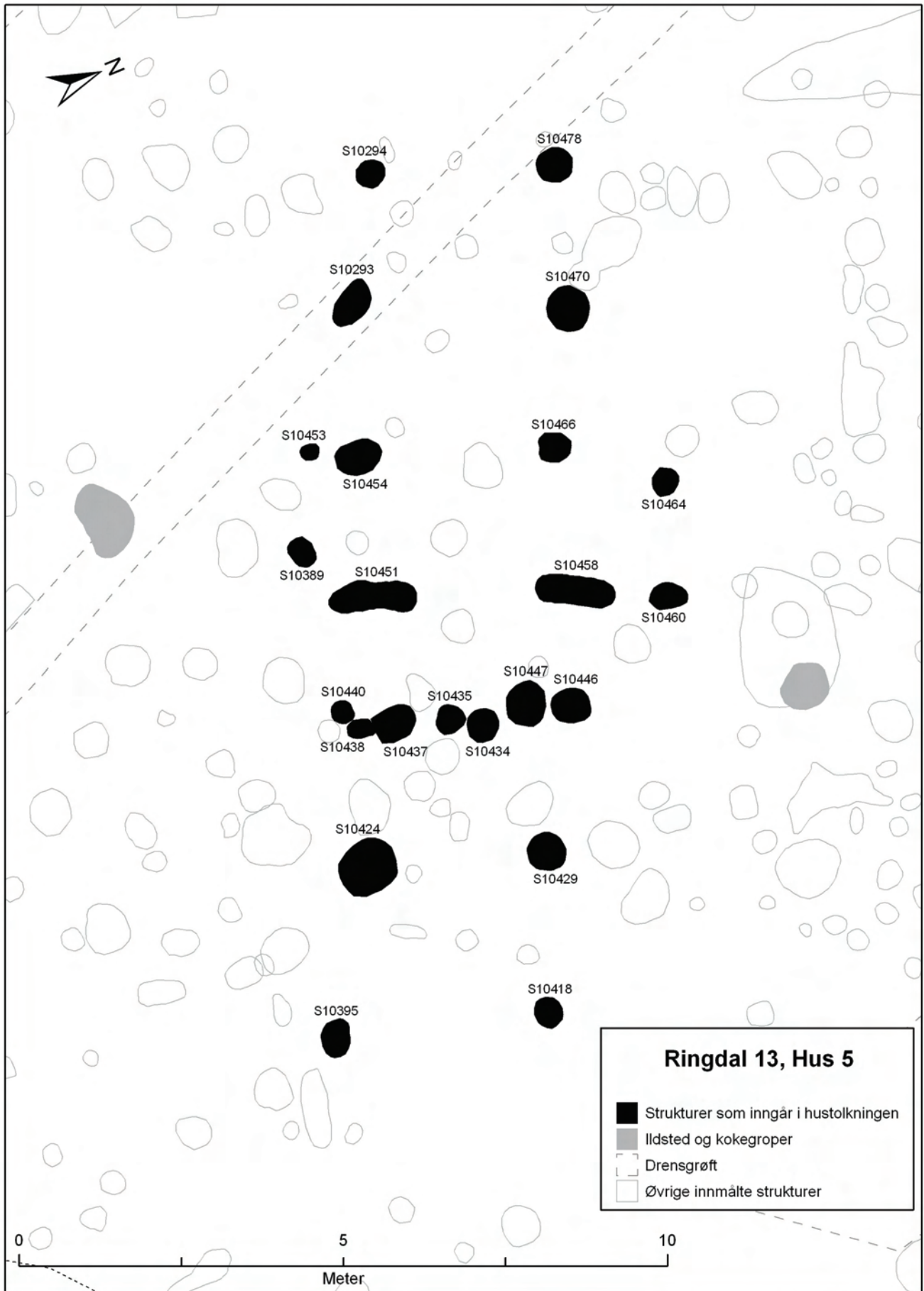
Hus 4 er et treskipet, grindbygd langhus fra folkevandringstid med boligdel i sør og økonomidel eller fjøsdel i nord. Huset er 21,5 meter langt og 6,8 meter bredt og har to motstilte innganger i sør. Det er mulig at gavlen i nord egentlig er en del av en inngang og indre skillevegg, og at huset har fortsatt lenger mot nord, uten at denne tolkningen ble bekreftet i felt. Huset har vært reparert.

Hus 5, C55059 – treskipet hus fra folkevandringstid

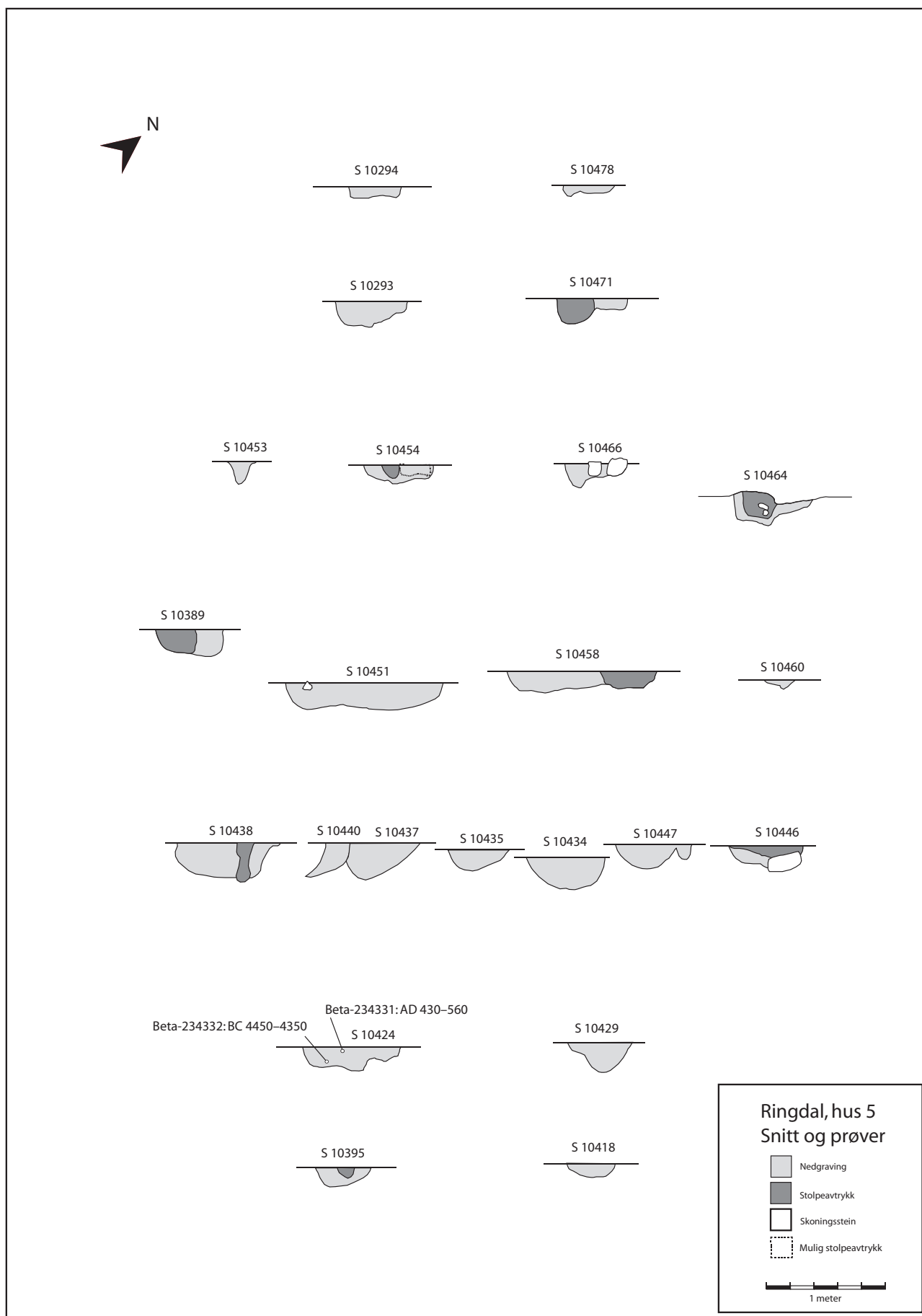
Innledning

Hus 5 er et treskipet, grindbygd langhus fra folkevandringstid, orientert vestnordvest-østsørøst. Huset har hatt syv grunder (figur 3.21). Det er rundt 13,2 meter mellom første og siste takbærende stolpe, mens det var minst 5,6 meter bredt mellom dørstolpene. Midtskipet har vært ca. 3 meter bredt. Huset har altså vært ca. 16 x 6,5 meter.

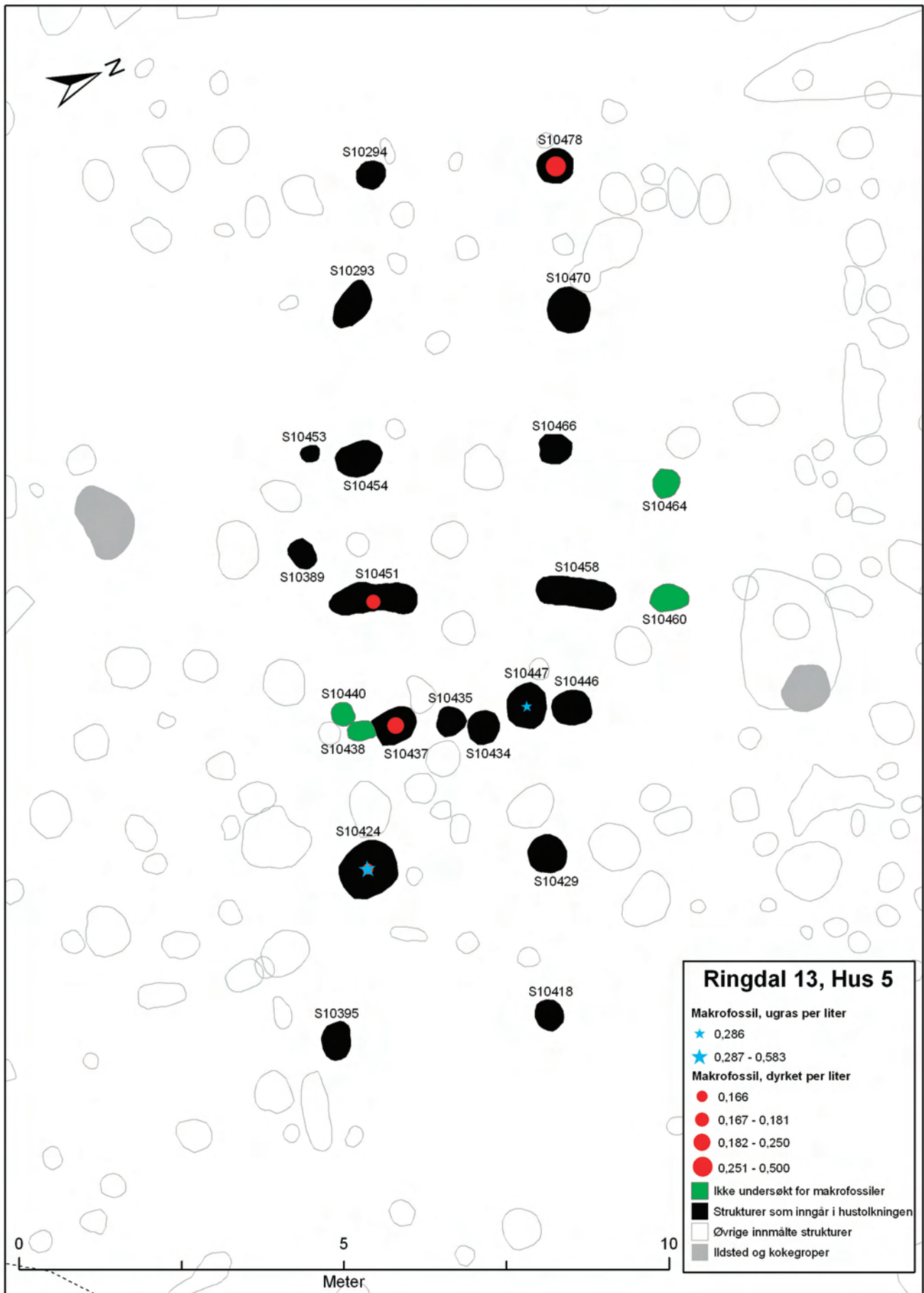
Midt på huset ble det påvist spor etter mulige motstilte innganger, men disse har ikke samme avstand til rekken av stolpehull etter takbærende stolper, og bør derfor anses som usikre. Stolpehullene i den ene grunden i inngangsrommet er grøfteformet, og kan antyde at det her har stått en indre vegg. Det er også spor av en mulig indre vegg i den nærmeste grunden øst for det usikre inngangsrommet. Det er ikke spor av ildsteder eller ytre vegger.

Figur 3.21: Plantegning over strukturer knyttet til Hus 5 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.
 Figure 3.21: Plan of features associated with Building 5 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

Figur 3.22: Snitt av strukturer i Hus 5 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.
 Figure 3.22: Half-sections of features belonging to Building 5 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.

Figur 3.23: Oversikt over makrofossiler funnet i Hus 5 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.
 Figure 3.23: Macrofossil finds from Building 5 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

Stolpehull

Alle stolpehullene er homogene med hensyn til fyllmassen som består av svakt humusholdig sand. Stolpehullene etter takbærende stolper er mellom 0,4 og 0,82 meter brede, og mellom 0,07 og 0,26 meter dype. I tillegg kommer de to grøfteformede nedgravningene, S10451 og S10458, som også er tolket som nedgravninger for stolper. Disse er henholdsvis 1,22 og 1,15 meter lange og mellom 0,18 og 0,22 meter dype. Nedgravningene har noe ujevn bunn, og det kan være spor etter to stolper i hver av nedgravningene (figur 3.22). De øvrige stolpehullene har stedvis stolpeavtrykk eller skoningstein. Stolpeavtrykkene viser at stolpene ser ut til å ha stått inn mot husets midtskip i den vestre delen, men mer sentralt i nedgravningen i dørstolpehull og husets østre del.

Inngangsstolpe S10460 på nordsiden er svært dårlig bevart og tvilsom som stolpehull, mens makkeren S10464 er svært solid med stolpeavtrykk og spor etter steinopp trekk fra skoningstein. Det er kanskje mer sannsynlig at S10464 kan være knyttet til en annen kontekst. På sørsiden er situasjonen at det ene stolpehullet, S10349, er solid og med stolpeavtrykk, mens makkeren, S10453, er langt spinklere og i størrelse av et pelehull. Begge inngangene må derfor anses som usikre, selv om den søndre er mindre tvilsom enn den nordre.

Andre elementer, prøver og funn

Det er gjort enkelte funn av keramikk og brente bein fra huset, med ett unntak er alle funnene gjort fra det usikre inngangsrommet og østover i huset. I tillegg er det funnet et fragment av en smeltedigel i S10458. Dette kan gjenspeile en funksjonsinndeling av huset, men der er også mulig det gjenspeiler en generell høy funnfrekvens i området – i hvert fall for brente bein, der det kan anes et belte med brente bein fra Hus 6 og 17 i nordvest via Hus 3 og ned i Hus 5. Det er funnet korn i tre stolpehull rett øst for inngangen og i ett helt vest i bygningen (figur 3.23).

Datering

Det foreligger to radiologiske prøver fra huset, en fra mesolitikum og en fra folkevandringstid. Et organisk fragment fra S10424 er datert til 5550±40 BP, cal BC 4450–4350, Beta-234332, og et byggkorn fra S10424 er datert til 1550±40 BP, cal AD 430–560, Beta-234331. Treskipede langhus eldre enn 1500 f.Kr. er ikke tidligere observert i Skandinavia, og den eldste dateringen må regnes som feilaktig i den forstand at den ikke daterer huset, men eldre materiale som tilfeldigvis har kommet med i huset (se også diskusjon under "Funn").

Korte, smale hus med midtstilt inngang og forholdsvis kort avstand mellom grindene, dateres gjerne til førromersk jernalder eller eldre romertid (Løken 1997). De to inngangene har forskjellig bredde, og en bred og en smal inngang midt på huset finnes på Forsand i romertid og folkevandringstid (Løken 1997:figur 10). I disse periodene har imidlertid husene oftest ytterligere minst én inngang. Dessuten er det usikkerhet knyttet til plasseringen av inngangene i Hus 5, slik at en typologisk datering ikke kan tillegges vekt.

Huset ligger slik til at det ikke er samtidig med Hus 16, og sannsynligvis heller ikke med Hus 3 eller 4. Både Hus 3 og 4 er fra folkevandringstid eller yngre, mens Hus 16 er datert til siste del av romertid eller tidlig folkevandringstid.

Det er gjort få funn i huset, men et av keramikkskårene har negledekor som dateres fra 300-tallet til 500-tallet (Bøe 1931:158–159).

Kombinasjonen av radiologiske dateringer, funn og typologi gjør at huset mest sannsynlig skal dateres til folkevandringstid.

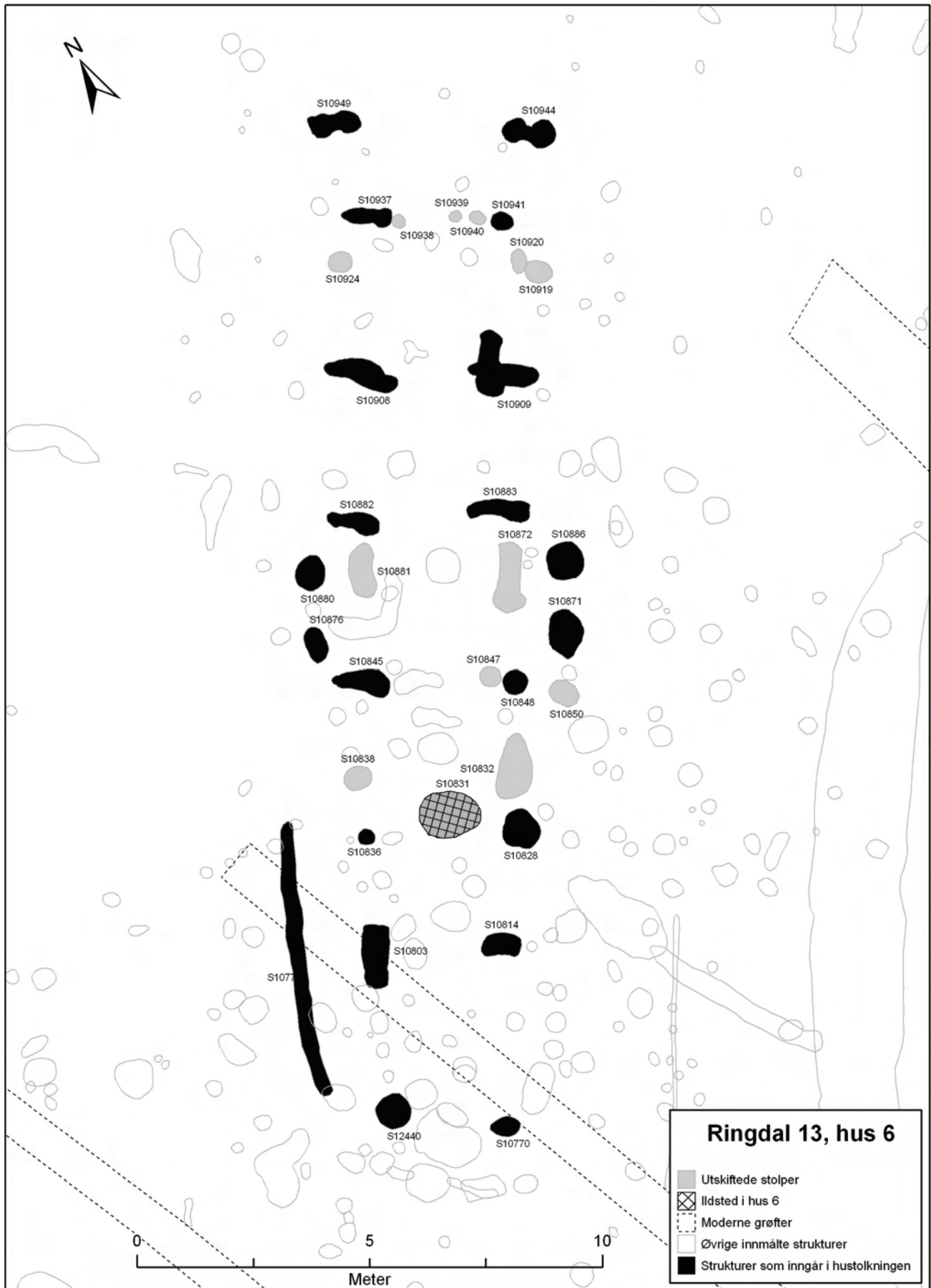
Tolkning og oppsummering

Hus 5 er et treskipet, grindbygd langhus ca. 16 meter langt og 6,5 meter bredt. Huset dateres til folkevandringstid og kan ha hatt boligdel i øst og økonomidel i vest, men denne tolkningen bygger på et spinkelt grunnlag.

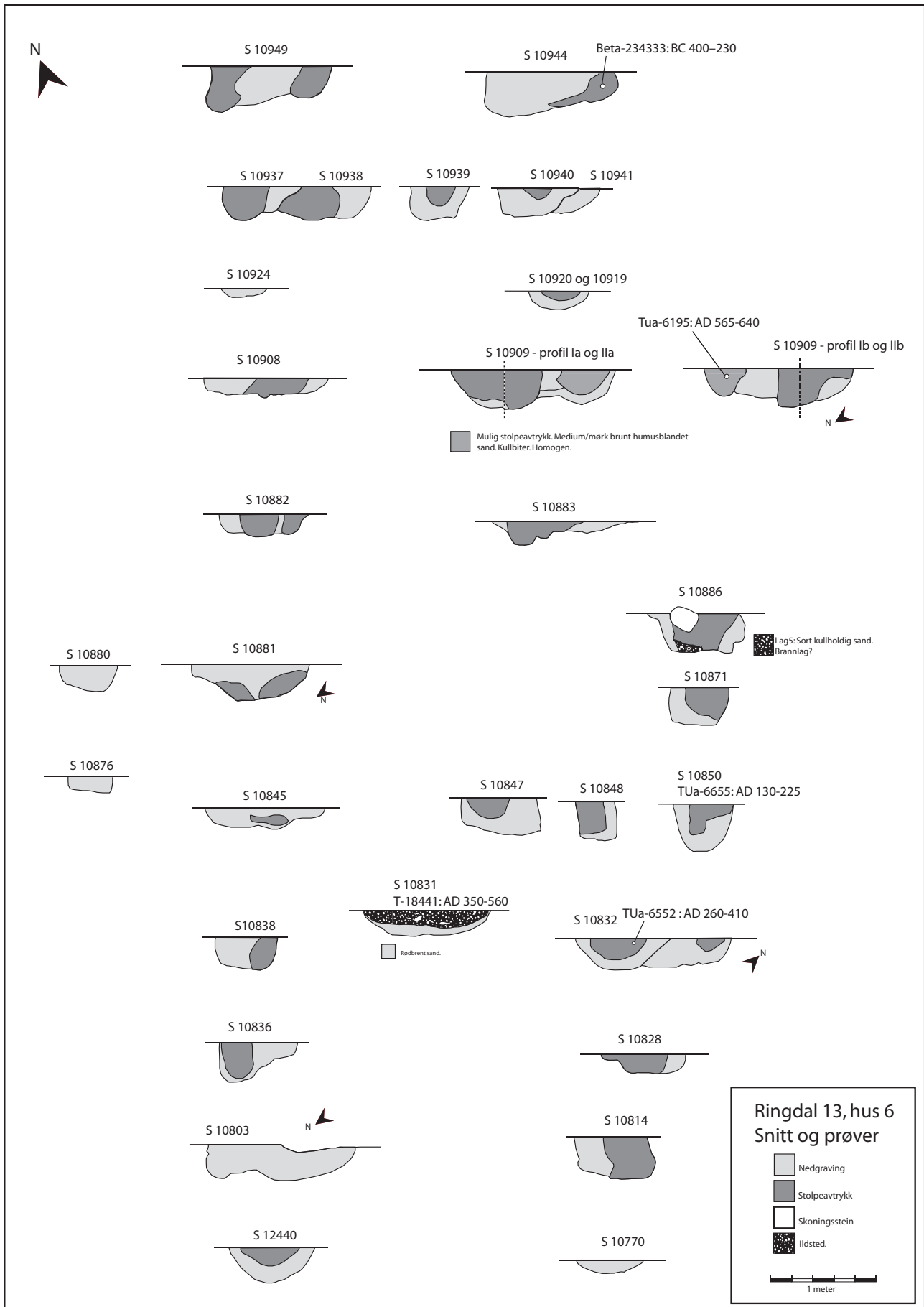
Hus 6, C55060 – treskipet hus fra sein folkevandringstid

Innledning

Hus 6 er et treskipet, grindbygd langhus fra sein folkevandringstid. Det består av stolpehull, et ildsted og en del av en vegggrøft (figur 3.24 og 3.26). Huset har ligget orientert nordvest-sørøst nedover hellingen fra raryggen, slik at det er hele 1,4 meter i høydeforskjell mellom husets to kortender. Huset har vært ombygget og opprinnelig hatt 7 grunder i tillegg til gavlen. Seinere er huset bygd om. Avstanden fra gavlen i nord til siste stolpehull i sør er 22 meter og det er ca. 6,3 meter mellom inngangsstolpene. Huset har opprinnelig målt ca. 23,5 x 7,3 meter. Midtskipet har vært mellom 2,5 og 3,3 meter bredt. Midt på huset ble det påvist motstilte innganger, samt et stolpehull som kunne tilsi at inngangen på østsiden har hatt en ombygningsfase der døren har vært flyttet en fagbredde lenger mot sør. Utover stolpehull er det påvist et ildsted i den søndre halvdel av huset og

Figur 3.24: Plantegning over strukturer knyttet til Hus 6 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.
 Figure 3.24: Plan of features associated with Building 6 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

Figur 3.25: Snitt av strukturer i Hus 6 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.
 Figure 3.25: Half-sections of features belonging to Building 6 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.

Figur 3.26: Hus 6 på Ringdal 13 før snitting. Foto tatt mot sør.
 Figure 3.26: Building 6 at Ringdal 13, prior to excavation (photo facing south).

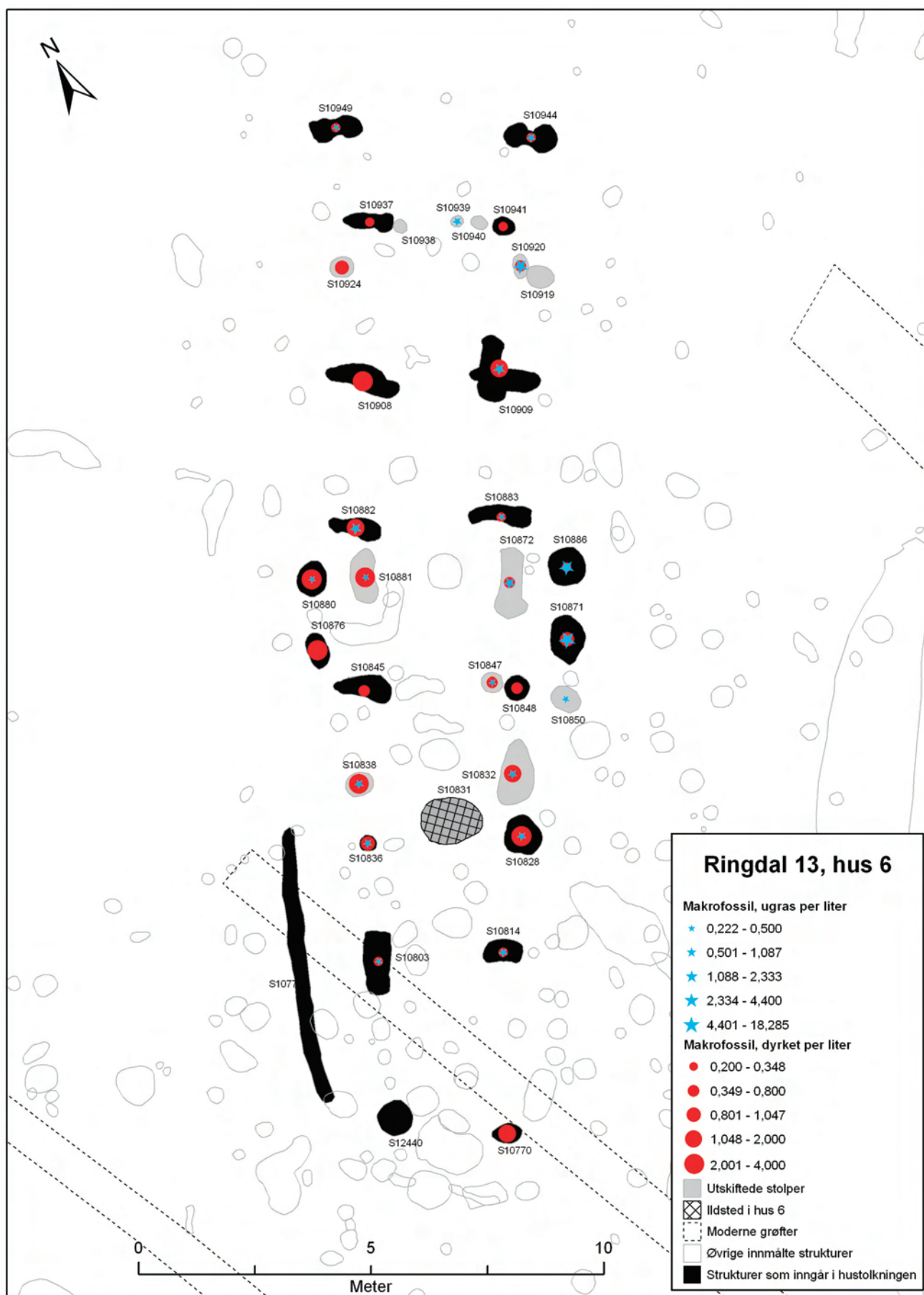
deler av en veggrøft eller vegggrille langsmed husets sørvestre side.

Hus 6 overlapper Hus 17, noe som kompliserte tolkingen, selv om dateringene fra Hus 17 så vidt er yngre enn de fra Hus 6. Ett stolpehull, S10886, ser ut til å ha vært i bruk i begge husene. Hus 6 er tolket som den yngste av disse to husene på bakgrunn av to forhold. Det ene er at ildstedet ser ut til å høre til Hus 6 på bakgrunn av plasseringen, og at den gode bevaringsgraden for ildstedet skulle tilsi at det ikke ble bygget et nytt hus rett over Hus 6. Den andre faktoren er at Hus 17 tilsynelatende har brent ned, da det fins brannmasser i stolpehullene tilhørende dette huset. Det eneste stolpehullet som ikke har et klart stolpeavtrykk med brannmasser er S10086, der det kun ser ut til å være en konsentrasjon av kull mot bunnen av nedgravningen. Dette kan tolkes slik at branntomten etter Hus 17 har blitt ryddet, og kull, aske og leirklining har rast ned i stolpehullene når stolpene er dratt opp av bakken. Ved en senere bygging av Hus 6, har et stolpehull blitt gravd ned helt overlappende med et av stolpehullene fra Hus 17. Stolpeavtrykket er derfor spadd bort, men det yngre stolpehullet ble gravd noe grunnere, slik at en linse med kull som trolig stammer fra de nederste centimeterene av stolpeavtrykket fylt med brannmasser,

er bevart. Denne tolkingen forutsetter at branntomta er ryddet svært grundig, siden det ikke er brannmasser i stolpehullene fra Hus 6. En tolkning av Hus 17 som det yngste er mulig, og det ville forklare hvorfor det ikke er brannmasser i stolpehullene etter Hus 6, men dette stemmer dårligere med de radiologiske dateringene.

Stolpehull

Huset har antagelig opprinnelig bestått av grindene S10937/S10941, S10908/S10909, S10882/10883, S10845/S10848, S10836/S10828, S10803/S10814 og S12440/S10770 og gavlstolpene S10949/10944. Deretter er stolpene byttet ut. Stolpehullene gir et homogent inntrykk med hensyn på fyllmasse, mens formen på selve nedgravningene varierer (figur 3.25). En god del nedgravninger har steile sider og forholdsvis flat bunn, mens andre har skrå sider og ujevn bunn, noe som kanskje skyldes at nedgravningene er utvidet i forbindelse med utskifting av stolper. De enkle stolpehullene etter takbærende stolper er mellom 0,44 og 0,80 meter brede i profilet. De øvrige stolpehullene som enten er doble eller grøfteformede, er mellom 1,10 og 1,48 meter brede i profilet. Dybden varierer fra 0,09 til 0,43 meter, der de grunneste stolpehullene ligger i den lavereliggende, nordøstre enden av huset. Det er noen unntak, nemlig

Figur 3.27: Oversikt over makrofossiler funnet i Hus 6 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.
 Figure 3.27: Macrofossil finds from Building 6 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

at hjørnestolpene er forholdsvis dype. Det kan tenkes at det har vært planert for å redusere fallet i huset. Hvis dette er tilfelle, vil de lavereliggende stolpehull først og fremst være gravd ned i påfylte masser og i mindre grad ned i undergrunnen. Ved senere pløying har så de påfylte massene blitt dratt ut, eller de ble ikke observert under avdekking, slik at mer masse ble fjernet nede i hellingen. Det er i tillegg et grunt stolpehull (S10770) i grinden lengst mot sørvest. Dette kan skyldes at den ligger i kanten av en moderne jordkule, slik at nedgravningen er kun delvis bevart.

Stolpehullene S10881, S10882, S10883, S10872 og S10803 har grøfteformede nedgravninger med flere klare stolpeavtrykk (ikke S10803), slik at de kan ha hatt flere stolper stående samtidig, for eksempel som deler av indre vegger. Alternativt kan disse grøfteformete nedgravningene tolkes som utskifting av stolper. Ingen stolpeavtrykk kan ses tydelig i plan. Et par steder antyder stolpeavtrykket at stolpen har gått dypere ned enn selve nedgravningen for stolpen. S10909 er formet som et kryss, der stolpehullet i krysset har klar flat bunn, mens stolpehullene i endene har rundere bunner. To andre stolpehull (S10924 og S10919) med rund bunn er blant strukturene som kan tolkes som en indre tverrvegg i husets nordøstre ende. Det kan tenkes at de kraftige stolpehullene etter takbærende stolper har vært gravd ned med flate bunner, mens mindre stolper knyttet til indre konstruksjoner har fått grunnere og rundere nedgravninger. I tillegg er det rund bunn på begge stolpehullene i grinden lengst mot sørvest og i tre andre stolpehull, hvorav ett med usikker tilhørighet til huset. Det bør nevnes at noen av de tilnærmet rektangulære grøftene (S10881, S10803 og S10872) har fyllskifter med et mørkere og mer humusholdig lag langs bunnen og delvis langs sidene, mens overliggende masser er lysere og mindre humusholdige. Dette kan skyldes utvasking og anrikning, men det bør nevnes at det ved E6-prosjektets flateavdekking på Bjørnstad søndre i Sarpsborg kommune, ble funnet rektangulære trestykker som lå på tvers mot bunnen av stolpehullene (Bårdseth *et al.* 2007:78). Trestykkene er der tolket som en trykkfordeler. Det kan tenkes at noen av de grøfteformede nedgravningene har hatt lignende utforming, der stolper har vært reist på bord eller tilhogde stokker som har ligget mot bunnen. Dette ville kunne forklare hvorfor nedgravningene hadde et humusholdig lag nettopp der.

Mens hele 18 stolpehull har stolpeavtrykket bevart, er det skoningsstein i kun ett stolpehull, S10886. Det er mulig at noen av dem som over er omtalt som stolpehull i grøfteformede nedgravninger faktisk repre-

senterer selve stolpeavtrykket. I så fall er det flere steder tegn på stolper som er rektangulære i formen og har største horisontale mål opp til 0,40 meter, slik som i S10909.

Det er også spor etter en mulig indre vegg i form av flere mindre stolper (S10937, S10938, S10939, S10940 og S109041) rett sørvest for den nordøstre endegrinden. Stolpene som har stått her kan ha fungert som både stolper i en indre vegg og takbærende stolper samtidig. Veggene skiller av et lite rom inn mot den nordøstre kortveggen. Kortveggen består av en grind med dobbelstolper, S10949 og S10944. Dette kan tolkes som levninger av en rett gavlkonstruksjon der de innerste av de dobbelte hjørnestolpene er satt i forlengelsen av siste takbærende grind. Alternativt kan dobbelstolpene forstås som reparasjoner i den nordøstre endegrinden, selv om det ikke er klare tegn på to faser i nedgravningene.

Midt på huset ble det påvist motstilte innganger, samt et stolpehull som kunne tilsi at inngangen på østsiden har hatt en ombygningsfase der døren har vært flyttet en fagbredde lenger mot sør, slik at S10871 har utgjort en av makkerne i inngangen i begge fasene. Antagelsen om ombygning støttes av at S10871 har en klar utskiftning der stolpen forskyves ca. 0,40 meter mot nord i den yngste fasen. I denne fasen vil det heller ikke være konflikt mellom døråpning og det grøfteformete stolpehullet S10872 som synes å forme en skillevegg mellom midtskip og sideskip. En lignende konstruksjon, S10881, ligger parallelt, men akkurat uten å komme i konflikt med den vestre inngangen. Ingen av disse har klare stolpeavtrykk, og fyllskiftene er lite informative, slik at det også kan tenkes at disse grøftene har hatt andre funksjoner, for eksempel at de er fundament for andre indre konstruksjoner som ikke er stolpebygde. Det er også andre tegn på rominndelinger i form av stolpehull, særlig i den nordøstre delen av huset. Utover stolpehull, er det påvist et ildsted i den søndre halvdel av huset og deler av en vegggrøft eller vegggrille langsmed husets sørvestre side.

Grøft

Det ble påvist en vegggrøft, S10773, langsmed husets sørvestre langside. Grøften var 5,95 meter lang og ca. 0,46 meter bred. Grøften ble skåret av en moderne jordkule, og snittet ble lagt i jordkulens søndre kant. Der var grøften 0,19 meter dyp, og nedgravningen hadde skrå sider og en ujevn bunn med en forsenkning langs ved kanten ut fra huset. Det kan tenkes at denne forsenkningen skyldes en jordgravd stakk som har fungert som en syllstokk for veggkonstruksjonen. En ”fortsettelse” av grøfta ville ligget omtrent

0,5 meter utenfor inngangsstolpene, noe som styrker antagelsen om at det dreier seg om en del av en vegg og ikke ei dreneringsgrøft.

Ildsted

Et ildsted lå mellom grindene som består av takbærende stolper S10836/S10828 og S10838/S10832. Disse grindene er ikke samtidige, men det er vanskelig å avgjøre hvilken fase av huset ildstedet tilhører, eller om det har vært en del av huset i begge faser. Ildstedet er ovalt i plan, har skrå sider og flat bunn. Massen består av et sort kullag med innslag av sand og noen skjorbrente steiner. Sanden under ildstedet er rødbrent. Det nærmeste ildstedet ligger 14 meter unna og er tolket som en del av Hus 3.

Andre elementer, prøver og funn

Det ble funnet fire leirkarskår ved snitting av stolpehull, to av skårene er fra spanformet kar, ett av dem dekorert med et andreakors. Det ble også funnet brente bein i to av stolpehullene. Alle funnene er gjort fra inngangene og sørover i huset, og ser også ut til å konsentrere seg rundt ildstedet. Det er fristende å tolke dette som en boligdel. Makrofossilene støtter imidlertid ikke en slik tolkning (figur 3.27). Det er mindre korn i den søndre delen av huset, mens ugraset er jevnt spredd over hele huset. Også i det overlappende Hus 17 er makrofossilene spredd over hele huset, uten noen antydning til mønster.

Stolpehullene S10882, S10883 og S10909 kan være fristende å tolke som båskskille, men sannsynligvis dreier det seg om takbærende stolper i forbindelse med ombygginger.

Datering

Det foreligger fem radiologiske dateringer fra huset, de spenner fra førromersk jernalder til tidlig merovingertid. Korn fra S10909 (takbærende stolpe) er datert til 1465±40 BP, cal AD 565–640, TUa-6195, korn fra S10832 (takbærende stolpe) er datert til 1690±45 BP, cal AD 260–410, TUa-6552, trekull fra ildstedet S10831 er datert til 1605±80 BP, cal AD 350–560, T-18441, strå fra S10944 (hjørnestolpe) er datert til 2280±40 BP, cal BC 400–230, Beta-234333, og strå fra S10850 (inngangsstolpe, fase 2) er datert til 1840±35 BP, cal AD 130–225, TUa-6655. Tre av dateringene er forholdsvis samtidige og antyder en datering til folkevandringstid-merovingertid, mens de to siste er noe eldre. S10850 er en stolpe som kan ha tilhørt en inngangsstolpe i fase 2, men det er mulig stolpen ikke har noe med huset å gjøre.

Funn av spanformet keramikk tilsier at huset ikke kan være eldre enn 300 e.Kr. Huset kan ikke være

samtidig med Hus 17, som dateres til folkevandringstid, uten at det ut fra stratigrafiske forhold kan avgjøres hvilket som er eldst. De radiologiske dateringene av korn fra stolpehullene i de to husene, er også forholdsvis like.

Midtgangshus dateres gjerne til førromersk og eldre romersk jernalder, mens de radiologiske dateringene er yngre. Funnmaterialet viser at huset tidligst kan være fra 300-tallet. De tre relativt like dateringene, inkludert en på trekull fra ildstedet, gjør at huset dateres til sein folkevandringstid.

Tolkning og oppsummering

Hus 6 er et treskipet, grindbygd hus med motstilte innganger på midten og har opprinnelig målt ca. 23,5 x 7,3 meter. Huset skal sannsynligvis dateres til sein folkevandringstid. Det har vært ombygd underveis. Funnspredningen og et ildsted kan antyde at den søndre delen har vært boligdel, men makrofossilene støtter ikke en slik tolkning.

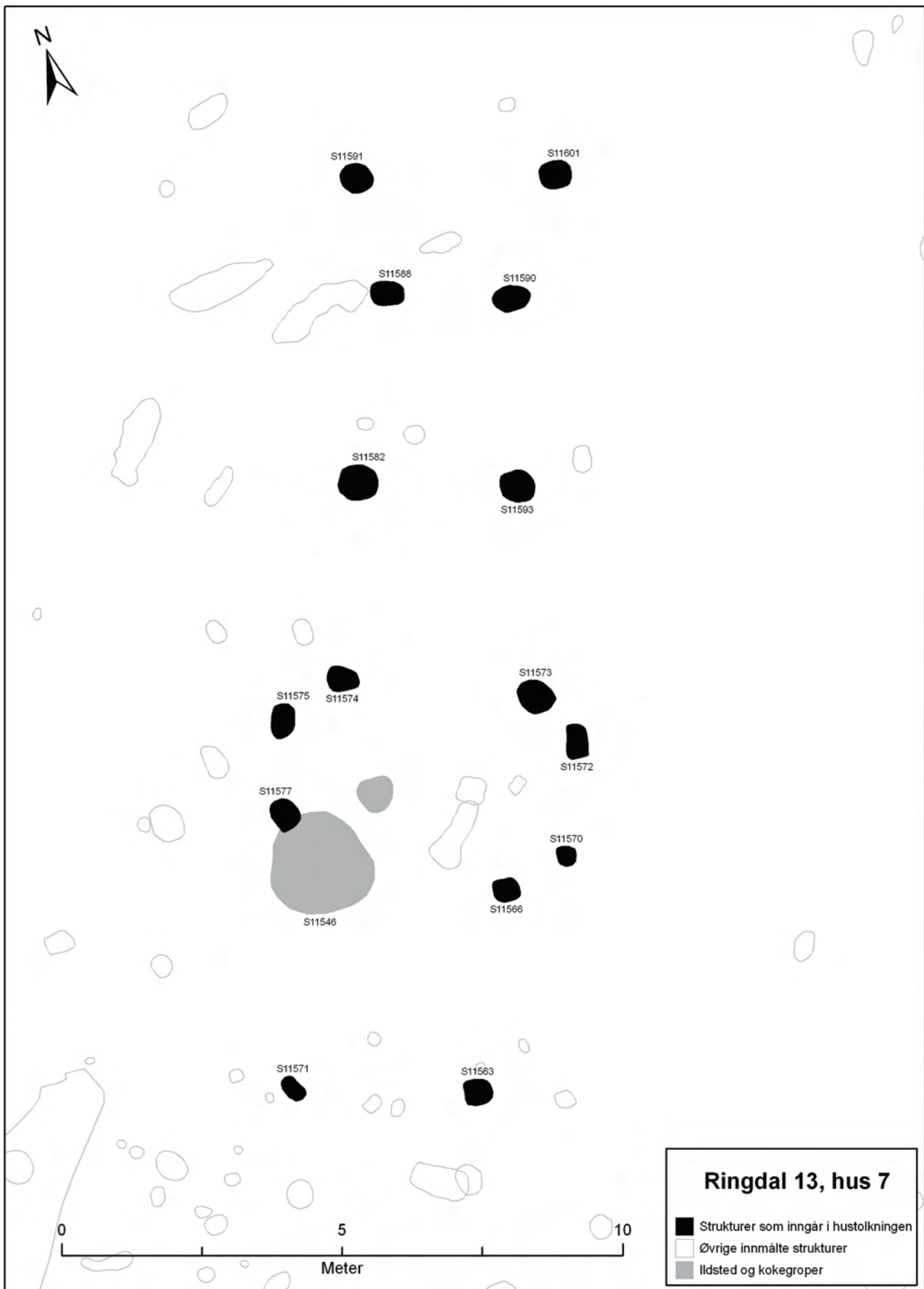
Hus 7, C55061 – treskipet hus fra overgangen romertid-folkevandringstid

Innledning

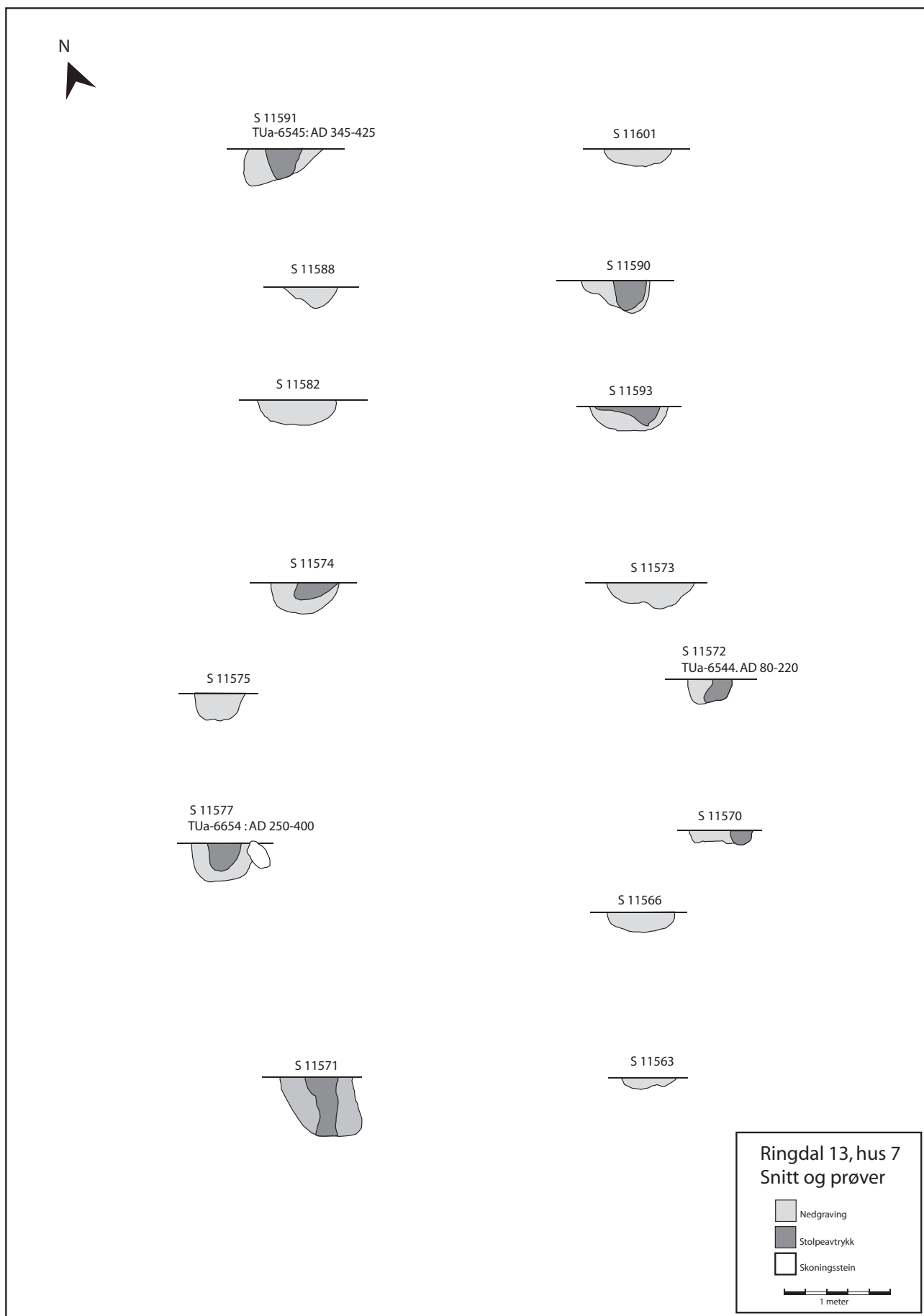
Hus 7 er et treskipet, grindbygd langhus fra overgangen romertid-folkevandringstid med fem bevarte grunder og motstilte innganger i den søndre delen av huset (figur 3.28). Det ble funnet hjørnestolper i nord. Tilsvarende er ikke påvist i sørenden. Avstanden fra første til siste grind var snaue 15 meter, og avstanden mellom takbærende stolper og gavlen ca. 2 meter. Huset bør derfor ha vært snaue 19 meter langt. Bredden mellom inngangene var 5,3 meter, og siden inngangene som regel er inntrukket ca. 0,5 meter fra ytterveggen, har sannsynligvis huset vært 1 meter bredere enn dette, det vil si ca. 6,3 meter. Mellom hjørnestolpene er det 3,6 meter, mens tilgrensede grind er 2,4 meter bred før midtskipet ved neste grind øker til 2,85 meter. Ved inngangen er midtskipet 3,5 meter bredt, før det minker til 3,4 meter i den sørligste grinden. Det er ikke bevart ildsteder eller bygningsdetaljer utover stolpehullene. En yngre kokegrop ligger inne på hustomta og har ødelagt et stolpehull i den nest sørligste grinden. Huset består følgelig av 15 stolpehull.

Stolpehull

Stolpehullene etter takbærende stolper er mellom 0,49 til 0,80 meter brede i profilet og mellom 0,12 og 0,56 meter dype. Dørstolpehullene er mellom 0,42 og 0,58 meter brede i profilet, og mellom 0,13 og 0,25 meter dype. Noen av stolpehullene som er grunnest, er også minst i utstrekning, noe som antagelig

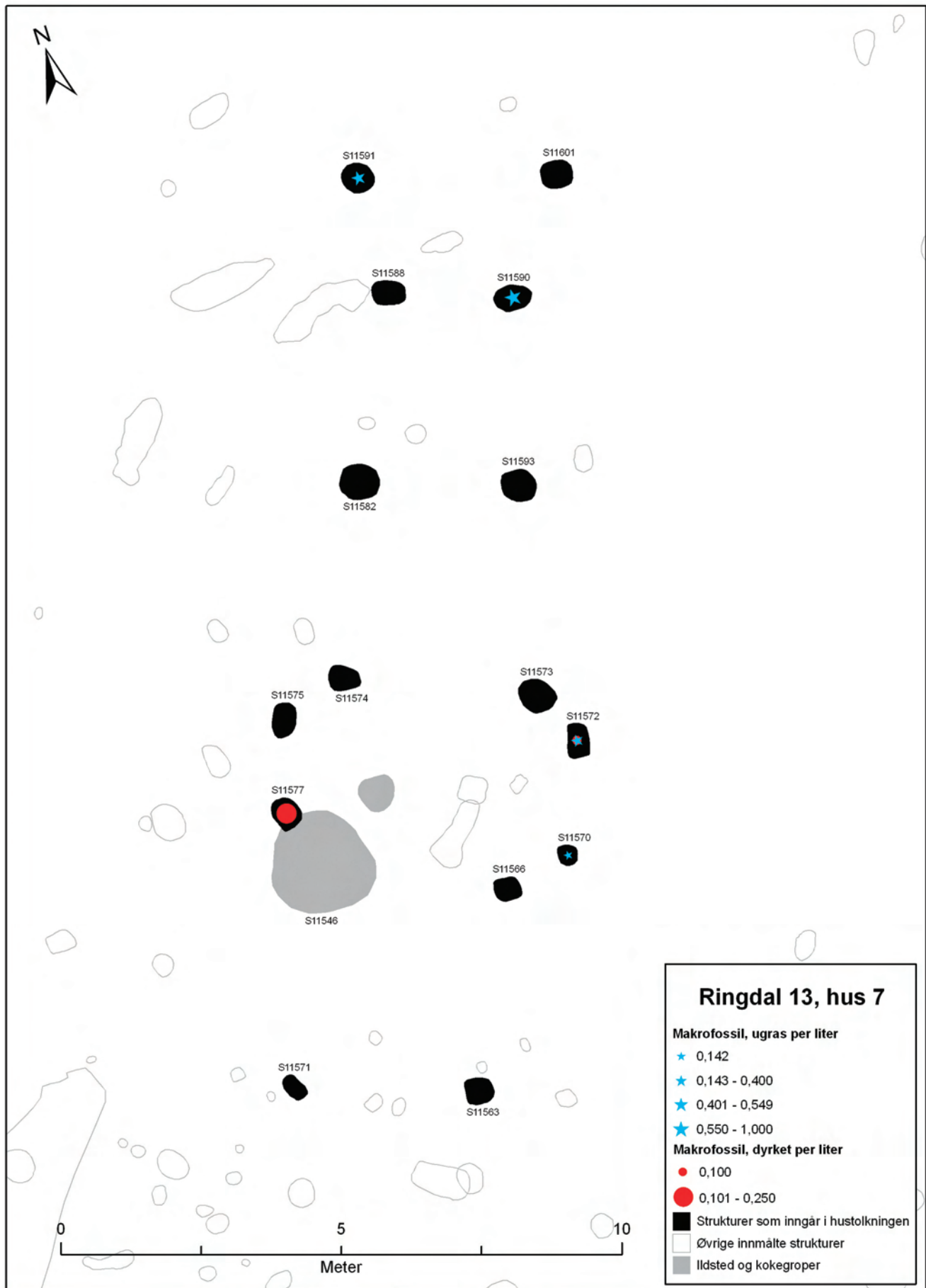

Figur 3.28: Plantegning over strukturer knyttet til Hus 7 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.
 Figure 3.28: Plan of features associated with Building 7 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

Figur 3.29: Oversikt over snittede strukturer i Hus 7 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.

Figure 3.29: Half-sections of features belonging to Building 7 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.

Figur 3.30: Oversikt over makrofossiler funnet i Hus 7 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.
 Figure 3.30: Macrofossil finds from Building 7 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

skyldes at de er dårligere bevart enn de øvrige. Det er ikke en entydig fordeling med grunne nedgravninger nederst i hellingen, snarere en ujevn fordeling (figur 3.29). Stolpehullene i grinden rett nord for inngangene er ganske like, det samme gjelder i den vestlige inngangen. Selv om dybden varierer, er formen i plan ganske lik. Alle stolpehullene etter takbærende stolper er runde eller svakt ovale på tvers av husets lengderetning, mens dørstolpehullene er orientert motsatt. Fyllmassen er lik i alle nedgravningene, og består av utvasket og bioturbert humusholdig sand.

Åtte av stolpehullene hadde stolpeavtrykk i form av et område med mørkere, mindre spettete og mer humusholdige masser. Stolpeavtrykkene har ikke en ensartet plassering i nedgravningen. For eksempel står stolpeavtrykket i S11590 inn mot kanten, vekk fra midtskipet. I S11574 er stolpeavtrykket derimot inn mot kanten mot midtskipet. Plasseringen av stolpeavtrykkene skulle tilsi at den bredden som kan leses fra plantegningen kan nyanseres noe, og at midtskipets bredde kan ha vært noe jevnere enn det som er angitt over. I den østre inngangen er det bevart stolpeavtrykk i begge stolpehull. Det best bevarte avtrykket i S11572 er ca. 0,3 x 0,14 meter. Avtrykkene skulle tilsi rektangulære stolper som i dørstolpehullene har stått med langsiden langsmed husets lengderetning. Stolpeavtrykkene i stolpehullene etter takbærende stolper er ikke like entydige, men stolpene har trolig stått med langsiden på tvers av skipets lengderetning, hvis nedgravningens form legges til grunn, med det premiss at den rektangulære stolpen ligger synkront med stolpehullets ovale form. Avtrykkene skulle tilsi at stolpene har hatt største mål mellom 0,2 og 0,4 meter, de fleste rundt 0,3 meter. Ingen stolpehull har skoningsstein.

Andre elementer, prøver og funn

Det er ikke gjort noen gjenstandsfunn, men det er funnet korn i en inngangsstolpe og ugras i en inngangsstolpe og to stolper i den nordre enden (figur 3.30). Grindbredden er også noe mindre i nord.

Datering

Det er datert to fragmenter av strå og et korn fra huset, alle til romertid-folkevandringstid. Strå fra S11591 (hjørnestolpe) er datert til 1660±30 BP, cal AD 345–425, TUa-6545, korn fra S11577 (dørstolpe) er datert til 1705±40 BP, cal AD 250–400, TUa-6654, og strå fra S11572 (dørstolpe) er datert til 1865±30 BP, cal AD 80–220, TUa-6544. To av dateringene antyder yngre romertid - tidlig folkevandringstid, mens den siste er noe eldre.

Kokegropa S11546 er datert til 1560±55 BP, cal AD 420–550, T-18440. Den tangerer stolpehullet S11577 og er neppe samtidig med huset. Små biter av skjorbrent stein og ei lomme med trekull i fyllet i stolpehullet kan antyde at kokegropa er eldst, men noen sikker stratigrafisk relasjonen mellom stolpehull og kokegrop kunne ikke avgjøres.

Typologisk sett antyder gavlstolpene en datering til yngre romertid eller folkevandringstid (Løken 1997:178). Det er ikke gjort funn fra huset. Spørsmålet blir da om huset er eldre eller yngre enn kokegropa S11546. Med bakgrunn i at trekullet har høyere egenalder enn strå og korn, antas det at kokegropa er anlagt rett etter at huset gikk ut av bruk. Sannsynligvis skal huset dateres til overgangen romertid-folkevandringstid. Det er også en mulighet for at huset er anlagt etter kokegropa, i så fall dateres det til folkevandringstid.

Tolkning og oppsummering

Hus 7 var et treskipet, grindbygd langhus, ca. 19 meter langt og 6,3 meter bredt, med to motstilte innganger i den søndre halvdel. Huset dateres til overgangen romertid-folkevandringstid.

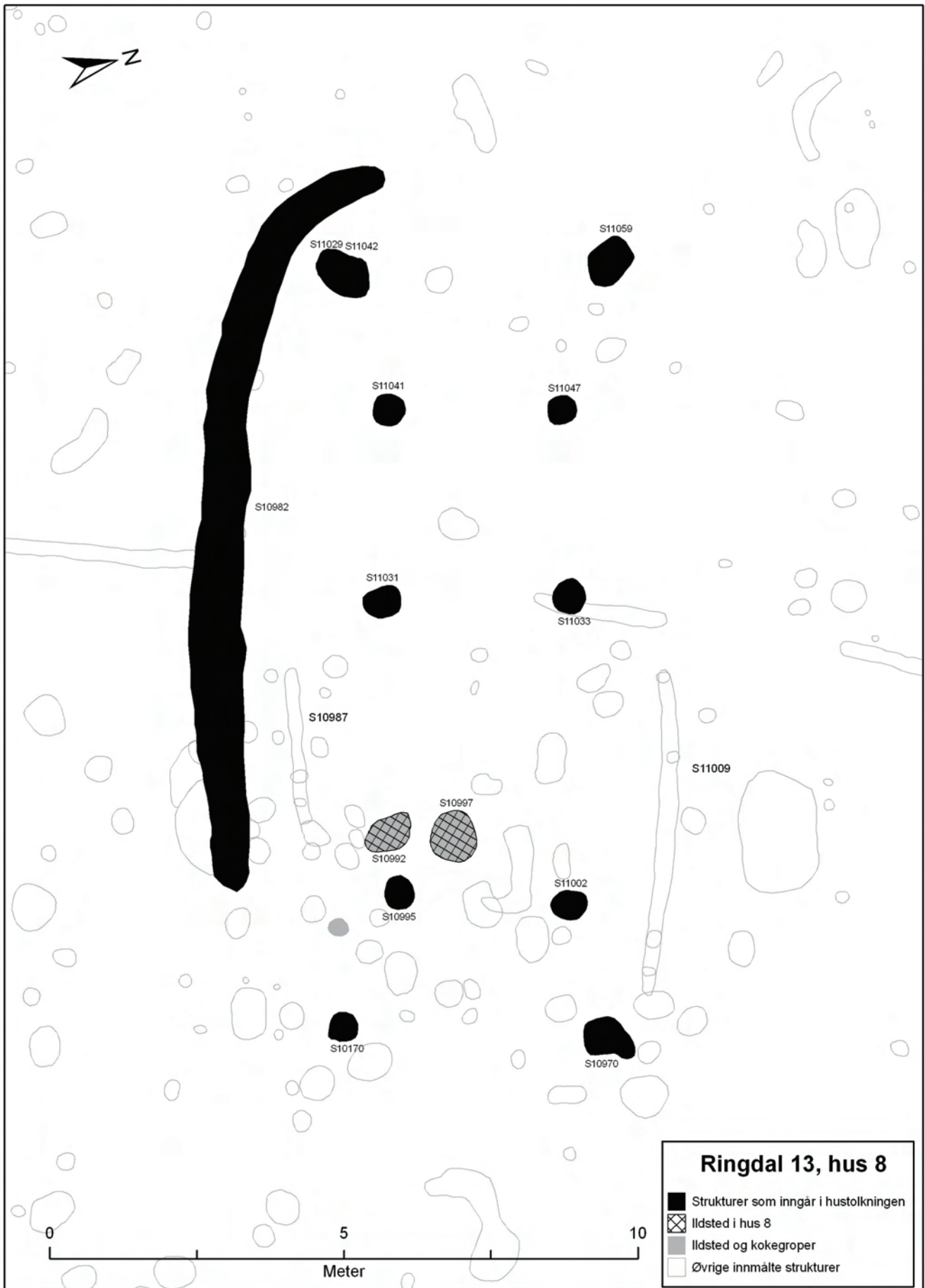
Hus 8, C55062 – treskipet hus fra sein romertid

Innledning

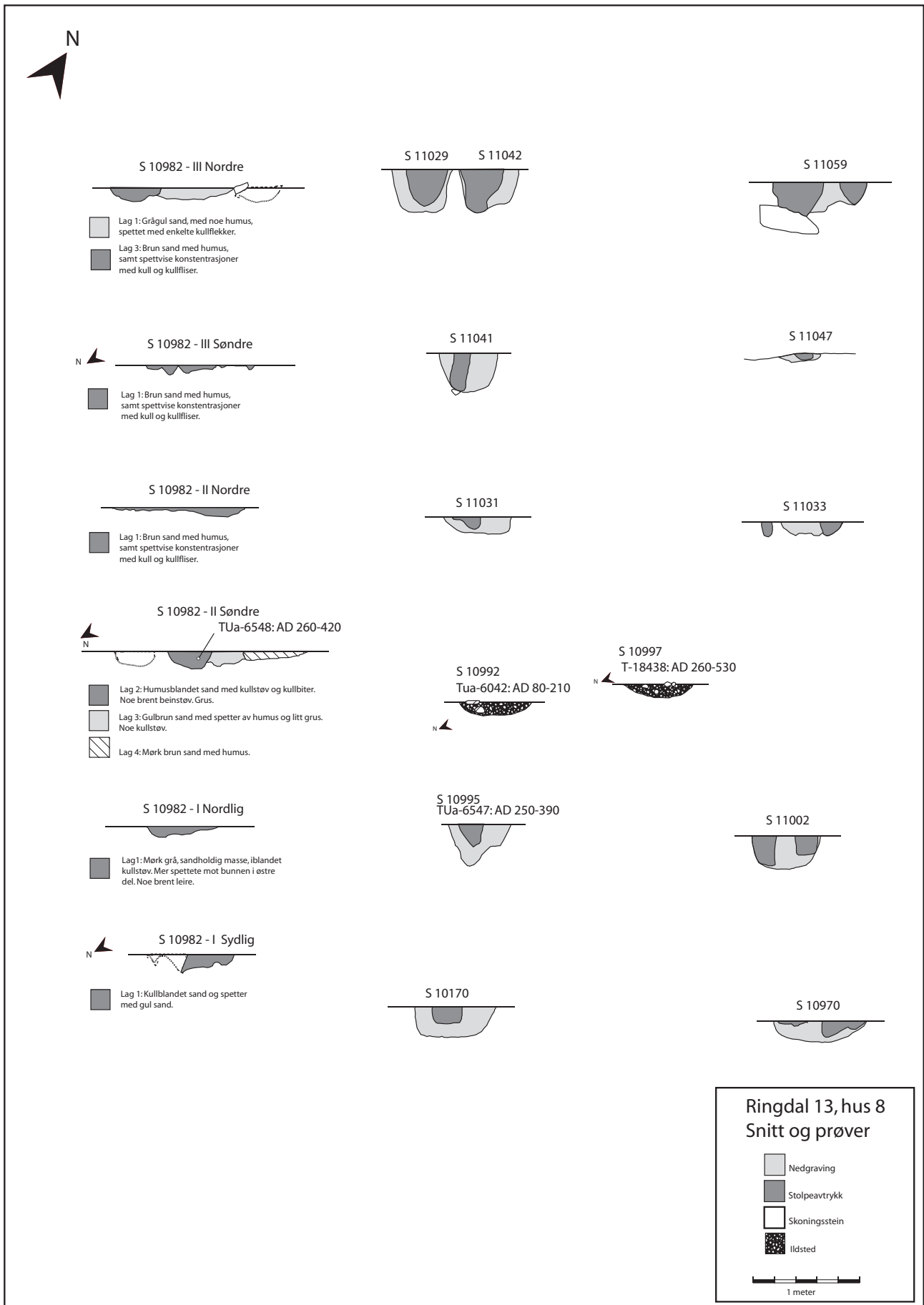
Hus 8 er et treskipet, grindbygd langhus fra sein romertid med hjørnestolper (figur 3.31). Huset er 14 meter langt og ca. 6 meter bredt. Huset ligger på jevnt underlag, orientert vestnordvest-østsørøst. Huset har hatt tre grunder, et rundt ildsted i den østre halvdel av huset og en dreneringsgrøft som var bevart langs den søndre langsiden. Langs innsiden av grøften lå noen pelehull som kan være knyttet til en veggkonstruksjon. Det er også rester etter to vegggrøfter i øst som kan tilhøre huset (se også Hus 1). Funnene av keramikk er gjort i overflaten der pelehullene ligger inn mot vegggrøften. Huset overlapper og ligger på tvers av Hus 1.

Stolpehull

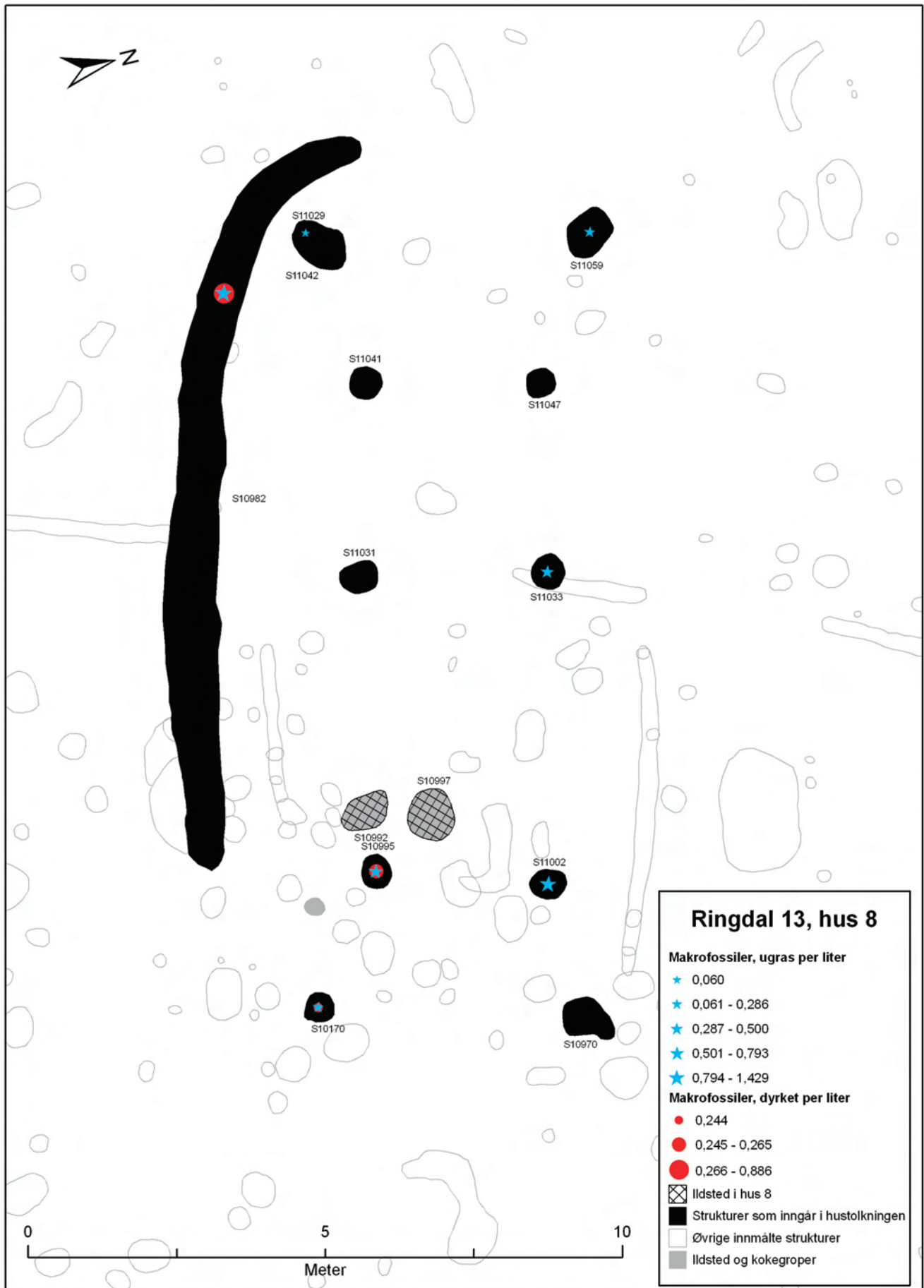
Stolpehullene er noe varierte i utstrekning og dybde. Dybden varierer fra 0,09 til 0,42 meter, der hjørnestolpehullene er blant de dypeste (figur 3.32). Det virker ellers noe tilfeldig hvordan dybden varierer inne på tomten, men det er en tendens til at den søndre stolpehullrekken er gravd noe dypere ned i undergrunnen. Utover dette er det en tendens til at hjørnestolpehullene som er blant de dypeste, også er store i utstrekning. Det må i den sammenhengen påpekes at to av hjørnestolpehullene, S11029/11042 og

Figur 3.31: Plantegning over strukturer knyttet til Hus 8 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.
 Figure 3.31: Plan of features associated with Building 8 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

Figur 3.32: Snitt av strukturer i Hus 8 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.
 Figure 3.32: Half-sections of features belonging to Building 8 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.

Figur 3.33: Oversikt over makrofossiler funnet i Hus 8 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.
 Figure 3.33: Macrofossil finds from Building 7 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

S11059 er doble mens S10970 og S10170 kun har store nedgravninger uten at det kan skilles ut to stolpehull. Det ene doble stolpehullet er målt inn som to strukturer, S11042 og S11029. Stolpehullene etter takbærende stolper er jevnere i utstrekning, mellom 0,55 og 0,65 meter brede i profilet, med unntak av S11047 som kun måler 0,34 meter. Det sistnevnte er også det grunneste stolpehullet på huset. Fyllmassene er homogene med lys, svakt humusholdig sand. Alle stolpehullene har stolpeavtrykk som er synlige som noe mørkere brun, mer humusholdige områder. Det er ikke avklart hva slags form stolpene har hatt, ingen avtrykk er entydige i plan. I profilet er noen av avtrykkene spisse, andre ujevne. I den søndre stolperekken er avtrykkene enten sentralt i nedgravningen eller noe skråstilt med enden inn mot den sørlige nedgravningskanten, det vil si lengst vekk fra midtskipet. Det samme er tilfellet i den nordlige rekken, altså enten med avtrykk i nordlig kant, vekk fra midtskipet eller sentralt i nedgravningen. Formen på nedgravningene er hovedsakelig homogen med skrå/steile sider og flat eller svakt avrundet bunn.

Grøfter

Det er påvist en vegggrøft, S10982, langs husets sørside. Mot vest buet grøften seg rundt hjørnestolpehullet S11042/S11029. Grøften var 12,5 meter lang og 1,25 meter bred på det bredeste. Nedgravningen er ujevn med skrå eller buede sider og en stedvis ujevn og stedvis avrundet bunn. Det er ikke klare tegn på at grøften har hatt en bygningsteknisk funksjon, slik at det er mest trolig at grøften har ligget utenfor veggen og fungert som drenering (se også diskusjon omkring vegggrøft i Hus 3). Veggen skjærer Hus 1, og hadde en noe utflytende form der det burde ligge et stolpehull etter takbærende stolpe på Hus 1. Denne utveksten ble målt inn som stolpehull S10984, men det er uklart om dette egentlig er en liten rest av et stolpehull eller om det rett og slett er vegggrøften S10982 som er gravd ujevnt ned i undergrunnen.

Grøftene S11009 og S10987 kan ha hatt en funksjon i forbindelse med veggene i Hus 8 (se også Hus 1). Det ble funnet pelehull i S11009.

Ildsted

Det ble påvist et ildsted i det lengste rommet. Ildstedet ligger ikke helt i midtaksen og like i nærheten av et annet ildsted, S10992, som er tolket som en del av Hus 1. Siden ildstedet ligger i området der Hus 1 og 8 overlapper, kan det ikke utelukkes at ildstedet hører til Hus 1, og dateringen ser også ut til å passe best med dette. Ildstedet er rundt med en diameter på 0,65 meter og 0,13 meter dypt.

Andre elementer, prøver og funn

Det er funnet noen få keramikkskår i den søndre delen av huset, noen med usikker tilknytning til huset og ellers et brent bein. Det er funnet makrofossiler av korn i de to sørøstre stolpehullene og vegggrøfta og ugras over store deler av huset (figur 3.33), og det er vanskelig å si noe om husets funksjon ut i fra funnfordelingen. Størrelsen, sammenholdt med dateringen, indikerer at dette neppe har vært et regulært langhus, funksjonsinndelt i boligdel/økonomidel.

Datering

Det foreligger to radiologiske dateringer fra huset. Korn fra S10995 (takbærende stolpe) er datert til 1710 ± 35 BP, cal AD 250–390, TUa-6547. Korn fra vegggrøfta S10982 er datert til 1685 ± 45 BP, cal AD 260–420, TUa-6548. Dateringene dekker siste del av romertid og tidlig folkevandringstid. Et datert korn er funnet i det sørøstre stolpehullet, og selv om Hus 8 overlapper Hus 1 er det ikke funnet makrofossiler i den delen av Hus 1, slik at det er mulig eller sannsynlig at makrofossilene stammer fra brukstiden til Hus 8. Det er også funnet makrofossiler i Hus 2, og selv om dette ikke direkte overlapper Hus 8, er det mulig at makrofossilet kan stamme derfra.

Typologisk hører huset med hjørnestolper hjemme i sein romertid eller folkevandringstid (Løken 1999:54). Typen med kun tre par takbærende stolper er imidlertid ikke så vanlig, men forekommer.

Huset kan ikke være samtidig med Hus 1, og det er lite sannsynlig at det er samtidig med Hus 2. Sannsynligvis er Hus 8 det eldste og Hus 2 det yngste.

Samlet virker en datering til siste del av romertid mest sannsynlig.

Tolkning og oppsummering

Hus 8 er et treskipet, grindbygd langhus fra slutten av romertid med bevarte hjørnestolper, ca. 14 meter langt og 6 meter bredt. Husets funksjon er vanskelig å bestemme, men det kan være en boligdel i øst og økonomidel i vest. Det er usikkert om huset har ildsted. Den beskjedne størrelsen kan indikere at huset ikke har vært et regulært langhus inndelt i bolig-/økonomidel. Spredningen av makrofossil kan antyde en boligdel i øst og økonomidel i vest.

Hus 9, C55063 – treskipet hus fra folkevandringstid

Innledning

Hus 9 er et treskipet langhus som har ligget på brinken, orientert vestnordvest-østsørøst, på tvers av hel-

lingen. Huset har hatt fire grunder, det var 9,6 meter fra første til siste grind, og grindbredden var 2,6 meter (figur 3.34). Det kan tenkes at huset ikke har vært grindbygd, da stolpehullene står noe skjevt i forhold til hverandre. En alternativ tolkning kan være at det ikke er ett åttestolpers hus, men to firestolperskonstruksjoner som ligger rett ved siden av hverandre. Denne tolkningen støttes av at det midterste rommet er større enn de andre, og at alle stolpehullene har skoning eller føring, noe som er vanligst på firestolperskonstruksjonene på lokaliteten (se også Firestolperskonstruksjoner – funksjon og datering). Huset ligger på den andre siden et godt stykke unna de andre firestolperskonstruksjonene, som med ett unntak ligger i utkanten av lokaliteten. Det er også funnet noen makrofossiler i prøvene fra huset, noe som ikke er vanlig i firestolperskonstruksjoner. Det er ikke spor av innganger, ildsteder eller ytre vegger. Husets beskjedne størrelse har bidratt til en tolkning av huset som et uthus eller bygning med annen funksjon enn bolig.

Stolpehull

Stolpehullene gir et forholdsvis homogent inntrykk, da alle har like fyllmasser i tillegg til at alle har skoning eller føring. Skoningen eller føringen kan tyde på at det er to firestolperskonstruksjoner (se under). I noen av stolpehullene var det i overflaten synlige steinopptrekk som viser at skoningssteinen er dratt ut med ploegen. Dette gjelder S10281 og S10285, mens de øvrige inneholdt synlige stein. Et av stolpehullene har både bunnstein og stein i siden, slik at det er mulig å se at stolpen må ha hatt største tverrmål på omtrent 0,2 meter. Det er usikkert om det er S10273 eller S10272 som tilhører huset. Det er mulig S10272, som er stratigrafisk eldre enn S10273, har blitt byttet ut og begge tilhører huset.

Nedgravningenes sider er skrå eller steile, mens bunnene er flate eller runde (figur 3.35). Ett stolpehull, S10281, skiller seg noe ut fra de øvrige ved å være det grunneste, det minste i plan og med ujevn eller skrå bunn.

Andre elementer, prøver og funn

Det ble funnet skår fra minst to leirkar. Det ene har vært tykt og udekorert, og er trolig et kokekar eller forrådskar. Det andre var et dekorert skår fra et svært klebermagret, spennformet kar. I overflaten av S12038 ble det funnet en flintknoll, splittet i to deler. Flinten har ikke bruksspor, og det er derfor usikkert hva den har vært brukt til. Den er likevel innsamlet, fordi den må være fraktet til stedet. Det er tatt makrofossilprøver av alle stolpehullene, og det ble funnet korn i det nordre stolpehullet i det nest østligste pare

og i den sørøstre stolpehullet og ugras i de to søndre stolpehullene på hver side av det lange rommet (figur 3.36). Det er også funnet makrofossiler i de omkringliggende husene, slik at makrofossilene kan stamme fra disse.

Datering

Det foreligger tre radiologiske dateringer fra huset, de spenner fra siste del av mesolitikum til folkevandringstid. Korn fra S10280 er datert til 1635±45 BP, cal AD 340–540, TUa-6546, hasselnøttskall fra S10273 er datert til 2470±35 BP, cal BC 760–510, TUa-6657, og organisk materiale fra S10276 er datert til 5250±40 BP, cal BC 4230–3980, TUa-6656.

Treskipede langhus eller firestolperskonstruksjoner eldre enn 1500 f.Kr. er ikke tidligere observert i Skandinavia, og den eldste dateringen må regnes som feilaktig i den forstand at den ikke daterer huset men eldre materiale tilfeldigvis kommet med i stolpehullene (se også diskusjon under ”Funn”). Det skiller også drøye 800 år mellom de to andre dateringene. Det er usannsynlig at et treskipet hus med jordgravde stolper har stått så lenge, og begge dateringene er neppe samtidige med huset. I denne sammenhengen virker det rimelig å tro at dateringen på korn representerer huset.

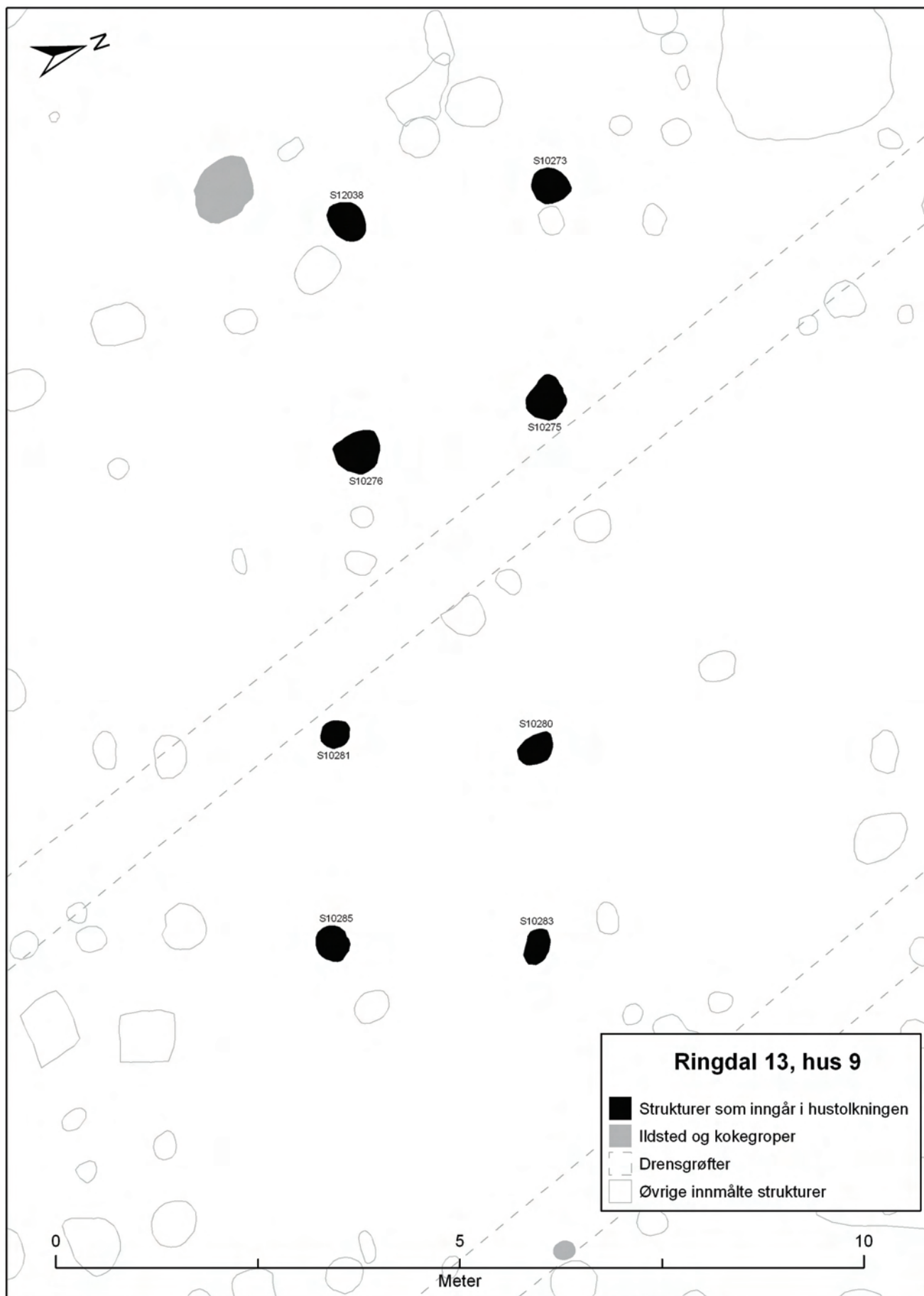
Funnene fra huset kan vanskelig dateres nærmere.

Hvis en aksepterer tolkningen av huset som et langhus med fire stolpepar, kan det nevnes at huset har fellestrekk med et skånsk hus datert til merovingertid (Artursson 2005b:139), men generelt finnes grindbygde hus med tre eller fire stolpepar i både eldre og yngre jernalder.

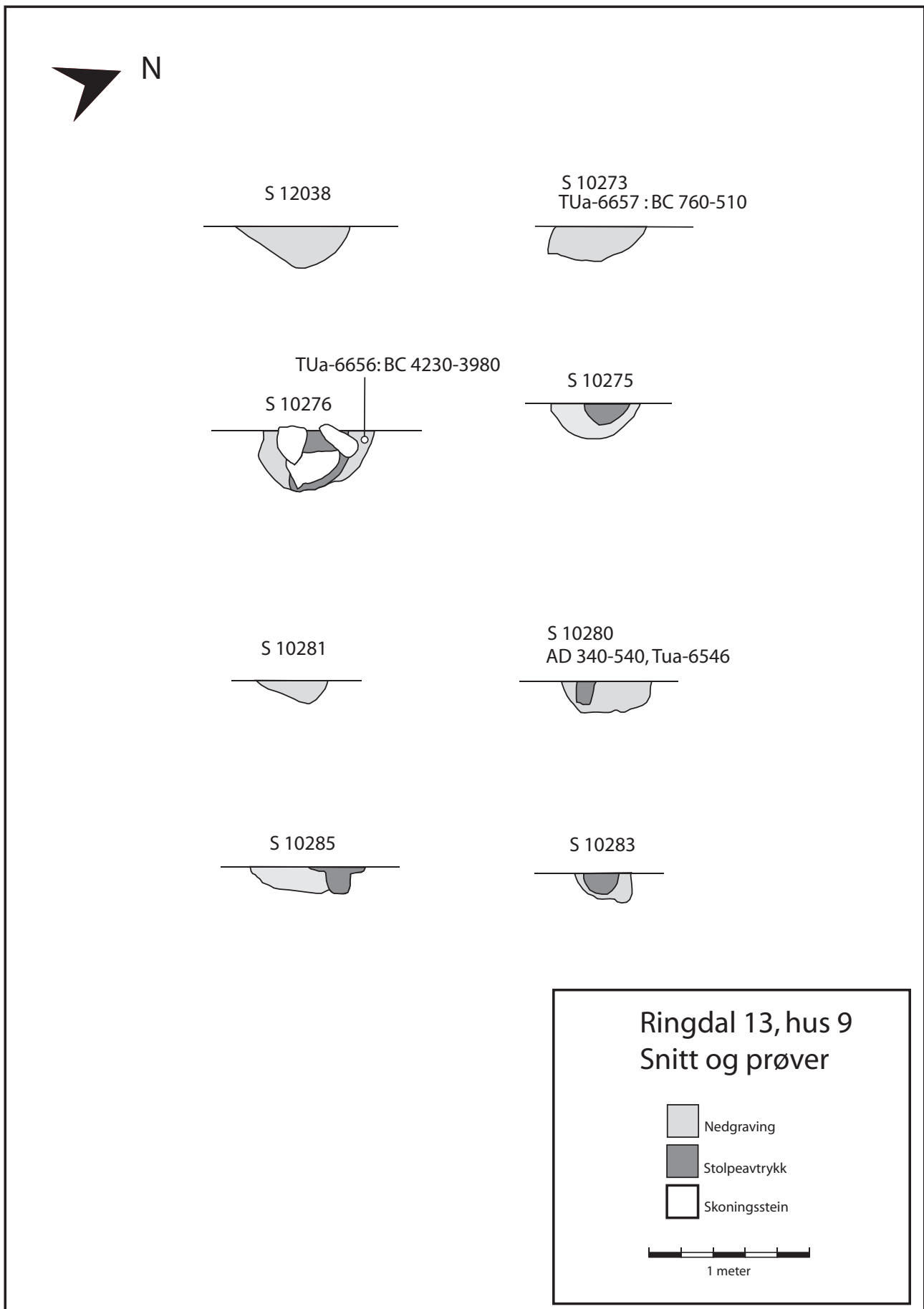
Dateringen er usikker, men det foreslås en datering til folkevandringstid på bakgrunn av den radiologiske dateringen på kornet.

Tolkning og oppsummering

Huset tolkes som et treskipet langhus fra folkevandringstid, med minste lengde 9,6 meter og minste bredde på 2,6 meter. Det er vurdert om huset kan ha vært to firestolperskonstruksjoner på linje. I tolkningen er det lagt større vekt på tilstedeværelsen av makrofossiler, noe som er uvanlig i firestolperskonstruksjoner, enn på de solide og steinskodde eller førede stolpehullene som er vanlig i firestolperskonstruksjoner.

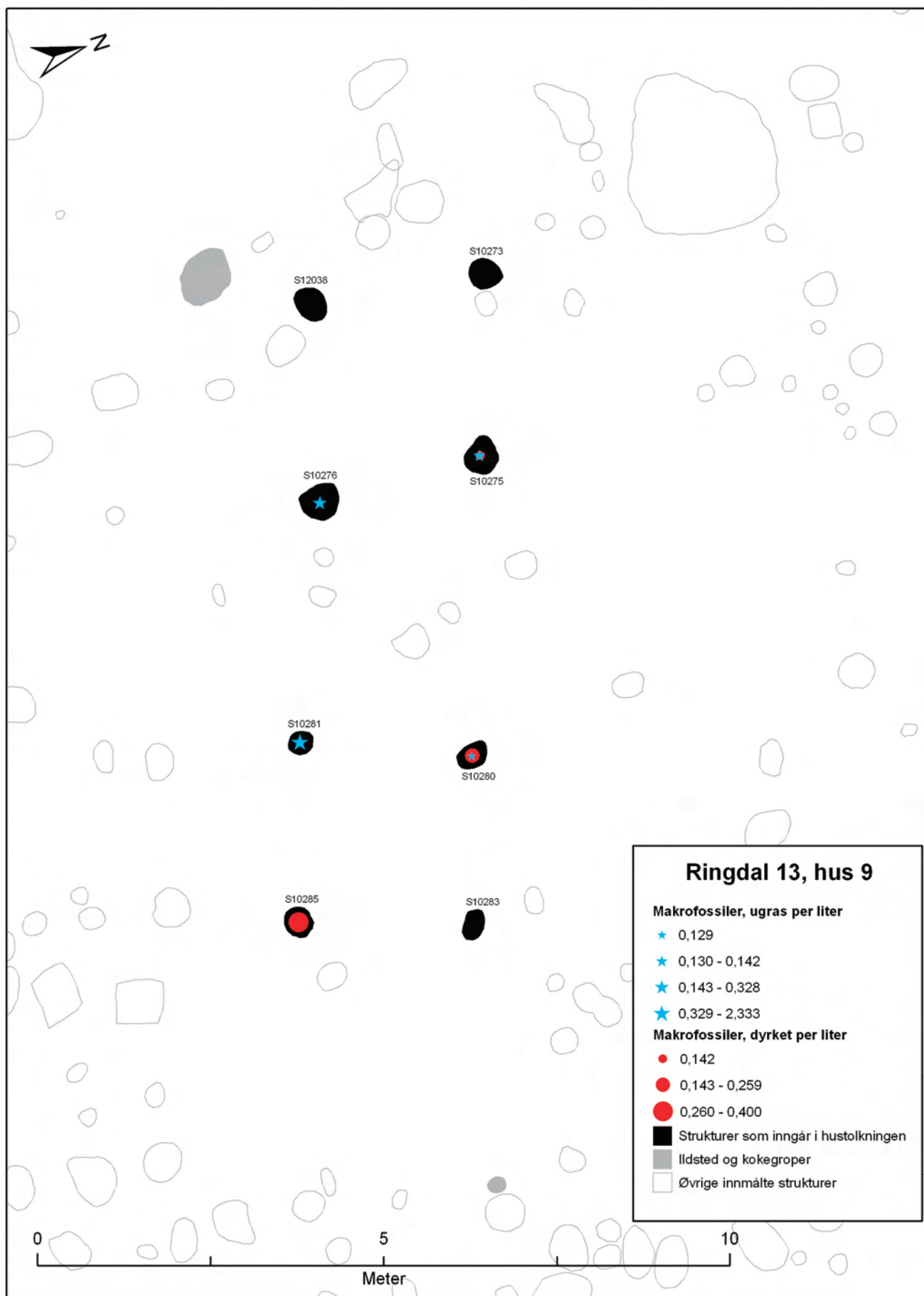

Figur 3.34: Plantegning over strukturer knyttet til Hus 9 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.
Figure 3.34: Plan of features associated with Building 9 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

Figur 3.35: Snitt av strukturer i Hus 9 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.

Figure 3.35: Half-sections of features belonging to Building 9 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.

Figur 3.36: Oversikt over makrofossiler funnet i Hus 9 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.
 Figure 3.36: Macrofossil finds from Building 9 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

Hus 10, C55064 – treskipet hus fra eldre jernalder

Innledning

Hus 10 har vært et treskipet langhus med 6 grunder, lengden fra første til siste grind er 12,5 meter, og grindbredden er mellom 3,0 og 3,3 meter (figur 3.38). Huset lå orientert nordnordøst-sørsørvest. Det er ikke bevart andre bygningselementer enn stolpehull fra takbærende stolper. Tolkningen av huset var komplisert fordi strukturtettheten i området var svært høy. Hus 10 lå overlappende med blant annet Hus 4 uten at det var mulig å avgjøre hvilket som var eldst. I tillegg var området preget av senere aktiviteter, der to jordkuler var lagt på tvers av Hus 10. To av stolpehullene, S10717 og S12137, var skåret av slike grøfter. S10717 var kun fragmentarisk bevart i form av en 0,04 til 0,07 meter dyp forsenkning.

Stolpehull

Stolpehullene er kraftige, de fleste mellom 0,65 og 0,9 meter brede i profilet, kun det skadde stolpehullet, S10717, er mindre. Når det gjelder stolpehullenes dybde, er det en klar tendens der de dypeste stolpehullene ligger i husets søndre ende (figur 3.39). I hovedsak er nedgravningenes sider skrå eller steile, mens bunnen som regel er flat eller svakt skrånende.

Fyllmassen består av utvasket, spettet, humusholdig sand. Mens de grunnere nedgravningene kun inneholder denne homogene fyllmassen, har flere av de dypere stolpehullene i tillegg et lag som inneholder kull og stedvise innslag av brent leire i øvre del

av nedgravningen, blant annet S10695 og S10712. Et lignende lag danner stolpeavtrykk i S10339 og S10328. Utover dette er det sporadiske innslag av blåleire, som en linse og som mindre flekker, i henholdsvis S10732 og S10736.

Andre elementer, prøver og funn

I ett av stolpehullene i den nordre grinda ble det funnet et udekorert leirkarskår og i den andre atypisk leirkling, eventuelt et fragment av en støpeform (figur 3.37, sammenlign også med Ramqvist 1983 Figur 5:9). Det er funnet makrofossiler av korn og ugras i den nordvestre stolpen (figur 3.40).

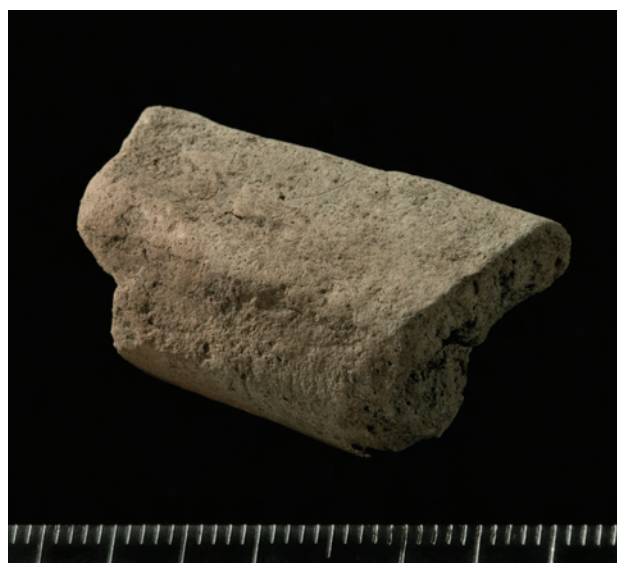
Datering

Det foreligger ikke radiologiske dateringer eller daterende funn fra huset. Huset er kun bevart gjennom sine takbærende stolper, og det er ingen sikre typologiske trekk å gripe fatt i. Huset antas derfor å være fra romertid-folkevandringstid som de fleste andre husene på lokaliteten.

Tolkning og oppsummering

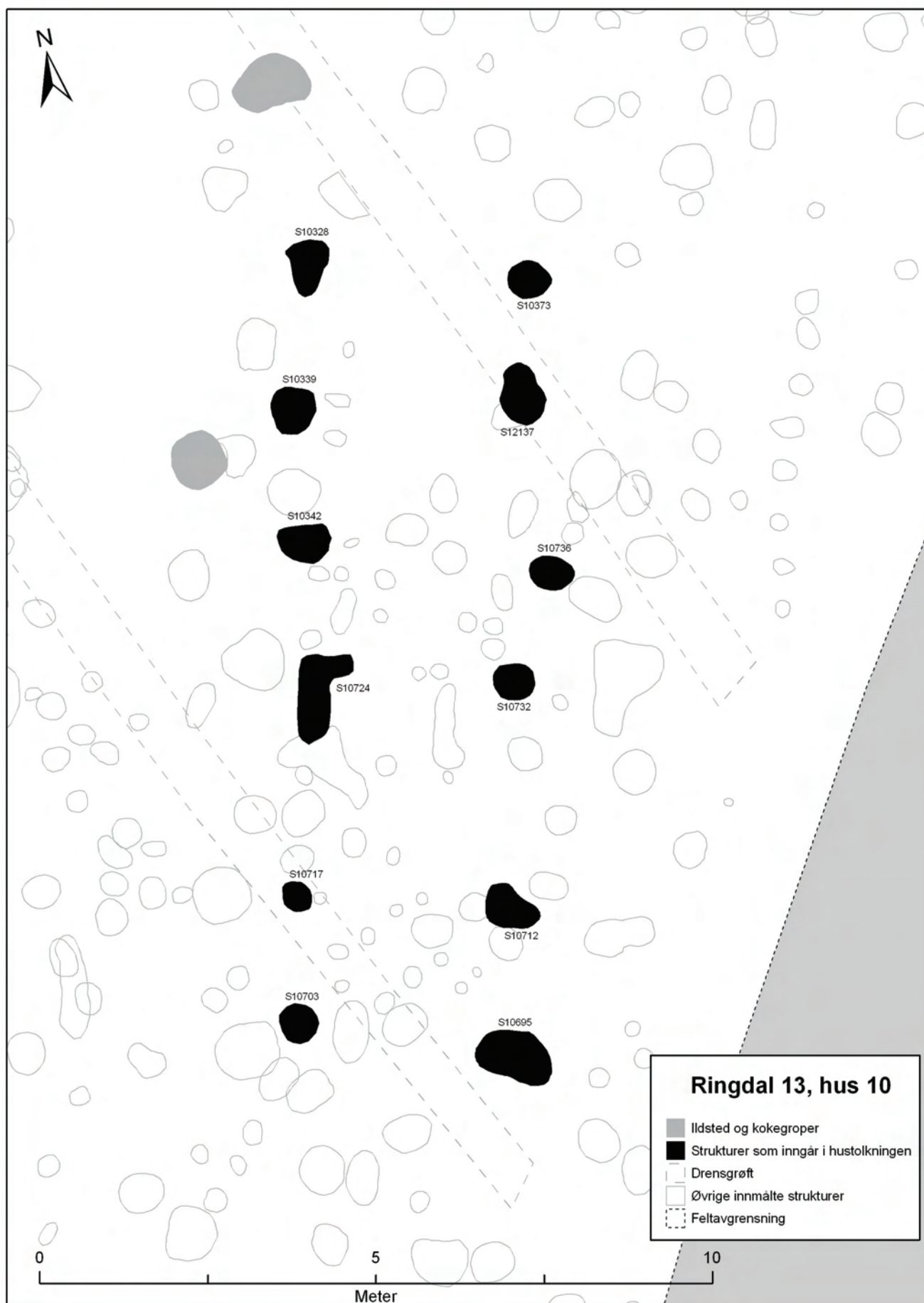
Hus 10 er et treskipet grindbygd langhus minimum 12,5 meter langt og 3,3 meter bredt. Det kan ikke dateres nærmere, men antas å være samtidig med de andre husene på lokaliteten.

Funnene i huset kan antyde en bolig- og økonomifunksjon i den nordre delen av huset, men ut over dette er det ikke mulig å bestemme husets funksjon. Leiren i enkelte av stolpehullene kan antyde at det har vært leirgulv i huset.

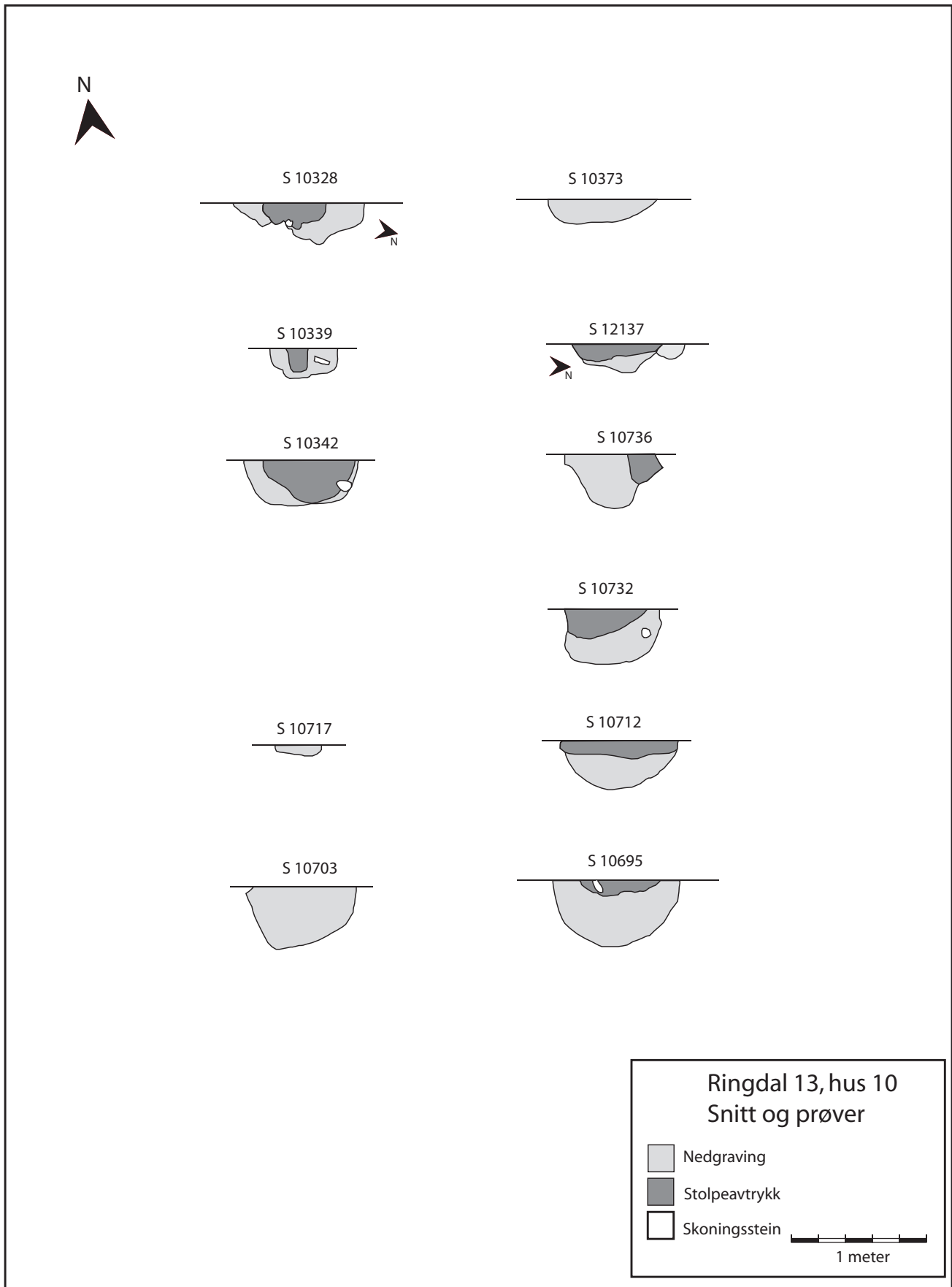

Figur 3.37: Fragment av ukjent gjenstand av leire, muligens støpeform, funnet i Hus 10 på Ringdal 13 (C55064/15). Foto: Ellen C. Holte, KHM.

Figure 3.37: Fragment of unidentified clay object – possibly a casting mould – from Building 10 at Ringdal 13 (C55064/15). Photo: Ellen C. Holte, Museum of Cultural History.

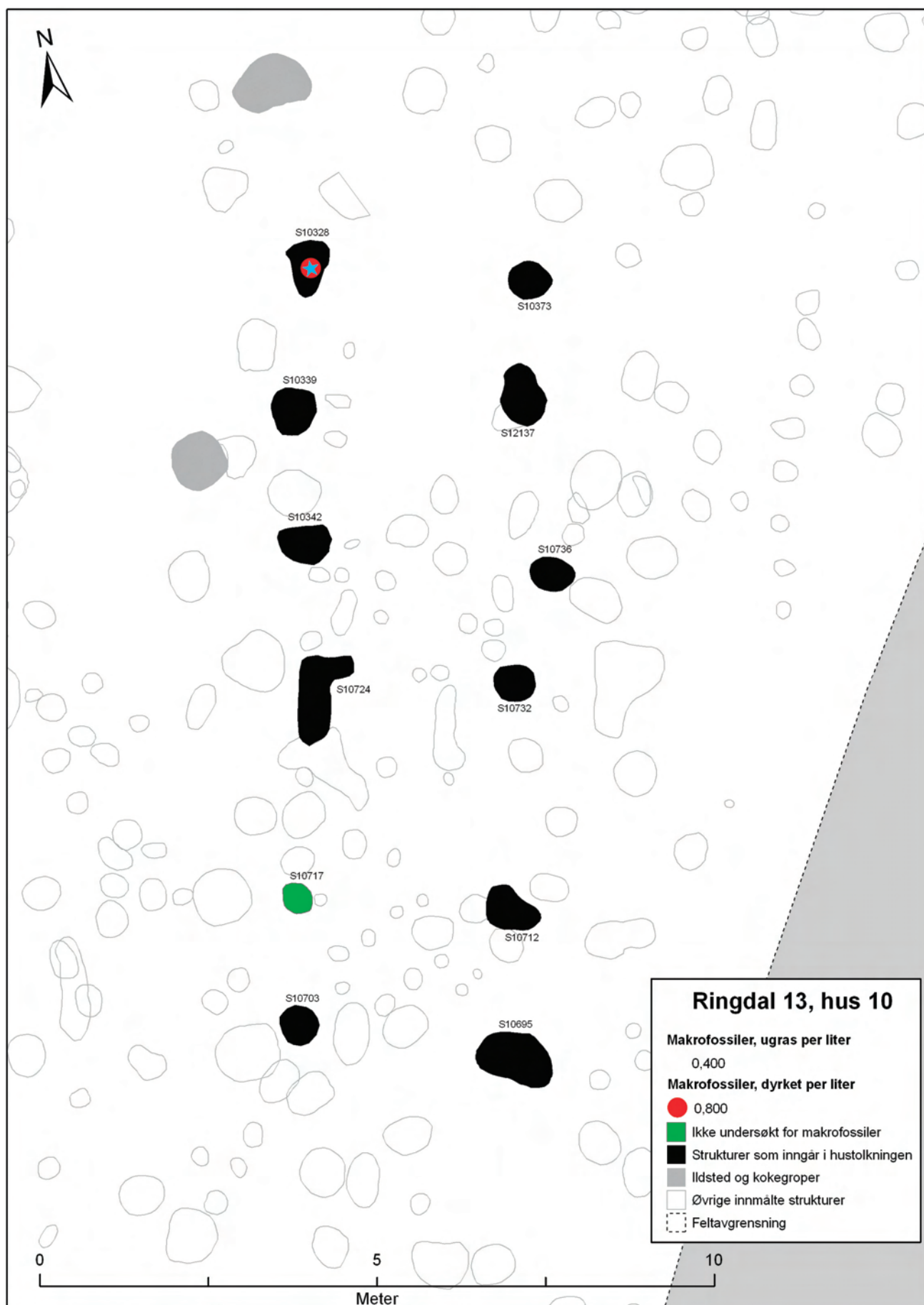

Figur 3.38: Plantegning over strukturer knyttet til Hus 10 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.
 Figure 3.38: Plan of features associated with Building 10 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

Figur 3.39: Snitt av strukturer i Hus 10 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.

Figure 3.39: Half-sections of features belonging to Building 10 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.

Figur 3.40: Oversikt over makrofossiler funnet i Hus 10 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.
Figure 3.40: Macrofossil finds from Building 10 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

Hus 11, C55065 – hus fra eldre jernalder

Innledning

Hus 11 er en bygningskonstruksjon med fire grunder eller to firestolperskonstruksjoner, og er orientert nordøst-sørvest (figur 3.41). Den er 11,5 meter lang, hvis fire-grind-tolkningen legges til grunn. Bredden på skipet er mellom 2,9 og 3 meter. Det er usikkert om huset har vært treskipet eller om det dreier seg om en enklere bygningskonstruksjon. Grundene ligger i to grupper slik at huset har hatt et langt midtrom flankert av to mindre rom. I likhet med Hus 9, der det også var fire grunder og et langt midtrom, kan en alternativ tolkning være at to små firestolpers bygninger har ligget tett på hverandre. Bygning(-ene) ligger da også rett vest for fire firestolperskonstruksjoner. Det som likevel taler til fordel for tolkningen at alle stolpehullene hører til samme bygning, er at flere har stolpeavtrykk i form av nedsunket leire i begge ender av huset.

I nordenden er det en moderne forstyrrelse der det ene stolpehullet burde ligget, slik at huset består av kun syv stolpehull. Den sørligste delen av huset ligger ca. 87 meter over havet, mens den nordligste ligger ca. 86 meter over havet, slik at høydeforskjellen utgjør rundt 1 meter.

Stolpehull

Stolpehullene har flere gjennomgående likhetstrekk, med nedsunket blåleire og lik fyllmasse, tilnærmet rektangulær form i plan, gjennomgående skrå sider og med ett unntak flat bunn (figur 3.42). Stolpehullenes langsider ligger på tvers av lengderetningen, noe som er et argument for at det er et langhus.

To stolpehull, S12124 og S12087, er klart mindre enn resten av nedgravningene. Dette skyldes at S12124 er skåret av en moderne nedgravning og derfor kun delvis bevart. S12087 har en uklar avgrensning da det tilsynelatende er gravd ned i en eldre nedgravning. Snittet er lagt noe skjevt, slik at målet på 0,5 meter er noe mindre enn den reelle nedgravningen. På bakgrunn av plantegningen og to profiler kan det antas at stolpehullet har vært ca. 0,6 meter, og dermed jevnt med de øvrige stolpehullene på huset. Dybden varierer fra 0,11 til 0,36 meter, der de tre nordligste stolpehullene er omtrent like dype, rundt 0,2 meter. Tre av de sørligste er også forholdsvis like med en dybde fra 0,31 til 0,36 meter. S12092 har størst flate, men den grunneste nedgravningen, og ligger midt i huset. Dybdeforskjellen kan forklares av husets plassering i hellingen.

Andre elementer, prøver og funn

Det er ikke gjort noen gjenstandsfunn i huset, men funnet makrofossiler i den søndre delen av huset (figur 3.43). Det kan være et argument for at det dreier seg om to firestolperskonstruksjoner.

Datering

Det foreligger ikke radiologiske dateringer eller daterende funn fra huset. Husets grunnplan er usikker, og det er ingen sikre typologiske trekk å gripe fatt i. Huset antas derfor å være fra romertid-folkevanndringstid som de fleste andre husene på lokaliteten.

Tolkning og oppsummering

Huset tolkes som et grindbygd langhus, med minste lengde 9,6 meter og minste bredde på 2,6 meter. Stolpehullene var ikke steinskodde eller fôret, noe de pleier å være i firestolperskonstruksjoner (se nedenfor). Stolpenes tverrsnitt indikerer også at bygningen er et langhus, ikke to firestolperskonstruksjoner. Det legges mindre vekt på at det bare er funnet makrofossiler i den ene delen av huset

På bakgrunn av fraværet av funn er det vanskelig å antyde funksjon eller inndeling.

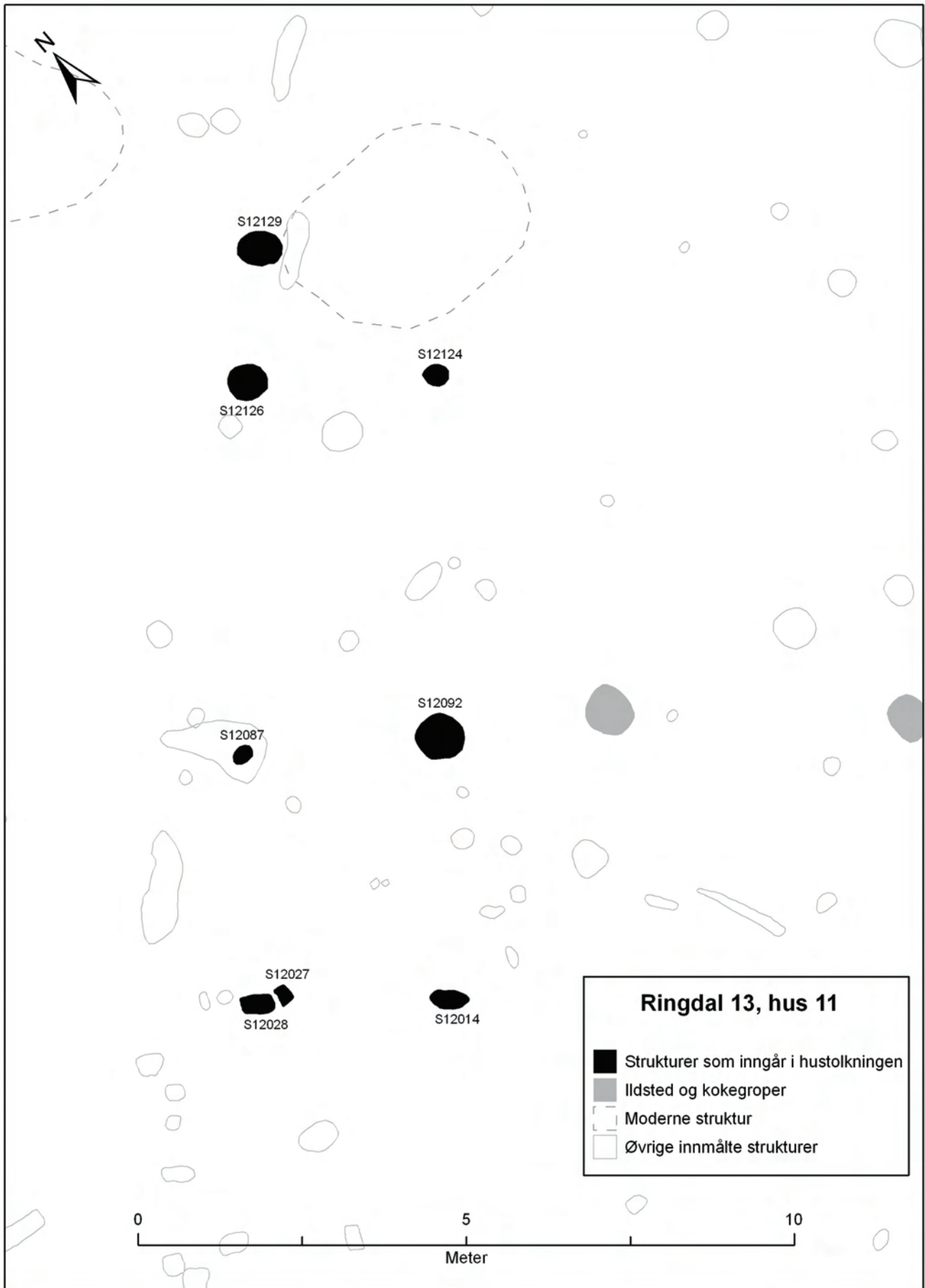
Firestolperskonstruksjoner – funksjon og datering

Innledning

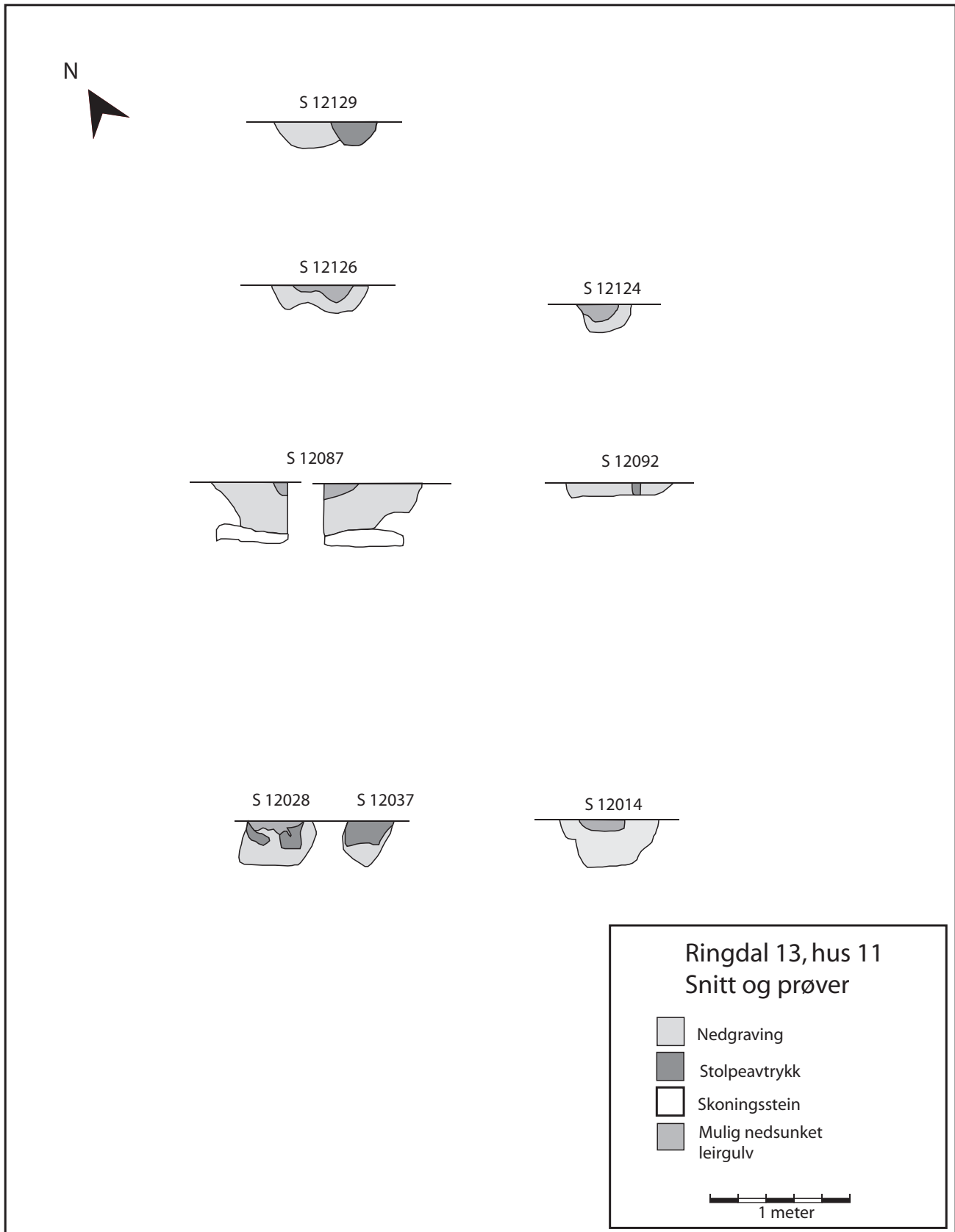
Firestolperskonstruksjoner inneholder som regel ikke gjenstandsfunn som kan bidra til datering eller funksjonsbestemmelser, heller ikke på Ringdal. Mulige dateringer og funksjon blir derfor kort diskutert felles her, og ikke under hver enkelt bygning. Det ble funnet seks sikre firestolperskonstruksjoner på lokaliteten – Hus 12, 13, 14, 15, 20 og 21. Fire ligger samlet i den vestre utkanten av husområdet, et i den østre utkanten av husområdet og et inne på området. Beliggenheten til Hus 21, tilsynelatende inne blant langhusene, kan være et resultat av at utgravingsfeltet stopper rett øst for huset, men tettheten av stolpene avtar noe i østlig retning. Det er derfor sannsynlig at firestolperskonstruksjonene er plassert i utkanten av bebyggelsen. Firestolperskonstruksjoner er neppe hus i vanlig forstand, men deres funksjon og datering er lite kjent.

Funksjon og konstruksjon

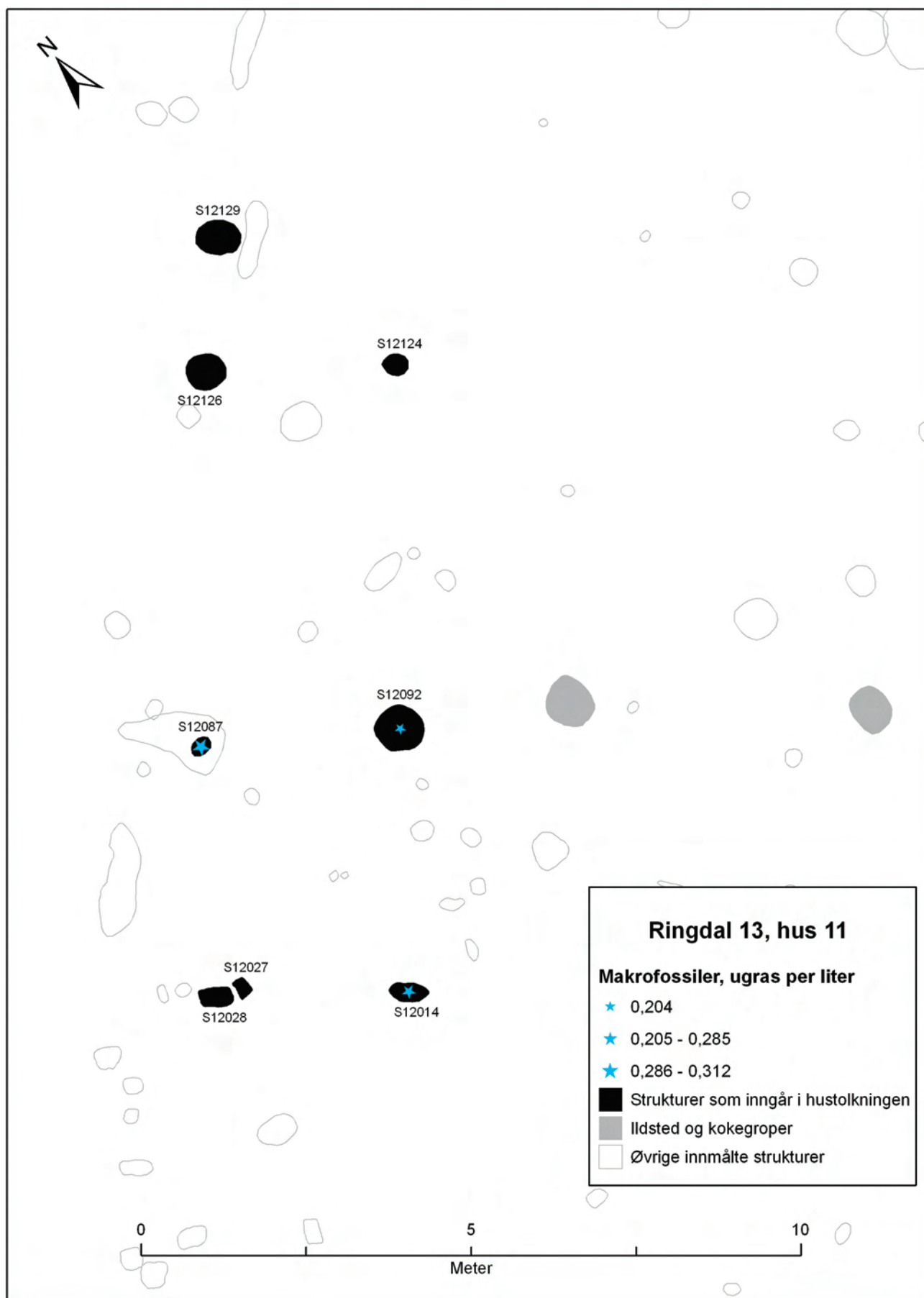
Det er verdt å merke seg at så godt som samtlige stolpehull i firestolperskonstruksjonene på Ringdal var steinskodde eller fôret, i kontrast til kun snaue 10 % i langhusene. Gjennomsnittlig dybde for stolpene i firestolperskonstruksjonene var 0,26 meter, mens

Figur 3.41: Plantegning over strukturer knyttet til Hus 11 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.
 Figure 3.41: Plan of features associated with Building 11 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

Figur 3.42: Snitt av strukturer i Hus 11 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.
Figure 3.42: Half-sections of features belonging to Building 11 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.

Figur 3.43: Makrofossiler funnet i Hus 11 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.

Figure 3.43: Macrofossil finds from Building 11 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

for de andre husene var gjennomsnittsdybden drøye 0,24 meter (gjelder takbærende eller antatt takbærende stolper, ikke veggstolper/gavlstolper). Variasjonen på dybden på stolpehullene i firestolperskonstruksjonene (0,08–0,42 m) var også mindre enn i de treskipede husene (0,02–0,70 m). Stolpehullene i firestolperskonstruksjonen ser også ut til i hovedsak å være runde. Sammen viser dette at firestolperskonstruksjonene jevnt over har vært kraftigere forankret i undergrunnen enn treskipede hus, og at det tilsynelatende har vært mindre rom for variasjon.

En variant av firestolperskonstruksjonene fra 1700-tallet og nyere tid har hatt tak som kan reguleres i høyden, og slik alltid ligge rett over det som skal dekkes. Gulvet har også vært hevet for å unngå mus og rotter. I nyere tid har stolpene vært gravd ned opp til 1 meter (Zimmermann 1991, Ethelberg 2003:48–152). Stolpehullene fra firestolperskonstruksjonene gir et kraftig inntrykk, selv om de bare er så vidt dypere enn gjennomsnittstolpehullet i treskipede hus. Det kan altså tenkes at firestolperskonstruksjonene på Ringdal har vært lager med hevet gulv og regulerbart tak, for oppbevaring av høy eller (utresket) korn. Nedgravning av stolpene i firestolperskonstruksjonene kan ha hatt en funksjon for å holde stolpene på plass også etter at konstruksjonen er reist, selv om dette kanskje ville kreve dypere nedgravninger.

Den rådende tolkningen av firestolperskonstruksjoner er at de har fungert som lager for ymse avlinger, gjerne høy eller korn (Zimmermann 1992:113–114, 1992a, Løken 1998). Det er gjort få funn i stolpehullene selv om det er flottert makrofossilprøver fra de fleste stolpehullene. Det er analysert makrofossilprø-

ver fra tre firestolperskonstruksjoner og funnet forkullet korn og ugress i alle. Siden ingen av konstruksjonene inneholder ildsted er det usikkert om kornet har sammenheng med bygningene, men det kan være oppbevart der.

Datering

Det er vanskelig å datere firestolperskonstruksjoner, og med ett unntak er heller ikke de på Ringdal datert. Konstruksjonene finnes kanskje allerede fra bronsealder og sikkert fra eldre jernalder og framover i Sør-Skandinavia. På Forsand forekommer de i første del av bronsealder og alle perioder fra førromersk jernalder til folkevandringstid (Løken 1998:114). Vanligvis blir det antatt at firestolperskonstruksjonene er samtidige med nærliggende bebyggelse, men siden de finnes både på og utenfor boplassene, behøver de ikke være det (Zimmermann 1992:37). Den faste beliggenheten uten overlapp med langhusene antyder imidlertid at firestolperskonstruksjonene i dette tilfellet er en del av gårdstunet på stedet.

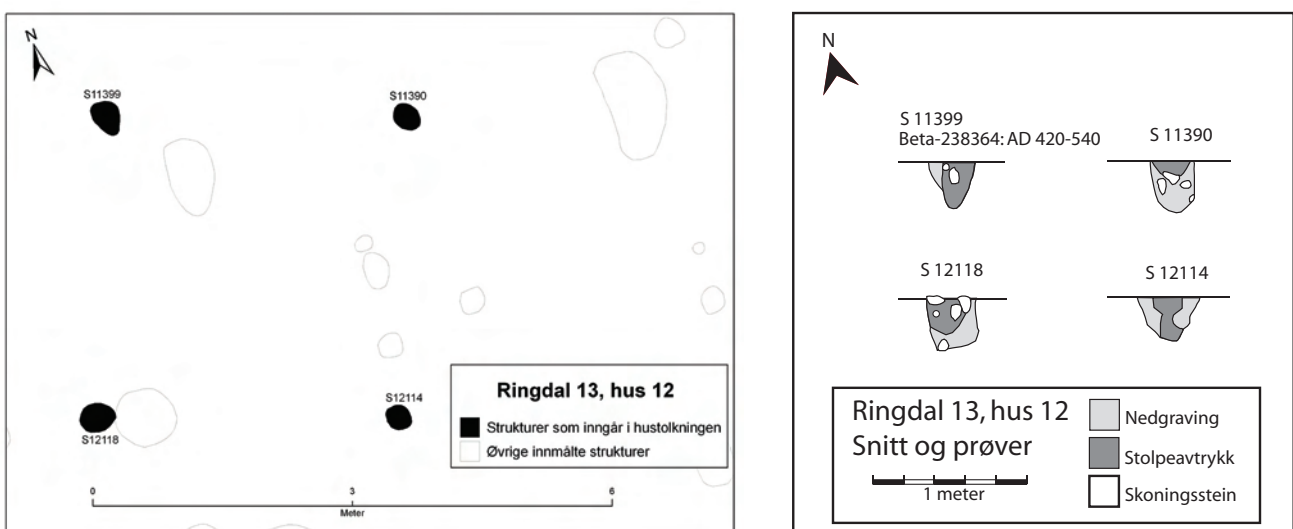
Hus 12, C55066 – firestolperskonstruksjon

Innledning

Hus 12 er en firestolperskonstruksjon som lå 6,5 meter østnordøst for Hus 11. Bygningen ligger innen en samling med fire slike bygninger, der Hus 12 er den nordligste. Avstanden mellom stolpehullene er 3,5 meter slik at grunnflaten utgjør 12 m² (figur 3.44).

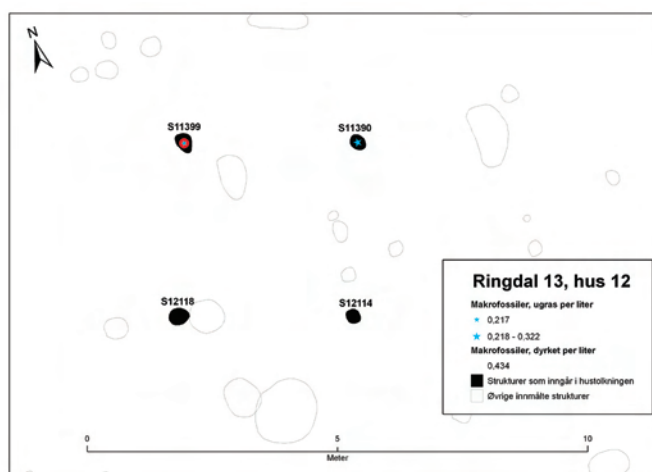
Stolpehull

Stolpehullene er svært homogene med hensyn til størrelse og dybde (figur 3.44). Alle er dessuten føret med mindre steiner, og tre av dem har stolpeavtrykk.

Figur 3.44: Plantegning over strukturer samt snitt og dateringer knyttet til Hus 12 på Ringdal 13. Illustrasjoner: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.

Figure 3.44: Radiocarbon dates, plan and half-sections of features associated with Building 12 at Ringdal 13. Illustrations: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.

Figur 3.45: Oversikt over makrofossiler funnet i Hus 12 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.
Figure 3.45: Macrofossil finds from Building 12 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

Stolpenes tverrsnitt kunne ikke avgjøres. Stolpeavtrykkenes største mål i flate var mellom 0,2 og 0,25 meter. Alle nedskjæringene har steile sider, og to er helt flate i bunn, mens en er svakt avrundet og én markert rund i bunn.

Andre elementer, prøver og funn

Det ble analysert makrofossilprøver fra alle fire stolpehullene, og funnet et forkullet korn av bygg og et av spesifisert korn, begge i S11399 (figur 3.45).

Datering

Forkullet korn fra stolpehullet S11399 er datert til 1590 ± 40 BP, cal AD 420–540, Beta-238364. Firestolperskonstruksjonen ligger i utkanten av tunområdet, men det er allikevel relativt usannsynlig at kornet stammer fra bygningen. Bygningen er altså yngre enn kornet.

Hus 13, C55067 – firestolperskonstruksjon

Innledning

Hus 13 er en firestolperskonstruksjon som lå 6,2 meter øst for Hus 11 og 3,7 meter sør for Hus 12. Bygningen ligger innen en samling med fire slike bygninger. Avstanden mellom stolpehullene er mellom 3,1 og 3,5 meter, slik at grunnflaten utgjør 11 m^2 (figur 3.46).

Stolpehull

Stolpehullene er svært homogene med hensyn til størrelse og dybde (figur 3.46). Stolpehullene er runde med diameter mellom 0,32 og 0,40 meter. Dybden varierer mellom 0,15 og 0,26 meter, der de grunneste ligger lengst ned i hellingen. Alle stolpehullene var skodd eller føret, men det er ikke bevarte stolpeav-

trykk. Alle nedskjæringene har skrå sider og rund bunn.

Hus 14, C55068 – firestolperskonstruksjon

Innledning

Hus 14 er en firestolperskonstruksjon som lå en drøy meter sør for Hus 13. Bygningen ligger innenfor en samling med fire slike bygninger. Avstanden mellom stolpehullene er mellom 2,6 og 2,9 meter slik at grunnflaten utgjør $7,4 \text{ m}^2$ (figur 3.46). Hus 14 er således den minste innenfor gruppen av uthus i denne delen av feltet.

Stolpehull

Stolpehullenes bredde ligger mellom 0,36 og 0,52 meter og dybden mellom 0,24 og 0,43 meter (figur 3.46). Det minste stolpehullet er, av hensyn til skoningen, ikke snittet der det er bredest eller dypest. Det er rimelig å anta at både bredde og dybde ville vært større hvis snittet hadde gått gjennom midten av stolpehullet. Nedgravningene er runde, sidene skrå eller steile, mens bunnene varierer fra flat til rund og spiss. Det er skoningsstein i alle stolpehullene, stedvis mange og kraftige stein. Stolpeavtrykk i to av stolpehullene kan ikke si noe om formen på stolpen, men stolpeavtrykket i S12105 kan antyde at største mål har vært rundt 0,2 meter.

Andre elementer, prøver og funn

Det ble analysert makrofossilprøver fra alle fire stolpehullene, og funnet et forkullet korn av bygg i S12102 (figur 3.47).

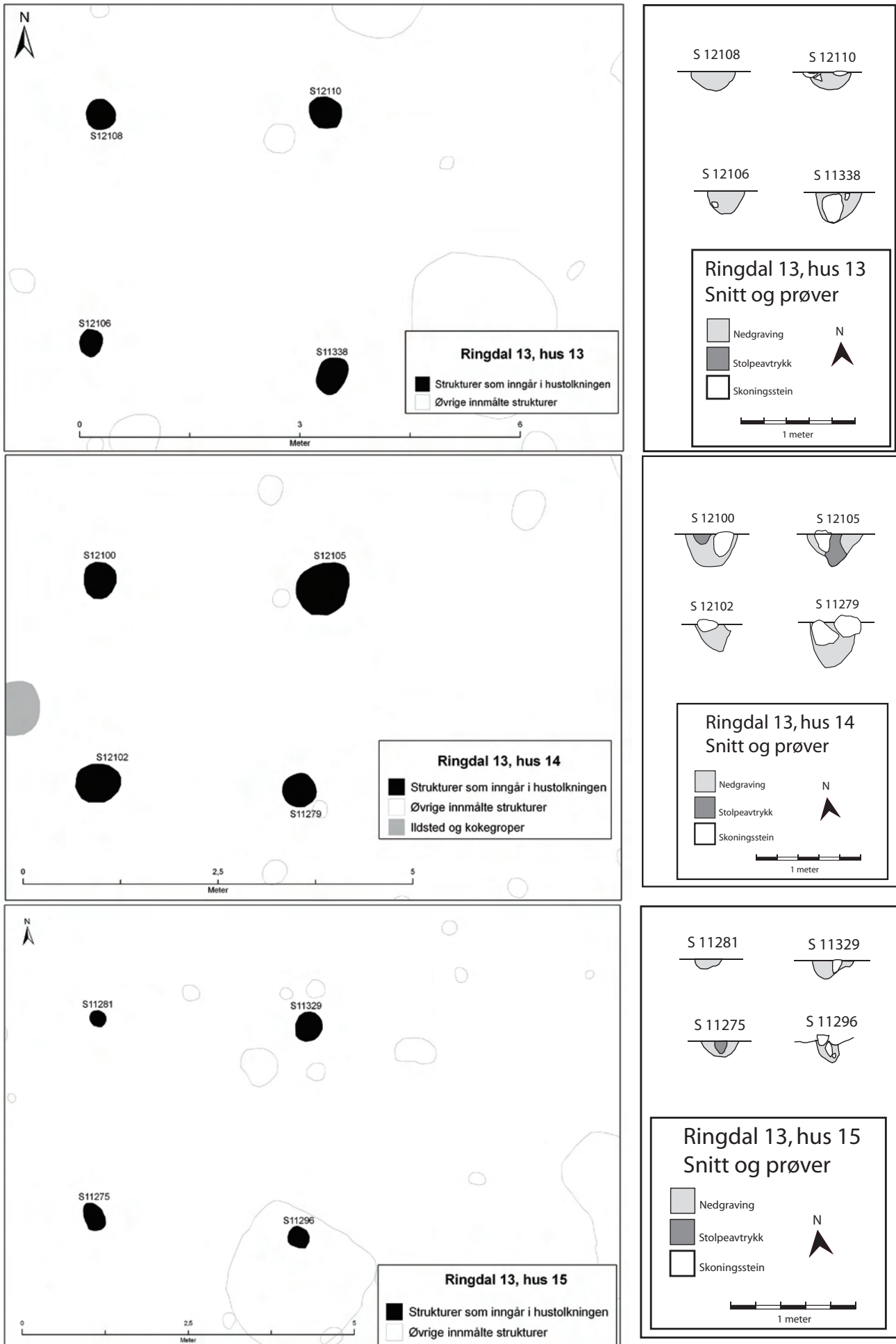
Hus 15, C55069 – firestolperskonstruksjon

Innledning

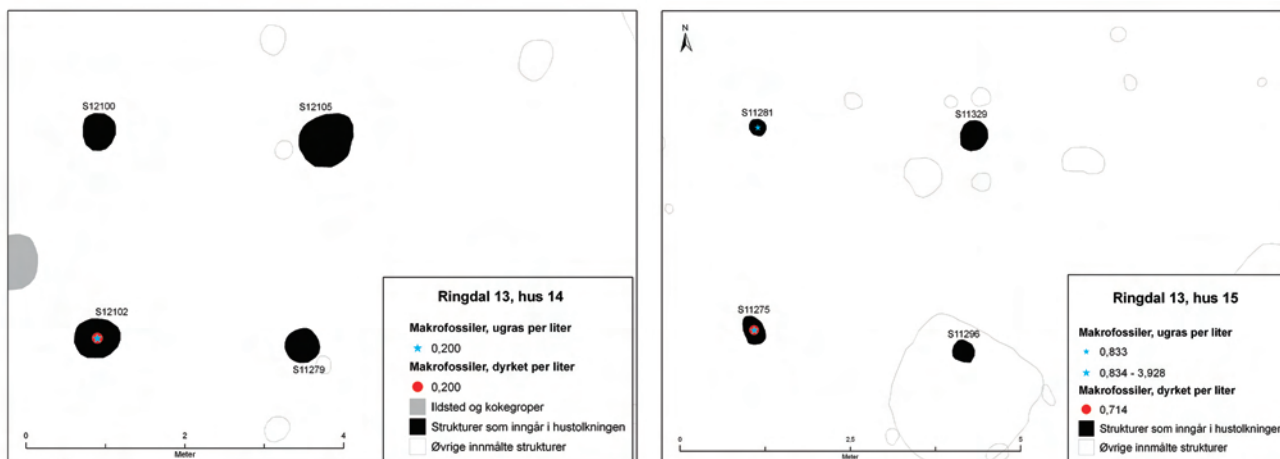
Hus 15 er en firestolperskonstruksjon som lå 2,8 meter sørøst for Hus 14. Bygningen ligger innenfor en samling med fire slike konstruksjoner. Avstanden mellom stolpehullene er mellom 3,0 og 3,3 meter slik at grunnflaten utgjør $10,2 \text{ m}^2$ (figur 3.46). Hus 15 er kraftig nedpløyd, og ett av stolpehullene er også skåret av en senere nedgravning S11295, som ikke er datert, men inneholdt fragmenter av vevtyngde.

Stolpehull

Stolpehullene gir et homogent inntrykk ved alle å være små, grunne og steinskodd eller føret. Bredden i profilet varierer mellom 0,16 og 0,29 meter, der det minste stolpehullet, S11296, kun er delvis bevart og opprinnelig større. Ett av stolpehullene var utvasket og utydelig. Dybden varierer fra 0,08 til 0,17 meter (figur 3.46). Det grunneste, S11281, er også mindre

Figur 3.46: Plantegning og snitt knyttet til Hus 13, 14 og 15 . Illustrasjoner: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.
Figure 3.46: Plan and half-sections of features associated with buildings 13, 14 and 15 at Ringdal 13. Illustrations: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.

Figur 3.47: Oversikt over makrofossiler i Hus 14 og 15 på Ringdal 13. Illustrasjoner: Magne Samdal.
Figure 3.47: Macrofossil finds from buildings 14 and 15 at Ringdal 13. Illustrations: Magne Samdal.

i diameter enn S11329 og S11275. Dette skulle tilsi at bakgrunnen for variasjonen er at S11281 er mer ødelagt av pløying enn resten av stolpehullene. Alle nedgravningene er runde, med skrå eller steile sider og rund bunn. Alle stolpehullene er fôret, som regel med steiner noe over nevestørrelse. Stolpeavtrykket i S11275 består av et fett kullag sentralt i stolpehullet. Formen i flaten er ikke kjent, men største mål har vært rundt 0,20 meter.

Andre elementer, prøver og funn

Det ble analysert makrofossilprøver fra alle fire stolpehullene, og funnet et forkullet korn av bygg i S11275 (figur 3.47).

Hus 16, C55070 – treskipet hus fra sein yngre romertid

Innledning

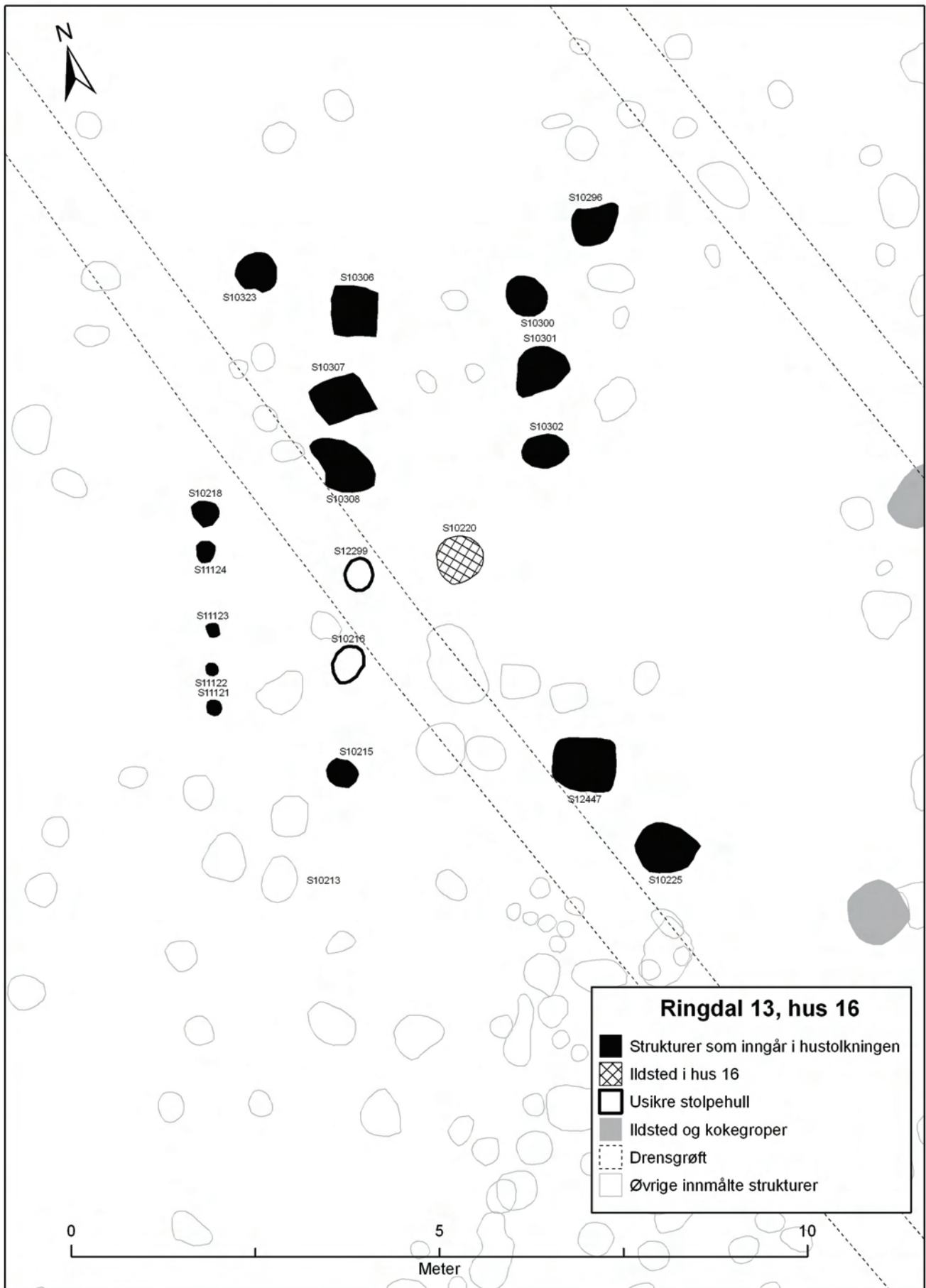
Hus 16 er et lite grindbygd, treskipet hus fra sein yngre romertid som lå på flaten like øst for Hus 2, sentralt i boplassområdet. Huset var ca. 8,5 meter langt og trolig rundt 7 meter bredt med utgangspunkt i hjørnestolpene og veggstolpene på husets vestside (figur 3.48). Huset består av minst fire, muligens seks grinder og sannsynligvis fire hjørnestolper. Noen av grindene er ufullstendige. De to usikre er kun bevart som enkeltstående stolpehull i den vestlige rekken av takbærende stolper. Fagdybden er ikke jevn, de tre nordligste grindene har hatt kun en meters mellomrom. Sør for disse følger et langt rom med sentralt ildsted. To spinklere stolpehull lå langs midtskipets vestside, men har ingen makkere på østsiden og utgjør derfor de to usikre grindene i konstruksjonen. Etter de usikre grindene følger igjen en grind med kraftige stolpehull. Det ble observert tre hjørnestolper, to i nordenden og én i sørenden. Det har trolig vært en stolpe også i det sørvestre hjørnet, uten at denne kunne identifiseres. S10213 kan være den

manglende hjørnestolpen, men den er kun 0,08 meter dyp. En moderne jordkule løper gjennom huset og skjærer et ildsted og ett av stolpehullene med usikker tilknytning til huset.

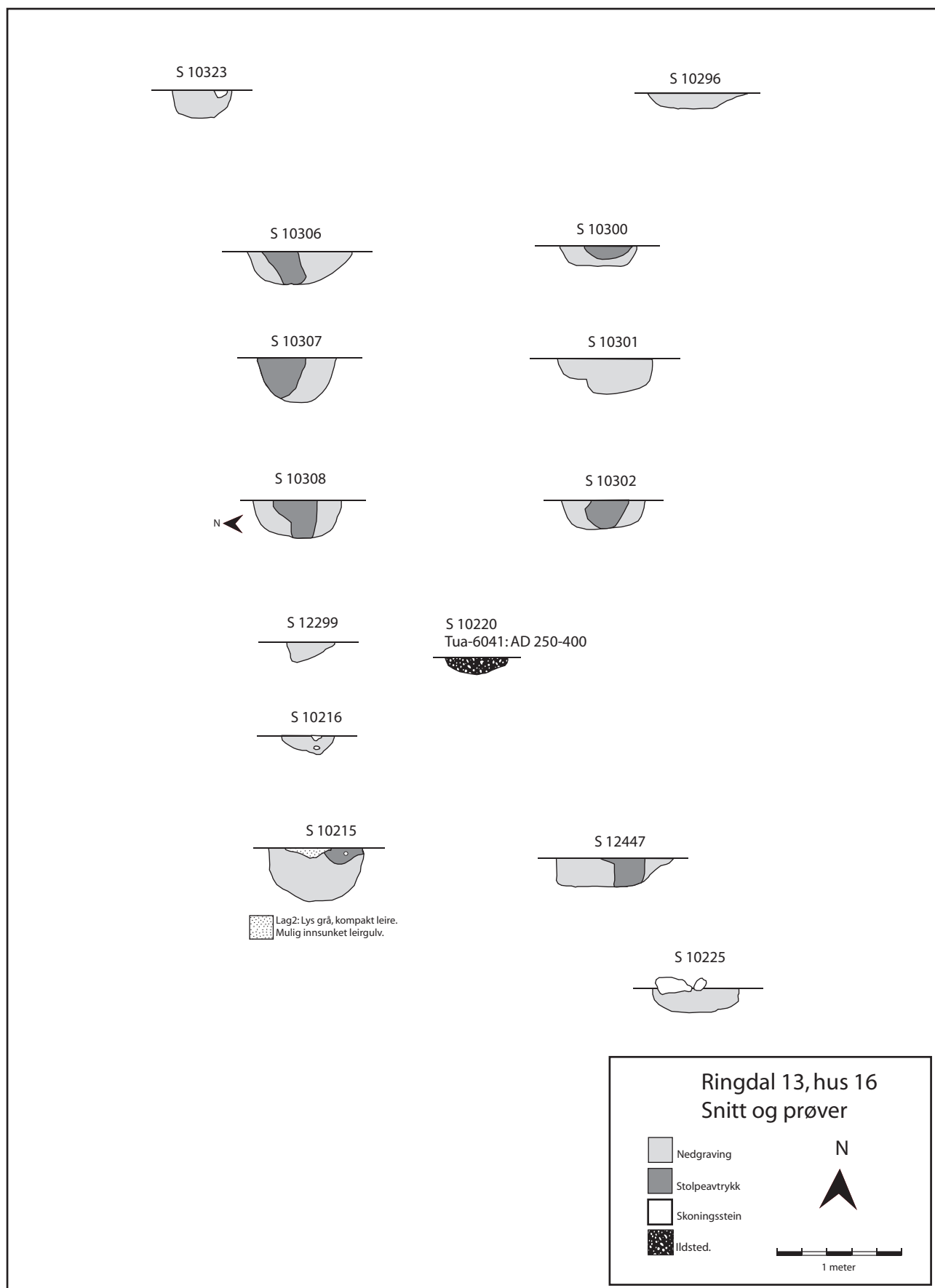
Stolpehull

Stolpehullene er forholdsvis homogene, særlig er de kraftige stolpehullene etter takbærende stolper like når det gjelder fyllmasser og nedgravningens form. Stolpehullene etter takbærende stolper er kvadratiske eller runde og er mellom 0,39 og 0,93 meter brede i profilet. Av disse er de to usikre stolpehullene S10216 og S12299 de minste, mens de sikre takbærende stolpene har hatt nedgravninger som har vært minst 0,6 meter brede i profilet. Dybden varierer fra 0,15 til 0,42 meter, der ingen av de sikre stolpehullene etter takbærende stolper har vært grunnere enn 0,17 meter (figur 3.49). Nedgravningene er skrå eller steile i sidene og bunnene stort sett flate eller svakt avrundet eller skrånende. De usikre stolpehullene er både minst i utstrekning og dybde, og er ellers like i nedgravningens form, selv om de skrå bunnene skrår hver sin vei. Disse likhetene, samt like fyllmasser, støtter antagelsen om at de hører sammen. Deres tilhørighet til hustolkningen er dog mindre sikker på grunn av manglende makkere.

I vestre rekke av stolpehull fra takbærende stolper er det bevarte stolpeavtrykk, enten midt i eller mot østre kant av stolpehullet, slik at det er mulig å se hvor stolpene har stått. Stolpehullet S10215 er trolig noe større enn det fremgår av figuren, trolig er bare selve stolpeavtrykket målt inn. Stolpehullet er noe annerledes enn de øvrige, da det inneholder en linse med leire som muligens kan være rester av et innsunket gulv. Stolpehullene i den østre rekken er nærmest identiske, med unntak av S10300 som er grunnere og mindre enn de øvrige. I stolpehullene S10301 og S10302 er det en mørkere masse som en-

Figur 3.48: Plantegning over Hus 16 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.
 Figure 3.48: Plan of Building 16 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

Figur 3.49: Snitt av strukturer knyttet til Hus 16 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.

Figure 3.49: Half-sections of features associated with Building 16 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

ten er et gammelt steinopptrekk eller et uregelmessig stolpeavtrykk. I profil er de kun fotodokumentert. Et veggstolpehull, S12448, er ved en inkurie ikke innmålt. S12448 har ligget mellom S11123 og S11124.

Ildsted

Et ildsted, S10220, er bevart som et rundt, kompakt kullag med en diameter på 0,50 meter og en dybde på 0,13 meter. Dette ble snittet med spade, og en kullprøve ble tatt fra profilet. Rett sør for S10220 lå et ujevnt og utflytende lag med rød sand. En av de nyere jordkulene har gått gjennom laget, slik at opprinnelig form er ødelagt. Laget er trolig rødbrent sand fra undergrunnen under et tidligere ildsted (jamfør Løken *et al.* 1996:47), eller utvasking fra et oppbygd ildsted som har medført rødfargingen. Laget har sannsynligvis vært ovalt eller avrundet rektangulært og var orientert omtrent som midtskipet i Hus 16. Det kan antas at ildstedet har tilhørt huset, på grunn av sin beliggenhet i midtaksen (jamfør Løken *et al.* 1996:59). Det nærmeste ildstedet ellers ligger 17 meter unna og i forbindelse med Hus 3, mens et par kokegroper ligger 6–7 meter mot øst.

Andre elementer, prøver og funn

Det ble funnet skår av leirkar og et brent bein i det sørøstre takbærende stolpehullet (S12477), et brent bein i det nordøstre (S10308) og tre små skår av uornert keramikk i det sørøstre hjørnestolpehullet (S10225). Det er ikke analysert makrofossilprøver fra huset.

Datering

Det foreligger en radiologisk datering fra siste del av romertid. Trekull av bjørk fra ildstedet S10220 er datert til 1705±35 BP, cal AD 250–400, TUa-6041.

Selv om huset bare er delvis bevart eller gjenfunnet, og muligens ombygd, tyder gavlstolpene på at huset skal dateres til sein romertid eller folkevandringstid (Løken 1999:55).

Samlet tyder husformen og de radiologiske dateringene på en datering til siste del av romertid.

Tolkning og oppsummering

Hus 16 er et treskipet grindbygd hus med hjørnestolper fra siste del av romertid med antatt lengde 8,5 meter og bredde 7 meter. Funnene kan kanskje antyde en boligfunksjon, men ingen inndeling av huset. Leiren i stolpehullet antyder at det kan ha vært leirgulv i huset.

Hus 17, C55071 – treskipet hus fra folkevandringstid

Innledning

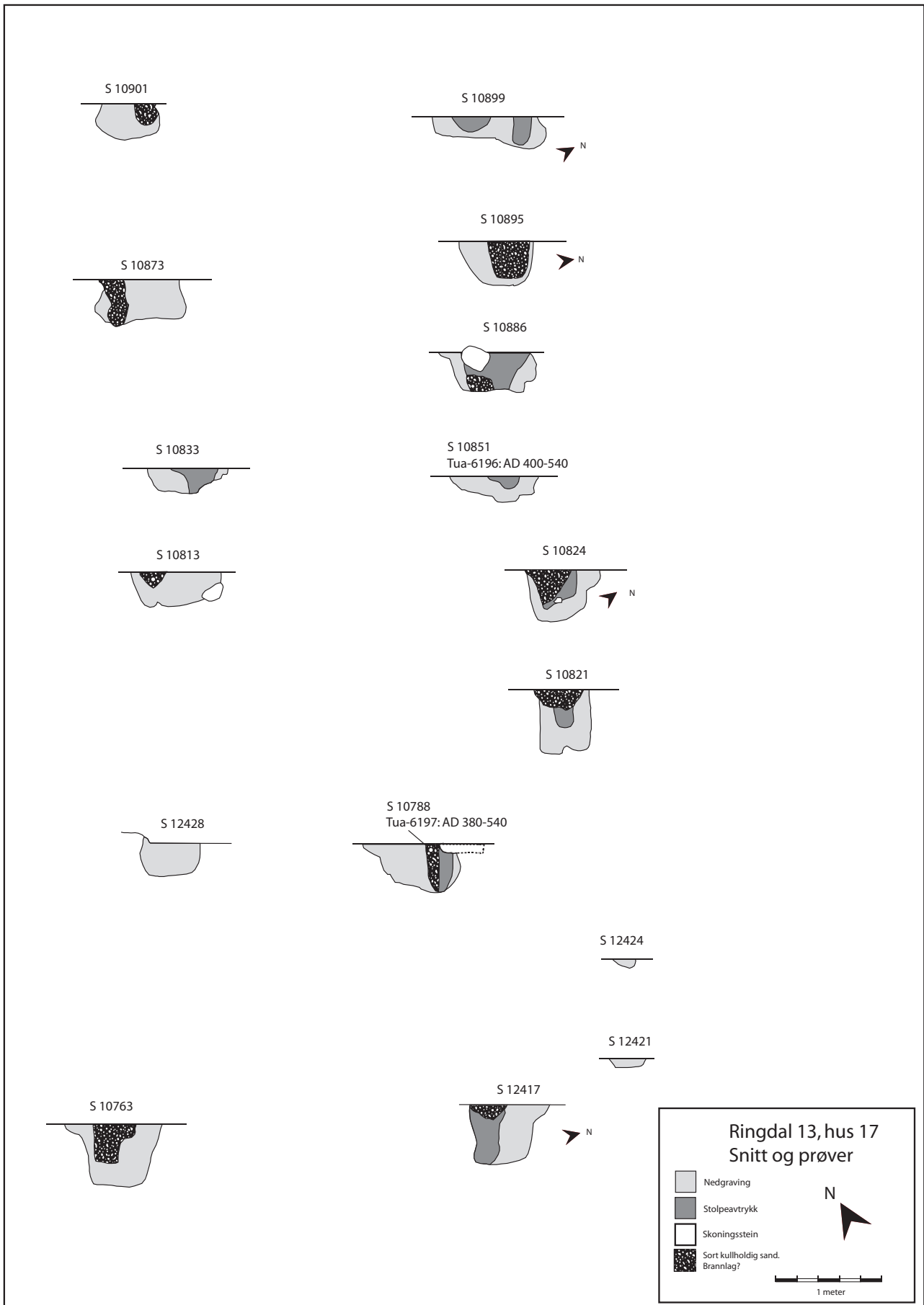
Hus 17 var et treskipet, grindbygd langhus fra folkevandringstid, 16,5 meter langt og har sannsynligvis vært 6,8 meter bredt, orientert nordøst-sørvest i helingen (figur 3.50). Høydeforskjellen mellom husets to ender er ca. 1 meter. Huset består av fire grunder og fire hjørnestolper. Det er påvist to innganger, begge på husets østre side. Den ene inngangen ligger helt i den nordre gavlen. Den andre inngangen ligger rett sør for husets midte. Den ene dørstolpehullet, S10824, var uklart i plan, fordi nedgravningen synes å henge sammen i flaten med det nærmeste stolpehullet etter takbærende stolpe, S10818. I tillegg til stolpehull til tak og innganger, er det påvist deler av en vegggrille med tre til fire veggstolpehull i form av uklare fortykninger på vegggrillen langs husets sørøstre langside. Siden denne vegggrillen går foran den sørøstre inngangen, er rillens tilknytning til huset usikker.

Midtskipet har en bredde på 2,6 meter i endene og 3,2 meter midt i huset. Skipets bredde ved hjørnestolpene er 4,5 meter, og der vegggrillen er bevart, har den ligget 0,7 meter utenfor hjørnestolpen. Huset har følgelig hatt en minimumsbredde på rundt 5,9 meter. Ved inngangen ligger vegggrillen ca. 0,4 meter utenfor veggstolpene, som igjen ligger ca. 1,2 meter utenfor de takbærende stolpene. Grindbredden er der 3 meter, slik at husets bredde ved den søndre inngangen er ca. 6,2 meter. Vegggrillen antyder i likhet med grindbredden at huset har hatt konveks form. Midt på huset er grindbredden 3,2, største bredde beregnes derfor til 6,8 meter.

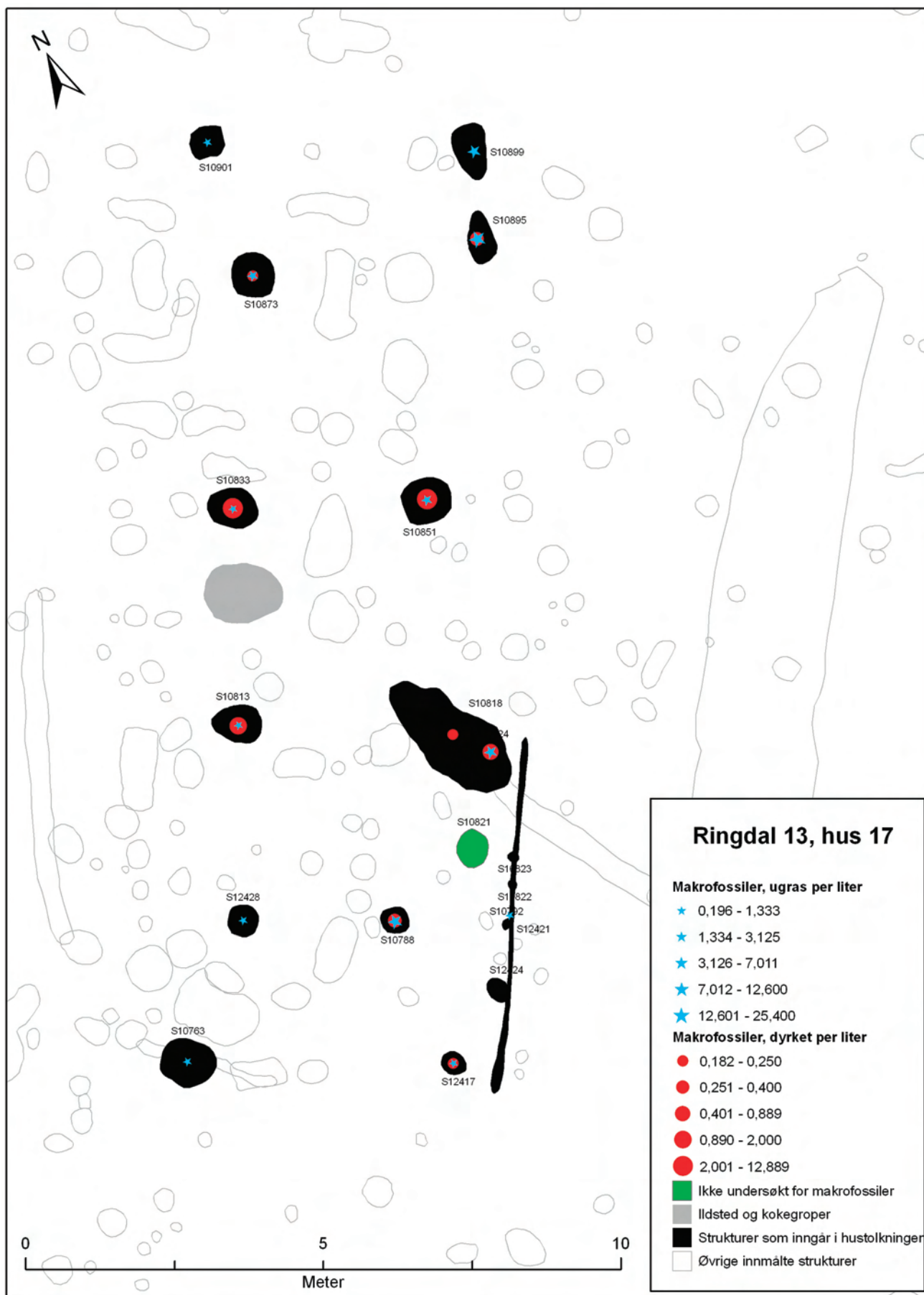
Det er sannsynlig at det opprinnelig har vært en inngang også på husets vestre langside, men denne ble ikke skilt ut på grunn av stor tetthet av nedgravninger og stolpehull i det aktuelle område. Bakgrunnen kan være at Hus 17 overlapper med og er eldre enn Hus 6. Ødeleggelsen som de senere byggefasene har medført, er tydelige i stolpehullet S10886, der nedgravningen for stolpen ser ut å være gjenbrukt, som nevnt i forbindelse med Hus 6. Kun nedre del av nedgravningen inneholder masse som synes å være uforstyrrede masser fra byggefasen representert ved Hus 17. I nordenden er overlappingene mindre enn i sørenden, og det ser her ut til at det kun har vært inngang på husets østside. I søndre del av huset er strukturtettheten høy, og det ligger blant annet et grøfteformet stolpehull tilhørende Hus 6 der en vestvendt inngang (motstilt med S10818-S10824) kunne forventes å ligge.

Figur 3.50: Plantegning over Hus 17 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.
 Figure 3.49: Plan of Building 17 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

Figur 3.51: Snitt av strukturer knyttet til Hus 17 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg
 Figure 3.51: Half-sections of features associated with Building 17 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.

Figur 3.52: Oversikt over makrofossiler funnet i Hus 17 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.
 Figure 3.52: Macrofossil finds from Building 17 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

Stolpehull

Stolpehullene på Hus 17 gir et overordnet homogent inntrykk med avrundet kvadratiske nedgravninger og klare stolpeavtrykk fylt med brannmasse. Stolpehullene har med få unntak skrå eller steile sider og flat bunn. Bredde og dybde varierer noe, uten åpenbare tendenser i forhold til plassering i huset eller i forhold til terrenget. Nedgravningene for de takbærende stolpene er gjennomgående kraftigst, der de fleste er mellom 0,76 og 0,85 meter brede i profilet. Unntaket er S12428 som er noe smalere, 0,55 meter, men dette skyldes at en jordkule har skåret bort ca. de øverste 0,14 meter av nedgravningen, som følgelig er dårligere bevart enn de øvrige. S12445 kan ikke trekkes inn i denne sammenligningen da dette kun er stolpeavtrykk, ikke en egen nedgravning, slik det forklares i detalj nedenfor. Dør- og hjørnestolpene er mellom 0,50 og 0,99 meter brede i profilet. Dybden for alle stolpehullene på tomten varierer mellom 0,2 og 0,6 meter (figur 3.51).

Stolpene sto stedvis midt i nedgravningen, stedvis inn mot nedgravningens kant. Generelt kan det sies at stolpene i den vestre rekken har stått midt i eller mot vestre kant, mens stolpene i den østre rekken har stått midt i eller mot østre kant. Ett unntak er den grinden som ellers ga inntrykk av å være bredest, her står vestre stolpe noe nærmere østre kant, mens østre stolpe har stått midt i nedgravningen. Samtidig som dette vil minke midtskipets bredde noe akkurat her, kan skipets bredde muligens økes i noen av de andre grindene der stolpene har stått langsmed ytre nedgravningskant. Midtskipets bredde kan derfor ha vært noe jevnere enn de mål som er oppgitt over, selv om avviket neppe overskrider 0,15 meter. Stolpeavtrykkene skulle tilsi stolper med største tverrmål mellom drøye 0,2 meter og 0,4 meter. Flere steder er avtrykket også synlig i plan, og da i form av en svakt oval flekk med brannmasse.

Enkelte komplekse forhold beskrives i detalj i det følgende. Ved snitting av S10899 ble det klart at det var to parallelle stolpeavtrykk, ett i den nordre delen og ett i den søndre delen av nedgravningen. Den søndre delen tolkes som en dørstolpe og makker til S10894. Den nordre er tolket som hjørnestolpe og makker til S10901. Nedgravningen hadde også noe ulik utforming i disse to delene, der dørstolpehullet var grunnest med skrå sider og flat bunn, mens hjørnestolpehullet var gravd dypere og med rund bunn mot sør.

Området rundt stolpehull S10818 og S10824 er noe forstyrret. Det synes å være flere større nedgravninger akkurat her, slik at stolpehullenes form ikke var

mulig å skille ut i plan. S10818 ble derfor målt inn som en stor og ujevn flekk som ble snittet flere veier for å få klarhet i stratigrafien. I profilet kunne dørstolpen S10824 skilles klart ut. Nedgravningen for stolpehullet S10818 med et noe forstyrret stolpeavtrykk, fremgikk også klart. Rett ved siden av S10818 ble det også påvist et stolpeavtrykk som ble nummerert som S12445. Dette ble ikke målt inn da det først ble synlig ved snitting av S10818. Mens de øvrige stolpeavtrykkene på Hus 17 er preget av brannmasser, er dette ikke tilstede i S12445.

Veggstolpehullene var først og fremst bevart som fortykninger langs den smale veggrillen. Det kraftigste ble snittet sammen med veggrillen. Veggstolpen var bevart som en nedgravning med rund bunn fylt med humusholdig sand. Diameteren var 0,16 meter og dybden 0,08 meter. På bakgrunn av profilet gjennom veggrillen S12421 og veggstolpehullet S12424 kan det tenkes at veggen har vært konstruert som en rekke mindre peler som har dannet utgangspunkt for en flettverksvegg.

Veggrille

Veggrillen var en 5,9 meter lang og 0,08 meter dyp nedgravning som på det bredeste målte 0,3 meter. Fyllmassen var utvasket, homogen, humusholdig sand som ikke kunne skilles fra fyllen i veggstolpene.

Andre elementer, prøver og funn

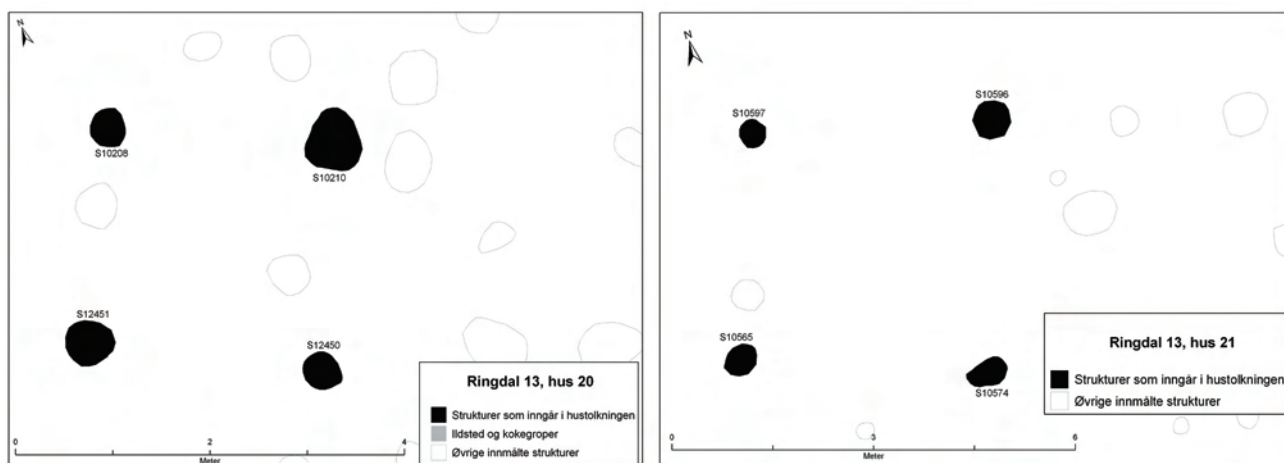
Det er funnet leirkarskår i S10851 omtrent midt i huset og i den sørøstre delen av huset. Makrofossiler av både korn og ugras er spredt over hele huset, og det er vanskelig å foreslå noen funksjonsinndeling av huset (figur 3.52).

Datering

Det foreligger to dateringer fra huset, begge fra folkevandringstid. Korn fra S10851 er datert til 1610±45 BP, cal AD 400–540, TUa-6196, og frø og sivaks fra S10788 er datert til 1630±45 BP, cal AD 380–540, TUa-6197. De to dateringene er omtrent samtidige og gir en datering til folkevandringstid.

Keramikk med negledekor finnes fra 300-tallet til 500-tallet (Bøe 1931:158–159, 201).

Selve huset er så dårlig bevart at det er vanskelig å datere det nærmere på typologisk grunnlag, men de markerte hjørnestolpene antyder en datering til sein romertid eller folkevandringstid (Løken 1999:55). De to radiologiske dateringene, keramikken og de markerte hjørnestolpene gjør at huset dateres til folkevandringstid.

Figur 3.53: Plantegninger over Hus 20 og 21 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.
 Figure 3.53: Plan of buildings 20 and 21 at Ringdal 13. Illustrations: Magne Samdal.

Tolkning og oppsummering

Hus 17 er et treskipet grindbygd langhus med gavlstolper, innganger på nordøstre og sørøstre ende av huset og et lengre rom rett sør for den nordre inngangen. Det er spor av yttervegg langs den sørøstre delen av langveggen. Dateringen av huset er usikker, men det blir foreslått en datering til folkevandrings-tid. Funnspredningen representerer ikke nødvendigvis Hus 17s bruksfase, og kan derfor ikke brukes i tolkningen av huset.

Hus 20, C55072 – firestolperskonstruksjon

Innledning

Hus 20 var en firestolperskonstruksjon som lå på flaten, sentralt i boplassområdet. Avstanden mellom stolpehullene er mellom 2,21 og 2,41 meter slik at grunnflaten utgjør 5,5 m² (figur 3.53).

Stolpehull

Stolpehullene ga et svært homogent uttrykk, der alle hadde lik fyllmasse med humusholdig sand og synlige stein i både plan og profil. Steinen har sannsynligvis fungert som skoning. Stolpehullene ble snittet med spade og profilet ble målt. Størrelsen er nærmest identisk, der bredden i profilet varierer mellom 0,45 og 0,50 meter, mens dybden er mellom 0,28 og 0,30 meter. Alle nedgravningene hadde steile sider og runde bunner. Det var ikke bevarte stolpeavtrykk i noen av stolpehullene.

Dokumentasjonen ble på grunn av tidspress forenklet, slik at stolpehullene kun er fotodokumentert og beskrevet verbalt.

Hus 21 – firestolperskonstruksjon

Innledning

Hus 20 var en firestolperskonstruksjon som lå i helingen mellom Hus 3 og feltkanten. Avstanden mellom stolpehullene er mellom 3,45 og 3,77 meter slik at grunnflaten utgjør 13 m² (figur 3.50).

Også dokumentasjonen av dette huset ble forenklet, stolpehullene er kun fotodokumentert og beskrevet. Det ble ikke gjort gjenstandsfunn eller tatt ut prøver, slik at huset ikke har blitt tildelt et C-nummer.

Stolpehull

Stolpehullene gir et homogent inntrykk og er fylt med mørk humusholdig sand og kraftige skoningsstein (figur 3.54). Sidene på nedgravningen er steile og bunnene runde, men dels utvasket. I S10596 er formen noe uklart fordi et kraftig steinopptrekk preger stolpehullet. På bakgrunn av størrelsen av stein-

Figur 3.54: Stolpehull S10574 fra Hus 21, eksempel på skodd stolpehull i firestolperskonstruksjon.
 Figure 3.54: Posthole S10574 from Building 21 – an example of a stone packed posthole in a four-post structure.

opptrekket er det sannsynlig at det har stått en stor skoningsstein i dette stolpehullet. I de øvrige ble det funnet stein i stolpehullene.

Hus 22, C55073 – treskipet hus fra eldre jernalder

Innledning

Hus 22 hadde tre grunder og lå nederst i hellingen, i nordre utkant av boplassområdet. Bygningen har trolig vært et lite uthus, da stolpehullene er spinkle og grindene til dels skjeve. Bygningens lengde har vært snaue 7 meter og midtskipet 3,35 meter bredt (figur 3.55). Det er usikkert hvor veggene har stått. Det er mulig, men ikke særlig sannsynlig, at konstruksjonen har vært enskipet eller eventuelt uten vegger. Grunnflaten er 23 m². Hus 22 ble undersøkt i løpet av feltsesongens siste dager. Dokumentasjonen ble på grunn av tidspress forenklet, og stolpehullene er kun fotodokumentert og beskrevet.

Stolpehull

Stolpehullene er forholdsvis like i form og størrelse. Bredden i profilet varierer mellom 0,34 og 0,48 meter, og dybden mellom 0,09 og 0,19 meter. Fyllmassen er lys grå humusholdig sand som er diffus og utvasket. Utvaskingen vanskeliggjorde bedømmelsen av formen på nedgravningenes bunn. Et stolpehull inneholdt noe trekull, og det ble derfor tatt ut en makrofossilprøve slik at en datering av huset er mulig, men prøven ble ikke prioritert for datering.

Datering

Det foreligger ikke daterende funn eller radiologiske prøver fra huset. Huset antas å være samtidig med de andre på lokaliteten, og dateres til romertid eller folkevandringstid.

Tolkning og oppsummering

Hus 22 var sannsynligvis et uthus, snaue 7 meter langt og minst 3,35 meter bredt. Det foreligger ikke dateringer fra huset, men det antas å være samtidig med de andre husene fra lokaliteten.

Hus 23, C55074 – udefinert husområde

Innledning

Husområdet 23 var et område preget av høy struktur tetthet og to kulturlag tolket som deler av samme gulvlag (figur 3.56). En sammenligning av form og størrelse på nedgravninger, samt eventuelt innhold av trekull og brent leire i fyllmassen, har bidratt til en utskilling av stolpehull som kan høre sammen (figur 3.57 og 3.58). Resultatet av denne utskillingen danner grunnlaget for den videre tolkningen, og selv om

ikke alle utskilte stolpehull har klare funksjoner eller kan knyttes til en hustomt, fremstår noen trekk som troverdige.

Husets størrelse er noe uklar, men hvis det forutsettes at huset har vært symmetrisk, kan det antas at huset har vært mellom 8 og 9 meter bredt og mellom 11 og 16 meter langt. Særlig lengden er usikker, da det ikke er en klar avslutning i noen av endene. Orienteringen er nordnordøst-sørsørvest.

Hus 23 fremstår ikke som en klar huskonstruksjon, og fraværet av klare rekker med stolpehull etter takbærende stolper er påfallende. Kun innganger og spor av vegger kan påvises, og det bør derfor vurderes om Hus 23 har vært et hus med annen konstruksjon enn de grindbygde, treskipete langhusene som er påvist ellers på feltet. Kanskje er Hus 23 levninger av et enskipet hus der kombinerte tak- og veggstolpene ikke har vært organisert i grunder.

I tillegg til stolpehull, ble det funnet to konsentrasjoner med keramikk i kulturlaget. Hver konsentrasjon ser ut til å inneholde skår fra ett kar, og konsentrasjonene er tolket som to nedleggelse av leirkar i gulvlaget, trolig som en type husoffer.

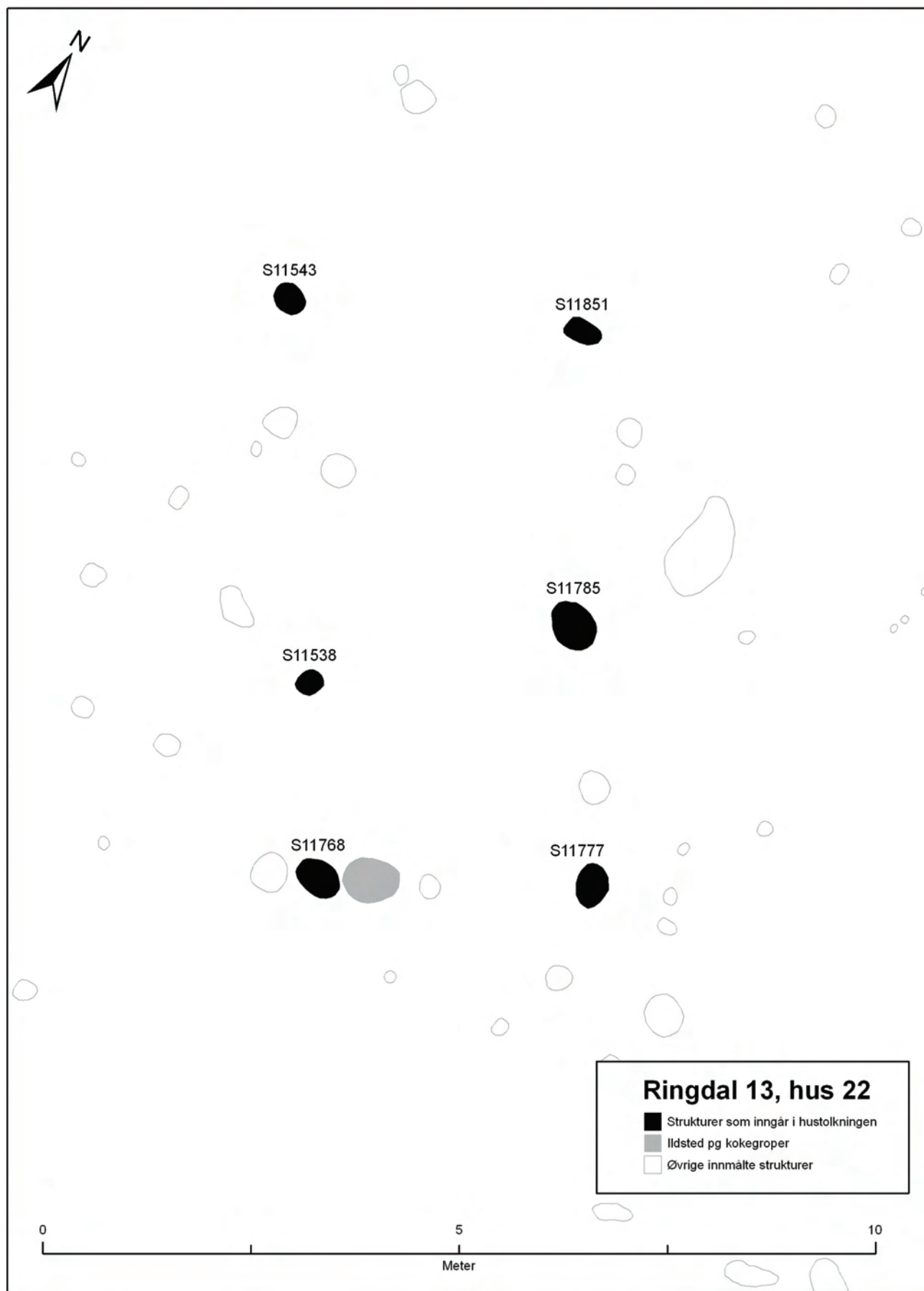
Stolpehull

Alle stolpehull som i felt ble ansett som mulig tilhørende Hus 23, er vist på plantegningen. Flere stolpehull innenfor kulturlaget hadde likhetstrekk, men disse utgjorde ikke noen klar grunnplan. En rekke stolpehull innenfor kulturlagenes utstrekning ble undersøkt for å muliggjøre en nærmere vurdering under etterarbeidet ettersom mer informasjon om stolpehullene ville være tilgjengelig. Stolpehullene som er skilt ut som Hus 23B, er altså et resultat av vurderinger foretatt på grunnlag av feltdokumentasjon, og ikke vurderinger i felt.

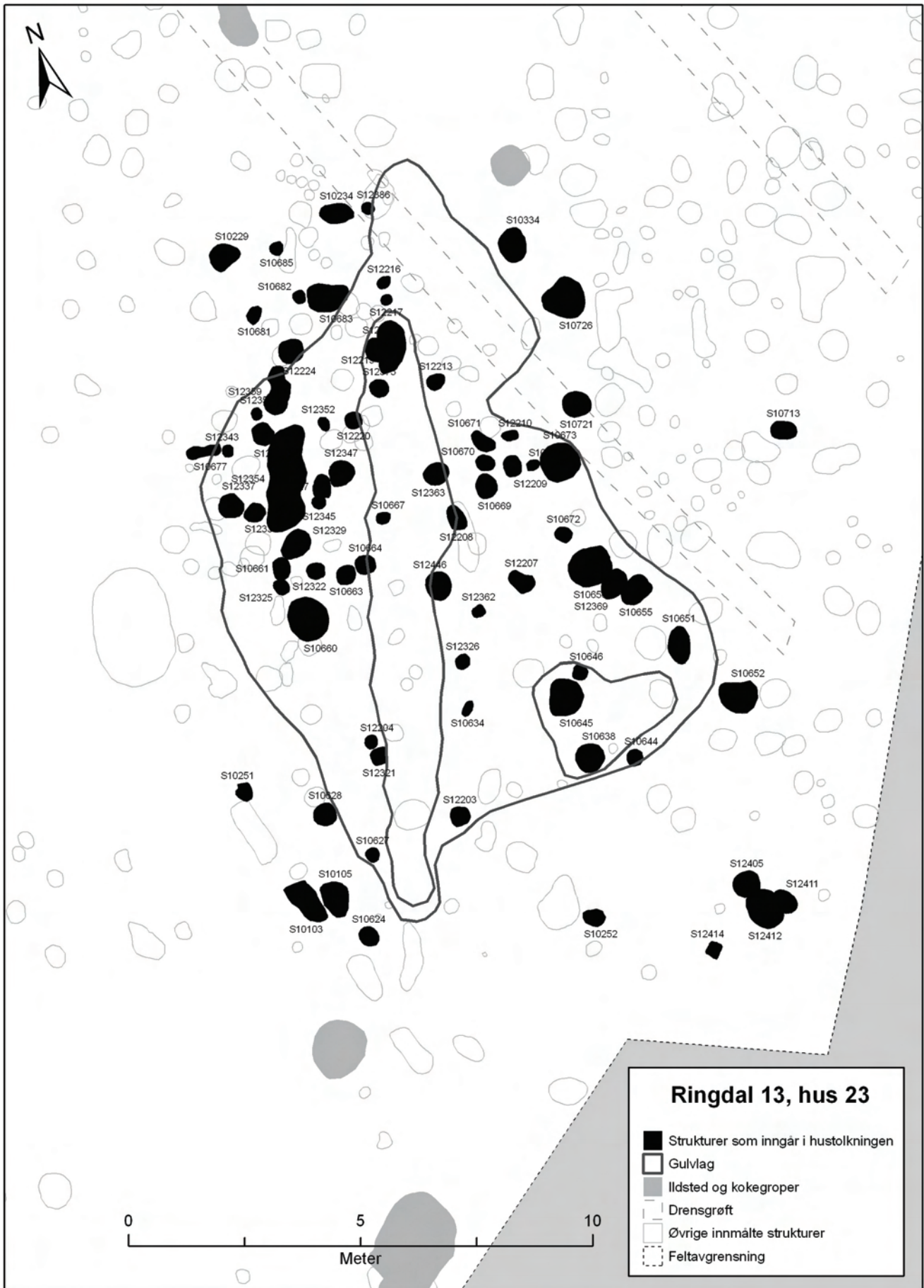
Gulvlag

Kulturlag A var et utvasket aktivitetslag bestående av flekkete humusholdig sand med flekker av ubrent leire. Formen i plan var ujevn og målte 16,5 x 10,1 meter. Kulturlag B var en svært leirholdig masse som lå bevart i en stripe midt i Lag A, samt en mindre flekk i den sørøstre delen av Lag A. Laget var 12,75 meter langt og 1,7 meter bredt. Lag A og B ble tolket som del av samme kulturlag, der Lag A synes å være bunnen av Lag B. Laget ble tolket som levninger av et leirgulv, men det ble ikke skilt ut stolpehull som utvetydig tilhører den eventuelle hustomten.

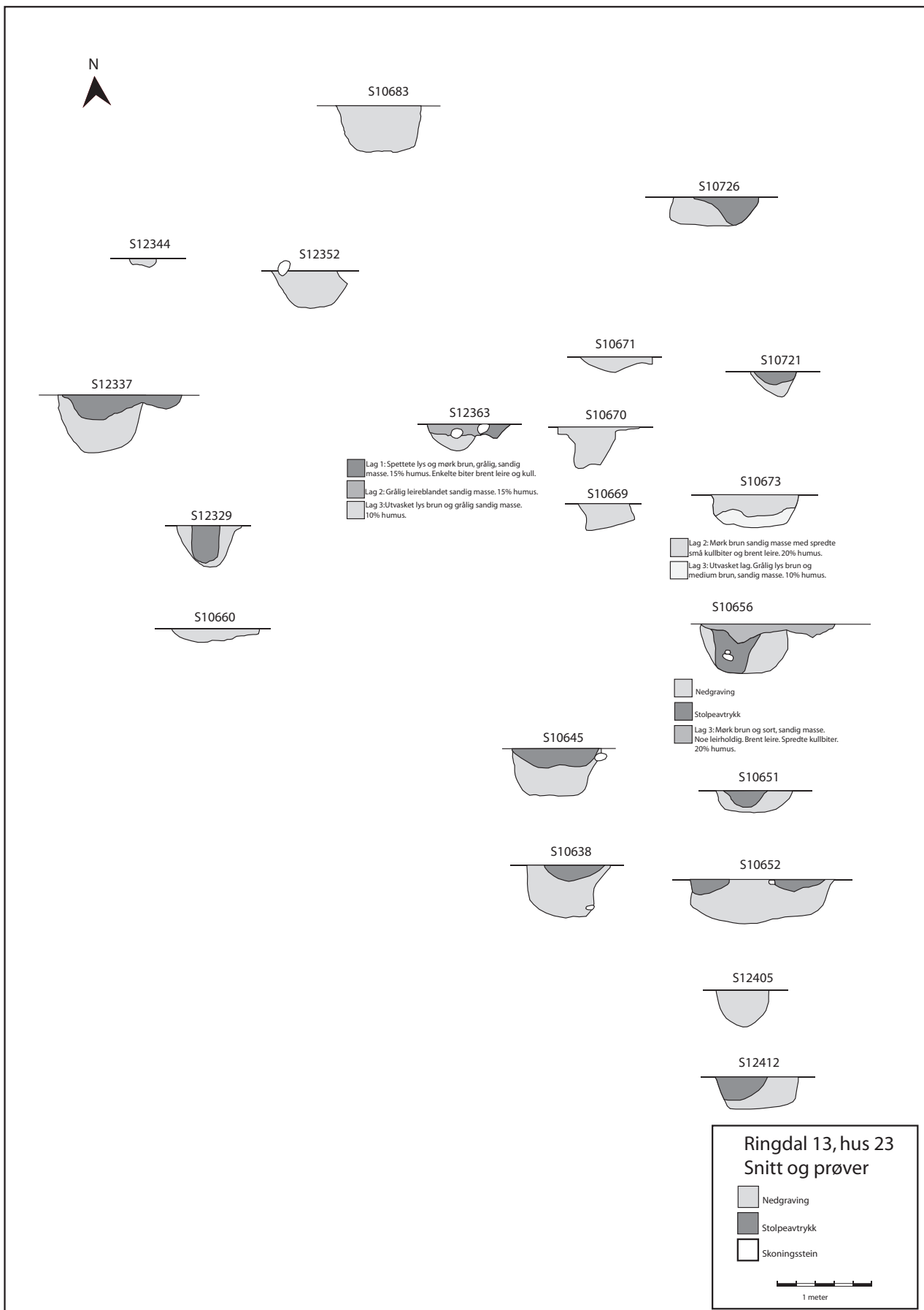
Under avdekkingen av gulvlaget ble det observert mye brente bein og keramikk i laget. Det var derfor

Figur 3.55: Plantegning over Hus 22 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.
Figure 3.55: Plan of Building 22 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

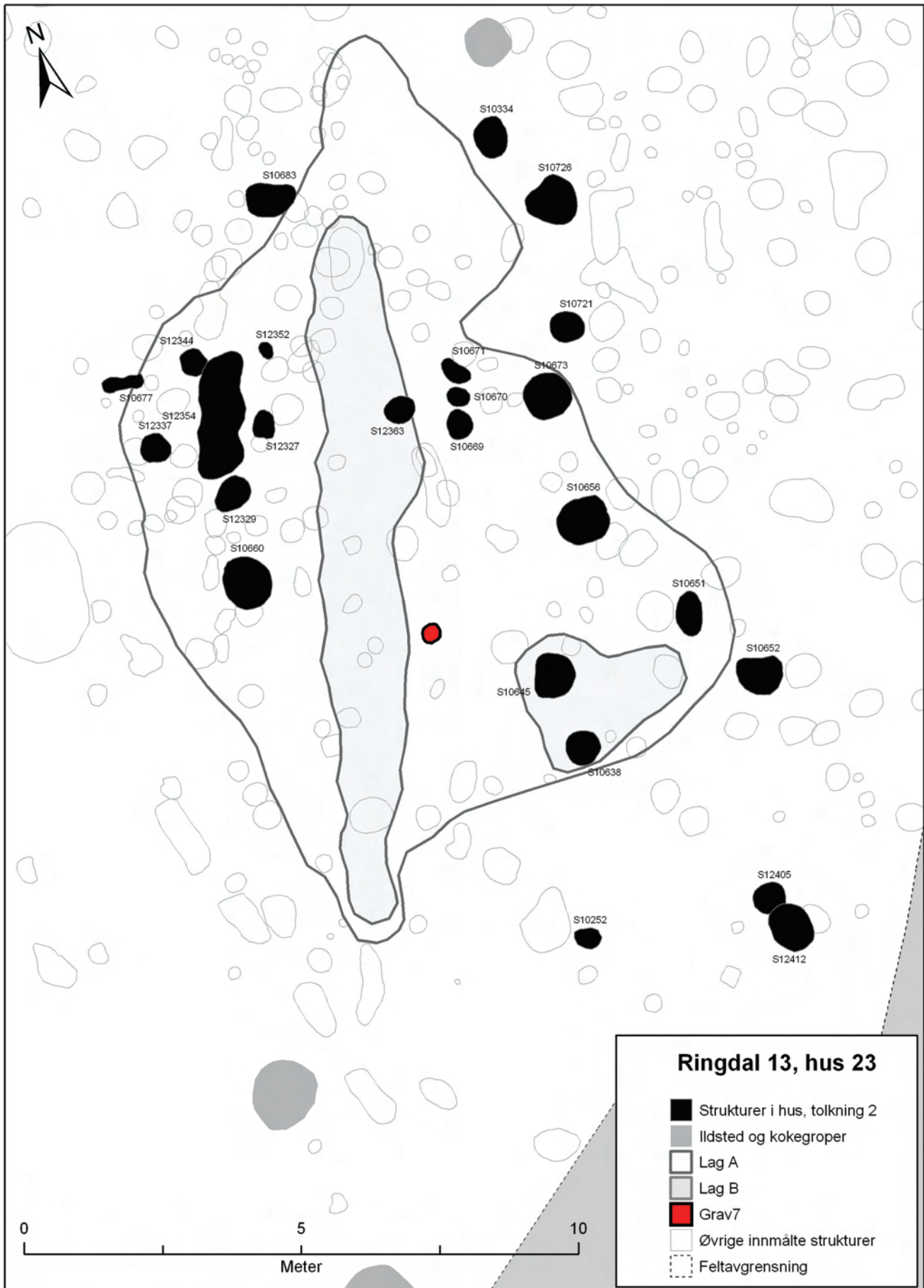

Figur 3.56: Plantegning over Husområde 23 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.
 Figure 3.56: Plan of Building area 23 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

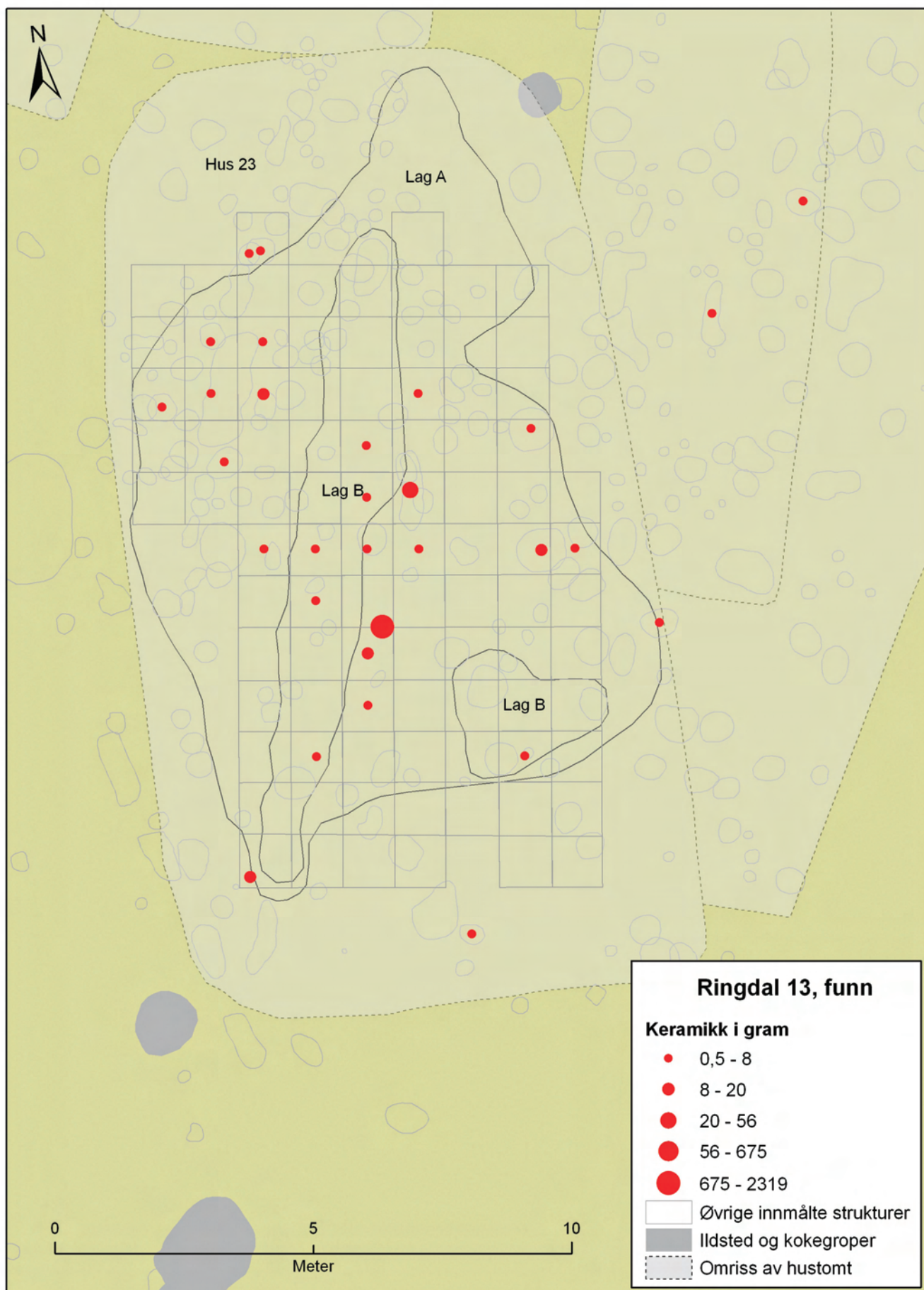

Figur 3.57: Snitt av strukturer knyttet til Husområde 23 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg

Figure 3.57: Half-sections of features associated with Building area 23 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.

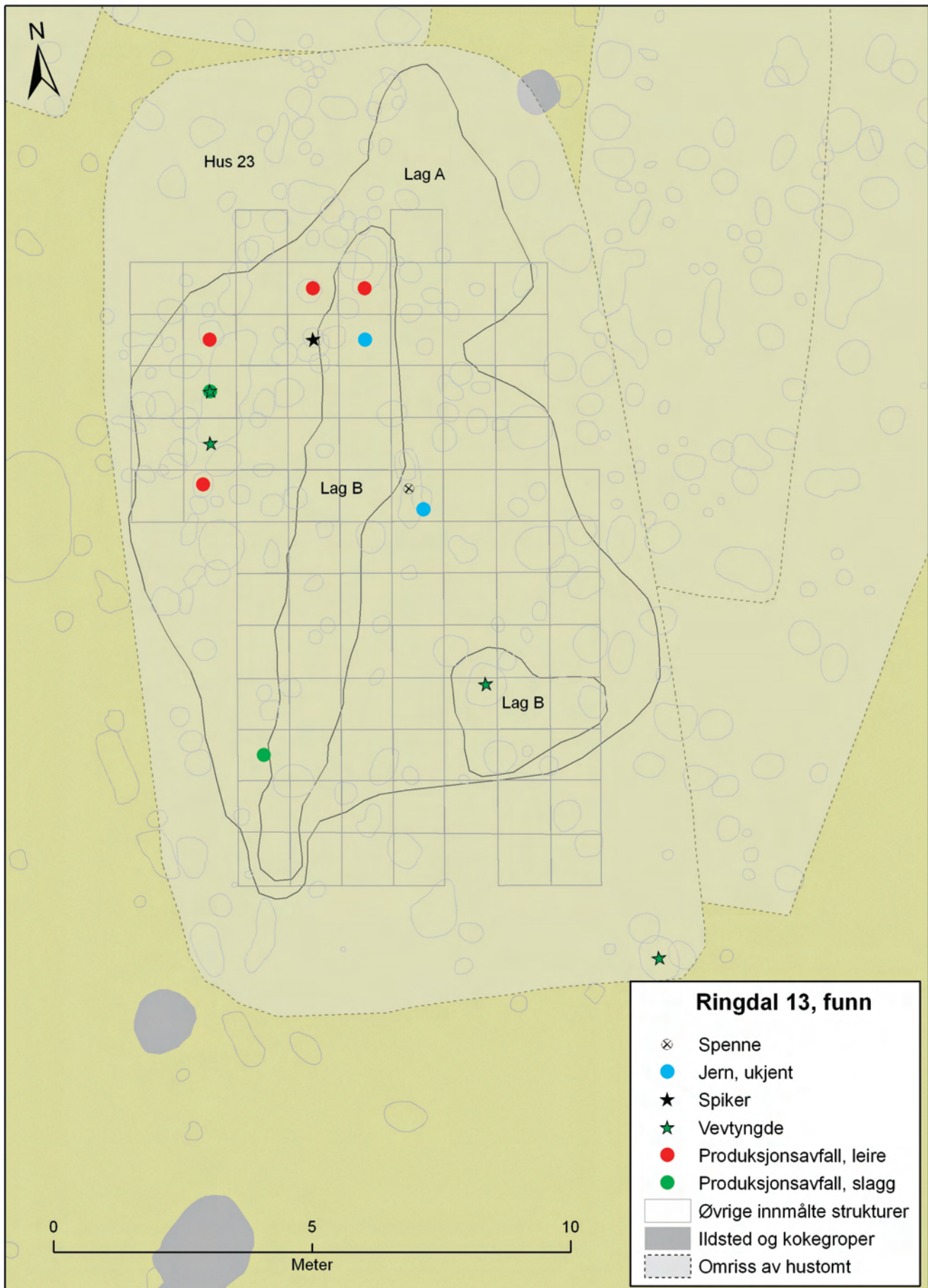

Figur 3.58: Alternativ plantegning av Hus 23 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.
 Figure 3.58: Alternative plan of Building 23 at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

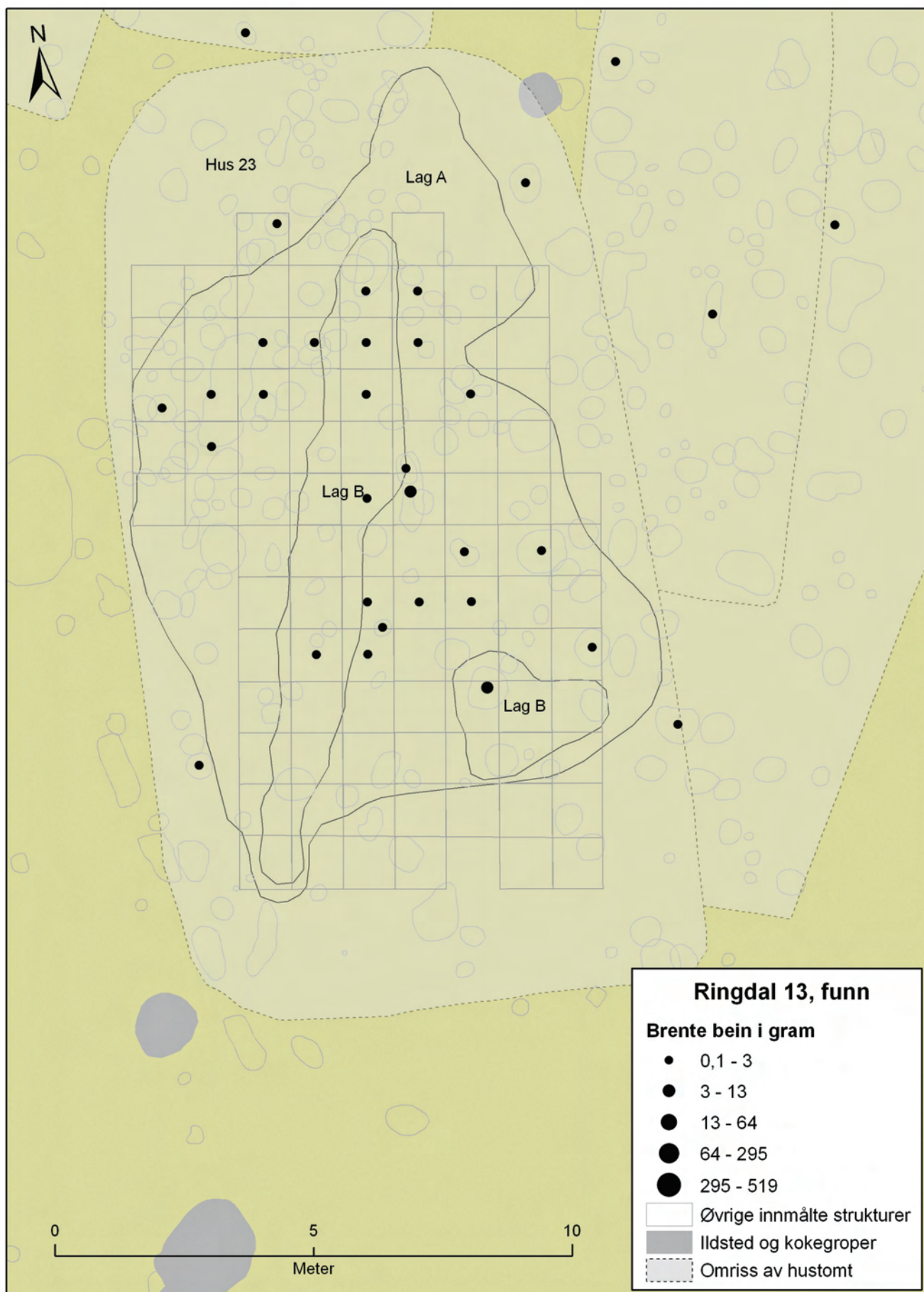
Figur 3.59: Funn av keramikk fra Husområde 23. Illustrasjon: Magne Samdal.

Figure 3.59: Distribution of pottery within Building area 23. Illustration: Magne Samdal.

Figur 3.60 Diverse funn fra Husområde 23 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.

Figure 3.60: Distribution of selected find categories within Building area 23. Illustration: Magne Samdal.

Figur 3.61: Funn av brente bein i Husområde 23 på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.
 Figure 3.61: Distribution of burnt bone within Building area 23. Illustration: Magne Samdal.

ønskelig å grave laget slik at det var mulig å vise funnspredningen, og det ble derfor valgt å legge ut et koordinatsystem med meterruter slik at hele laget kunne fjernes i 0,05 meter tykke mekaniske sjikt. Det ble kun gravd ett lag, da laget ikke var tykkere enn 0,05 meter. Det ble funnet mindre fragmenter av brente bein og keramikk, men det var hovedsakelig to konsentrasjoner av keramikk som dominerer funnene. Disse ble tolket som husoffer i form av nedleggelse av keramikk i gulvet, og behandles i detalj nedenfor.

For å kunne bekrefte eller avvise tolkningen av laget som gulvlag, samt få mer informasjon om oppbygningen av laget, ble det tatt ut to mikromorfologiske prøver. Prøven ble vurdert for nærmere analyse, uten at dette ble gjort. I den foreløpige vurderingen kom det allikevel fram at laget sannsynligvis var rester etter et leirgulv (Sageidet 2006:3).

Andre elementer, prøver og funn

Den ene keramikkonsentrasjonen (C55074/25) ble målt inn som S12326 (figur 3.68 og 3.69). Det var lite fyllmasse i nedgravningen, og keramikkskårene lå komprimert. Det ble samlet inn noen kullfragmenter. Nedgravningen var ca. 0,32 meter i diameter og 0,08–0,09 meter dyp. Godset er tykt, bunnen er hele 1,4 centimeter tykk, buken 1,0 centimeter tykk, mens godset blir tynnere mot randen, kun 0,8 centimeter. Randen er ujevn med tydelige spor fra tilvirkningen og kan ha vært svakt utsunget, men ikke fortykket. Karet er dekorert med negleinstrykk. Magringen er middels grov, kjernegodset er mørkt grått, og overflaten er gulbrun. Det er skår fra bunn, buk, hals og rand, og det er sannsynlig at karet delvis kan limes sammen, i det minste i en slik grad at karets form vil kunne erkjennes. Det er spor av matskorpe på noen av skårene. Til sammen ble det funnet 1583 g keramikk, og skårene ga inntrykk av å tilhøre det samme karet. Sannsynligvis er det mulig å sette sammen en stor del av skårene, selv om dette ikke er gjort. I tillegg til trekull ble det funnet to små fragmenter av brent bein som til sammen veier under 1 g.

Den andre keramikkonsentrasjonen (C55074/27, figur 3.68) besto av en rekke skår fra et spannformet kar, og ble målt inn som S12330. Det var ikke en klar nedgravning slik som S12326, snarere syntes skårene å være tråkket ned i undergrunnen. Konsentrasjonen målte ca. 0,4 meter i største utstrekning, og var 0,05 meter dyp. Karet var dekorert med horisontale linjebånd med linjer og hulkiler, samt vertikale hulstaver. På ett skår er det også spor av et horisontalt vinkelbånd som krysser et av de andre linjebåndene. Det er funnet både bukskår og bunnskår, der godstykkelsen

er henholdsvis 0,7 og 1,0 centimeter. Godset er fint magret med kleber og noe glimmer. Kjernegodset er mørkt grått og overflaten beige. Til sammen ble det funnet 618 g keramikk. Det ble ikke gjort andre funn i konsentrasjonen.

I gulvlaget og stolpehullene i laget ble det funnet en rekke mindre skår fra leirkar (se figur 3.59, 3.60 og 3.61). Karene har både grovere gods og slike som kan ha vært brukt som bordvarer. Flere av skårene er fra spannformete kar. Skårene er ofte svært små, har noe nedslitte bruddflater og har preg av å være avfall med lengre omløpstid. Keramikken i S12326 og S12330 kan vanskelig forstås på samme måte. Karene har stått i forsøkninger i gulvet, og av en eller annen grunn har de blitt forlatt slik, dekket til og trampet ned i gulvet – karet må ha vært knust før seinere pløying, hvis ikke ville skårene vært spredd i pløyelaget. Utover tesen om husoffer kan det tenkes at karet har gått i stykker, og i stedet for å kaste skårene ut så har de bare blitt dekket til der de lå. En tredje mulighet er at karene har stått igjen da huset ble forlatt og revet. Det er sannsynlig at huset har brent, ettersom det er funn av brannmasser i flere av stolpehullene.

Det er også funnet noe brent leire spredd i gulvlaget. Det er i samme kontekst funnet noe fragmentet i jern som alle kan være fra nagler eller spiker samt noen fragmenter av vevlodd. Det er også funnet noe sintret leire og slagg.

Funnspredningen gir lite grunnlag for å tolke funksjonsinndeling av huset.

Datering

Som tidligere nevnt er dette ikke én definert huskonstruksjon. Trekull av bjørk fra nedgravningen med funn av keramikk, S12326, er datert til 1800±35 BP, cal AD 130–260, TUa-6040. Skår av spannformet kar og keramikk med dekor av negleinstrykk er noe yngre enn denne dateringen. Huset kan ikke være samtidig med Grav 7, datert til folkevandringstid. Husområdet antas å være fra slutten av romertid.

Tolkning og oppsummering

Husområde 23 er ikke et klart definert hus. Både tak- og veggkonstruksjoner er uklare, det eneste som synes klart er at huset har hatt jordgravde stolper og leirgulv. Funnspredningen gir heller ikke grunnlag for å tolke huset nærmere. Det har sannsynligvis stått et hus på tomten i slutten av romertid.

Kokegroper og ildsteder uten huskontekst (C55076 og C55075)

Innledning

Forskjellen mellom kokegroper og ildsteder kan være vanskelig å definere. Kokegroper defineres gjerne som groper med et markert (om ikke alltid markant) kullag i bunnen etterfulgt av et lag med skjørbrønt stein, før det over dette igjen gjerne ligger masse akkumulert etter gropens brukstid (figur 3.62). Likevel kan en slik definisjon inneholde feilkilder fordi overpløyde kokegroper med kun kullag og få skjørbrønte stein bevart, kan være til forveksling lik det som betegnes som ildsteder.

Kokegroper

Det ble funnet 30 kokegroper på lokaliteten. 19 av disse lå i et lite felt på flaten på den sørlige og høyest liggende delen av feltet (figur 3.64). Gropene lå i et sørøst-nordvestgående belte som var tettest i området mellom den østre feltkanten og rett vest for Hus 1. De fleste kokegropene, særlig der de lå tettest, var rektangulære eller ovale og målte mellom 1,9 x 1,6 meter og 2,5 x 1,7 meter i plan. I utkanten og nærmere hellingen er noen av kokegropene mindre og runde, mellom 0,65 og 0,80 meter i diameter. I tabellen er alle disse beskrevet som tilhørende et

Figur 3.62: Snittet kokegrop S11111 på Ringdal 13 med Lars Morten Fuglevik i bakgrunnen.

Figure 3.62: Section through cooking pit S11111 at Ringdal 13 (Lars Morten Fuglevik in the background).

søndre kokegropfelt. De 16 undersøkte kokegropene var mellom 0,77 og 2,50 meter brede i profilet, mens dybden varierte mellom 0,12 og 0,62 meter (tabell 3.1). Noen av de mindre kokegropene er ikke undersøkt, og fremsto nærmest som kullholdige flekker med sporadisk innslag av skjørbrønt stein. Det er usikkert om disse i det hele tatt burde defineres som kokegroper. De rektangulære kokegropene var god bevart med et lag med skjørbrønt stein over et markant kullag. I to av kokegropene, S11111 og S10077,

Struktur nr	Tolkning	Kontekst	Form i flate	Sider	Bunn	Bredde i profil	Dybde i profil
S10021	Kokegrop	Søndre del av feltet	Rund	Buet	Flat	150	16
S10044	Kokegrop	Søndre del av feltet	Rektangulær	Buet	Flat	170	56
S10077	Kokegrop	Søndre del av feltet	Oval	Skrå	Flat	250	62
S10084	Kokegrop	Søndre del av feltet	Rund	Skrå	Flat	161	27
S10093	Kokegrop	Søndre del av feltet	Rektangulær	Skrå	Flat	214	30
S10118	Kokegrop	Søndre del av feltet	Rund	Steil	Flat	130	52
S10633	Kokegrop	Søndre del av feltet	Ujevn	Skrå	Flat	105	12
S11107	Kokegrop	Søndre del av feltet	Rund	Buet	Flat	156	28
S11111	Kokegrop	Søndre del av feltet	Rektangulær	Buet	Flat	248	46
S11140	Kokegrop	Søndre del av feltet	Rund	Buet	Rund	118	34
S11188	Kokegrop	Søndre del av feltet	Oval	Buet	Flat	135	28
S11546	Kokegrop	Nord for Hus 3	Oval	Ikke nærmere undersøkt, kun datert.			
S11608	Kokegrop	Nordøstre del av feltet	Rund	Skrå	Rund	62	8
S12241	Kokegrop	Nordvestre del av feltet	Rund	Skrå	Ujevn	95	18
S12246	Kokegrop	Nordvestre del av feltet	Rund	Buet	Rund	52	17
S12394	Kokegrop	Nordøstre del av feltet	Oval	Skrå	Flat	148	8
S12439	Kokegrop	Søndre del av feltet	Oval	Steil	Rund	77	40

Tabell 3.1: Undersøkte kokegroper på Ringdal 13.
Table 3.1: Excavated cooking pits at Ringdal 13.

Strukturnr.	datert materiale	Lab-id.	Datering BP	Kalibrert alder
S10118	Eik	T-18857	1835±70	AD 80—250
S11107	Eik	T-18856	1810±70	AD 120—330
S10093	Furu	T-18855	1680±55	AD 250—430
S10077	Eik	T-18437	1655±65	AD 260—530
S10084	Bjørk, selje vier/osp	T-18858	1580±75	AD 400—570
S11608	Bjørk, hassel, vier/osp, selje, ask, hegg/rogn	T-18439	1575±50	AD 420—540
S11546	Eik	T-18440	1560±55	AD 420—550
S11111	Hassel, ask	T-18436	1505±65	AD 440—640

Tabell 3.2: Dateringer fra kokegroper fra Ringdal 13.

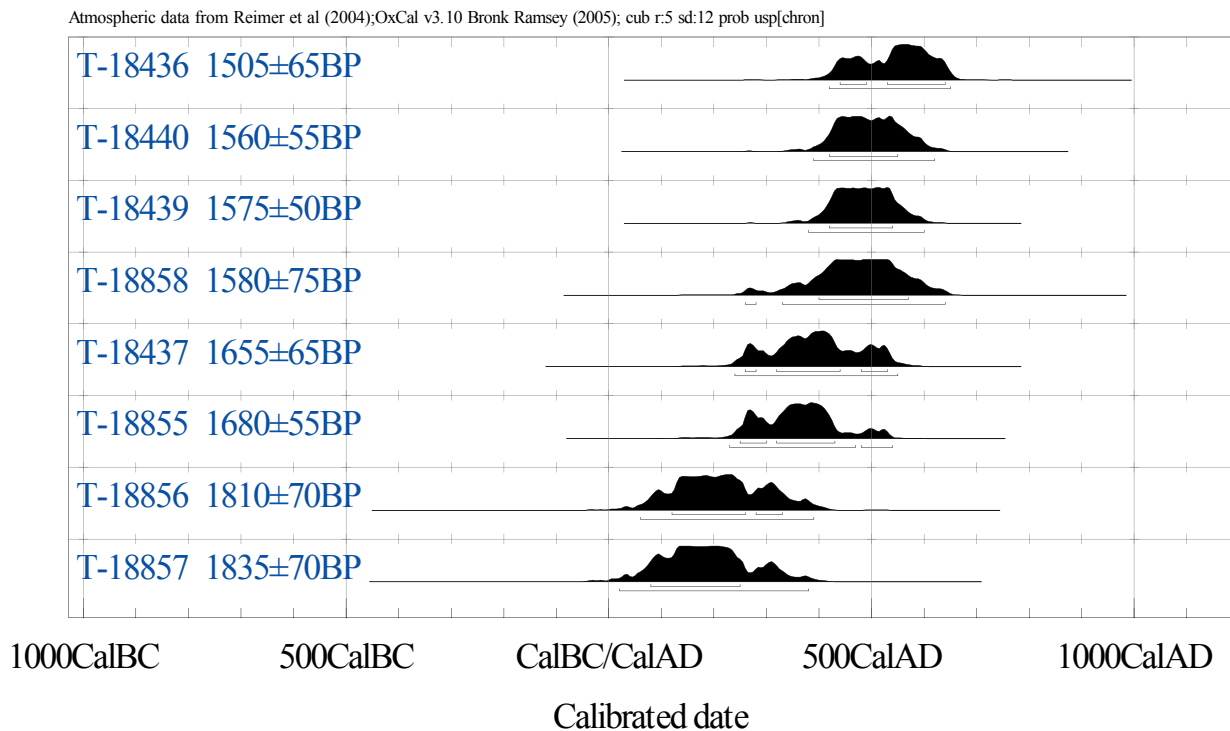
Table 3.2: Radiocarbon dates from cooking pits at Ringdal 13.

ble det også påvist to bruksfaser, mens det et annet sted ble funnet en eldre kokegrop, S12439, under en av de rektangulære, S11107. Tolkningen av lagskillelener i S11107/S12439 ble vanskelig på grunn av en moderne forstyrrelse. I tillegg til kokegropene i det søndre feltet, lå det ni spredte kokegroper inne på bosetningsområdet og i den nordlige delen av feltet. En liten kokegrop, S12394, lå også i en av de nordlige sjaktene utenfor bosetningsområdet. Med ett unntak er alle disse tilnærmet runde og opp mot 1 meter i diameter. Unntaket er S11546 som er ujevn i formen og har 1,89 meter som største tverrmål i plan. Denne kokegropen er særlig interessant for diskusjonen av

den romlige kronologien på Ringdal, da kokegropen skjærer Hus 7. Kokegropfeltet ligger på raryggen rundt 88 meter over havet, mens de lavereliggende kokegropene nord i feltet ligger helt ned mot 81,5 meter over havet.

Et representativt utvalg på 17 kokegroper ble snittet med maskin etter at undersøkelsen av hustomter i området var avsluttet.

Totalt er åtte kokegroper datert, av disse to til romertid (tabell 3.2 og figur 3.63), to til romertid-folkevandringstid, tre til folkevandringstid og en til folkevandringstid-merovingertid. Det er ikke lett å se noen

Figur 3.63: Oxcal-diagram over dateringer av kokegroper på Ringdal 13.

Figure 3.63: Radiocarbon dates from cooking pits at Ringdal 13.

Struktur nr	Tolkning	Kontekst	Form i flate	Sider	Bunn	Bredde i profil	Dybde i profil
S10055	Ildsted		Rund	Skrå	Ujevn	75	12
S10091	Ildsted		Ujevn	Buet	Ujevn	75	10
S10172	Ildsted		Rund	Steil	Flat	29	8
S10220	Ildsted	Husområde16	Rund	Skrå	Rund	50	13
S10221	Ildsted	Husområde16	Ujevn	Skrå	Ujevn	182	9
S10479	Ildsted		Ujevn	Skrå	Ujevn	12	4
S10602	Ildsted	Husområde3	Rund	Skrå	Ujevn	70	12
S10831	Ildsted	Husområde6	Oval	Buet	Flat	120	15
S10992	Ildsted	Husområde1	Rund	Buet	Rund	65	12
S10994	Ildsted		Rund	Steil	Rund	28	12
S10997	Ildsted	Husområde8	Rund	Buet	Rund	65	13

Tabell 3.3: Undersøkte ildsteder på Ringdal 13.

Table 3.3: Excavated hearths at Ringdal 13.

sammenheng mellom form i flate og datering. Runde kokegroper er datert til romertid og folkevandrings-tid. Rektangulære kokegroper er datert til merovingertid og romertid-folkevandringstid. Heller ikke mellom dybde og datering ser det ut til å være noen sammenheng – de tre dypeste gropene er henholdsvis eldst, yngst og omtrent midt i mellom. De runde kokegropene er ca. 0,25 meter dype i gjennomsnitt, mens de ovale er 0,35 (S11546 ikke medregnet), og de rektangulære er 0,44 meter. Sammenhengen mellom form og dybde kan antyde at kokegropene har ulike funksjoner.

Ildsteder

Det er vanskelig å skille mellom dårlige bevarte kokegroper og ildsteder uten å ha undersøkt anleggene. Det er likevel skilt ut 20 ildsteder på bakgrunn av størrelse, form og fravær av klare kokegropetrekk. 11 av ildstedene er undersøkt, hvorav seks tilhører eller kan ha tilhørt hustomter og derfor allerede er beskrevet. Det ble ikke datert ildsteder som ikke er en del av hus. Disse oppgis likevel i tabell 3.3 for å forenkle en sammenligning av ildsteder i og utenfor huskontekst. De undersøkte ildstedene ligger alle inne på boplassområdet, slik at det er mulig at noen av dem som ikke kunne knyttes til et bestemt hus, opprinnelig har ligget i et (figur 3.64). Ildsteder i og utenfor kjent huskontekst er ujevne eller runde i plan, og de tre undersøkte ildstedene som lå uten kontekst, var mellom 4 og 0,12 meter dype. De besto enten av et kompakt kullag eller et kullag iblandet mindre stein. Det minste ildstedet er så lite at det fremsto som en kullflekk. Ildstedene ble snittet med spade og profilene fotodokumentert og/eller tegnet. Det er tatt ut kullprøve fra et av ildstedene, S10091, og makrofossilprøve fra et

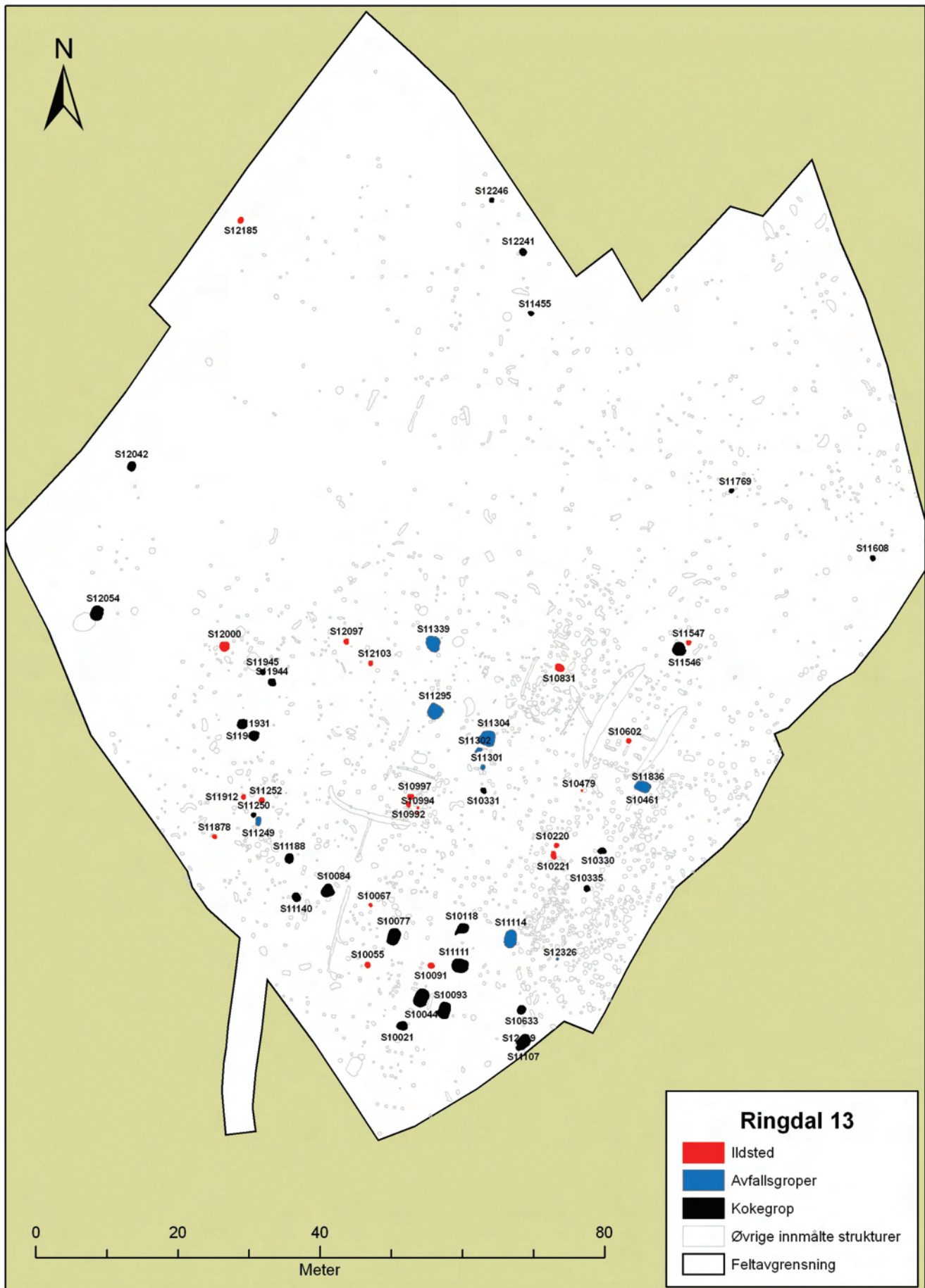
annet, S10055, som er skåret av stolpehull S11500 på Hus 1. Det er verdt å merke seg at S10091 ligger rett i utkant av Hus 2, men uten å kunne knyttes til denne. Det er ikke påvist mange stolpehull rett ved ildstedet, slik at dette kanskje ikke har ligget i et hus. Prøver fra ildstedene uten huskontekst er katalogisert sammen med boplassmaterialet fra jernalder som ikke kunne knyttes til bestemte hus; C55075.

Andre spor etter forhistorisk aktivitet

Innledning

En rekke strukturer fra andre forhistoriske aktiviteter ble undersøkt. Det ble undersøkt 23 nedgravninger hvorav noen ble tolket som mulige avfallsgroper. Utover mindre nedgravninger som ikke kunne funksjonsbestemmes, ble det undersøkt noen store groper som lå i nærheten av kokegropfeltet i søndre del av feltet. Noen av gropene var målt inn som kokegroper og bar preg av at brenning, da det lå et tynt kullag i dem. Det ble påvist seks kullflekker hvorav fire ble snittet og dokumentert. Det ble ikke tatt prøver fra disse, da flekkene var svært små og funksjonen ikke kunne bestemmes.

Det ble også undersøkt 62 stolpehull og 18 pelehull som ikke kunne knyttes til et bestemt hustomt. Noen av stolpehullene har ligget inne på hustomter uten å inneha noen kjent byggeteknisk funksjon som kan settes i sammenheng med det nærliggende huset. Andre stolpehull har ligget i områder som ble ansett som potensielle hustomter, hvorpå stolpehullene ble undersøkt for å kunne bekrefte eller avkrefte at det hadde ligget et hus der. Det er sannsynlig at stolpehull og pelehull skriver seg fra byggefaser som ikke

Figur 3.64: Oversikt over kokegrop, ildsteder og avfallsgroper på Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.
 Figure 3.64: Plan of cooking pits, hearths, and refuse-pits at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

var mulig å gripe på grunn av stor grad av overlapping og varierende bevaringsgrad. Gjerder ville også levnet slike spor, men heller ikke slike systemer ble påvist i løpet av undersøkelsen. Det er tatt ut makrofossilprøver fra noen av stolpene og gropene for å kunne foreta eventuelle dateringer av andre aktiviteter eller aktivitetsfaser enn de som er dokumentert gjennom utskilte hustomter, men kun en av disse prøvene er prioritert for analyse. Et korn fra stolpehull S10870, rett ved inngangen til Hus 6, ble datert til 1480±45 BP, cal AD 545–635, TUA-6553.

Groper med ukjent funksjon – avfallsgroper?

Flere groper rundt om på feltet ble tolket som avfallsgroper (figur 3.64), uten at det kan avgjøres om det er den primære funksjonen eller om det er groper som mer tilfeldig er fylt med boplassavfall. Noen trekk ved keramikkskårene funnet i gropene kan imidlertid tyde på at det ikke er helt tilfeldig hva som havnet i gropene. Største lengde på keramikkskårene funnet i gropene S10461, S11302, S12326 og S12330, er minimum 5,3 centimeter, mens gjennomsnittlig største lengde på keramikkskårene funnet i boplasskontekst ellers på lokaliteten, er ca. 2,6 centimeter. Samtidig ser bruddene på disse skårene ut til å være skarper enn på de fleste andre skårene funnet på lokaliteten. Det betyr sannsynligvis at keramikken har havnet i gropa uten lengre omløpstid på lokaliteten. Kun to av gropene er datert (se nedenfor).

S10461 er tolket som avfallsgrop på bakgrunn av funn av trekull og drøye 300 g med skår fra minst to leirkar. Trekull fra gropa er datert til 1750±35 BP, cal AD 240–340, TUA-6038. Gropa lå rett sørøst for Hus 3, men er sannsynligvis noe eldre enn dette. Hus 6, 8 og Husområde 23 er fra sein romertid og kan være samtidig med gropa. Det er funnet skår av spanntformet kar og et leirkar uten dekor. Bøe (1931:165) daterer spanntformede kar til siste del av 300-tallet og framover, så enten er Bøes datering for ung eller trekullet har høy egenalder.

I gropa S11249 ble det funnet nærmere 3000 korn av agnekledd bygg. Et byggkorn ble datert til 1650±30 BP, cal AD 345–430, TUA-6549. Den store mengden med forkullede byggkorn gjør at gropa vanskelig kan tolkes som avfallsgrop, men det er vanskelig å foreslå noen annen sikker tolkning. Denne gropa lå vest på lokaliteten, helt i utkanten av tunområdet, og er samtidig med Hus 1 og 8.

I gropa S11295 ble det funnet en del av en vevtyngde og et fragment av et brent bein.

S11302, rett sør for S11304, var ujevn i formen, med største mål ca. 1,16 x 0,5 x 0,2 meter. I denne ble det funnet 13 g keramikk og fragmenter av brente bein. Gropa er tolket som en mulig avfallsgrop.

S11304 var ujevn i formen, og målte ca. 2,8 x 2,4 x 0,68 meter. I nedgravningen ble det funnet 14 g keramikk, brente bein bestemt til middels stort pattedyr, slag/sintret leire og et av lokalitetens få flintavslag. Også denne gropa er tolket som en avfallsgrop.

Verken S11339 eller S11114 ble undersøkt nærmere, men hadde likhetstrekk med S11295, S11304 og S10461 med hensyn på størrelse og form i flate.

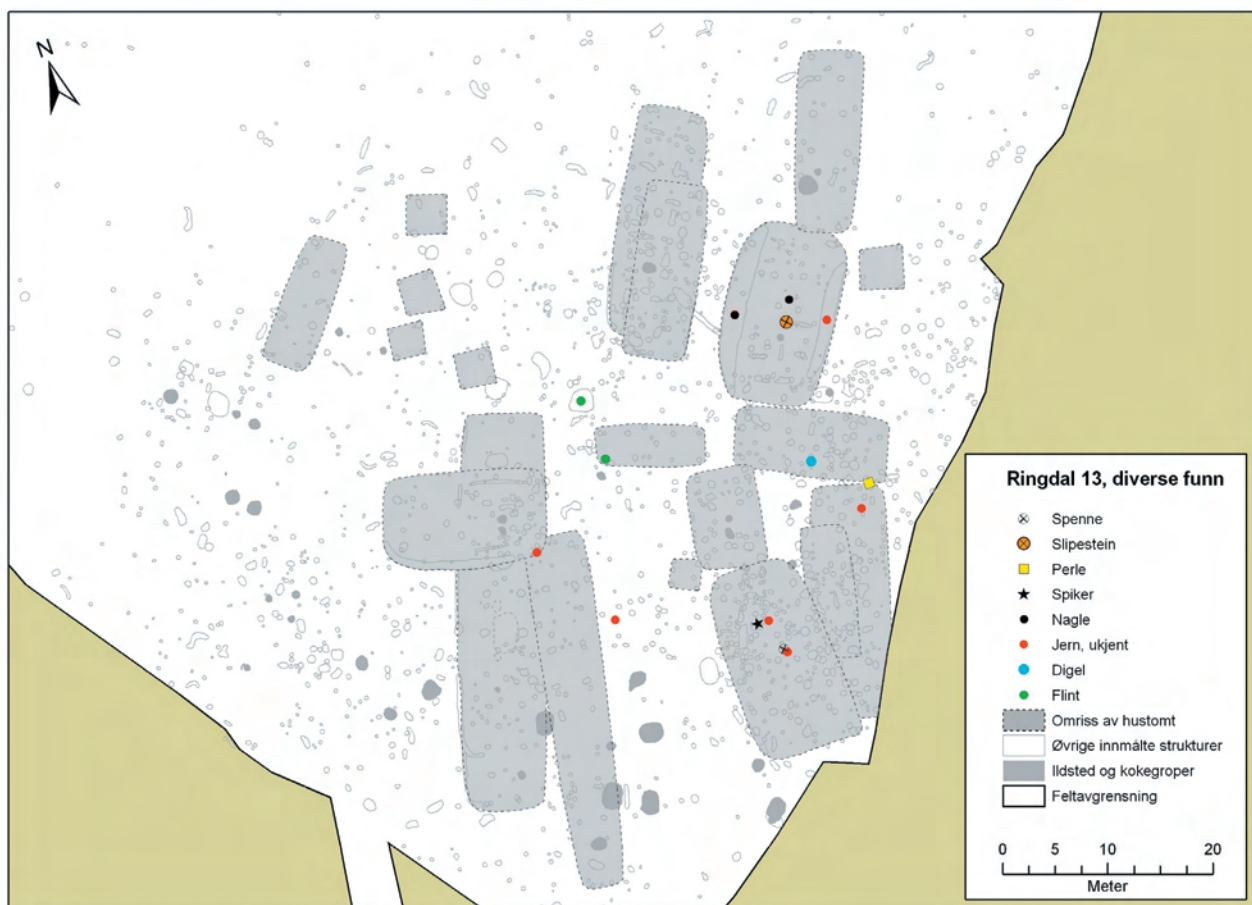
Det er vanskelig å sette gropene i forbindelse med de enkelte husene, men S11295 kan ha ligget i forbindelse med Hus 1 (se diskusjon der). Ellers ligger fire av de mest sannsynlige avfallsgropene (S11295, S10461, S11302 og S11304) i et smalt felt uten langhus som går øst-vest på lokaliteten mens den siste (S11249) ligger vest for Hus 1, også den i et husfritt område.

Funn

Keramikk

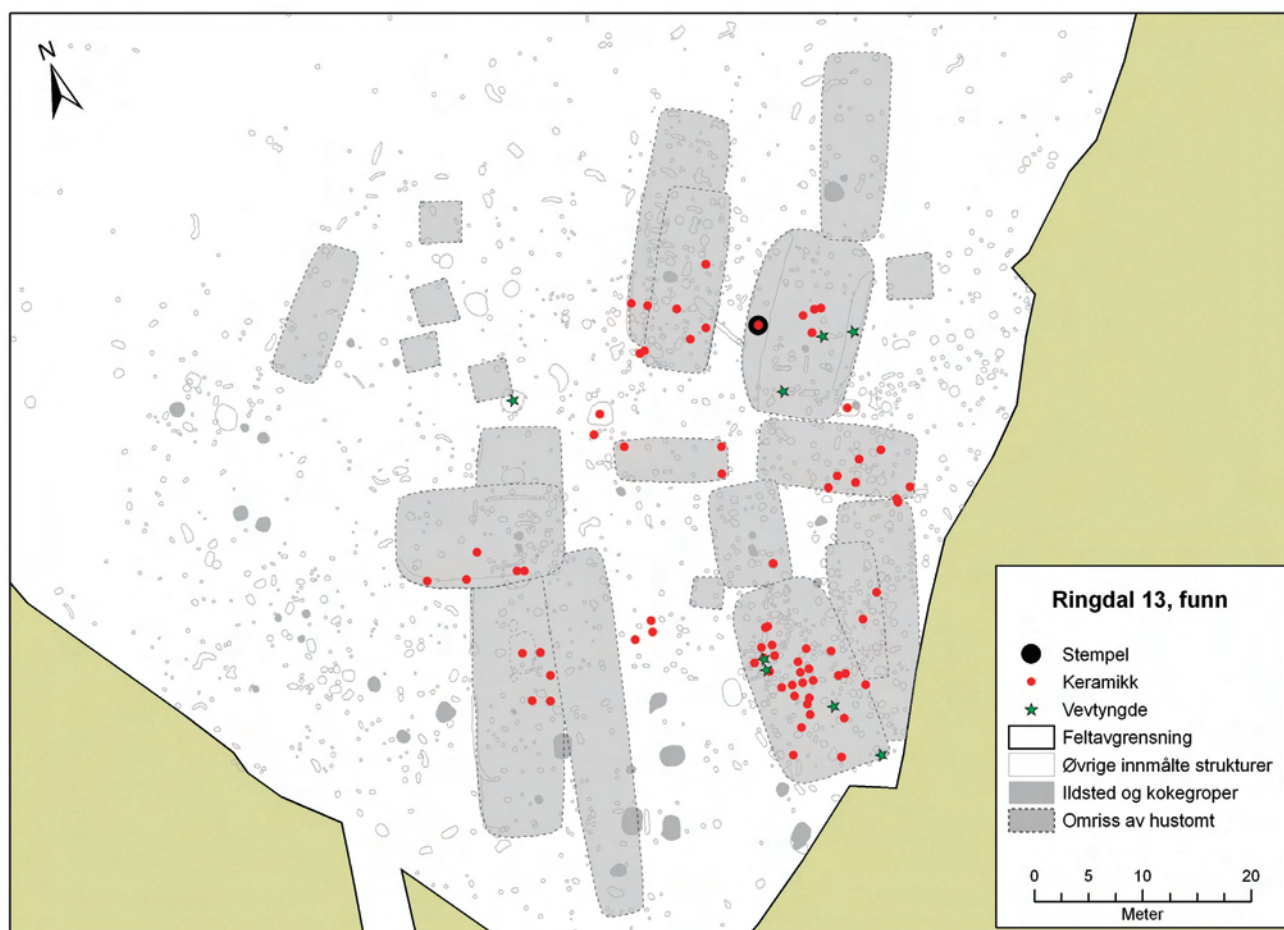
Det ble til sammen funnet over 7900 g keramikk på lokaliteten. 4600 g stammer fra kar brukt som urne eller gravgave i de syv gravene. 1583 g ble funnet i en nedgravning S12326, som ligger i Husområde 23. En konsentrasjon med 618 g ble funnet i det samme området. 308 g ble funnet i den antatte avfallsgropa S10461. Nedgravningene S10461 og S12326 er begge datert til siste halvdel av romertiden. De resterende 900 g er stort sett enkeltskår eller mindre samlinger med skår funnet i stolpehull og nedgravninger. For eksempler på dekorerte skår se figur 3.67 og 3.68.

Enkelte skår med dekor er funnet i daterte strukturer. Keramikk med negledekor er funnet i fem kontekster (C55057/10, C55059/1, 3, C55071/2 (figur 3.67), C55074/25 (figur 3.68) og C55075/14). To av disse er datert. Nedgravningen S12326 fra Husområde 23 er datert til 1800±35 BP, cal AD 130–260, TUA-6040, og veggrofta S10482 fra Hus 3 er datert til 1620±45 BP, cal AD 390–540, TUA-6198. Bøe (1931:158–159, 201) daterer denne dekoren fra ca. 300 til 550 e.Kr., altså noe seinere enn dateringen av S12326. Bøes materiale er nesten uten unntak gravfunn, og det er mulig karene har eksistert på boplasser før de ble tatt i bruk som gravgods, slik at dateringen av dekoren skal flyttes noe tilbake. Det er også mulig at trekullet som er datert er eldre enn karet, og selv

Figur 3.65: Diverse funn fra Ringdal 13. Illustrasjoner: Magne Samdal.

Figure 3.65: Distribution of selected find categories at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

Figur 3.66: Diverse funn fra Ringdal 13. Illustrasjon: Magne Samdal.

Figure 3.66: Distribution of selected find categories at Ringdal 13. Illustration: Magne Samdal.

en forholdsvis lav egenalder på trekullet gjør at karet kan ha vært laget på 300-tallet.

26 skår av spannformet kar dekorert med hulstaver med kombinasjoner av linjer og hulkiler ble funnet i avfallsgrop S10461, og keramikk med dekor ble også funnet i veggrofta S10482 i Hus 3. Korn fra veggroften S10482 er datert til 1620±45 BP, cal AD 390–540, TUa-6198. Skår dekorert med horisontalt bånd med parallelle linjer i overgangen fra hals til bukens overdel, ble funnet i S10851 i Hus 17. Korn fra S10851 er datert til 1610±45 BP, cal AD 400–540, TUa-6196.

Gjenstander av jern

Det er funnet få gjenstander av jern på lokaliteten, men deler av tre nagler ble funnet i forbindelse med Hus 3 (C55057/1,2 og C55075/1) og en spiker (C55054/1) i forbindelse med Husområde 23. I tillegg er det funnet noen uidentifiserbare gjenstander av jern i forbindelse med Grav 3, Hus 3, 4, Husområde 23 og nedgravning S10169 som ligger i skjæringspunktet mellom Hus 1, 2 og 8.

Vevtyngder

Deler av vevtyngder ble funnet i forbindelse med Hus 3 (C55057/19–21, figur 3.67), Husområde 23 (C55074/33–36, figur 3.67) og i nedgravning med ukjent funksjon S11295 (C55075/15), som kan ha sammenheng med Hus 1. Til sammen utgjør fragmentene kun drøye 100 g, og det dreier seg kun om fragmenter som mer eller mindre tilfeldig har blitt bevart (figur 3.67).

Diverse funn

Deler av ei hektespenne i sølv (C55054/1, figur 3.68) ble funnet i Grav 7. En slipestein i bergart (C55075/34, figur 3.67) ble funnet i profilet av S10621, et stolpehull som ligger sentralt i Hus 3 men som ikke har noen klar tilknytning til huset. Slipesteinen har avlange, dype spor etter sliping (figur 3.67). Sporet etter sliping kan sammenlignes med Sundbergh og Arwidsson (1989:108) mer enn 1 millimeter dype, V-formede eller uregelmessige furer. Disse har sannsynligvis blitt brukt til å slipe ødelagte egger (se også Resi 2008:47). Et mulig stempel til leirkarproduksjon (C55057/18, figur) ble funnet i veggroft S10482 på hustomt 3.

Figur 3.67: Funn fra Ringdal 13. Øverst venstre: bukskår fra et spannformet kar (C55055/2–3), høyre: skår fra leirkar (55075/3), under venstre: fragment av vevlodd av leire (C55074/33–36), høyre: fragment av vevlodd av leire (55057/19–21), under venstre: fragment av digel av leire (C55059/8), høyre: skår av leirkar C55071/2–3), nederst venstre: bukskår av spannformet kar (C55063/2), midten: skår av leirkar (C55060/4), høyre: slipestein i bergart (C55075/34).

Figure 3.67: Finds from Ringdal 13. Top row left: Body shards from bucket-shaped pot (C55055/2–3). Right: Shards of pottery (C55075/3). Second row, left: Fragments of clay loom weights (C55074/33–36). Right: Fragments of clay loom weights (C55057/19–21). Third row, left: fragment of clay crucible (C55059/8). Right: Shards of pottery (C55071/2–3). Bottom row, left: Body shard from bucket-shaped pot (C55063/2). Middle: Shard of pottery (C55060/4). Right: Grinding-stone (C55075/34).

Figur 3.68: Funn fra Ringdal 13. Øverst venstre: skår av spannformet kar (C55074/27), høyre: skår av leirkar (C55074/25), under venstre: skår av spannformet kar (C55074/5, 13, 16, 19–22, 29), høyre: skår av leirkar (C55057/7–10), under venstre: skår av spannformet kar (C55057/11–13), høyre: skår av leirkar (C55075/6–8, 10, 12), nederst: hektespenne av sølv (C55054/1) fra Grav 7. Alle foto: Ellen C. Holte, KHM. Tegning: Bjørn-Håkon Eketuft Rygh. Målestokk 3:1.

Figure 3.68: Finds from Ringdal 13. Top row, left: Shards from bucket-shaped pot (C55074/27). Right: Shards of pottery (C55074/25). Second row, left: Shards from a bucket-shaped pot (C55074/5, 13, 16, 19–22, 29). Right: Shards of pottery (C55057/7–10). Third row left: Shards from a bucket-shaped vessel (C55057/11–13). Right: Shards of pottery (C55075/6–8, 10, 12). Bottom row: Silver wrist-clasp from Grave 7 (C55054/1). All photos: Ellen C. Holte, Museum of Cultural History. Drawing: Bjørn-Håkon Eketuft Rygh. Scale 3:1.

Figur 3.69: Funn av keramikk i nedgravning S12326 fra husområde 23 (C55074/25).
Figure 3.69: In-situ pottery from pit S12326 in Building area 23 (C55074/25).

Enkeltfunn fra steinalder C55076

C55077/1 er en hel skjevtrekantmikrolitt, funnet uten nærmere kontekst i utkanten av Hus 17. Den er laget av en regulær, rett mikroflekke med to parallelle rygger. Odden ligger i slagbuleenden, som er fjernet ved retusj. Kortsiden er retusjert svakt på skrått, med svært fin retusj. Det er også svært fin retusj på proksimale del av lengste langside. Spissen er venstrevendt. C55077/2 og 3 er to flekkefragmenter funnet i overgangen mellom matjordslag og undergrunnen. Et flintavslag (C55075/36) ble funnet i den antatte avfallsgropa S11304.

Trekull

Det ble tatt til sammen 49 kullprøver, og alle er ved-artsbestemt.

Makrofossiler

Det ble samlet inn 494 makrofossilprøver. Prøvene er hovedsakelig tatt fra stolpehull og andre bygnings-elementer som gulv og veggriller i huskontekst.

Seinmesolittisk aktivitet eller torv som strø, brensel eller byggemateriale?

De to eldste radiologiske dateringene fra lokaliteten er fra to stolpehull i Hus 5 og 9. Dateringene er fra

ca. 4400 og 4000 f.Kr., og prøvene daterer ikke huskonstruksjonene de var ment å datere. De to husene ligger rett ved hverandre, så det er mulig begge er forurenset av eldre materiale, men det er funnet lite materiale fra steinalder på lokaliteten. Det er altså litt underlig med to dateringer til seinmesolitikum. Begge prøvene er på organiske fragmenter som i utgangspunktet ble antatt å være møkk, grøt eller lignende. I stedet foreslås det at det kan være torv som er tatt inn i husene og brukt til brensel eller annet (pers. med. Eli-Christine Soltvedt i e-mail 15.10.2007). Tørket myrjord har i hvert fall på Vestlandet siden romertid blitt strødd på fjøsgulvet for å fange opp møkk og urin så det kan brukes som gjødsel (Myhre 2002:141). Det kan også være at torv er brukt i selve konstruksjonen. Verken Hus 5 eller 9 har spor etter veggstolper eller veggrofter, til tross for at i hvert fall Hus 9 ligger forholdsvis aleine, og muligheten for å fange opp slike konstruksjonsdetaljer skulle være tilstede. Det finnes to myrer rett ved Ringdal. Ringdalsmyra beskrives som ei lite fortorvet gressmyr og Ringdalstjernmyr som sumpgressmyr, noe som gjør dem så vidt brukbare, men ikke ideelle, til torvskjæring (Helleland 1915:717). På 1900-tallet ble det produsert både torvstrø og torvbrenne i Hedrum (Helleland 1915:716), så det er tilgang på brukbar torv. Bruk av torv som strø er den mest sannsynlige

forklaringen på de gamle planterestene i stolpehullene.

Brente bein

Det ble samlet inn i overkant av 2,8 kg brente bein fra lokaliteten, ca. 2,6 kg ble funnet i gravene. Av de resterende beina var det forholdsvis få som lot seg bestemme til familie (Hufthammer 2007). To fragmenter fra henholdsvis nedgravning S12318 i tilknytning til Hus 3 og fra stolpehullet S10610 uten tilknytning til hustomt, ble bestemt som mulig bever. Det ble også funnet et fragment av et fiskebein fra S10135, det antatte gulvlaget i Hus 1. Ingen av beina var store nok til å dateres radiologisk.

Pollenprøver

Kun en kontekst ble valgt ut for uttak av pollenprøver, nemlig det kullholdige gulvlaget S10135 på Hus 1. Ingen av prøvene er analysert.

Mikromorfologiske prøver

Det var særlig tre kontekster som pekte seg ut som velegnet for mikromorfologiske analyser, nemlig de to gulvlagene på Hus 1 og 23 og veggroftene på Hus 3. Seks prøver fra gulvene, veggrofter og ett av stolpehullene er preparert ved Laboratory of Mineralogy and Petrology i Gent, Belgia. To av prøvene er valgt ut for nærmere analyse (Sageidet 2006, 2007). Prøvene er kort diskutert i forbindelse med husene.

Oppsummering og diskusjon

Funnspredning, nedpløying og kildekritikk

Hele lokaliteten har vært dyrket, uten at det kan avgjøres hvor lenge. Det ble ikke funnet mange gjenstander. De fleste funnene stammer fra den forholdsvis store andelen av strukturene på feltet som er undersøkt, men det er også gjort enkelte løsfunn. Masse fra de fleste stolpehullene i husene og enkelte andre strukturer er flottert som makrofossilprøver. Da er stort sett halvparten av massen i strukturen flottert og såldet. Andre strukturer er bare snittet, og da er sjansen for å finne små gjenstander mindre.

Det er allikevel et par interessante trekk som kan ses av funnspredningene (figur 3.65 og 3.66). Det er riktignok ikke gjort mange funn på lokaliteten generelt, men det ble funnet noen brente bein, litt keramikk og enkelte andre gjenstander, blant annet vevtyngder. Funnene er stort sett gjort i forbindelse med de definerte hustomtene, og nærmere ettersyn viser også at det er i forbindelse med hustomtene at strukturene er undersøkt, slik at funnspredningen til en stor grad gjenspeiler undersøkelsen og ikke den forhistoriske aktiviteten. Hus 23 er dessuten definert blant annet

på grunn av en konsentrasjon av gjenstandsfunn. Allikevel er det til en viss grad interessant å se på funnspredningen. For det første er det ingen funn fra firestolperskonstruksjonene, mens det i de fleste andre hustomter er funnet noen deler av gjenstander. For det andre er en stor del av funnene, og nesten alle funnene som ikke er keramikk eller brente bein, funnet lengst øst på lokaliteten, på den høyeste og flateste delen. Denne delen av lokaliteten er minst nedpløyd, og det er også kun i denne delen av lokaliteten det er tendenser til bevaring av kulturlag. Det ser altså ut til at de minst nedpløyde strukturene ligger på høytliggende flater og ikke i skråningen nedenfor, en situasjon som minner om den på Gulli.

Kronologisk presentasjon av lokaliteten

De eldste sporene etter menneskelig aktivitet på lokaliteten er sannsynligvis funnene av flint. Det finnes også to radiologiske dateringer til seinmesolitikum, men det er usikkert hva disse representerer (se over). De neste sporene etter mennesker er de seks gravene fra førromersk jernalder. Det er som tidligere nevnt vanskelig å avgjøre om gravene har hatt synlige markeringer. Branngraver uten synlige markeringer og gravgaver er sannsynligvis den vanligste gravformen i førromersk jernalder – også i Vestfold, men gravtypen lar seg kun datere sikkert ved radiologiske dateringer, og de fleste gravene er undersøkt før dette ble aktuelt (Hougen 1924, Johansen 1955, Nybruget 1978, Solberg 2000:40–42). Erling Johansen (1955) argumenterer for at gravskikk alene, det vil i denne sammenhengen si branngraver uten synlige markeringer eller gravgaver, ikke er tilstrekkelig for datering til førromersk jernalder. Artikkelen er skrevet før radiologiske dateringer ble vanlig, og han argumenterer for at gravskikken er et sosialt og ikke et kronologisk fenomen. Dermed antar Johansen at de funnfattige branngravene uten synlige markeringer, er samtidige med andre graver på gravfeltet eller i nærheten, framfor at de automatisk skal dateres til førromersk jernalder. Det er funnet få førromerske graver fra Østlandet. Per Oscar Nybruget finner i sin gjennomgang kun 82 graver fra Østlandet og Agder som kan være fra førromersk jernalder, slutten av bronsealder eller tidlig romertid, hvorav 11 fra Vestfold (Nybruget 1978:38).

Nybruget (1978:130), som bygger på gjenstandskronologi i sin datering av gravene, finner i sin gjennomgang 22 førromerske urnegraver. Urnegravene forekommer i hele førromersk jernalder, men er vanligst i overgangen bronsealder-førromersk jernalder. Av de fem fra Vestfold dateres tre eller fire til periode I (400–300 f.Kr.) og den siste til periode III (100 f.Kr.–Kr.f.) (Nybruget 1978:129–130, 151). Han

finner kun en sikker grop med rensede, brente bein, men ingen fra Vestfold (Nybruget 1978:131). Etter Nybrugets gjennomgang er det undersøkt og radiologisk datert flere kremasjonsgraver uten gravgaver eller synlige markeringer, uten at disse er presentert samlet. Nybruget og Jes Martens (1997) behandler det førromerske gravmaterialet i en seinere artikkel, men da ut i fra et gjenstandskronologisk perspektiv, og behandler ikke nyere funn av kremasjonsgraver uten gravgaver. På Ringdal 17 er det funnet brente bein i et organisk kar, datert til Kristi fødsel (Rønne i dette bind) og ei branngrop datert til førromersk jernalder (Rødsrud 2003), i begge tilfeller uten synlige markeringer eller gravgaver. På Gunnarstorp (Wangen 1999:Figur 5.16), Svinesund (Rønne 2003b) og Veien (Gustafsson 2002) er det også funnet enkle branngraver fra slutten av bronsealder, førromersk jernalder eller overgangen til romertid. Fire av gravene på Ringdal (Grav 1, 4, 5 og 6) kan relativt sikkert bestemmes som urnegraver. To graver kan bestemmes som groper med rensede brente bein, hvorav en med trekull.

Alle graver med brente bein i grop eller kar uten eller med svært enkle gravgaver og uten synlig markering undersøkt ved prosjektet, har vist seg å være fra førromersk jernalder. Det ser ut til at leirkar/organisk kar/ikke-kar og kull/kullbiter/rensede bein er bestemt av andre forhold enn kronologiske eller geografiske. Hvis en ser nærmere på Grav 3, 4 og 5, som besto av rensede, brente bein med enkelte biter trekull, er det i alle tilfellene stort språk mellom dateringene på trekull og brente bein. Det kan indikere at trekullet er kommet mer eller mindre tilfeldig med i grava, og ikke er bevisst lagt ned i grava. Dette må i hvert fall være riktig for Grav 3, der trekullet ble datert til middelalder. I så fall kan en stille spørsmålsteget ved om betegnelsen ”rensete, brente bein med kull” skal brukes om disse gravene.

Det er ikke funnet hus fra førromersk jernalder på lokaliteten, og det er usikkert hvordan gravene har forholdt seg til bosetningen. Det kan være at husene fra førromersk jernalder ikke har blitt gjenfunnet fordi de er skjult av de mer fremtredende husene fra romertid og folkevandringstid, det kan også være at de udaterte Hus 11 eller 22 er fra denne perioden. Det foreligger imidlertid ingen radiologiske dateringer fra førromersk jernalder med unntak av de fra gravene. Det kan også være at bebyggelsen i førromersk jernalder lå utenfor det undersøkte området.

Heller ikke fra første del av romertid er det funnet sikre hus. Det er imidlertid fem dateringer som kan være fra 80–260 e.Kr., og enkelte av disse kan være fra deler av hus som ikke er gjenfunnet i sin helhet,

eller boplassmateriale som er redeponert i seinere hus. Det er altså mulig, men ikke sikkert, at det har stått hus på plassen tidlig i romersk jernalder.

I slutten av romertid er bebyggelse etablert på stedet. Hus 6, 8 og Husområde 23 er datert til sein romertid, og alle tre husene kan i prinsippet ha stått samtidig, selv om Hus 6 ligger svært tett innpå husområde 23. Tunområdet kan i sein romertid ha bestått av ett eller to mindre bolighus – det kan ikke avgjøres om husene har stått samtidig – og en firestolperskonstruksjon i utkanten av tunet. Noen av kokegropene kan også være fra denne perioden. Det ser ikke ut til at det har vært økonomidel i noen av de identifiserte bygningene.

I overgangen romertid-folkevandringstid er det bare identifisert et hus, Hus 7, men et eller flere av husene datert til folkevandringstid kan ha vært samtidig med Hus 7.

Det er vanskelig å påvise sikkert at hus har vært i bruk samtidig. Stolpebygde hus har oftest en levetid på mellom 25 og 50 år, men kan med gunstige bevaringsforhold bli atskillig eldre (Zimmermann 1998:60–62). Hus dateres hovedsakelig med ¹⁴C-metoden, og materialet er som regel trekull fra ildsteder eller makrofossiler eller trekull fra stolpehull. Det er flere problemer knyttet til datering av slikt materiale (Ranheden 1996, Gustafson 2005), slik at en nøyaktig datering er vanskelig, og husenes overlapping på lokaliteten gjør alle disse problemene svært aktuelle.

Hus kan sjelden dateres nærmere enn til en 100- eller 200-årsperiode. I utgangspunktet er dette en god nøyaktighet. Dersom en skal diskutere hvorvidt tre hus eller gårdsanlegg er samtidige, er det allikevel altfor grov datering til å kunne påvise samtidighet, særlig hvis vi tar hensyn til den korte levetiden Haio Zimmermann (1998:60–62) anslår at husene har hatt. Det vil allikevel bli gjort et forsøk på å se på mulig samtidighet.

I folkevandringstiden ser det ut til å ha ligget mer enn en gård på lokaliteten, selv om det også kan dreie seg om to påfølgende gårdsenheter med tre hus. Hus 1, 3, 4, 5, 9 og 17 kan alle ha stått samtidig, selv om avstanden mellom Hus 4 og 5 er i minste laget. I hvert fall Hus 1 og 4, antagelig også Hus 17, ser ut til å være hustyper med atskilt bolig- og økonomidel, selv om disse ikke nødvendigvis er identifisert. Det er fristende å antyde at det har ligget to eller kanskje tre samtidige gårdsenheter på stedet i folkevandringstid. Hovedhuset på de tre gårdene har vært Hus 1, 4

og 17, og de mindre husene Hus 5 og 9 og kanskje et av de mindre udaterte husene tolket som uthus. I tillegg har kanskje en eller flere av fire stolperskonstruksjonene hørt til gården. Myhre (1982:64) finner to typer gårder i eldre jernalder. Den enkle typen har en gårdsplass med en geil, som regel to eller tre hus som ligger parallelt og inngjerdet innmark. Den komplekse gården avviker kun ved at den har to til fire gårdsplasser innenfor gjerdet. I dansk arkeologi skilles det mellom enkeltgård, dobbeltgård og landsby (Mikkelsen 1999). I Norge har det i liten grad blitt åpnet opp for å diskutere landsbyer i forhistorisk tid, og begrepet er derfor lite definert (Løken 1997:179, 1998, Lillehammer 1999, Pilø 2005:6–7). På Forsand består den vanlige gårdsenheten i yngre romertid og folkevandringstid av et stort bolighus med en fjøsdel og en boligdel og et mindre hus for verksted- og andre aktiviteter. De to husene ligger parallelt med 4–15 meters avstand. 12–16 slike gårdsenheter er organisert som en landsby. (Løken 1997:179). Husene i de eventuelle gårdsenhetene på Ringdal ligger ikke parallelt, men tilnærmet 90 grader på hverandre og skiller seg slik fra gårdsenhetene i Rogaland. Generelt er husene på en lokalitet orientert tilnærmet likt (Bjørhem og Säfvestad 1993:280). På Østlandet er gårdsenhetene lite definert, men det kan se ut som om husene kan ligge både parallelt og 90 grader på hverandre (Bårdseth og Sandvik 2007a:figur 8_40). Andre steder i Skandinavia er det også kjent gårdsenheter med hus som ligger 90 grader på hverandre, selv om det vanligste er at de ligger parallelt (Carlie og Artursson 2005:217). Det er vanlig å anta at husene orienteres etter landskap og vindretninger, selv om også ideologi kan ha spilt en rolle (Myhre 1980:229, Bjørhem og Säfvestad 1993:280). Enkelte trekk ved organiseringen av huset og tunet er interessant. I romertid og folkevandringstid ser det ut til at husene er mer eller mindre regelmessig rengjort, og at avfallet blir feid ut en inngang på en bestemt side av huset (jamfør diskusjonen av veggroftene i Hus 3). Det ser også ut til at det finnes flere avfallsgroper rundt om på lokaliteten, selv om på langt nær alle disse er identifisert eller datert. Avfallet i groperne ser ut til å ha blitt deponert uten lang omløpstid på lokaliteten, og gropene ligger et lite stykke fra husene. Kokegropene ser ut til å ligge i utkanten av bebyggelsen, og ikke inne blant husene.

I sein folkevandringstid og merovingertid er det Hus 6 og 2 og kokegropene som er det viktigste. Også i denne perioden ser kokegropene ut til å ligge utenfor eller i utkanten av tunet.

Det er ikke gjort funn fra vikingtid, men en kullprøve er datert til middelalder. I tillegg ble det datert to strukturer til middelalder ved registreringen.

Katalog

De enkelte husene og gravene har fått hvert sitt museumsnummer. Gjenstandene er deretter tildelt undernummer etter materiale, med prøvematerialet til slutt. Enkelte gjenstander ble funnet i makrofossilprøver etter at katalogiseringen var foretatt, og de har blitt tildelt undernummer etter prøvene.

C55048/1–4. Grav 1.

- 1) Skår av **leirkar**. *Vekt*: 374 g.
- 2) **Brente bein**. *Vekt*: 158 g.
- 3) **Uidentifisert gjenstand**. Fragmenter av et ukjent, sort porøst og trolig sintret materiale med ukjent opprinnelse. *Vekt*: 28 g.
- 4) **Trekullprøve**. *Vekt*: 1 g.

C55049/1–3 Grav 2.

- 1) Skår av **leirkar**. Bukskår. *Vekt*: 5 g.
- 2) **Brente bein**. *Vekt*: 295 g.
- 3) **Trekullprøve**.

C55050/1–4 Grav 3.

- 1) To fragmenter av flat, **uidentifisert gjenstand** av jern.
- 2) Skår av **leirkar**. *Vekt*: 10 g.
- 3) **Brente bein**. *Vekt*: 8 g.
- 4) **Trekullprøve**.

C55051/1–3 Grav 4

- 1) Skår av **leirkar**. Store deler av bunnen og underdelen av buken samt flere mindre fragmenter. Utsiden er svært erodert, så eventuell dekor og overflatebehandling kan ikke observeres. Bunnens diameter er 11,5 cm, bunnen er 1,3 cm tykk, buken er 1,1 cm tykk. Den innvendige høyden fra bunnen og oppover buken er 6,0 cm på det lengste. *Vekt*: 1196 g.
- 2) **Brente bein**. *Vekt*: over 519 g.
- 3) **Trekullprøve**.

C55052/1–3 Grav 5.

- 1) Skår av **leirkar**. Store deler av buken er bevart. Utsiden er svært erodert, men overflaten har vært glattet og rødbrun. Karet diameter 10,5 cm, høyden på den bevarte delen av karet er ca. 13,5 cm. Karet har ikke bunn eller hals bevart. *Vekt*: 2319 g.
- 2) **Brente bein**. *Vekt*: over 354 g.
- 3) **Trekullprøve**.

C55053/1–6 Grav 6.

- 1) **Perle (?)** av glass. Smeltet glassperle i form av en ujevn klump av sort glass. *Mål*: *Stl*: 2,4 cm. *Stb*: 1,7 cm. *Stt*: 1,2 cm. *Vekt*: 3 g.
- 2) Skår av **leirkar**. Rundt en tredjedel av bunnen og svært fragmenterte skår fra underdelen av buken er be-

vart. Bunnen er 1,8 cm tykk, buken noe tynnere med 1,1 cm. Karet er fragmentert og frostsprengt. *Mål: T: 1,1 cm. Stl: 5,3 cm. Stb: 2,1 cm. Stt: 1,8 cm. Vekt: 675 g.*

3) **Brente bein.** *Vekt: 192 g.*

4) **Brent leire.** *Vekt: 1 g.*

5–6) **Trekullprøver.**

C55054/1–4 Grav 7.

1) To fragment av **hektespenne** av sølv av type R271/Hines (1993) class A. *Gjenstandsdel: En sølvtråd som er formet som en liten spiral. Spiralen er trolig en del av hektespenne med spiralformede ender.*

2) Skår av **leirkar.** *Vekt: 38 g.*

3) **Brente bein.** *Vekt: 6 g.*

4) **Trekullprøve.**

C55055/1–66 Hus 1.

1) Ett randskår og seks bukskår fra **leirkar.** *Vekt: 30 g. Funnet dels i overflaten av dørstolpen S10127, dels i en senere forstyrrelse av stolpehullet.*

2) Et bukskår fra et **spannformet kar.** Skåret er dekorert med stempeldekor, et rundt vaffelmønstrer stempel med en diameter på ca. 1,1 cm. Dekoren har noen likhetstrekk med stempeldekor på Bøe 1931, fig. 337–341. *0,4 cm. Vekt: 2 g. Funnet i gulvlaget S10135.*

3) To bukskår fra **leirkar** med mørk, glittet overflate. Dekorert med to parallelle, linjer. Det er også av lite linjesegment som kan være fra en brutt linje som løper mellom de hele linjene. Lignende dekor er kjent fra bl.a. Bøe 1931:fig 168. *Vekt: 4 g. Funnet i gulvlaget S10135.*

4) 38 skår fra minst seks **leirkar.** *Vekt: 50 g. Funnet i gulvlaget S10135.*

5) Ett skår fra **leirkar.** *Vekt: 3 g. Funnet i stolpe S10138.*

6) Fragmenter av **brent bein.** *Vekt: 64 g. Funnet i gulvlaget S10135.*

7) Fire fragmenter av **brente bein.** *Vekt: 0,1 g. Funnet i stolpehull S10138.*

8) Et fragment **brent bein.** *Vekt: 0,1 g. Funnet i stolpehull S10175.*

9) Fragmenter av **brent bein.** *Vekt: 1 g. Funnet i stolpehull S11500.*

10) Fragmenter av et sintret materiale av **ukjent** art og ukjent funksjon. Materialet er svært boblete, porøst og lett. Flere av fragmentene har tydelig avtrykk fra en rund pinne e.l. med en diameter på ca. 1 cm. *Vekt: 10 g. Funnet i gulvlaget S10135.*

11–55) **Makrofossilprøver.**

56–58) **Trekullprøver.**

59–62) **Pollenprøver.**

63–65) **Mikromorfologisk prøve.**

66) **Makrofossilprøver.**

C55056/1–32 Hus 2.

1–29) **Makrofossilprøve.**

30–31) **Mikromorfologisk prøve.**

32) **Slagg.** *Vekt: 3g. Funnet i stolpehull S10178.*

C55057/1–40 Hus 3.

1) To fragmenter av **klinknagle** av jern. *Mål: Ro: 1,3 x 0,7 cm. Hode: 1,7 x 1,3 cm. Stilkens lengde 1 cm. Stl: 2,5 cm. Funnet i veggrøft S10482.*

2) **Prydnagle** av jern. Diameter på både ro og hode er 1 cm *Stl: 1,6 cm. Funnet i veggrøft S10482.*

3) Fragment av **uidentifisert gjenstand** av jern. Bånd i jern bøyd i den ene enden og brutt i krummingen.. *Mål: Stl: 3,2 cm. Stb: 1,9 cm. Stt: 0,5 cm. Funnet i veggrøft S10482.*

4) To fragment av **uidentifisert gjenstand** av jern. Bånd i jern bøyd tilbake slik at det ligger dobbelt, og brutt i krummingen. *Mål: Stl: 3,2 cm. Stb: 1,2 cm. Stt: 0,3 cm. Funnet i veggrøft S10482.*

5) Fragment av **uidentifisert gjenstand** av jern, trolig nagle eller spiker. Funnet i veggrøft S10482.

6) Fragment av **uidentifisert gjenstand** av jern. Funnet i veggrøft S10601.

7) Skår av **leirkar** fra minst ett kar. Alle overflater er glittet. Skårene er både preget med heltrukne horisontale linjer og streker, samt to vertikalt stilte, korte linjer eller forsenkninger enten rett over eller rett under buken. Noen skår er også preget med rekker av liggende halv-måneformer laget med et rørlignende stempel. Disse er for små til å karakteriseres som hengebuer. På to skår er det også deler av en vinkelbord med to parallelle linjer. *Vekt: 16 g. Funnet i veggrøft S10482.*

8) Skår av **leirkar.** Skåret er preget med to hele bevarte og ett dels bevart stempler med konsentriske stempler i likhet med rørstemplene på bl.a. Bøe 1931 fig 63. Stemplene er plassert innenfor en vinkelbord der både båndet og vinkelborden er formet av tre parallelle streker, i likhet med Bøe 1931 fig 53. *Vekt: 10 g. Funnet i veggrøft S10482 på Hus 3.*

9) Skår av **leirkar.** To av skårene er dekorerte, ett med en heltrukken linje, det andre med et bånd av tre parallelle streker. *Vekt: 13 g. Funnet i veggrøft S10482.*

10) Skår av **leirkar.** Bukskår med negledekor. *Vekt: 9 g. Funnet i veggrøft S10482.*

11) Skår av **spannformet kar.** Bukskår preget med bånd av flere parallelle linjer som står med rett vinkel mot hverandre. *Vekt: 1 g. Funnet i veggrøft S10482.*

12) Skår av **spannformet kar.** Rand- og bukskår fra minst ett kar. Dekorert med bånd med ulike sammensetninger av linjer og hulkiler. Båndene har både ligget horisontalt og vertikalt som bl.a. Bøe 1931 fig 274, 275, 280 og 314. *Vekt: 59 g. Funnet i veggrøft S10482*

13) Skår av **spannformet kar** dekorert med bånd med flere parallelle linjer, mindre stempler med linjer, riflete bånd og perlestempel. Dekorsammensetningen ligner den på Bøe 1931 fig 308 og 309. *Vekt: 33 g. Funnet i veggrøft S10482.*

14) 2 skår av **spannformet kar.** *Vekt: 50 g. Funnet i veggrøft S10482.*

15) Skår av **leirkar.** *Vekt: 95 g. Funnet i veggrøft S10482*

16) Skår av **leirkar** *Vekt: 20 g. Funnet i veggrøft S10601.*

17) Skår av **leirkar** *Vekt: 1 g. Funnet i stolpehull S10621 med usikker tilhørighet til Hus 3*

18) Mulig **stempel** til leirkarproduksjon av brent leire. Flere fragmenter av patriser for preging av leirkar og i så måte knyttet til keramikproduksjon. Tre av de større fragmentene har klare negative linjebånd og hulkiledekor med klare paralleller i dekorerte skår av spanformet kar funnet i samme vegggrøft. På to av skårene går alle linjebånd parallelt, mens det ene skåret viser to bånd, der det ene står i rett vinkel på det andre. Mønsteret ville gitt både horisontale og vertikale linjer. Et av patrisefragmentene med parallelle linjer passer helt med dekoren på C55057/12. *Mål: Stl: 2,8 cm. Stb: 2,8 cm. Stt: 0,9 cm. Vekt: 42.* Funnet i vegggrøft S10482.

19) Fragment av **vevlodd** av brent leire, trolig fra et vevlodd av typen Petersen fig 161. *Mål: Stl: 3,5 cm. Stb: 2,5 cm. Stt: 2 cm. Vekt: 12 g.* Funnet i vegggrøft S10601.

20) Fragment av **vevlodd** av brent leire, trolig fra et vevlodd av typen Petersen fig 161. *Mål: Stl: 4 cm. Stb: 2,5 cm. Stt: 1,7 cm. Vekt: 14 g.* Funnet i stolpehull S10611.

21) Fragment av **vevlodd** av brent leire, trolig fra et vevlodd av typen Petersen fig 161. *Mål: Stl: 4,8 cm. Stb: 2,8 cm. Stt: 2 cm. Vekt: 40 g.* Funnet i stolpehull S11802 med usikker tilhørighet til Hus 3

22) **Produksjonsavfall** av sintret leire/slagg/leirforing av leire. Flere fragmenter sintret leire med varierte innslag av brent leire og rust. *Vekt: 68 g.* Funnet i vegggrøft S10482

23) **Produksjonsavfall** av sintret leire/slagg av leire. *Vekt: 5 g.* Funnet i vegggrøft S10601.

24) **Produksjonsavfall** av sintret leire/slagg av leire. *Mål: Stl: 5,6 cm. Stb: 2,7 cm. Stt: 2,1 cm. Vekt: 12 g.* Funnet i stolpehull S10618.

25) **Brent leire.** *Vekt: 203 g.* Funnet i vegggrøft S10482.

26) **Brente bein.** *Vekt: 189 g.* Funnet i vegggrøft S10482

27) **Brente bein.** *Vekt: 13 g.* Funnet i vegggrøft S10601.

28) **Brente bein.** *Vekt: 0,1 g.* Funnet i stolpehull S10611.

29) **Brente bein.** *Vekt: 1 g.* Funnet i stolpe S10618.

30) **Brente bein.** *Vekt: 1 g.* Funnet i stolpehull S10607 som har usikker tilhørighet til huset

31) **Brente bein.** *Vekt: 1 g.* Funnet i stolpehull S10613 som har usikker tilhørighet til huset

32) **Prøve av bergart,** trolig i glimmer eller kalifeltspat. Funnet i vegggrøft S10482.

33–124) **Makrofossilprøver**

125–133) **Trekullprøver**

134–138) **Mikromorfologisk prøver**

139) Uornerte randskår fra (spannformet?) kar med klebermagring. *Vekt: 6g* Funnet i S10608.

140) Fragment av **brent leire.**

C55058/1–34 Hus 4

1) **Ukjent** av jern. Fragmentet er en smal plate eller bånd som er svakt bøyd og noe avsmalnet i den ene enden. *Mål: Stl: 3 cm. Stb: 0,7 cm. Stt: 0,5 cm.* Stolpehull S10377.

2) Skår av **leirkar.** Skårene er nærmest identiske med keramikken funnet i Grav 6 (S12452) som er skåret av S10393, slik at det er svært sannsynlig at disse skå-

rene stammer fra denne grava. *Mål: Stl: 3,1 cm. Stb: 2,2 cm. Stt: 0,8 cm. Vekt: 28 g.* Stolpehull S10393.

3) Skår av **leirkar.** *Mål: Stl: 1,4 cm. Stb: 1,2 cm. Stt: 0,4 cm. Vekt: 0,5 g.* Stolpehull S10654

4) Skår av **leirkar.** *Mål: Stl: 2 cm. Stb: 2 cm. Stt: 0,7 cm. Vekt: 3 g.* Stolpehull S10739.

5) **Brente bein.** *Vekt: 28 g.* Stolpehull S10393, stammer trolig fra Grav 6 (S12452).

6) **Brente bein.** *Vekt: 2 g.* Stolpehull S10649.

7) **Brente bein** av bein. *Vekt: 1 g.* Stolpehull S10739.

8–33) **Makrofossilprøver.**

34) **Jernfragment.** Mulig stilk av spiker. *Mål: Stl: 1,4 cm.* Funnet i S10377.

C55059/1–42 Hus 5.

1) Skår av **leirkar** dekorert med negleinntrykk. *Mål: Stl: 1,8 cm. Stb: 1,6 cm. Stt: 0,3 cm. Vekt: 3.* *Strukturnr: S10389.*

2) Skår av **leirkar.** *Mål: Stl: 1,6 cm. Stb: 1,5 cm. Stt: 0,9 cm. Vekt: 3.* *Strukturnr: S10389.*

3) Skår av **leirkar**, ett er dekorert med stempel fra negl eller pinne. *Mål: Stl: 1,5 cm. Stb: 1,3 cm. Stt: 0,6 cm. Diam: 0,5 cm. Vekt: 2 g.* *Strukturnr: S10429.*

4) Skår av **leirkar**, dekorert en klar linje, og antydning til en parallell linje i bruddkanten. *Mål: Stl: 1,5 cm. Stb: 1,4 cm. Stt: 0,4 cm. Vekt: 2 g.* *Strukturnr: S10395.*

5) Skår av **leirkar.** *Mål: Stl: 1 cm. Stb: 1 cm. Stt: 0,5 cm. Vekt: 2 g.* *Strukturnr: S10451.*

6) Skår av **leirkar** dekorert med to parallelle linjer som trolig har formet et horisontalt linjebånd. Under dette linjebåndet er det to parallelle, skråstilte linjesegmenter. *Mål: Stl: 2,1 cm. Stb: 1,8 cm. Stt: 0,4 cm. Vekt: 1 g.* *Strukturnr: S10434 og S10435*

7) Skår av **leirkar.** *Mål: Stl: 3,5 cm. Stb: 2,4 cm. Stt: 0,4 cm. Vekt: 4 g.* *Strukturnr: S10440.*

8) Fragment av **digel** av leire. Fragmentet er buet og har en avrundet rand. Utsiden er sintret og grålig. *Mål: Stl: 2,2 cm. Stb: 1,9 cm. Stt: 0,8 cm. Vekt: 2 g.* *Strukturnr: S10451.*

9) **Brente bein.** *Vekt: 1 g.* *Strukturnr: S10389.*

10) **Brente bein** *Vekt: 1 g.* *Strukturnr: S10395.*

11) **Brente bein** *Vekt: 1 g.* *Strukturnr: S10424.*

12) **Brente bein** *Vekt: 0,5 g.* *Strukturnr: S10429.*

13) **Brente bein** *Vekt: 3 g.* *Strukturnr: S10451.*

14) **Brente bein** *Vekt: 1 g.* *Strukturnr: S10454.*

15) **Brente bein.** *Vekt: 1 g.* *Strukturnr: S10458.*

16) **Brente bein.** 1 fragment *Strukturnr: S10466.*

17) **Brente bein.** *Strukturnr: S10434, S10435.*

18) **Brente bein** *Vekt: 1 g.* *Strukturnr: S10447.*

19–38) **Makrofossilprøver.**

39) **Trekullprøver.**

40–41) **Makrofossilprøver.**

42) Et uornert **keramikkskår.** *Mål: Stl: 1,6 cm. Stb: 1,2 cm. Stt: 0,6 cm. Vekt: 3.* Funnet i S10437.

C55060/1–60 Hus 6.

- 1) Skår av **leirkar**. *Mål: Stl: 4,2 cm. Stb: 2,9 cm. Stt: 0,8 cm. Vekt: 10 g. Strukturnr: S10773.*
 - 2) Skår av **leirkar**. *Mål: Stl: 3,1 cm. Stb: 2,8 cm. Stt: 0,7 cm. Vekt: 8 g. Strukturnr: S10803.*
 - 3) Skår av **leirkar**. *Mål: Stl: 1,3 cm. Stb: 0,8 cm. Stt: 0,4 cm. Vekt: 1 g. Strukturnr: S10814.*
 - 4) Skår av **leirkar** dekorert med et andreaskors, samt andre udefinerbare stempler, muligens enden av nok et andreaskors, mot bruddkanten. *Mål: Stl: 2,2 cm. Stb: 2 cm. Stt: 0,5 cm. Vekt: 2 g. Strukturnr: S10835, S10836.* Funnet i et lite steinopptrekk (S10835) i stolpehull S10836. Det er sannsynlig at skåret kommer fra S10836.
 - 5) **Brente bein**. *Antall fragmenter: 2 Strukturnr: S10814*
 - 6) **Brente bein**. *fragmenter: 1. Strukturnr: S10872.*
- 7–48) **Makrofossilprøver.**
- 49) **Trekullprøve.**
 - 50–54) Fragmenter av **keramikk** Funnet i S10803, S10847, S10872, S10876 og S10949
 - 55–59) Fragmenter av **brent leire**. Funnet i S10850, S10876, S10881, S10882 og S10937
 - 60) Mulig **produksjonsavfall**. Sintret sand? *Strukturnr: S10882.*

C55061/1–22 Hus 7.1–22) **Makrofossilprøver.****C55062/1–32 Hus 8**

- 1) Skår av **leirkar**. Skårene har store likheter med keramikken funnet i seks av urnegravene i nærheten (C55048–C55053) og kan tenkes å stamme fra graver i området. *Mål: Stl: 2,6 cm. Stb: 1,7 cm. Stt: 0,9 cm. Vekt: 10 g. Strukturnr: S10982.*
 - 2) Skår av **leirkar**. *Vekt: 6 g. Strukturnr: S11031.*
 - 3) Skår av **leirkar**. *Mål: Stl: 4,6 cm. Stb: 3,3 cm. Stt: 0,7 cm. Vekt: 13 g. Strukturnr: S10500.* Usikker tilknytning til huset.
 - 4) Skår av **leirkar**. To av skårene har linjedekor. *Mål: Stl: 2,1 cm. Stb: 2 cm. Stt: 0,4 cm. Vekt: 19 g. Strukturnr: S10501.* Usikker tilknytning til huset.
 - 5) Skår av **leirkar**. *Mål: Stl: 2,4 cm. Stb: 1,7 cm. Stt: 0,4 cm. Vekt: 14 g. Strukturnr: S11030.* Usikker tilknytning til huset.
 - 6) **Brente bein**. *Antall fragmenter: 1. Vekt: 2 g. Strukturnr: S11002.*
- 7–30) **Makrofossilprøver.**
- 31) Trekullprøve.
 - 32) To **mikromorfologiske prøver.**

C55063/1–19 Hus 9.

- 1) To bukskår fra **leirkar**. *Mål: Stl: 2,5 cm. Stb: 2,1 cm. Stt: 0,8 cm. Vekt: 5 g. Stolpehull S10272.* Usikker tilknytning til huset.
- 2) Bukskår fra **spannformet kar**. Overflaten er svært erodert, men det kan skjelles etstempel/kamdekor med mulig horisontalt linjebånd i kombinasjon med vertikaltstilt hulstaver eller linjebunter. På hver side av den vertikale hulkilen er det antydning til horison-

tal skravering eller linjesegmenter. Dekoren har noen fellestrekk med noen av dekorelementene på Bøe (1931) fig 299, 301, 302, 305. *Mål: Stl: 2,9 cm. Stb: 2,1 cm. Stt: 0,5 cm. Vekt: 3 g. Stolpehull S10285.*

3) **Flintknoll** som har splittet seg i to deler. Det er ingen bruksspor på flinten. *Mål: Stl: 4,3 cm. Stb: 3,2 cm. Stt: 2,5 cm. Stolpehull S12038.*

4–17) **Makrofossilprøver.**

18) Et **keramikkskår**. *Strukturnr: S10276.*

19) **Produksjonsavfall** (?). Sintret sand? *Strukturnr: S10276.*

C55064/1–17 Hus 10.

1) Skår av **leirkar**. *Mål: Stl: 1,6 cm. Stb: 1,6 cm. Stt: 0,6 cm. Vekt: 2 g. Strukturnr: S10736.*

2) **Brente bein**. *Strukturnr: S10339.*

3–14) **Makrofossilprøve.**

15) **Ukjent (støpeform?)** av leire. Fragment av ukjent gjenstand i brent leire. Muligens del av en støpeform i leire. Fragmentet er trolig halvdelen av en rørformet gjenstand med seks- eller åttekantet tverrsnitt. Gjenstanden har trolig bestått av to halvdelar som kan settes sammen. Utsidene er rødgyule fra brenning med oksygentilførsel, mens den flate siden som trolig er stått inn mot den andre halvdelen er grå og trolig avsondret fra oksygen under brenning. Denne flaten har en klar rektangulær forsenkning som fortsetter utover fragmentets utstrekning. *Mål: Stl: 2,7 cm. Stb: 1,4 cm. Stt: 0,8 cm. Vekt: 7,3 g. Strukturnr: S10328.*

16) **Brent leire**. *Strukturnr: S10339.*

17) **Produksjonsavfall** (?). Sintret sand? *Strukturnr: S12137.*

C55065/1–18 Hus 11.1–18) **Makrofossilprøver.****C55066/1–9 Hus 12.**1–9) **Makrofossilprøver.****C55067/1–4 Hus 13.**1–4) **Makrofossilprøver.****C55068/1–6 Hus 14.**1–6) **Makrofossilprøver.****C55069/1–5 Hus 15.**1–5) **Makrofossilprøver.****C55070/1–21 Hus 16.**

1) Skår av **leirkar**. *Mål: Stl: 1,8 cm. Stb: 1,5 cm. Stt: 0,6 cm. Vekt: 2 g. Strukturnr: S12447.*

2) **Brente bein**. *Antall fragmenter: 4. Strukturnr: S10308.*

3) **Brente bein**. *Antall fragmenter: 1. Strukturnr: S12447.*

4–15) **Makrofossilprøve.**

16) **Trekullprøve.**17–20) **Multielementprøver.**

21) Tre små skår av uornert **keramikk**. Mål: Stl: 1,5 cm. Stb: 1 cm. Stt: 0,5 cm. *Strukturnr:* S10225.

C55071/1–24 Hus 17.

1) Skår av **leirkar**. Overflaten har vært glittet. Mål: Stl: 2 cm. Stb: 1,5 cm. Stt: 0,6 cm. Vekt: 2 g. *Strukturnr:* S10788.

2) Skår fra buket **leirkar** dekorert med en kombinasjon av linjebånd og liggende inntrykk fra negl eller en pinne. Mål: Stl: 3,8 cm. Stb: 2,7 cm. Stt: 0,5 cm. Vekt: 6 g. *Strukturnr:* S10821.

3) Skår av **leirkar**, dekorert med horisontalt bånd med parallelle linjer i overgangen fra hals til bukens overdel. Mål: Stl: 3,9 cm. Stb: 3,5 cm. Stt: 0,4 cm. Vekt: 15 g. *Strukturnr:* S10851.

4) **Brente bein**. Antall fragmenter: 1. *Strukturnr:* S10824.

5–23) **Makrofossilprøver.**24) **trekullprøve.****C55072/1–2 Hus 20.**1–2) **Makrofossilprøver.****C55073/1 Hus 22.**1) **Makrofossilprøve.****C55074/1–126 Husområde 23.**

1) Tre fragmenter av stilk fra **spiker** i jern. Mål: Stl: 2,2 cm. Stb: 0,5 cm. Stt: 0,5 cm. Funnet i leirholdig gulvlag.

2) Tre fragmenter fra **ukjent** gjenstand i jern. Mål: Stl: 1,4 cm. Stb: 0,8 cm. Stt: 0,7 cm. Funnet i leirholdig gulvlag.

3) Tre fragmenter fra **ukjent** gjenstand av jern. Mål: Stl: 1,4 cm. Stb: 1 cm. Stt: 0,6 cm. Funnet i leirholdig gulvlag.

4) Randskår fra **leirkar**. Mål: T: 0,5 cm. Stl: 1,9 cm. Stb: 1,4 cm. Stt: 0,8 cm. Vekt: 2 g. Funnet i leirholdig gulvlag.

5) 9 buk- og bunnskår fra minst ett **spannformet kar**. Magret med kleber. Flere skår er dekorert med linjebånd, mens ett skår er dekorert med et mulig kamstempel i form av parallelle rekker med trekantete forsenkninger. Mål: Stl: 2,3 cm. Stb: 2 cm. Stt: 1,1 cm. Vekt: 11 g. Funnet i leirholdig gulvlag.

6–8) Bukskår fra **leirkar**. Mål: Stl: 3,5 cm. Stb: 2,5 cm. Stt: 0,9 cm. Funnet i leirholdig gulvlag.

9) Klebermagret bukskår, trolig fra **spannformet kar**. Mål: Stl: 1,7 cm. Stb: 1,2 cm. Stt: 0,5 cm. Vekt: < 1 g. Funnet i leirholdig gulvlag.

10–12) Udekorerte buk- og randskår av **leirkar**. Mål: Stl: 3,7 cm. Stb: 3,3 cm. Stt: 0,9 cm.

13) 3 buk- og randskår fra minst to **leirkar**. Det ene karet har tynt gods med fin magring og sort glittet overflate. Det andre karet har også tynt god, 5 mm, med middels fin magring. Et av disse skårene er dekorert med et linjebånd med tre parallelle linjer. Mål: Stl: 2,3 cm. Stb: 2,3 cm. Stt: 0,3 cm. Vekt: 6 g. Funnet i leirholdig gulvlag.

14) 5 bukskår fra **leirkar** eller **spannformet kar**. To av skårene er sintret og boblete, men har beholdt formen. Dette er trolig fra et sekundærbrent kar eller et kar der brenningen har mislyktes. To udekorerte skår er fra et klebermagret, trolig spannformet kar. Godset er 3 til 5 mm tykt og fint magret. et udekorert skår er fra et kar med 4 mm tykt gods med fin magring. Overflaten har spor av sortglitting. Mål: Stl: 2,3 cm. Stb: 1,7 cm. Stt: 0,8 cm. Vekt: 4 g. Funnet i leirholdig gulvlag.

15) 6 bukskår fra minst to kar, hvorav ett **leirkar** og ett skår fra et klebermagret **spannformet kar**. Mål: Stl: 2 cm. Stb: 1,7 cm. Stt: 0,6 cm. Vekt: 6 g. Funnet i leirholdig gulvlag.

16) Bukskår fra **spannformet kar**. Skåret er dekorert med et linjebånd med minst fem parallelle linjer, samt to røstempler. Et forkullet belegg ligger på deler av utsiden av skåret. Vekt: 5 g. Funnet i leirholdig gulvlag.

17) Bukskår fra **leirkar**. Mål: Stl: 1,9 cm. Stb: 1,2 cm. Stt: 0,4 cm. Vekt: 1 g. Funnet i leirholdig gulvlag.

18) Bukskår fra **leirkar**. Mål: Stl: 1,6 cm. Stb: 1,5 cm. Stt: 0,5 cm. Vekt: 1 g. Funnet i leirholdig gulvlag.

19) 3 bukskår fra **leirkar**. Ett skår er dekorert med parallelle linjer. Mål: Stl: 1,6 cm. Stb: 1,4 cm. Stt: 0,5 cm. Vekt: 3 g. Funnet i leirholdig gulvlag.

20) Bukskår fra **spannformet kar** dekorert med et linjebånd med linjer og hulkile. Mål: Stl: 2,3 cm. Stb: 1,6 cm. Stt: 0,5 cm. Vekt: 2 g. Funnet i leirholdig gulvlag.

21) Bukskår fra **spannformet kar** dekorert med et bånd med to parallelle linjer. Mål: Stl: 2,3 cm. Stb: 1,6 cm. Stt: 0,5 cm. Vekt: 2 g. Funnet under avdekking av leirholdig gulvlag.

22) Bukskår fra **leirkar**. Dekorert med et vinkelbånd som er avgrenset av to parallelle linjer. Mål: Stl: 1,6 cm. Stb: 1,4 cm. Stt: 0,4 cm. Vekt: 1 g. Stolpehull S10252.

23) 3 bukskår fra minst to kar. Et skår er fra et **leirkar** der overflaten er glittet rødbrun med orange spetter. To skar er fra klebermagret **spannformet kar** med spor av matskorpe. Det ene skåret er noe forvitret, det andre er dekorert med to parallelle linjer. Mål: Stl: 3,3 cm. Stb: 2 cm. Stt: 0,4 cm. Vekt: 12 g. Stolpehull S10656.

24) Randskår fra **spannformet kar**. Mål: Godset er 5 mm tykt, randen 9 mm tykk. T: 0,5 cm. Stl: 3,4 cm. Stb: 2,3 cm. Stt: 0,9 cm. Vekt: 6 g. Stolpehull S10673.

25) >40 skår fra **leirkar**. Karet er dekorert med negleinntrykk. Godset er tykt, bunnen er hele 1,4 cm tykk, buken 1,0 cm tykk, mens godset blir tynnere mot randen, kun 0,8 cm. Randen er ujevn med tydelige spor fra tilvirkningen og kan ha vært svakt utsvunget, men ikke fortykket. Skår fra bunn, buk, hals og rand. Mål: Stl: 6,3 cm. Stb: 6,3 cm. Stt: 1,4 cm. Vekt: 1583. Nedgravning S12326.

26) Bukskår fra **leirkar**. Mål: Stl: 1,4 cm. Stb: 1,2 cm. Stt: 0,4 cm. Vekt: 2 g. Stolpehull S12329.

27) >50 skår fra **spannformet kar**. Karet er dekorert med diverse horisontale linjebånd med linjer og hulkiler, samt vertikale hulstaver. På ett skår er det også spor av et horisontalt vinkelbånd som krysser et av de andre linjebåndene. Det er funnet både bukskår og bunnskår, der godstykkelsen er henholdsvis 0,7 og 1,0 cm. Mål: Stl: 5,3 cm. Stb: 5 cm. Stt: 0,8 cm. Vekt: 618 g. Nedgravning S12330.

- 28) Bukskår fra **leirkar**. Mål: Stl: 2,6 cm. Stb: 1,7 cm. Stt: 0,5 cm. Vekt: 2 g. Stolpehull S12337.
- 29) Randskår fra **spannformet kar** dekorert med et bånd med linjer og hulkile. Det er spor av et hull til hank eller feste av jernbånd i bruddflaten. Mål: halsen er 5 mm tykk, randen 11 mm tykk T: 0,5 cm. Stl: 4,9 cm. Stb: 4 cm. Stt: 1,1 cm. Vekt: 20 g. Stolpehull S10626.
- 30) Bukskår fra **leirkar**. Mål: Stl: 1,8 cm. Stb: 1,6 cm. Stt: 0,6 cm. Vekt: 2 g. Stolpehull S10283.
- 31) 3 bukskår fra minst ett **leirkar**. Mål: Stl: 1,5 cm. Stb: 1,1 cm. Stt: 0,4 cm. Vekt: 3 g. Stolpehull S12224.
- 32) Bukskår fra **leirkar**. Mål: Stl: 2,1 cm. Stb: 1,4 cm. Stt: 0,3 cm. Vekt: 1 g. Stolpehull S12328.
- 33) Fragment av **vevlodd** av leire. Mål: Stl: 2,4 cm. Stb: 2,4 cm. Stt: 1 cm. Vekt: 5 g. Funnet i leirholdig leirgulv
- 34) Fragment av **vevlodd** av leire. Mål: Stl: 2,7 cm. Stb: 2,4 cm. Stt: 0,7 cm. Vekt: 7 g. Funnet i leirholdig leirgulv
- 35) Fragment av **vevlodd** av leire. Fragment av vevlodd. Mål: Stl: 2,4 cm. Stb: 2 cm. Stt: 1,1 cm. Vekt: 4 g. Strukturnr: S10645.
- 36) Fragment av **vevlodd** av leire. Mål: Stl: 4,1 cm. Stb: 2,4 cm. Stt: 1,8 cm. Vekt: 14 g. Strukturnr: S12412.
- 37) Lite fragment **slagg**, porøst og boblete. Mål: Stl: 1,2 cm. Stb: 1 cm. Stt: 0,5 cm. Vekt: < 1 g. Funnet i leirholdig gulvlag.
- 38) Et lite fragment dels brent, dels sintret **leire**. Mål: Stl: 1,4 cm. Stb: 1,1 cm. Stt: 0,7 cm. Vekt: <1 g. Funnet i leirholdig gulvlag.
- 39) To fragmenter av **sintret leire**. Mål: Stl: 1,7 cm. Stb: 1,7 cm. Stt: 0,5 cm. Vekt: <1 g. Funnet i leirholdig gulvlag.
- 40) Et fragment jernholdig **slagg**. Mål: Stl: 2,2 cm. Stb: 2,1 cm. Stt: 1,1 cm. Vekt: 4 g. Funnet i leirholdig gulvlag.
- 41) Et fragment **sintret leire**. Utsiden er glassert. Mål: Stl: 1,4 cm. Stb: 1,1 cm. Stt: 0,9 cm. Vekt: 2 g. Funnet i leirholdig gulvlag.
- 42) Fragment **sintret leire**. Utsiden er rødbrent, mens innsiden sintret og glassert. Mål: Stl: 2,1 cm. Stb: 1,2 cm. Stt: 1,1 cm. Vekt: <1 g. Funnet i stolpehull S10661.
- 43–48) 16 fragmenter **brent leire**. Vekt: ca. 20 g. 1 g. Funnet i leirholdig gulvlag.
- 49–65) ca. 90 fragmenter, 18 g **Brente bein**. Vekt: 1 g. Funnet i leirholdig gulvlag.
- 66) >10 fragmenter **brente bein**. Vekt: 2 g. Stolpehull S10334.
- 67) 1 fragment **brente bein**. Vekt: 1 g. Stolpehull S10334.
- 68) >10 fragmenter **brente bein**. Vekt: 5 g. Stolpehull S10645.
- 69) 5 fragmenter **brente bein**. Vekt: <1 g. Stolpehull S10645.
- 70) 2 fragmenter **brente bein**. Vekt: <1 g. Stolpehull S10652.
- 71) 3 fragmenter **brente bein**. Vekt: 1 g. Stolpehull S10656.
- 72) 2 fragmenter **brente bein**. Vekt: <1 g. Nedgravning S12326.
- 73) 3 fragmenter **brente bein**. Vekt: 1 g. Nedgravning S12330.
- 74) 1 fragment **brente bein**. Vekt: 2 g. Stolpehull S12330.
- 75) 1 fragmenter **brente bein**. Vekt: 2 g. Stolpehull S10628
- 76) 5 fragmenter **brente bein**. Vekt: <1 g. Stolpehull S12207.
- 77) 5 fragmenter **brente bein**. Vekt: <1 g. Stolpehull S12208.
- 78) 4 fragmenter **brente bein**. Vekt: <1 g. Stolpehull S12221.
- 79–110) **Makrofossilprøver**.
- 111–118) **Trekullprøver**.
- 119) To **mikromorfologiske prøver**.
- 120) **Trekullprøver**.
- 121) Korrodert **jernplate**. Paten er knekt i den ene enden hvor det også har vært et hul. Mulig en nagleplate eller et beslag. Mål: Stl: 2,8 cm. Stb: 1,3 cm. Strukturnr: S10334.
- 122) To skjøre uornerte **keramikkskår**. Vekt: 11 Strukturnr: S12218
- 123) **Brent leire**. Antydning til avtrykk av strå. Mulig leirklining? Vekt: 4. Strukturnr: S12336 Stolpehull i husområde 23.
- 124–124) Tre **leirefragmenter**. Ukjent funksjon. Strukturnr: S10334 og S10628
- 126) Et **keramikkskår**. Strukturnr: Trolig fra S10660, muligens fra S12324.
- C55075/1–89 Funn uten grav– eller huskontekst.**
- 1) 4 fragmenter (roe og stilk) av **klinknagle** av jern. Mål: Stl: 2,4 cm. Stb: 2,1 cm. Stt: 1,5 cm. Funnet i overflaten av lag som ligger på tvers av Hus 3.
- 2) Fragment av **ukjent** av jern. Mål: Stl: 1,8 cm. Stb: 0,9 cm. Stt: 0,7 cm. Stolpehull S10169.
- 3) To bukskår er fra et **leirkar** og 26 skår er fra minst ett **spannformet kar** dekorert med hultstaver med kombinasjoner av linjer og hulkiler. Mål: Stl: 7,4 cm. Stb: 5,3 cm. Stt: 0,8 cm. Vekt: 308. Funnet i avfallsgrop S10461.
- 4) Randskår fra **leirkar**. Mål: Stl: 3,6 cm. Stb: 2,3 cm. Stt: 0,8 cm. Vekt: 6 g. Stolpehull S10662.
- 5) Bukskår fra **leirkar**. Mål: Stl: 4,9 cm. Stb: 3,6 cm. Stt: 0,7 cm. Vekt: 13 g. Nedgravning S11302.
- 6) Seks skår fra minst to **kar** av leire. Et skår er fra et kar med tynt gods med fin magring. Overflaten er sortglittet og har linjedekor. De øvrige skårene er udekorerte og mellom 6 og 7 mm tykke i godset og middels fint magret. Mål: Stl: 2,5 cm. Stb: 2,3 cm. Stt: 0,4 cm. Vekt: 14 g. Strukturnr: S11304.
- 7) Bukskår fra **leirkar** dekorert med liggende halvmånestempler. Mål: Stl: 2 cm. Stb: 1,1 cm. Stt: 0,3 cm. Stolpehull S11809.
- 8) Bukskår fra **buket leirkar** med stempeldekor i form av en rekke med små fasetter. Det er ingen klare paralleller i Bøe (1931). Mål: T: 0,3 cm. Stl: 3,4 cm. Stb: 2 cm. Stt: 0,5 cm. Vekt: 3 g. Stolpehull S11811.
- 9) Skår fra **leirkar**. Mål: Stl: 1,9 cm. Stb: 1,4 cm. Stt: 0,6 cm. Vekt: 3 g. Stolpehull S12436.

- 10) Bukskår fra **spannformet kar** dekorert med to parallelle, buete linjer. *Mål: Stl: 1,8 cm. Stb: 1,7 cm. Stt: 0,4 cm. Vekt: 2 g.* Stolpehull S12437.
- 11) Bukskår fra **leirkar**. *Mål: Stl: 2,3 cm. Stb: 2,2 cm. Stt: 1,3 cm. Vekt: 7 g.* Stolpehull S12444.
- 12) Bukskår av **spannformet kar** dekorert med to parallelle linjer. *Mål: Stl: 2,1 cm. Stb: 1,8 cm. Stt: 0,5 cm.* Funnet innenfor hustomt 3.
- 13) Randskår fra **leirkar**. *Mål: Stl: 2,1 cm. Stb: 1,5 cm. Stt: 0,5 cm. Vekt: 3 g.* Funnet innenfor hustomt 3.
- 14) *13 skår av kar:* 12 skår fra leirkar, ett skår er dekorert med negleinstrykk, to randskår, fem bukskår, et randskår fra spannformet kar. *Mål: Stl: 3,2 cm. Stb: 2 cm. Stt: 0,6 cm. Vekt: 41 g.* Enkeltfunn fra boplassområdet.
- 15) Fragment av **vevlood** av leire, trolig som Petersen 1951, fig 161. Overflaten er kun bevart mot åpningen til oppheng mens resten av fragmentet er forvitret. Fragmentet er funnet i en makroprøve og vannrullet. *Mål: Stl: 2,5 cm. Stb: 2,1 cm. Stt: 1,3 cm. Vekt: 13 g.* Nedgravning S11295.
- 16) **Brent leire**, delvis brent rød gul, andre deler er mørk grå. Det er avtrykk fra strå på fragmentet. Stolpehull S12317 som skjærer eldre vegggrøft S10482 på hustomt 3.
- 17) **Brent leire**. *Vekt: 10 g.* Nedgravning S10461.
- 18) **Brent leire**. *Vekt: 1 g.* Stolpehull S10465.
- 19) **Brent leire**. *Vekt: 13 g.* Stolpehull S10737.
- 20) 3 fragmenter av **slagg/sintret leire**. *Mål: Stm: 2,6 cm.* Nedgravning S11304.
- 21–32) Fragmenter av **brent bein** funnet i Lag L, hustomt 3, ildsted S10091, nedgravning S10236, nedgravning S10272, nedgravning S10461, nedgravning S10465, stolpehull S10610, stolpehull S10737, stolpehull S10820, nedgravning S11295 og nedgravning S11302 og S11304.
- 33) Fragment av **brent bein**. Stolpehull S12317.
- 34) **Slipestein** i bergart. Steinen er ujevnt kubisk og har trolig vært slipt på begge de største flatene. På den ene har steinen trolig spaltet seg, og kun et område på 1,9 x 2,8 cm er slipt og har en slipefure. Den andre siden er slipt over det hele. Det er en svak forsenkning mot den ene kanten som er forårsaket av sliping, i tillegg går det en kraftig fure på midten av flaten som er dannet av samme grunn. Det er i tillegg en rekke mindre furer som må stamme fra sliping av mindre gjenstander. Slipesteinen var gjenbrukt som skoningsstein og kan ha vært tilhøgd av den grunn slik at noe av slipeflatene er ødelagt. *Mål: Stl: 16,8 cm. Stb: 15,8 cm. Stt: 8,3 cm.* Funnet i profilen av S10621, et stolpehull som ligger sentralt på hustomt 3, men som ikke har noen klar tilknytning til huset.
- 35) Brent **kjernefragment i flint**. *Mål: Stm: 3,5 cm.* Enkeltfunn uten kontekst.
- 36) Brent **avslag i flint**. *Mål: Stm: 2,5 cm.* Nedgravning S11304.
- 37–84) **Makrofossilprøver**
- 85–89) **Trekullprøver**.

C55076/1-23 Funn uten grav– eller huskontekst.

- 1) **Brente bein**. 1 g funnet i kokegrop S11188
- 2-22) **Trekullprøver**.

23) Makrofossilprøve.

C55077/1-3 Funn uten grav– eller huskontekst.

- 1) **Mikroflekk** av flint. Skjevtekantmikrolitt, laget av en regulær, rett mikroflekk med to parallelle rygger. Odden ligger i slagbuleenden, som er fjernet ved retusj. Kortsiden retusjert svakt på skrått, med svært fin retusj. Det er også svært fin retusj på proksimale del av lengste langside. Spissen er venstrevendt. Lengde: 2,1 millimeter, Bredde: 0,5 millimeter, Tykkelse: 0,2 millimeter. Kortsiden: 0,7 millimeter. Løsfunn.
- 2) Fragment av **flekk** i flint. *Mål: Stl: 2,8 cm. Stb: 1,2 cm. Stt: 0,4 cm.* Løsfunn.
- 3) Fragment av **flekk** av flint. *Mål: Stl: 2,9 cm. Stb: 1,1 cm. Stt: 0,3 cm.* Løsfunn.

Chapter 3: Ringdal 13 – Roman Iron Age/ Merovingian Period houses and pre-Roman Iron Age burials.

Summary

In 2005, a 14,500 sq. metre large area was excavated at Ringdal farm (gnr. 2041, bnr.1, 9, 18, and 21). The area is situated on a terrace just below the top of the Ra-morain, and partially on its higher western slope (ID 112762, Østmo 2006). The subsoil consists mainly of fine sand with some inclusions of stone and gravel in the western part of the site. Contrary to most excavations within this project, the site was not directly affected by the new road layout but from the relocation of an inter-municipal water main necessitated by the road construction.

The initial assessment of the site had identified 6 cooking pits/hearths, 20 possible postholes, and ten other features (Rødsrud 2003). Two of the structures were dated to the Middle Ages; 595±75 BP (Cal AD 1290–1410, T-16661) and 410±75 BP (Cal AD 1430–1630, T-16660) respectively. During excavation, 13 longhouses, six four-post constructions, one six-post construction and one undefined building were uncovered close together within an area of 3,500 sq. metres (Figure 3.3). The structures are dated to the Roman Iron Age and the Migration and Merovingian periods. The orientation of the buildings varied between NNE-SSW and WNW-ESE. The four-post constructions are with one exception all located in the periphery of the area. Six pre-Roman Iron Age burials, and 30 cooking pits and 19 hearths from the Roman Iron Age and Migration Period were also identified, as well as single finds and isolated structures from other periods.

The small finds (C55048-C55077) comprise mainly of pottery from the graves and the building sites. However, fragments of loom-weights and clay stamps, a grinding-stone, some unidentified iron

fragments, what might be part of a silver wrist-clasp, and two projectile points and a core of flint also came to light. 566 charcoal-, macrofossil-, and micromorphology samples were collected. In total, 2,414 features, of which 2,042 postholes, 19 hearths, 229 pits, 7 graves, 30 cooking pits, and 6 charcoal patches were uncovered. 627 features were excavated – 81 of which is assumed to date to the post-Medieval period.